

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАІ»
ФАКУЛЬТЕТ «ПРОГРАМНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ ТА БІЗНЕСУ»
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

**ЕКОНОМІКА ТА ПУБЛІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ
ТА РІШЕННЯ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених та учнівської молоді**

18-19 січня 2024 року

Харків 2024

Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 18-19 січня 2024 р. / Редкол.: В. В. Лебедченко та ін. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2024. 301 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та учнівської молоді «Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення», що відбулася 18-19 січня 2024 року.

Матеріали друкуються в авторській редакції

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова - Прончаков Юрій Леонідович, декан факультету програмної інженерії та бізнесу, к.т.н., доцент

Заступник голови - Ковальчук Вероніка Геннадіївна, в. о. завідувача кафедри економіки та публічного управління, д-р наук з держ. упр., професор

Члени оргкомітету:

Давидова Ірина Олегівна, професор кафедри економіки та публічного управління, д.е.н., професор

Дегтяр Андрій Олегович, професор кафедри економіки та публічного управління, д-р наук з держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Ревенко Данііл Сергійович, професор кафедри економіки та публічного управління, д.е.н., доцент,

Купріянова Валентина Сергіївна, доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент

Лебедченко Віра Віталіївна, доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н.

Павленко Тетяна Юріївна, доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н., доцент

Попов Олександр Сергійович, доцент кафедри економіки та публічного управління, к.е.н.

ЗМІСТ

Доповіді пленарного засідання:

1. <i>Дегтяр А.О.</i> Відновлення Харківщини: сьогодення та пріоритети діяльності місцевих органів влади.....	153
2. <i>Кулаков О.О.</i> Аналіз міжнародного досвіду використання альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки.....	36
3. <i>Долінка А.Д.</i> Ефективність управлінських рішень в органах публічної влади.....	162
4. <i>Поволоцький В.О.</i> Виклики та загрози економічній безпеці підприємства в умовах воєнного стану.....	64
5. <i>Леонов В.С.</i> Можливість використання моделей прогнозування банкрутства для українських промислових підприємств в сучасних умовах.....	43
6. <i>Горбатенко М.Я.</i> Молодіжна участь в публічному управлінні та адмініструванні.....	148
7. <i>Петренко Ю.М.</i> Впровадження системи бюджетування на підприємствах.....	61
8. <i>Доленко О.І.</i> Досвід країн ЄС у сфері планування і реалізації принципів зеленого відновлення регіонів та можливості його імплементації в Україні.....	25
9. <i>Михайловська А.І.</i> Функціонування великих підприємств в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	281
10. <i>Брунько О.Д.</i> Малий та середній бізнеси в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	261
11. <i>Малявіна М.О.</i> Структура цифрової взаємодії в «Розумному місті».....	194
12. <i>Білецька П.Є.</i> Цифрові бізнес-моделі, як наслідок цифрової трансформації.....	89

СЕКЦІЯ І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1. <i>Баллаєв Е. Н., Петрик В.Л.</i> Проблеми організації постачальницько-збутової діяльності будівельних підприємств України.....	12
2. <i>Білодід О.А., Петрик В.Л.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану	14
3. <i>Бондаренко М. О., Філіпковська Л. О.</i> Роль інноваційної складової у виробничому процесі підприємства	17
4. <i>Бондаренко Н.В., Петрик В.Л.</i> Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України в сучасних умовах	20
5. <i>Боровльов В. О.</i> Стратегічний розвиток підприємств будівельної галузі України: сучасний стан та проблеми	22
6. <i>Гутник О. Є., Косухіна Л. І.</i> Конкурентоспроможність як чинник економічної безпеки	23
7. <i>Доленко О.І., Лебедченко В. В.</i> Досвід країн ЄС у сфері планування і реалізації принципів зеленого відновлення регіонів та можливості його імплементації в Україні	25
8. <i>Замирайло В. В.</i> Обґрунтування шляхів підвищення прибутковості підприємств роздрібної торгівлі	28
9. <i>Карлаш А.А., Доронін А.В.</i> Управління конкурентоспроможністю у часи воєнного стану	30
10. <i>Карук В. А., Соболев Р. Г.</i> Розвиток страхового ринку в умовах гібридних загроз.....	32
11. <i>Косухіна Л. І., Лебедченко В. В.</i> Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні.....	34
12. <i>Кулаков О. О.</i> Аналіз міжнародного досвіду використання альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки	36
13. <i>Купріянова В. С.</i> Розвиток стартапів в Україні: тенденції та стратегічні перспективи в умовах війни	38
14. <i>Лашаєв О.Г., Попов О.С.</i> Моделі прогнозування банкрутства для підприємств машинобудівної галузі.....	41
15. <i>Леонов В.С., Попов О.С.</i> Можливість використання моделей прогнозування банкрутства для українських промислових підприємств в сучасних умовах.....	43
16. <i>Маслик В. С., Попов О. С.</i> Труднощі в роботі підприємств в умовах воєнного стану	45

17. <i>Мелюшко А.П., Петрик В.Л.</i> Проблеми та перспективи розвитку сільськогосподарських підприємств України в умовах воєнного стану	48
18. <i>Мороз Д. Л., Косухіна Л. І.</i> Основні загрози конкурентоспроможності підприємства в умовах воєнного стану	50
19. <i>Москальова М. С., Лебедченко В. В.</i> Діяльність кондитерських підприємств України в умовах воєнного стану	53
20. <i>Мосъпан І. А</i> Криза як виклик та можливість для трансформації соціально-економічних систем	55
21. <i>Одаренко В.О., Самойленко І.О.</i> Інтеграція соціально відповідального маркетингу у корпоративну політику підприємства	57
22. <i>Оршацький Д.В., Бавико О.Є.</i> Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегій підприємницьких структур	59
23. <i>Петренко Ю.М., Лебедченко В.В.</i> Впровадження системи бюджетування на підприємствах	61
24. <i>Поволоцький В.О.</i> Виклики та загрози економічній безпеці підприємства в умовах воєнного стану	64
25. <i>Попов О.С.</i> Забезпечення стабільної діяльності українських підприємств молочної галузі в умовах воєнного стану	66
26. <i>Прокофіїв Д.С.</i> Шляхи підвищення ефективності господарської діяльності підприємств транспортної галузі	66
27. <i>Ракицька С.О., Ляшенко І.В.</i> Особливості управління ризиками при формуванні стратегії будівельного підприємства	70
28. <i>Резнік К.О., Лебедченко В.В.</i> Заходи щодо підтримки промислових підприємств України під час повномасштабної війни	73
29. <i>Семенихіна О.А., Попов О.С</i> Можливості розвитку українських підприємств в сучасних умовах	75
30. <i>Середюк К.В.</i> Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності у діяльність будівельних підприємств в умовах війни.....	77
31. <i>Талах Ю.М., Дем'яненко О.С.</i> Управління фінансовими ресурсами в умовах кризи: стратегії та підходи	79
32. <i>Терешкіна О. А.</i> Удосконалення управління витратами виробничих підприємств.....	81
33. <i>Усатенко Д. А., Давидова І.О.</i> Сучасні підходи до ціноутворення продукції підприємства згідно діючої системи цін	82
34. <i>Фомічов Є.А., Давидова І.О.</i> Економічні оцінки забруднення навколишнього середовища	84
35. <i>Шапошников О.В., Самойленко І.О.</i> Впровадження інформаційних технологій в систему корпоративного управління	86

СЕКЦІЯ II. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

1. *Афанасьєв В.В., Бондарєва Т.І.* Управління ризиками ІТ-проєктів 88
2. *Білецька П.Є., Махамат С.В.* Цифрові бізнес-моделі, як наслідок цифрової трансформації 89
3. *Булавінцева І.В.* Вплив цифрової трансформації на життєздатність соціально-економічних систем 92
4. *Гаврильченко В. О., Голованова М. А.* Урахування трендів 2024 року ux/ ui дизайну для підвищення конверсії цифрового контенту 94
5. *Жилін О.Г., Дегтяр А.О.* Виклики цифрової трансформації економіки в Україні 98
6. *Захарченко Л.А., Павлов Б.О.* Стратегія цифрової трансформації підприємства енергетичного сектору 99
7. *Івченко І.Ю., Маліновський А.Є.* Моделювання бізнес-процесів іт-продуктових компаній 102
8. *Калита Є. С., Філіпковська Л. О.* Цифрова трансформація бізнесу: ризики та можливості інноваційного розвитку 105
9. *Лозан А.Е.* Вплив батьківської сім'ї на стратегії реалізації батьківства 107
10. *Ситнік О.О., Бондарєва Т.І.* Управління інтеграцією проєктів інформатизації освітньої діяльності 110
11. *Склярів А. В., Філіпковська Л. О.* Інформаційна підтримка інвестиційних процесів 111
12. *Соколовська З.М., Івченко О.І.* Тенденції та напрямки розробки інтелектуальних систем для діагностики процесів прийняття бізнес рішень 114
13. *Точиліна Ю.Ю.* Характеристика складових людського капіталу в умовах цифровізації національної економіки України 118
14. *Хмарюк А.С.* Загальні тенденції цифрової трансформації економіки України 120

СЕКЦІЯ III. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. *Boiko I. M.* The use of artificial intelligence in consumer behavior analysis 124
2. *Kuznetsova H.I.* Public administration of the development of communicative competencies of the head of an educational institution 126
3. *Kyselov I.V.* Energy security strategy of Ukraine: prospects for the development of public administration 127

4. <i>Rozhko V.M.</i> Public administration of digitalization in the military sphere	129
5. <i>Seidova-Bohoslovska E., Kovalchuk V., Shvedun V.</i> The processes of digital transformation in public administration	130
6. <i>Беззубко Ю.І., Беззубко Б.І.</i> Проблеми формування національних стратегій України.....	132
7. <i>Биндас Д.Д.</i> Сучасний етап розвитку публічного управління у сфері цивільного захисту	135
8. <i>Бищенко Г.М</i> Розвиток електронної охорони здоров'я в Україні.....	137
9. <i>Біденко Є.І., Ковальчук В.Г.</i> вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні	139
10. <i>Гарашук В.О., Дегтяр А.О.</i> Цифрова трансформація публічного управління та адміністративних послуг.....	141
11. <i>Голованчук О.Г., Ковальчук В.Г.</i> Удосконалення діяльності регіональних органів державного управління.....	143
12. <i>Головко В.В., Дегтяр А.О.</i> Вплив глобальних торговельних відносин на економіку та публічне управління	146
13. <i>Горбатенко М.Я., Ковальчук В.Г.</i> Молодіжна участь в публічному управлінні та адмініструванні	148
14. <i>Гук А.О., Дегтяр А.О.</i> Ефективність в публічному секторі: особливості визначення та вимірювання.....	151
15. <i>Дегтяр А.О., Тарабан С.В.</i> Відновлення Харківщини: сьогодення та пріоритети діяльності місцевих органів влади.....	153
16. <i>Дегтяр А.О., Тесаловський О. Б.</i> Обставини та напрями розвитку зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування.....	156
17. <i>Динник І.П.</i> Формування державної молодіжної політики в Україні з урахуванням проблем європейської інтеграції	159
18. <i>Долінка А.Д., Дегтяр А.О.</i> Ефективність управлінських рішень в органах публічної влади.....	162
19. <i>Жукова Є.О.</i> Вплив інформаційних технологій на ефективність адміністративних процесів у сфері публічного управління	165
20. <i>Івченко В. Л., Купріянова В. С.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення як необхідний компонент для реалізації державою управлінських функцій	167
21. <i>Карпиш С. П.</i> Демократизація системи управління розвитком загальної середньої освіти – інструмент демократичного розвитку закладу загальної середньої освіти.....	169
22. <i>Карпеко О.В., Шведун В.О.</i> Публічне фінансове регулювання територіального розвитку України.....	171

23. <i>Климосюк А.С.</i> Щодо визначення мети державної санкційної політики ..	174
24. <i>Кліщ А.О., Середенко В.В.</i> Публічні послуги як специфічний вид послуг та їх основні риси.....	177
25. <i>Коломієць Є.О., Дегтяр А.О.</i> Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах: досвід для України.....	179
26. <i>Котенко І.О., Домбровська С.М.</i> Напрями формування системи екологічної безпеки держави	181
27. <i>Кравченко А.О., Карпеко Н.М.</i> Трансформація соціальної політики держави і соціальних інститутів	184
28. <i>Ленеха О.А., Крамченкова В.О.</i> Публічне управління формуванням потенціалу батька в сімейній системі: виклики сучасності та перспективи розвитку.....	187
29. <i>Лозова О.Ю., Сиченко В.В.</i> Принципи державної культурної політики України	189
30. <i>Мазничко К. В., : Лозинська Т. М.</i> Взаємодія органів місцевого самоврядування з населенням під час дії воєнного стану	191
31. <i>Малявіна М.О., Кандиба Ю.І., Скриль І.А., Андрєєв С.С</i> Структура цифрової взаємодії в «розумному місті»	194
32. <i>Михайлова Т.М.</i> Дипломатична служба України в умовах сучасних викликів	197
33. <i>Насонова А. Ю., Ковальчук В. Г.</i> Державна політика зайнятості населення України	200
34. <i>Номировська О.В., Дегтяр А.О.</i> Інформаційне забезпечення місцевого самоврядування в Україні в контексті міжнародних муніципальних та інформаційних стандартів.....	203
35. <i>Нор В.В.</i> Обмеження функціонування публічних електронних реєстрів в умовах військового стану в Україні	206
36. <i>Орленко В.В.</i> Державний контроль – основа в діяльності органів державної влади.....	208
37. <i>Орлов Д.Ю.</i> Використання маркетингу на різних рівнях державного управління	210
38. <i>Павлов В.М., Ковальчук В. Г.</i> Удосконалення системи управління передачі державного майна в оренду в Україні.....	212
39. <i>Панельбу О. З., Ковальчук В. Г.</i> Військово-цивільні адміністрації у системі публічного управління національною безпекою України	215
40. <i>Прокоф'єва Є. А., Ковальчук В. Г.</i> Перспективи модернізації публічного управління в Україні	218

41. <i>Руденко О. М., Ковальчук В.Г.</i> Демократія участі в публічному управлінні: сучасні виклики та можливості	220
42. <i>Сиченко М. В.</i> Аспекти формування державної політики у сфері культури	223
43. <i>Слободяник М.В.</i> Організація багаторівневої публічної взаємодії у процесі модернізації систем водопостачання в Україні.....	226
44. <i>Сокол І.М., Дегтяр А.О.</i> Удосконалення комунікаційного процесу в сфері публічного управління.....	229
45. <i>Столяр Ю.А.</i> Державна міграційна політика, як складова національної безпеки.....	235
46. <i>Тарабан Є.І., Дегтяр А.О.</i> Ризики цифрової трансформації в публічному управлінні.....	238
47. <i>Теребун О.С.</i> Застосування публічних консультацій як інструменту взаємодії громадськості та органів публічної влади: досвід Польщі для України	240
48. <i>Угоднікова О.І., Рудаченко О.О., Троян В.І.</i> Публічний маркетинг в інвестиційному управлінні територіальними громадами	244
49. <i>Чабанов А., Семенець-Орлова І.</i> Окремі аспекти забезпечення безпеки залізничного транспорту України в умовах сучасних викликів	247
50. <i>Чорна Я.Д., Дегтяр А.О.</i> Етапи запровадження новітніх технологій надання адміністративних послуг	250
51. <i>Шаванова С.М., Ковальчук В.Г.</i> Децентралізація як чинник розвитку місцевого самоврядування	252
52. <i>Шевченко А.О., Дегтяр А.О.</i> Сутність системи управління якістю TQM.....	255

СЕКЦІЯ ІV. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. <i>Альміз В.С., Захаркевич Н.П.</i> Сутність забезпечення ефективності управлінських рішень в діяльності підприємства.....	258
2. <i>Брунько О.Д., Махамат С.В.</i> Малий та середній бізнеси в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	261
3. <i>Гезун І.О., Захарченко М.І.</i> Інноваційний розвиток транспортної галузі та глобальні інвестиційні проекти	263
4. <i>Гуцин А.В., Черевична Н.І.</i> Розвиток підприємництва у сфері послуг гостинності.....	265

5. <i>Держинський В.А.</i> Концептуальні основи визначення сутності планування роботи та робочого часу управлінського персоналу на підприємстві	268
6. <i>Дніпровська А.М., Бондарєва Т.І.</i> Особливості використання методології РМВОК у проєкті відкриття аналітичного центру	271
7. <i>Забродкін В. О., Голованова М. А.</i> Перспективи розвитку ринку пакувального обладнання	273
8. <i>Зайцева О.П., Середенко В.В.</i> Управління якістю кисломолочних продуктів	276
9. <i>Кравчук Ю. О., Захаркевич Н. П.</i> Соціальний розвиток персоналу: теоретичні аспекти	278
10. <i>Михайловська А. І., Махамат С. В.</i> Функціонування великих підприємств в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	281
11. <i>Півхлонко Д.Р., Захаркевич Н.П.</i> Методичні підходи щодо оцінки ефективності управління професійним удосконаленням працівників підприємства	283
12. <i>Саленко А. О., Захарченко М.І.</i> Експертна оцінка авіаційних транспортних послуг в Україні.....	286
13. <i>Ткаченко О.В., Захарченко М.І.</i> Аналіз і стратегії біржової діяльності на фондовому ринку.....	288
14. <i>Урбанський Р.С.</i> Практичні аспекти планування бізнесу на прикладі торгівельного підприємства	290
15. <i>Шевчик К.Г., Захаркевич Н.П.</i> Міжнародні стандарти у сфері формування системи екологічного менеджменту підприємства	292
16. <i>Юр'єв В. О., Голованова М. А.</i> Формування асортименту товарів у торговельній мережі на основі комплексного підходу	296
17. <i>Ятченко О.В., Захарченко М.І.</i> Крафтові технології як вектор розвитку вітчизняного підприємництва	298

СЕКЦІЯ І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 330

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКО-ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*Баллаєв Е. Н., студент
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Україна вже два роки знаходиться у стані повномасштабної війни з російською федерацією, що значно впливає на будь-яку галузь, включаючи будівельну індустрію. З початком повномасштабного вторгнення велика частина українських підприємств була змушена призупинити або обмежити виробництво, частина – переорієнтувалась на потреби ЗСУ. Безліч будівельних підприємств і об'єктів інфраструктури пошкоджено або зруйновано, багато підприємств на Півдні та Сході опинились на територіях активних бойових дій або в тимчасовій окупації, – так само, як і елементи логістики, постачальники сировини та комплектуючих. Галузь відчула гострий дефіцит сировини і будівельних матеріалів – скла, металовиробів, будівельних сумішей, цегли тощо [1].

Сьогодні в умовах воєнного стану в Україні для кожного будівельного підприємства погіршилися умови праці, підвищився рівень конкуренції на ринках, зменшився попит на продукцію через значне підвищення рівня цін, зросли ціни на закупку матеріалів та комплектуючих, збільшилися транспортні витрати. Всі ці фактори спричинили великий вплив на погіршення стану постачальницько-збутової діяльності підприємств.

За результатами опитування вітчизняних підприємств Центром ресурсоефективного та чистого виробництва (Центр РЕЧВ) у період з 2 червня по 29 липня 2022 року одним із чинників, який негативно вплинув на загальну роботу підприємства в умовах воєнного часу, майже половина опитаних вказала на проблеми зі збутом продукції. До 30% опитаних підприємств зазначали також проблеми із втратою постачальників [2].

Будь-якому виробнику для організації ефективної збутової діяльності важлива грамотно спроектована технологія каналу просування товару до

кінцевого споживача, яка знижує витрати і розширює можливості у наданні додаткових послуг. В цьому йому можуть допомогти посередники [3].

На ринку будівельних матеріалів посередники мають особливе значення, так як для цього ринку характерна велика різноплановість споживачів, що відрізняє його, скажімо, від ринку напоїв або шоколаду, де купівельну масу можна структурувати, об'єднати в групи. На будівельному ринку присутні не тільки кінцеві споживачі, а й ті, хто так чи інакше впливає на ухвалення рішення про придбання матеріалу. Особливо сильно ця особливість простежується у професійному сегменті, де є замовник, архітектор, підрядники та монтажники [3].

Також на збутову діяльність посередницьких підприємств з продажу будівельних матеріалів впливають інші фактори [3]:

- вид товару (скло, цемент, цегла тощо);
- кон'юнктура ринку (ємність ринку, рівень та динаміка цін, попит та пропозиція тощо);
- конкуренція;
- державна політика щодо капітального будівництва, оподаткування підприємств, митних зборів у країні;
- стан іпотечного кредитування;
- платоспроможність підприємств, організацій та населення, що займаються будівельними та ремонтними роботами;
- фінансовий стан підприємства-посередника.

В процесі пристосування до нових умов роботи та потреб ринку важливе місце займає формування на підприємстві ефективної постачальницько-збутової діяльності, яка одночасно зможе забезпечити необхідний об'єм сировини і матеріалів для забезпечення безперервного виробництва та достатній об'єм реалізації продукції та прибуток, при оптимальному рівні постачальницько-збутових витрат та дасть змогу задовольнити усі потреби споживачів за умов високого рівня конкуренції на ринку.

Література

1. Жужа М. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Як війна впливає на будівельну галузь URL: <https://clcgroupp.com.ua/blog/tendenciayi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voennogo-stanu/>
2. Діяльність вітчизняних підприємств під час війни в Україні: дослідження реального стану та потреб URL: http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2022/11/National_businesses_during-war_2022.pdf
3. Надтока Т. Б., Лигіна О. О. Удосконалення організації та управління збутовою діяльністю посередницьких підприємств на ринку будівельних матеріалів URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/100-103.pdf

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Білодід О.А., студент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Українська економіка зазнає колосальних збитків через повномасштабну війну. Наслідки бойових дій, знищення інфраструктури, міграція населення в межах країни та відтік населення за кордон – все це призводить до падіння ВВП національної економіки. Але, економіка не зупиняється, підприємці, які продовжують працювати в сучасних дуже складних умовах, роблять суттєвий внесок в обороноздатність держави.

З початку війни більше шести тисяч компаній почали процес закриття. Однак у 2023 році припинило роботу майже утричі менше компаній, аніж за відповідний період 2021 року. У 2023 році, в середньому, на місяць припиняє роботу 479 бізнесів, тоді як у 2021 на місяць закривалось 1290 компаній. Майже 83 % з них самостійно вирішили припинити свою діяльність, у 2021 році частка таких компаній складала 94,9%.

Серед галузей, у яких закриваються компанії, на першому місці громадські організації (16,6% від їх загальної кількості). На другому місці підприємства оптової торгівлі (12,7%), далі – компанії у сфері сільського господарства (7,6%). [1]

На кінець 2023 року майже 8 тисяч українських бізнесів змінили регіон своєї реєстрації від початку повномасштабної війни. У топ-3 регіонів, звідки підприємці переїздили від початку повномасштабної, також потрапили Дніпропетровщина (11%) та Донеччина (8%). Київ очолює перелік регіонів, куди переїзять компанії – 22% від загальної кількості релокантів обрали саме столицю. Попри військові дії та близькість до лінії фронту, підприємці також обирають Харківщину та Одещину – по 10% компаній, що змінили регіони .

Майже половина компаній, що змінили свій регіон реєстрації, працюють у сфері оптової торгівлі – 44%. На другому місці – компанії у сфері будівництва (6%). Замикають трійцю внутрішньо переміщених підприємств бізнеси, що чинять операції з нерухомістю.

Вісімсот сорок підприємств релокувалися у безпечні регіони, скориставшись урядовою програмою. В пакет державної підтримки входить: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту. За допомогою уряду переїхати можна в один з шістнадцяти регіонів: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська, Рівненська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Дніпропетровська та Київська

(за виключенням Києва) області. У компаній, що релокувались за цією програмою, найбільшим попитом користувались переважно, західні регіони: Закарпаття, Львівська та Чернівецька області. [2]

На сайтах пошуку персоналу серед нових користувачів найчастіше, розміщують вакансії з ритейл (роздрібна та оптова торгівля) та авто [3].

Цілком прогнозовано виявилось, що дохід компаній відчутно скоротився: а іншого не варто було б очікувати. Окупація значних територій, мародерство, обстріли мирних міст, постійні повітряні тривоги та блекаути сильно вдарили по компаніям сфери торгівлі. Проте навіть в надскладних умовах ритейлери зуміли пристосуватися.

За даними Асоціації ритейлерів України (Retail Association of Ukraine, RAU) найбільшим продуктовим ритейлером 2023 року залишається мережа АТБ, незважаючи на втрату 122 торговельних точок – за час війни мережа скоротилася до 1176 супермаркетів. Слідом за АТБ, як і раніше, йде компанія Fozzy Group, яка об'єднує мережі «Сільпо», «Фора», Fozzy Cash&Carry, Le Silpo і «Trash!Траш!». Мережа становить 726 магазинів порівняно з 785, які працювали до війни. Багато компаній з рейтингу скоротили свої мережі за час війни. Водночас, агрохолдинг МХП збільшив кількість своїх точок «М'ясомаркет» на 153%. Якщо до війни нараховувалося 179 магазинів, нині – 245. [4]

Падіння національної економіки за підсумками 2022 року склало безпрецедентні 30,4 відсотка, а споживча інфляція становила 26,6 відсотка, що означає здорожчання товарів і послуг в Україні в середньому на чверть. У 2022 році інфляція склала 26,6%, порівняно з 2021 роком – 10%. За 2023 рік інфляція становила на рівні 8-9%. [5]

За підсумками 2023 року в Україні зросли обсяги експорту та склали майже 100 млн тон товарів. Це на 112 тисяч тон більше, ніж у 2022 році. Втім, у вартісному вимірі показник впав на 18,7% або \$35,8 млрд доларів. [6]

У березні минулого року влада прийняла закон про пільгове оподаткування бізнесу. Скасували мито і ПДВ на весь імпорт, але через незрозумілі причини все повернули назад. Також Мінцифра спільно з програмою "EU4Business", Мінекономіки і Офісом з розвитку підприємництва та експорту запустили грантовий фонд «єРобота». Програма розрахована на підтримку 300 підприємств, які знаходяться в районі бойових дій або на ті, які були змушені виїхати та продовжити свою діяльність в іншому більш безпечному місці.

На початку війни внесли зміни до Податкового кодексу та було надано можливість бізнесам платити лише 2% від доходу. Також заборонили податкові перевірки та надали можливість не платити акциз.

Основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки (далі – Прогноз) було схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 №1315 «Про схвалення основних прогнозованих макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки». Метою розроблення Прогнозу є формування уявлення про кількісні перспективи розвитку економіки України у 2024-2026 роках у населення, бізнесу, органів державної влади та міжнародної спільноти, які

базуються на аналізі розвитку економіки у 2022 році, а також враховують реалізацію заходів Уряду з нівелювання негативного впливу війни як на бізнес, так і населення в умовах систематичної фінансової допомоги з боку міжнародних партнерів. [7]

Під час війни торгівля зазнає чималих збитків з усіх боків, оскільки є ланкою між виробником та покупцем. Знищення підприємств або обмеження виробництва змушує ритейлерів шукати нових постачальників, а через масове переселення та обмежений бюджет покупців – звужувати асортимент. Крім того, магазини ще треба забезпечити вчасною доставкою товарів, однак через руйнування доріг та високою ціною на паливе це не так легко зробити. [8]

Ритейл взяв на себе обов'язки годувати, одягати, забезпечувати ліками, засобами зв'язку та гігієни українців. І незважаючи на небезпеку, провідні мережі магазинів України продовжили інвестувати в економіку та відкривати нові торговельні точки там, де вони потрібні людям.

Цей напрямок бізнесу потребує сучасної регуляторної бази з питань торгівлі на внутрішнім та зовнішнім ринках. Продовження дієвої підтримки уряду, створення грантів, програм підтримки малого та середнього бізнесу з залученням іноземних організацій.

Література

1. У 2,7 разів менше компаній закривається у 2023 році. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/bankrupts-and-closed-companies-2023>
2. 7820 компаній переїхали по Україні від початку повномасштабного вторгнення. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/relocation-in-war-2>
3. Огляд економічного фронту: активність кандидатів у пошуку роботи спадає, навіть в ІТ. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-in-war-september-2023>
4. Топ-10 українських продуктових мереж за кількістю магазинів і темпами відкриттів у 2023 році URL: <https://rau.ua/novyni/top-10-erezh-kilkistju-magaziniiv/>
5. Індекс інфляції в Україні 2024 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
6. У 2023 році Україна збільшила експорт меблів та цукру, а імпортувала передусім – паливо, ліки та БПЛА. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=31a72cf3-809d-486c-a0df-1e5d7f85d6f&title=UkrainaZbilshilaEksport>
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 №1315 «Про схвалення основних прогнозованих макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text>
8. Бізнес під час війни. URL: <https://chm-s.com/blog/biznes-pid-chas-vijni>

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМСТВА

*Бондаренко М. О., магістрант 2 курсу
факультету програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Філіпковська Л. О., канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та публічного управління*

Одним із перспективних шляхів економічного зростання підприємств є інноваційний розвиток. Наукові дослідження й практичні результати показують, що інноваційні перебудови на сучасному етапі розвитку суб'єктів господарювання можуть забезпечити високі показники економічного розвитку, підвищити конкурентоспроможність й експортний потенціал сучасних підприємств, а також вирішити економічні, екологічні й соціальні проблеми [1].

Інноваційна діяльність є основною складовою процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому сучасні економічні умови вимагають розроблення й впровадження нових результатів наукових досліджень та науково-технічних досягнень, ефективної організації цих робіт, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства в країні. Інноваційний розвиток підприємства сприяє досягненню інших цілей. Використання інновацій дозволяє підприємству ефективніше використовувати свої ресурси, сприяє інноваційному зростанню підприємства та ресурсному зростанню.

Мета роботи – розглядання економічних умов, можливостей та перспектив інноваційного розвитку виробничого підприємства.

Інноваційний процес – це систематична діяльність, спрямована на створення та впровадження нових ідей, продуктів, технологій або методів роботи в організації або суспільстві. Він включає всі етапи розробки, випробування і комерціалізації інновації. Інноваційний розвиток є ключовим фактором економічного зростання та конкурентоспроможності різних галузей та країн [1].

Інноваційний розвиток підприємства – це процес впровадження нових ідей, технологій та методів щодо створення нової продукції та управлінських процесів на основі використання наявних засобів і можливостей підприємства. Такий процес веде до підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання та його економічної і фінансової стійкості.

Розглянемо чинники, що сприяють або стримують інноваційний розвиток підприємства. До переліку чинників, що сприяють інноваційному розвитку, відносяться такі [2]:

1. Екзогенні (зовнішні):

- удосконалення та динаміка ринків збуту та попиту споживачів;
- розвинення конкурентної політики;
- збереження науково-технічного потенціалу та державна підтримка;
- законодавство у сфері інноваційної політики;
- розвинення інноваційної інфраструктури.

2. Ендогенні (внутрішні):

- прагнення збільшення обсягу продажів;
- наявність фінансових та матеріально-технічних ресурсів;
- націленість на максимізацію прибутку у довгостроковому періоді;
- здатність сприймати зміни, нововведення, можливість самореалізації;
- встановлення прав на інтелектуальну власність;
- розвинення умов творчої праці та матеріальні стимули.

Стримують інноваційний розвиток такі чинники:

1. Екзогенні:

- недостатня кількість та різноманітність джерел фінансування;
- нестача фінансування з боку держави, зниження попиту товарів;
- висока вартість технологічних нововведень;
- недостатність науково-технічного співробітництва;
- вплив наукових кадрів;
- відсутність інформаційної бази щодо інноваційних проєктів.

2. Ендогенні:

- нестача власних коштів;
- нестача кваліфікованого персоналу;
- невизначеність економічної вигоди від інтелектуальної власності;
- недостатність матеріально-технічної та наукової бази;
- недостатня орієнтація на інноваційну діяльність;
- відсутність матеріальних стимулів;
- орієнтація на усталені ринки та короткострокову окупність.

Необхідно підкреслити на доцільність інвестицій у співробітника дослідницького та конструкторського відділів виробничих підприємств у вигляді підвищення кваліфікації. Підготовка робочої сили в інноваційному виробництві веде до зростання продуктивності праці співробітника і до максимізації прибутку суб'єкта господарювання. Варто зазначити, що рівень кваліфікації характеризується середньорічним виробленням персоналу, який бере участь в інноваційному процесі.

Тобто сьогодні вплив інноваційного фактору на виробництво є ґрунтовним і комплексним. Ясним і прозорим є те, що активізація інноваційної діяльності підприємств – головна запорука здійснення сучасних різноманітних реформ, особливо в умовах воєнного стану [4].

До заходів, які спрямовані на вирішення проблем, що витікають із умов стримування інноваційного розвитку виробничого підприємства, можна віднести:

1. Створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, зростання інноваційної активності виробничих підприємств країни.

2. Моніторинг та діагностика інноваційного стану суб'єктів господарювання, формування загальнодержавної системи пошуку, збору, накопичення, оброблення, зберігання та надання інформації у сфері інноваційного розвитку.

3. Забезпечення використання існуючого науково-технічного дороблення щодо його інноваційного впровадження.

4. Посилення кадрової роботи підприємства.

Крім того, необхідним є забезпечення фінансування фундаментальних досліджень, створення нових та розвиток існуючих технологічних парків, вільних економічних зон та залучення інвестицій в модернізацію виробництва [3–5].

Створення ефективної системи впровадження інновацій на підприємстві повинно ґрунтуватись на дослідженні її складових, за допомогою яких можна поетапно втілити інноваційні ідеї та рішення. Впровадження інновацій дозволяє підприємству отримати додатковий прибуток, який воно може спрямувати на подальший розвиток і фінансування нових інноваційних проєктів.

Література

1. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. Харків: ІНЖЕК, 2003. 308 с.

2. Костюк А. К., Бояринова К. О. Інноваційний розвиток підприємств: економічні умови, проблеми та перспективи. Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. 2011. Вип. 5. С. 30–33.

3. Свінарьова Г. Б. Перехідні зміни систем управління підприємством та їх вплив на інноваційний потенціал підприємства. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2021. № 2 (16). С. 87–91.

4. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. Національний інститут стратегічних досліджень, травень, 2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (дата звернення: 27.12.2023).

5. Пакуліна А. А., Євсєєв А. С. Інноваційна та креативна економіка як умова модернізації національного господарства України. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 192–200.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Бондаренко Н.В., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Повномасштабна війна, розв'язана РФ проти України, спричинила значну кризу в промисловості. Основні причини: безпекова ситуація (постійні обстріли окупантами цивільної і виробничої інфраструктури), труднощі із логістикою, особливо для експортоорієнтованих галузей – АПК, ГМК і т.д., а також брак обігових коштів. У перші місяці війни не працювало понад 40% підприємств, тисячі людей втратили джерела доходу. Загалом через вторгнення Росії Україна втратила від 5 до 7 млн. робочих місць. За перші місяці війни промисловість скоротила виробництво на 34%, будівництво – на 47%, гірничо-металургійний комплекс – на 53%. ВВП – мінус 15,1%, прогнозне падіння за підсумками року – 35% [1].

Ситуація в харчовій промисловості неоднорідна, та залежить від регіону знаходження підприємства. Так, західно-центральні області показують приріст активності в цій галузі. Через брак сировини – овочів і фруктів, які традиційно постачалися з півдня України, деякі виробники вдало переорієнтувалися. До прикладу, один із сокопереробних заводів Рівненщини переобладнав свою лінію під випуск м'ясної консервованої продукції, що йде, у тому числі, і на потреби армії. Почала відновлюватися і м'ясопереробна галузь. Окремі виробники курятини повернулися до довоєнних обсягів. Натомість в прифронтових зонах підприємства змушені призупиняти виробництво. Виробництво соняшникової олії становить 30-40% від довоєнного рівня через проблеми з експортом [1].

Від початку війни представники харчової промисловості переважно демонстрували більш оптимістичні оцінки ділового середовища та фінансово-економічної ситуації на підприємствах порівняно з іншими галузями. Якщо в травні та червні харчова галузь була в загальному песимістичному тренді щодо загальноекономічної ситуації, то із липня швидшими темпами відновлювала оптимізм. У результаті у вересні харчовики поставили найкращу оцінку ділового середовища. При цьому галузь зберігає обережний оптимізм щодо майбутніх змін [2].

Виробничі показники добре ілюструють відносний позитив у харчовій галузі. Якщо в цілому українська промисловість серйозно просіла в перші місяці війни, то харчовикам вдавалося зберігати обсяги виробництва. Із липня бачимо лише позитивну динаміку відновлення виробництва в харчовій галузі. В результаті у вересні вже 38% опитаних підприємств галузі повідомили, що збільшували обсяги виробництва, і лише 12% – зменшували. Індекс зміни

виробництва досягнув рекордних +0,26 (при +0,05 для всіх переробних підприємств загалом) [2].

Харчова галузь також добре реалізує свій експортний потенціал. З початком масштабної війни українські компанії харчової промисловості почали активніше виходити на ринки ЄС, що вимагає від них додаткового розвитку виробництва та інвестицій [3]. Кожне друге підприємство галузі не припиняло експортувати взагалі. Водночас лише 15% експортерів харчової промисловості не змогли відновити експортну діяльність [2].

Завдяки деблокаді українських чорноморських портів з серпня 2022 року стало значно простіше експортувати аграрну продукцію. Частка аграрної та харчової продукції в загальному експорті України збільшилась з майже 36% в 2021 році до 46% (в грошовому вимірі) [3].

Попри позитивні зміни, харчовики відчують серйозні логістичні труднощі при експорті. Більше половини підприємств галузі скаржаться на черги на західних кордонах і морську блокаду. При цьому саме харчова промисловість найменше відчуває падіння попиту на їхню продукцію на зовнішніх ринках. Це відображає певну безальтернативність української продукції на міжнародних ринках, ще й в умовах глобального зростання цін.

Торговельна статистика, яка є доступною, незважаючи на обмеження воєнного часу, лише підтверджує зростання ролі як харчової переробки, так і всього агропромислового комплексу. За січень-липень 2022 року експорт аграрних товарів (і сировини, і готової продукції) досягнув майже 45% від загального обсягу експорту. Звичайно, досі в структурі експорту переважає аграрна сировина. При цьому статистика ще навіть не включає перших місяців роботи зернового коридору. Однак стійкість харчової галузі актуалізує питання розвитку її потенціалу для глибшої переробки аграрної сировини та виходу з нею на зовнішні ринки [2].

Запорукою успішного економічного відновлення України – є ефективна співпраця влади, бізнесу і міжнародних інвесторів. Також захист прав власників, верховенство права і жорстка боротьба із корупцією. Власне, це ті фактори, від дотримання яких залежить і наше членство в ЄС.

Література

1. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/ohliad-vplyvu-viiny-na-promyslovist-ukrainy-ta-prohnoz-perspektyv-v-ekonomitsi>

2. Харчова промисловість: апетит хороший, але є над чим працювати URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/kharchova-promislovist-apetit-khoroshij-ale-je-nad-chim-pratsjuvati.html>

3. Гвоздьова О. Експорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/>

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

*Боровльов В. О., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»**

Управління стратегічним розвитком є актуальним питанням для сучасних підприємств, особливо в умовах динамічних змін та високої конкуренції. Стратегічний розвиток визначає напрямок, цілі та способи досягнення успіху підприємства в довгостроковій перспективі. Управління стратегічним розвитком вимагає від підприємства аналізувати своє середовище, визначати свої сильні та слабкі сторони, використовувати свої можливості та уникати загроз, а також розробляти та впроваджувати ефективні стратегії, які враховують інновації, потенціал, конфлікти, протиріччя та сучасні тенденції.

Управління стратегічним розвитком - це визначення довгострокових цілей та стратегій підприємства на основі аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища та адаптація до змін.

В умовах воєнного стану управління підприємствами будівельної галузі потребує глибокого аналізу та стратегічного підходу. На сучасному етапі економіки потрібен унікальний науковий підхід, який враховує особливості трансформацій та вирішує проблеми будівельної галузі. В цих умовах, інновації є ключовим елементом розвитку підприємств будівельної галузі, які базуються на різних видах інновацій. Розвиток підприємства повинен ґрунтуватися на технічних, ринкових та організаційних інноваціях, які передбачають покращення якості, збільшення ринкової частки та вдосконалення управління.

Управління стратегічним розвитком є циклічним процесом, який складається з формування, ідентифікації, розробки, впровадження та оцінки стратегії. У науковій літературі існує багато підходів до управління стратегічним розвитком, які мають спільну рису - стратегічне мислення, що ґрунтується на взаємозв'язку між підходами, аналізі умов, методах аналізу, формуванні баз даних та прогнозуванні наслідків. Управління стратегічним розвитком стає важливим у критичних ситуаціях, коли потрібно змінити напрямок, орієнтири або подолати рецесію.

Протиріччя та конфлікти сприяють поступальному розвитку, стимулюючи розробку нових рішень та інновацій. Управління стратегічним розвитком повинно базуватися на мобілізації потенціалу підприємства для досягнення цілей та розвитку. А оцінка розвитку підприємства та стратегії повинна здійснюватися за допомогою збалансованої системи показників, яка враховує фінансові та нефінансові аспекти.

У підсумку, треба зазначити, що стратегічний розвиток – це орієнтир, мета та метод досягнення успіху підприємства, який потребує аналізу середовища, використання можливостей, уникнення загроз, розробки та впровадження стратегій, які враховують інновації, потенціал, конфлікти, протиріччя та сучасні тенденції.

** - науковий керівник: Данііл Ревенко, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».*

УДК: 338.24

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Гутник О. Є., учень 9 класу
Куп'янський ліцей № 3
Куп'янської міської ради Харківської області*

*Косухіна Л. І., асистент,
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Проблема оцінювання економічної безпеки держави, регіону, галузі або кооперативу останнім часом набула особливої актуальності. Однак, незважаючи на неабиякий інтерес до неї вітчизняних і зарубіжних учених та практиків, слід зазначити, що наявні розробки здебільшого присвячені різним аспектам національної та регіональної безпеки, і значно меншою мірою - питанням економічної безпеки підприємств.

Щоб визначити й проаналізувати категорію економічної безпеки, наведемо її поняттєвий базис. Розібратись у понятті економічної безпеки можна, чітко визначивши об'єкт діяльності по забезпеченню безпеки, а також суб'єкт, що забезпечує безпеку. У сучасному суспільному устрої існує декілька об'єктів, на які має бути спрямоване забезпечення безпеки:

1. Особа (громадянин, резидент).
2. Підприємство (організація, суб'єкт господарювання).
3. Суспільство (соціум або інша цілісна організація людей).
4. Регіон (території, органічно інтегровані в економіку країни).
5. Держава.
6. Міждержавне регулювання економічної безпеки (у контексті глобалізації світової економіки) [3]

Конкурентоспроможність підприємства, його фінансова стійкість - це складні та взаємопов'язані категорії. З одного боку, підвищення конкурентоспроможності підприємства є необхідною та обов'язковою умовою

забезпечення та підтримання на належному рівні фінансової стійкості. З іншого боку, нестійкий фінансовий стан підприємства не дає змоги успішно вирішувати проблему конкурентоспроможності. Підтримка необхідного рівня конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства вимагає повного використання численних внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку.

Фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має перевагу перед іншими підприємствами того самого профілю та залучення інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і в доборі кваліфікованих кадрів. [1]

Що вища стійкість підприємства, то більш воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, то меншим є ризик опинитися на краю банкрутства.

Фінансове становище підприємства вважається стійким, якщо воно покриває власними коштами не менш як 50 % фінансових ресурсів, необхідних для здійснення нормальної господарської діяльності, дотримується фінансової, кредитної та розрахункової дисципліни, іншими словами, є платоспроможним.

Для зміцнення своєї фінансової стійкості підприємству необхідно підвищувати свою конкурентоспроможність. Існує кілька шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства.

- постійне використання нововведень.
- пошук нових, досконаліших форм товару, що випускається.
- випуск продукції такої якості, яка б відповідала державним і світовим стандартам.
- збут товарів у ті самі сегменти ринку, де найвищі вимоги до якості та сервісного обслуговування.
- використання тільки високоякісної сировини та матеріалів.
- постійне навчання і перепідготовка кадрів.
- підвищення матеріальної зацікавленості працівників і поліпшення умов праці.
- проведення маркетингових досліджень ринку, з метою встановлення потреб покупців.
- аналіз своїх конкурентів, для виявлення своїх сильних і слабких сторін.

Поняття конкурентоспроможності підприємства дуже багатогранне і поширюється на всі складові діяльності підприємства, такі як товар і його основні характеристики, а також організаційні, фінансові та виробничі характеристики самого підприємства. Конкурентоспроможність підприємства на пряму залежить від конкурентоспроможності товару. Конкурентоспроможність підприємства - це здатність здійснювати прибуткову господарську діяльність в умовах жорсткої конкуренції.

Економічна безпека підприємства передбачає стійкий розвиток, тобто збалансований і безперервний, що досягається за допомогою використання всіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за яких гарантується найефективніше їхнє використання для стабільного функціонування та

динамічного науково-технічного і соціального розвитку, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства. [2]

Література

1. Калмик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2005. - 432 с.
2. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2004. - 638 с.
3. Давидова І.О., Лебедченко В. В. Теоретичні основи формування системи економічної безпеки регіону та її роль у забезпеченні національної безпеки держави / May 2020 Business Inform 5(508):36-42

УДК: 332.2:339.9

ДОСВІД КРАЇН ЄС У СФЕРІ ПЛАНУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЗЕЛЕНОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

*Доленко О.І., студентка,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків»*

*Лебедченко В. В., к.е.н., доцент
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Зелене відновлення — це системна розбудова нової моделі інфраструктури та економіки країни, що базується на принципах сталості та мінімізує наявні й майбутні ризики, з наскрізним урахуванням екологічної та кліматичної складової. [1]

Завдання відновлення України після масової російської агресії постало одразу після деокупації північної України – ми всі бачили жахливі наслідки російської окупації і маємо негайно та повноцінно реагувати. [2] Головною вимогою відбудови України є не повернення до довоєнного стану, а всебічний розвиток та інтеграція до Європейського співтовариства на принципах сталого розвитку з урахуванням Європейського зеленого курсу, що також є гарантією відповідності стандартам вступу до ЄС.

Місія нової «зеленої» політики — збалансувати інтереси громадськості, бізнесу та навколишнього середовища. Нам потрібно говорити не лише про відновлення, а й про створення сталого майбутнього для прийдешніх поколінь. Акцент на важливості екологічного виміру запланованих заходів з реконструкції та розвитку, щоб зробити нову Україну комфортним, безпечним, здоровим і процвітаючим домом для всіх українців. [3]

Військові дії та агресія росії ще більше загострюють і посилюють ризики, пов'язані зі зміною клімату, погіршенням навколишнього середовища та

виснаженням природних ресурсів. Сьогодні неможливо визначити масштаби руйнувань і розрахувати потребу у післявоєнній відбудові. Але можна окреслити основні обмеження та визначити на національному рівні, що не можна робити під час одужання. Ці рамкові керівні принципи слід впроваджувати на регіональному та місцевому рівнях відповідно до місцевого контексту.

Європі потрібне сміливе бачення нового «Зеленого» плану Маршалла для України. Такий план включатиме великі інвестиції не лише у відбудову базової критичної інфраструктури, такої як дороги, мости, школи та лікарні, але й у модернізацію української економіки, щоб допомогти підготувати країну до вступу до Європейського Союзу в найближчі роки. Зараз необхідний амбітний план переоснащення промисловості та економіки України. Це потрібно не лише Україні, а й самому ЄС. [4]

Комюніке [5] (До Європейського Парламенту, Європейської Ради, Європейського Економічного та соціального комітету та Комітету регіонів про допомогу та реконструкцію України), прийняте Європейською комісією 18 травня, визначає чотири основні правила реконструкції:

1. Відбудова країни відповідно до найновіших європейських політик і стандартів, включаючи інфраструктуру, медичні послуги, житло та школи, а також цифрову та енергетичну стійкість.

2. Продовжувати модернізувати країну та її установи, забезпечуючи ефективне управління та повагу до верховенства права шляхом підтримки адміністративного потенціалу та технічної допомоги, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

3. Реалізувати структурний та регуляторний порядок денний, спрямований на поглиблення економічної та соціальної інтеграції України та її народу з ЄС на європейському шляху.

4. Підтримувати відновлення економіки та суспільства України шляхом сприяння стійкій та інклюзивній економічній конкурентоспроможності, сталий торгівлі та розвитку приватний сектор, водночас роблячи внесок у зелену та цифрову трансформацію країни.

Європейська комісія [6] наполягає на тому, що зусилля з реконструкції повинні узгоджуватися з європейською зеленою та цифровою програмою. Механізм підтримки, який розробляється, матиме конкретну структуру управління, яка одночасно забезпечуватиме повну власність України та гарантуватиме, що інвестиції – у тому числі в стратегічну цифрову, транспортну та енергетичну інфраструктуру – будуть дотримуватися кліматичних і екологічних політик і стандартів ЄС.

Аналітики Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вважають, що в короткостроковій перспективі Україні слід зосередитися на усуненні та зменшенні найбільш серйозних загроз для людини та довкілля. На думку ОЕСР, у короткостроковій перспективі Україні слід зосередитися на наступних напрямках очищення довкілля; відновлення та будівництво більш ефективної екологічної інфраструктури для забезпечення питною водою та належними санітарними умовами; збір, зберігання та утилізація великої кількості відходів (особливо військових відходів).

У довгостроковій перспективі післявоєнний економічний розвиток має стати фундаментальною частиною переходу України до зеленої та чистої економіки. Відбудова не повинна відтворювати енергоємну та забруднюючу довкілля довоєнну економіку, засновану на викопному паливі. Пріоритет має надаватися перебудові економіки шляхом створення більш енергоефективних та менш енергоємних галузей промисловості, транспортних систем, комунальних послуг та житла, а також використання низьковуглецевих матеріалів. Важливо чітко визначити і задекларувати мету відмови від викопного палива та впровадження "зеленого" переходу і сталого розвитку як ключових підходів у всіх аспектах післявоєнного економічного розвитку. Це має стосуватися всіх регіонів України, а не лише тих, що найбільше постраждали від війни.

Президент України 21 квітня 2022 року підписав указ про створення Національної ради з питань відновлення України від наслідків війни. 10-річний план [6] має на меті прискорити стале економічне зростання. План визначає національну програму та 850 проектів для досягнення ключових результатів. Зокрема, дві національні програми, «Відновлення чистого та захищеного середовища» та «Енергетична незалежність та зелений курс», безпосередньо стосуються екологічних питань.

Аналізуючи програму відновлення України, економісти та представники бізнес-спільноти звернули увагу на суперечності в самій програмі, окресливши так званий «стратегічний трикутник». «Реконструкцію, євроінтеграцію та модернізацію бажано здійснювати паралельно. Проблема в тому, що вони суперечать одне одному». «Неможливо бути одночасно швидким, дешевим і якісним. Неможливо одночасно побудувати стабільну, відкриту та ефективну систему. Це так званий стратегічний трикутник. Потрібно чимось жертвувати». [7, 8]

Представники екологічних організацій бачать багато недоліків у планах Уряду. Вони стверджують, що принципи сталого розвитку та положення кліматичної політики мають бути враховані, а негативний вплив нових проектів на навколишнє середовище мінімізований, і повинні бути включені в усі стратегічні та планові документи в усіх сферах суспільного життя та на всіх рівнях.

Післявоєнна відбудова України має бути зеленою, тому що українці поділяють європейські цінності та прагнення ЄС і хочуть повноправного членства. Українці хочуть будувати краще майбутнє на основі сталого розвитку, тому що Європа повинна стати сильнішою та стійкішою до загроз енергетичної безпеки та кліматичної кризи. Зелений курс тісно пов'язаний з геополітикою і передбачає модернізацію та декарбонізацію всієї економіки, а також гарантує більшу економічну ефективність та конкурентоспроможність.

Тому Україні необхідно опрацювати уроки кризи та зробити висновки. Визначити пріоритети розвитку відповідно до своїх міжнародних зобов'язань. Встановити систему цільових показників та обмежень на національному рівні, які мають бути імплементовані в регіональні плани розвитку та слугувати основою для планування розвитку місцевих громад. Розробити плани

відновлення на регіональному рівні на засадах сталого розвитку, спираючись на національні рекомендації та враховуючи місцеві умови і потреби.

Література

1. COM, 2022. Communication from the commission to the european parliament, the european council, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions ukraine relief and reconstruction [online].. Brussels, 18 May, Available at: <https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/ukraine-relief-reconstruction_en.pdf> [Accessed 08 November 2023].
2. Decree of the President of Ukraine No. 266/2022. Issues of the National Council for the Restoration of Ukraine from the Consequences of War. [online]. Available at: <president.gov.ua> [Accessed 03 November 2023]
3. Euractiv, 2022. A sustainable future for Ukraine – the new Marshall Plan [online]. 01 November, Available at: <<https://www.euractiv.com/section/energy-environment/opinion/a-sustainable-future-for-ukraine-the-new-marshall-plan/>> [Accessed 11 November 2023].
4. Green dossier, 2022. Green reconstruction of Ukraine: Public opinion [online]. Available at: <<https://www.dossier.org.ua/news/green-reconstruction-of-ukraine-civil-society-position/>> [Accessed 01 November 2023].
5. Recovery of Ukraine, 2022. Ukraine's recovery plan [online]. Available at: <<https://recovery.gov.ua/>> [Accessed 08 November 2023].
6. Tamara Malkova, Editorial Director, 2022. *Ukraine's post-war recovery: rebuilding for a better future*. Kyiv.
7. The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the principles of state regional policy and policy of restoration of regions and territories" [online]. Available at: <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1397888>> [Accessed 15 November 2023].
8. UCCI, 2022. Memorandum of the Coalition of Business Communities for the Modernization of Ukraine [online]. Available at: <<https://ucci.org.ua/uploads/files/627a27dc249c5203631922.pdf>> [Accessed 11 November 2023]

УДК 339.1

ОБГРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Замирайло В. В., магістр,
Національний аерокосмічний університет
*ім. М. Є. Жуковського «ХАІ» **

Роздрібна торгівля є важливим сектором економіки, який впливає на життя кожної людини. Вона включає в себе всі дії, пов'язані з продажем товарів або послуг кінцевому споживачу. Підвищення прибутковості підприємств роздрібної торгівлі є важливим завданням, яке вимагає глибокого аналізу і стратегічного планування.

Можна виділити декілька шляхів, які можуть допомогти підвищити прибутковість підприємств роздрібною торгівлі:

Оптимізація асортименту товарів: підприємства можуть збільшити прибуток, вивчивши попит споживачів і налаштувавши асортимент товарів відповідно до цього попиту. Це може включати в себе введення нових товарів, видалення товарів, які не продаються, або зміну цін на певні товари.

Ефективне управління запасами: зменшення витрат на зберігання запасів і мінімізація втрат від застарілих товарів може значно підвищити прибутковість. Це може включати в себе використання технологій для відстеження запасів, прогнозування попиту і автоматизацію процесу замовлення.

Використання технологій: використання сучасних технологій, таких як електронна комерція, мобільні додатки, може допомогти підприємствам досягти більш широкої аудиторії і збільшити продажі. Це може включати в себе використання соціальних медіа для просування товарів, використання аналітики для вивчення поведінки споживачів і використання мобільних додатків для зручності покупців.

Покращення обслуговування клієнтів: надання високоякісного обслуговування клієнтів може забезпечити повторні продажі і позитивні відгуки, що в свою чергу може привести до збільшення прибутку. Це може включати в себе навчання персоналу, використання технологій для поліпшення взаємодії з клієнтами і використання програм лояльності для заохочення повторних покупок.

Підвищення прибутковості підприємств роздрібною торгівлі вимагає стратегічного планування і ефективного управління. Оптимізація асортименту товарів, ефективне управління запасами, використання сучасних технологій і покращення обслуговування клієнтів - це ключові шляхи до досягнення цієї мети. За допомогою цих стратегій підприємства можуть не тільки збільшити свою прибутковість, але й забезпечити своє стабільне і тривале зростання. Крім того, вони можуть покращити свої відносини з клієнтами, збільшити свою конкурентоспроможність на ринку і забезпечити своє майбутнє в довгостроковій перспективі.

Література

1. Барановська, А.І. Роздрібна торгівля: теорія і практика. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 320 с.
2. Василенко, В.А. Управління асортиментом товарів в роздрібній торгівлі. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 288 с.
3. Гончаренко, В.М. Ефективність управління запасами в роздрібній торгівлі. – Одеса: Астропринт, 2008. – 352 с.

* - науковий керівник: Данііл Ревенко, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського «ХАІ».

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ У ЧАСИ ВОЄННОГО СТАНУ

*Карлаш А.А., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Доронін А.В., д.е.н., професор

Сьогодні внутрішні і зовнішні загрози суттєво впливають на конкурентоспроможність будь-якої соціально-економічної системи. Все більше та частіше підприємства відчувають на собі посилений негативний вплив різноманітних загроз. Зовнішнє середовище, що постійно змінюється, змушує підприємства розробляти все більш складні системи управління, щоб швидко реагувати на його зміни. Особливо відчутно це стало в умовах воєнного стану для підприємств України.

Від початку повномасштабного вторгнення на території України за попередніми даними було пошкоджено та зруйновано більше 120 підприємств, 30% підприємств припинили свою діяльність, а 45% – частково розпочинають налагоджувати свою діяльність. Можна дійти висновку про те, що має місце 40-50% втрат в обсягах діяльності цих компаній [1]. Частина підприємств, які налаштовані на діяльність за будь-яких умов, змушені здійснити релокацію, більшість з них зі Сходу України (41% підприємств Сходу вже переместили свої виробничі потужності та персонал чи зроблять це найближчим часом) [2].

Переміщення підприємств це важко, оскільки є багато труднощів (місце розташування, шляхи сполучення, розміщення відходів, вартість оренди, пошук додаткових працівників та ін.), але він максимально позитивно вплине на імідж підприємства та дозволить відокремитись серед конкурентів, а це може принести їм додаткові конкурентні переваги. Забезпечення конкурентних переваг підприємств являє собою процес, який зумовлює певні протидії та потребує чіткої системи управління.

Стратегічний маркетинг – це комплекс робіт націлених на збереження або досягнення конкурентних переваг підприємства та стабільне отримання прибутку. Тому формування та управління конкурентними маркетинговими стратегіями дозволить підприємству досягти переваг на ринку.

Згідно дослідження стану та потреб українського бізнесу під час воєнного стану, третина бізнесу (33,4%) вже адаптувалась до умов військового часу і прийняла нову стратегію дій, половина (50,5%) знаходиться в процесі інтуїтивного управління та роздумує про стратегію, 11,1% не бачать сенсу в умовах війни розробляти стратегії [3].

Основним аспектом досягнення конкурентоспроможності підприємств виступає реалізація маркетингових стратегій з урахуванням усіх ризиків та загроз [4]. Важливо, що навіть під час війни компанії мають вкладатися у свої маркетингові активності, але багато з них радикально зменшують свої витрати на маркетинг. Це цілком природно – особливо в умовах бойових дій, економічної кризи й релокацій/евакуацій співробітників. Але все ж таки маркетинг в умовах війни та післявоєнний період спрямований найперше на стабілізацію компанії та допоможе бути більш конкурентоспроможними.

Основними шляхами підвищення конкурентоспроможності можна назвати виведення на ринок нових видів продукції, зниження ціни на продукцію або послуги, широке використання рекламних заходів, реалізація товару через більшу кількість торгових представників та впровадження інновацій.

Серед тенденцій та перспектив розвитку рекламного ринку варто звернути увагу на такі напрями: швидка реакція; розвиток новітніх форматів ретейлу; застосування адресного телебачення; актуалізація відео контенту; Stories – як тренд; прямі трансляції та вебінари; чесність; бізнес-симбіоз; Big Data; реклама із використанням доповненої реальності; орієнтація на контент та споживача; цінність людини у цифровому світі; бренд або є, або його нема [5].

Отже, ефективність реклами повинна переслідувати більші цілі, аніж просто високі обсяги продажів. І в цьому їй має допомагати «якісний інтелектуальний контент спрямований на одну з наступних сфер емоційного життя людини: пригоди на продаж; духовна близькість, дружба та любов; турбота та бажання турбуватись про когось; пошуки себе; душевний спокій; формування та прояв власних переконань» [5].

Література

1. Економіка звикає до воєнного часу. Заступник голови НБУ Сергій Ніколайчук про падіння ВВП, допомогу партнерів та український «план Маршалла». Url: <https://forbes.ua/inside/ekonomikazvikaе-do-voennogo-chasu-zastupnik-golovi-nbu-sergiy-nikolaychuk-propadinnya-vvp-dopomogu-partneriv-ta-ukrainskiy-plan-marshalla18032022-4800>
2. Регіональні результати дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни. URL: <https://cid.center/regional-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-business-in-wartime/>
3. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://dia.dp.gov.ua/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovax-vijni-rezultati-opituvannya/>
4. Корнієнко Т. О. Маркетингові стратегії у формуванні конкурентних переваг підприємств в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 49. DO : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-65>
5. Бучинська О. Тенденції та перспективи розвитку рекламного ринку / Олена Бучинська // Маркетинг в Україні. – 2018. – № 3. – С. 5–12.

*Карук В. А. слухач навчально-наукового інституту
«Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

*Соболь Р. Г., к.держ.упр., доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри публічної політики навчально-
наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

В сучасних умовах гібридних загроз, першочерговим завданням постає дотримання національної фінансової безпеки, як визначального постулату розвитку країни. Удосконалення розвитку системи страхових послуг в Україні - це необхідна умова переходу всієї економіки на ринкові рейки, ефективної реструктуризації виробництва та підприємств, розв'язання проблем зайнятості, зростання рівня життя населення.

Фінансову безпеку на рівні держави забезпечують всі сектори економіки. Одним з найважливіших секторів у процесі перерозподілу грошових коштів виступає страховий ринок. В свою чергу на фінансову галузь здійснюють вплив різні сектори економіки, в тому числі і страховий ринок, котрий є вагомим рушієм в процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту особливо в умовах гібридних загроз.

Реформування усєї системи економічних відносин, соціальні перетворення та трансформаційні зрушення, що відбуваються в Україні, надають особливої ваги розв'язанню проблеми страхового захисту, наявність потреби в якому та реальна можливість її задоволення характеризують ступінь розвитку економіки країни.

Діяльність в умовах гібридних загроз супроводжується різного роду ризиками. Тому принципово замінюються характер і функції страхування в Україні, зростає його значення як ефективного, раціонального, економічного і доступного засобу захисту майнових інтересів суб'єктів, що хазяюють, виробників товарів і послуг, а також громадян.

Ринок страхових послуг є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, тісно зв'язаним з ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу і цінних паперів, праці і робочої сили [1]. У країнах з розвинутою економікою страхова справа має найширший розмах, забезпечуючи підприємцям надійну охорону їхніх інтересів від несприятливих наслідків різного роду техногенних аварій, гібридних загроз, фінансових ризиків, криміногенних факторів, стихійних і інших нещасть.

В умовах панування державної форми власності й адміністративно-командної системи керування в нашій країні потенціал інституту страхування не міг бути розкритий повною мірою, сфера його застосування була досить обмежена. Страхової справи в його справжнім значенні не було і не могло бути,

оскільки не було основи - приватного підприємництва і самостійності суб'єктів, що хазяюють.

Види страхування, характерні для країн з розвинутою ринковою економікою, не мали можливості одержати розвиток в Україні. Громадяни були змушені задовольнятися страхуванням будівель, домашнього майна, засобів транспорту і деяких інших об'єктів, а також визначеним набором різновидів особистого страхування, проведеного на умовах, проголошених єдиним страховиком-монополістом в особі системи органів державного страхування.

Існуючі умови господарської діяльності в умовах гібридних загроз не сприяли використанню страхового методу охорони майна підприємств і організацій, збиток відшкодовувався в основному за допомогою використання дотацій із загальнодержавних бюджетних резервів [3].

Перехід до ринкових відносин, формування багатокладної системи господарювання, заснованої на різноманітних формах власності, створюють об'єктивні передумови для активного впровадження в сферу економіки страхування як одного з гарантів забезпечення фінансової стійкості суб'єктів, що хазяюють, особливо в умовах гібридних загроз [2]. Тепер вони самі повинні піклуватися про власне економічно стійке положення, схоронності матеріальних об'єктів і засобів, кредито- і платоспроможності. Збитки від гібридних загроз, стихійних лих, техногенних аварій і інших ситуацій ринку повинні мати надійне і гарантоване фінансове джерело покриття.

Розвиток підприємницької діяльності громадян приводить до появи в товаровиробників засобів і предметів виробництва, що також вимагають страхового захисту. Починаючи підприємницьку діяльність, громадяни включаються в такі взаємини, при яких їхня фінансова або господарська неспроможність або неспроможність їхніх партнерів можуть привести до зростання збитків [4].

Відповідно виникає ще одна область, що розширює сферу застосування страхування (страхування комерційних, фінансових ризиків, утрати прибутку й ін.). Кризові явища, гібридні загрози в економіці, ріст безробіття, що супроводжують становлення ринкових відносин, підсилюють необхідність соціального захисту працівників. У перехідний до ринку період число соціальних груп, яким потрібні страхові послуги (працівники з низькою кваліфікацією, люди похилого віку й ін.) збільшується. У цю категорію попадають і працівники нерентабельних підприємств, знову створюваних суспільств і товариств і т.д.

В умовах гібридних загроз та повної господарської самостійності підприємств, розширення їхньої волі і підвищення відповідальності за прийняті рішення підсилюється роль роботодавця [2]. Тому йому необхідно вивчити й оцінити весь спектр можливих ризиків, яким він піддається, у тому числі ризик одержання недостовірної інформації про прийняті на роботу фахівців; ризик утрат через військовий конфлікт на виробництві; ризик, зв'язаний з недостатньо оптимальним набором працівників як по кількості, так і за професійно-кваліфікаційною структурою.

Отже, сказаного вище можна зробити такі висновки:

1. Розвиток страхового ринку України в умовах гібридних загроз є нагальною потребою, зумовленою зростанням рівня невизначеності та ризиковості економічних, політичних, соціальних та екологічних процесів.

2. Можливості стрімкого розвитку ринку страхових послуг в Україні в умовах гібридних загроз обмежені такими чинниками:

- військові, інформаційні, кібернетичні та інші види загроз з боку Росії;
- низький рівень доходів у суспільстві;
- недовіра до страховика, яка посилюється низьким рівнем платоспроможності страхових компаній;
- недосконалість не тільки власне страхового, а й у цілому законодавства;
- неузгодженість страхового законодавства з Цивільним кодексом України тощо;
- відсутність державних преференцій на страховому ринку;
- недостатній розвиток інструментів фондового ринку для ефективного розміщення страхових резервів;
- відсутність надійних механізмів розвитку страхування життя, медичного та пенсійного страхування тощо;
- відсутність незалежної системи підготовки висококваліфікованих фахівців зі страхування і т. ін.

Література

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
2. Світова гібридна війна: Український фронт, національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2017, 145с. [Електронний ресурс]/НІСД. – режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>
3. Субачов І. І. Розвиток страхового ринку в Україні як фактору фінансової стабільності економіки. Фінанси України. 2020. № 11. С. 34.
4. Шелехов К.В. Страхування. Страхові послуги. Київ : ІЕУГП, 2020. 268 с.

УДК: 330.34

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

*Косухіна Л. І., інженер 1 кат.,
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Лебедченко В. В., к.е.н., доцент
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Малі підприємства є одним із основних інструментів розвитку національної економіки. Вони становлять основу дрібного виробництва; встановлюють темпи зростання економіки, формують структуру та якісну складову внутрішнього валового продукту, підвищують ступінь демократизації суспільства; сприяють перебудові економіки, швидкій окупності витрат, свободі ринкового вибору; забезпечують насичення ринку товарами та послугами, реалізацію інновацій, створюють додаткові робочі місця; характеризуються високою мобільністю, раціональними формами управління; формують прошарок підприємців власників, що є основою середнього класу; сприяють послабленню монополізму та розвитку здорової конкуренції на ринку.

Аналіз розвитку малих підприємств в Україні показав, що формування цього сектору відбувався за рахунок двох джерел: самоорганізації та приватизації. Розпад великих збиткових підприємств також була одним із реальних джерел збільшення кількості малих підприємств. Відокремлення від великих підприємств структурних підрозділів із наданням їм статусу юридичної особи розширило організаційну базу для створення малих підприємств. [1]

Головними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є:

- важкий тягар оподаткування, що примушує багатьох суб'єктів малого підприємництва збачити в тіньову економіку;

- відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, як і підприємництва в цілому. Недостатньо врегульовані відносини суб'єктів підприємницької діяльності з органами влади і управління, відсутній законодавчий механізм державної фінансової підтримки малого підприємництва;

- обмеженість або повна відсутність матеріально-фінансових ресурсів. Багато малих підприємств не розпочали свою діяльність через відсутність достатньої суми стартового капіталу, власних виробничих площ та устаткування;

- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності тощо. [2]

Існують фактори, які визначають слабкість життєдіяльності малого бізнесу та його нестійкість. До них можна віднести:

- низький управлінський рівень;
- низький рівень технічної озброєності;
- відсутність системи самоорганізації, у той час як більшість зарубіжних малих підприємств працює в умовах субпідряду, франчайзингу тощо;

- обмеженість фінансових ресурсів; нестабільність доходів;
- слабе сегментування власної частки ринку; високу вразливість до несприятливих економічних факторів (інфляції, податкового тиску, циклічних коливань тощо);

- швидкість збанкрутування;

- конкуренцію великих корпорацій;

- адміністративні перешкоди;
- вузьке коло споживачів та постачальників;
- брак дієвої підтримки з боку держави;
- великі фізичні та психічні навантаження; недосконале управління персоналом.

Розвиток малого бізнесу сприяє вирішенню низки соціальних проблем, а саме: формуванню середнього класу, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства; створенню нових додаткових робочих місць та зниженню рівня безробіття тощо. Отже, важливе значення у забезпеченні успішного розвитку малих підприємств відіграє ефективність стратегічного управління ними, що є підставою для подальшого розгляду даної проблеми. [3]

Література

4. Крисак А. О., Сучасні проблеми розвитку малих підприємств в Україні/ А. Krysak, Ph.D., Head of the cycle commission "Economics and Finance", Vinnytsia Technical College, Vinnytsya, 2017

5. Терещенко Я. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні/ Я. І. Терещенко / Двадцять друга всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція, місто Дніпро, 2011

6. Васильєва Д. В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Д.В. Васильєва / Механізм регулювання економіки, 2011, № 3

УДК 330.3

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Кулаков О. О., к.е.н., докторант
Класичний приватний університет

Енергетичний комплекс України, це наразі найважливіша складова економічної безпеки, що є основою її енергетичної безпеки і забезпечує функціонування різних галузей економіки країни. В українській енергетиці існує багато проблем, що пов'язані з руйнуванням устаткування і недостатністю фінансових ресурсів для відновлення. Для їх вирішення потрібний системний підхід, що складається із залучення інвестицій, покращення галузевого управління і надійна державна регуляторна політика. Виникає необхідність аналізу міжнародного досвіду використання альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки.

Сучасним проблемам розвитку альтернативної енергетики присвячено ряд публікацій вітчизняних вчених-економістів, таких як Бабина О. [1, с. 15], Загарій В. [2, с. 71], Смолич Д. В. [3, с. 41].

Метою статті є дослідження міжнародного досвіду використання альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки.

У 2022 році глобальні потужності відновлюваної енергетики зросли на 13%. Відновлювані джерела енергії охоплюють 30% світового виробництва електроенергії, сонячна та вітрова енергія становлять 12%. Китай, Сполучені Штати Америки, Індія, Бразилія та Іспанія встановили 66% нових сонячних фотоелектричних потужностей у 2022 році.

Однак ключовим обмеженням для впровадження відновлюваних джерел енергії є необхідний дозвіл на підключення до електричної мережі. У більшості місць поточна потужність мережі недостатня для передачі електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел. У Сполучених Штатах Америки понад 900 ГВт проєктів у сфері відновлюваної енергетики очікують на будівництво та підключення, але багато з них не змогли підключитися до мережі, що затримує декарбонізацію у другій країні за величиною викидів парникових газів у світі. Звичайна мережа була побудована для розміщення централізованої енергетичної системи, яка живиться від відносно невеликої кількості великих електростанцій. Інвестиції в оновлення електромережі були недостатніми, в результаті чого понад 1200 ГВт проєктів відновлюваної енергетики в США очікують на підключення станом на 2022 рік.

Цей виклик спостерігається у всьому світі. Греція, країна, яка вперше повністю покрила свій попит на електроенергію за рахунок відновлюваних джерел енергії в 2022 році, має 11,5 ГВт проєктів, які очікують на підключення до мережі. У Великій Британії близько 600 проєктів із сумарною потужністю 176 ГВт стоять у черзі на підключення, з прогнозованим часом очікування для деяких проєктів до 2036 року.

Процес модернізації електромереж має бути прозорим для місцевих громад і враховувати екологічні проблеми. Це може зайняти багато часу для компаній, які сподіваються реалізувати проєкти якомога швидше, щоб окупити початкові інвестиції. У Сполучених Штатах Америки середній термін схвалення підключення нового енергетичного проєкту до мережі в 2021 році становив 2,8 року, що вдвічі більше, ніж у 2015 році. У Німеччині фермери протестували проти розширення мережі, посилаючись на потенційно серйозні наслідки, які можуть спричинити підземні кабелі до сільськогосподарських угідь.

З огляду на те, що розширення мережі вимагає часу, японський уряд розробив схему більш гнучкого використання існуючої мережі, вимагаючи від компаній погоджуватися на «нетверде підключення», згідно з яким проєкти повинні призупинити роботу, коли це необхідно для забезпечення стабільності мережі. Щоб прискорити отримання дозволів, Іспанія тимчасово скасувала свою вимогу щодо проведення оцінки впливу на навколишнє середовище для проєктів з відновлюваної енергетики, що могло б скоротити час розробки вдвічі. У Сполучених Штатах Америки був запропонований законопроект про подібний

перегляд екологічного процесу, але відхилений. Тим часом британські розробники відновлюваної енергетики попросили провести регулятивні реформи, які віддадуть пріоритет проектам відновлюваної енергетики з короткими термінами виконання, які готові до виконання, замість поточного підходу «першим прийшов, першим обслужено».

Проведене дослідження міжнародного досвіду використання альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки показує, що розвинуті країни збільшують інвестиції у проекти з альтернативної енергетики. Ключовим обмеженням для впровадження альтернативних джерел енергії є необхідний дозвіл на підключення до електричної мережі. Україна повинна розглянути міжнародний досвід впровадження альтернативної енергетики для міжнародного співробітництва, забезпечення стабільності та розвитку економіки.

Література

1. Бабина О. Світовий досвід розвитку альтернативних джерел енергії / О. Бабина // Держава та регіони. – 2019. – № 6 (111). – С. 15–19.
2. Загарій В. Відновлювана енергетика: тенденції розвитку у світі та Україні / В. Загарій, Т. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2021. – № 36. – С. 70–75.
3. Черницька Т. Альтернативна енергетика Сполучених Штатів Америки в умовах глобальних викликів / Т. Черницька, Ю. Новосад // Міжнародна економічна політика. – 2018. – № 2. – С. 75-108.

УДК 338.242

РОЗВИТОК СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Купріянова В. С., к.екоп.н, доц., доц.,
кафедра економіки та публічного управління,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського “ХАІ”*

Постановка проблеми. Тема розвитку стартапів сьогодні є актуальною не тільки в Україні, а й поза її межами. Стартапи проникають все глибше в економічну сферу суспільного життя України, що сприяє збільшенню частки як інноваційних проектів, так і інвестиційних компаній, нарощенню їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Розвиток стартапів – це рушійна сила для економіки кожної країни, а їх зростання піднімає державу у міжнародних рейтингах. Проте, існують і загрози, які пов’язані з високою ризикованістю при залученні інвестицій, обмеженими ресурсами, а також відсутністю чіткого управління стартап проектами [1, 2].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну принесло нові виклики, які торкнулися як великих компаній, так і малого й середнього бізнесу, а також стартапів.

Метою доповіді є дослідження теоретичних засад функціонування стартапів, визначення стану та тенденцій їх подальшого розвитку й стратегічних перспектив.

Вклад основного матеріалу. Стартап – це сучасна форма започаткування інноваційного підприємництва, який має високий потенціал розвитку та розрахований на швидке зростання та можливість масштабування. Стартап розглядають з точки зору різних аспектів, а саме: стартап як процес, стартап як проект, стартап як новостворена організація, стартап як сучасний бізнес з високим потенціалом та стартап як інновація. Поняття стартапу не слід ототожнювати із поняттям традиційного бізнесу. Головна відмінність стартапу від підприємств малого та середнього бізнесу полягає у тому, що він створюється виключно для реалізації та впровадження нової ідеї за допомогою інновацій, а діяльність малих та середніх підприємств може бути успішною і завдяки реалізації уже відомих ідей та продуктів. Для успішного створення та подальшого розвитку стартапу необхідно, насамперед, сприятливе середовище, яке включає в себе наявність таланту та знань у стартаперів, джерел фінансування, дослідження ринків збуту тощо.

Більшість стартапів, що реалізуються в Україні, пов'язані зі сферою ІТ-технологій, оскільки за умов їх ефективної реалізації можна отримати високі прибутки, а затрати – мінімальні. Проте, на розвиток ІТ-технологій в Україні має вплив ряд негативних факторів, а саме: захист прав інтелектуальної власності, інвестиційний клімат, відтік українських розробників за кордон [3].

У довоєнному 2021 р. було виділено 8 найкращих стартапів в Україні за версією Forbes [4]. Наведені стартапи відносяться до наступних видів діяльності: Gitlab – розробка програмного забезпечення; Grammarly – вебсервіси; Ajax Systems – розумні пристрої; People.ai – CRM; Restream – стримінг; MacPaw – застосунки; Jiji – електронна торгівля; Preply – онлайн-навчання. Зазначені галузі стартапів підтверджують факт про те, що в Україні стартапи найбільше розвиваються у сфері ІТ-технологій.

Виклики, пов'язані з війною:

1. Основним викликом для ІТ-індустрії є те, що через війну великий відсоток ІТ-спеціалістів прагнуть виїхати або розглядають можливість виїзду за кордон (Ukraine Resilience 2022 War).

2. ІТ-компанії також страждають від розірвання контрактів з боку клієнтів та стикаються з підвищеними ризиками кібербезпеки.

3. Більше половини (55,7%) ІТ-стартапів продовжують працювати виключно з України. Від початку війни вони втратили близько 12,7% своїх працівників. 91% стартапів підтверджують, що потребують фінансової підтримки для продовження діяльності та/або розширення бізнесу (The Country at War: The Voice of Ukrainian Startup). За даними Global Startup Ecosystem (2022), Україна опустилася на 16 сходинок порівняно з 2021 роком – на 50-те місце.

Тож, Топ-10 найбільших ризиків українських стартапів під час війни: втрата контрактів через ризики високої нестабільності; втрата ключових партнерів та постачальників; обмеження доступу до джерел фінансування бізнесу; виїзд персоналу за кордон; мобілізація персоналу; високий особистий стрес в команді; зниження продуктивності в команді; взаємодія з державними органами; можливі перебої зі зв'язком та Інтернетом; можливі перебої в електропостачанні [5].

Для подальшого розвитку стартапів, державі, особливо під час війни, необхідно здійснювати підтримку та сприяти подальшому розвитку інноваційної діяльності, бо це дає можливість створювати нові робочі місця, покращувати інвестиційний клімат. Ситуація, яка склалася в Україні, щодо розвитку стартапів свідчить про те, що в країні високий рівень нереалізованого потенціалу в інноваційній діяльності. Найбільш успішними стартапами в Україні є ті, що стосуються сфери ІТ-технологій, але найчастіше вони створюються в Україні, а їх подальший розвиток, інвестування та реалізація здійснюється за кордоном. Нажаль, там же сплачуються податки. Розвиток українськими стратаперами інноваційних проектів за кордоном відповідно гальмує економіку України.

Варто зазначити, що в Україні перспективною є не лише ІТ сфера, але й, враховуючи усі переваги країни, стартапи можуть ефективно розвиватись у переробній промисловості, фінансовій діяльності, страховій діяльності, телекомунікації тощо.

Гарантією для успішної реалізації будь-якого стартапу є стабільне нормативно-правове забезпечення в країні, що включає в себе: здорову конкуренцію; правильно налагоджену правову систему, яка б не обмежувала дії стратперів; високий рівень освіти та допомога з боку університетів в інноваційних дослідженнях та розробленні нових ідей; фінансова підтримка з боку держави не тільки за умов, що проект є успішний, але й на початкових етапах розвитку; введення податкових пільг та інших економічних стимулів [6].

Тому особливо важливою є підтримка держави, яка повинна здійснюватись комплексно та поєднувати в собі такі завдання: орієнтація на розвиток підприємницької культури; надання можливості стартаперам брати участь у міжнародних програмах; гарантія захисту прав стартаперів, інтелектуальної власності; збільшення обсягів інвестицій з боку держави для подальшого розвитку стартапу на території країни; необхідна підтримка в галузі венчурного інвестування.

Висновки. Враховуючи все вищесказане, що стосуються розвитку стартапів та дотримуючись усіх запропонованих напрямків покращення політичної та економічної ситуації в країні, можна стверджувати, що в майбутньому основою української конкурентоспроможності може стати розвиток стартап індустрії, яка буде здійснюватися за допомогою реалізації людського потенціалу. Післявоєнна відбудова повинна використовуватися для інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру, а також сприяти розвитку стартапів, які створять можливості для економічного відродження України в цілому та виходу на міжнародні ринки.

Література:

1. Дума О. І., Завтура К. О. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2021. № 3. С. 119–130.
2. Рудь Н.Т., Богатко Б.В. Стартапи: тенденції розвитку та ризики. Економічний форум. 2/2021, с. 46–54. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/203/190 (дата звернення: 10.01.2024).
3. Сак Т.В., Шостак Л.В., Вознюк Ю.С. Розвиток стартапів в Україні: теоретичні аспекти, тенденції, можливості. Інфраструктура ринку. 2022. Випуск 65. С. 43-48.
4. Forbes. 30 кращих стартапів за версією Форбс. URL: <https://forbes.ua/ru/ratings/30-luchshikhstartapov-02042021-1251> (дата звернення: 10.01.2024).
5. Як розвиваються стартапи під час війни? Gradus Research Plus. <https://gradus.app/uk/open-reports/ukrainian-startups-feel-more-optimistic-compared-traditional-businesses/> (дата звернення: 10.01.2024).
6. Саліхова О.Б., Курченко О.О. Концептуальні засади стратегії розбудови технологоорієнтованих стартапів в інтересах інноваційного розвитку економіки України. Бізнес Інформ. 2020. № 9. С. 65–75. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_9_0_65_75 (дата звернення: 10.01.2024).

УДК 338.1

МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

*Лашаєв О.Г., студент групи 667е
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Попов О.С., к.е.н., доц. кафедри економіки
та публічного управління*

Машинобудівна галузь є однією з галузей, яка сильно залежить від економічної кон'юнктури. Після отримання Україною незалежності, багато машинобудівних підприємств опинились в нових для них умовах господарювання і були неспроможні успішно конкурувати з іноземними виробниками, тому багато з них збанкрутувала. І сьогодні в умовах нестабільності економіки через пандемію і російську військову агресію важливо мати ефективні інструменти для прогнозування можливого банкрутства підприємств та вчасної реакції на зміни. Також прогнозування банкрутства допомагає підприємствам вдосконалити свій фінансовий менеджмент. Знання можливого фінансового кризового стану дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо управління ресурсами, фінансовим плануванням та ризиками.

У кожного суб'єкта господарювання можливе виникнення кризи на відповідних етапах, яка виникає в результаті дії певних чинників, а саме: коливання ринкової кон'юнктури, поступове та періодичне осучаснення технології, реструктуризація організації виробництва, поступова зміна зовнішніх факторів впливу та прийом нових кадрів, також існують інші фактори, які здійснюють менший вплив: політична ситуація, помилки в стратегії управління, недостатня увага розвитку та обмежена конкурентоспроможність. Критичним варіантом кризових явищ на підприємстві є банкрутство.

З метою запобігання кризовому стану підприємств потрібно сформувати відповідну й адекватну реальним соціально-економічним процесам систему попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства, яка породжує здатність підприємства до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз. Для цього можна використовувати моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства [4].

У зарубіжній практиці питаннями розроблення методів і моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємства займалися багато вчених, як то: Г. Спрінгейт, Е. Альтман, У. Бівер та Дж. Таффлер, М. Беніш, Г. Тішоу, Р. Ліс, Ж. Конан і М. Гольдер та ін. В Україні дослідженнями методів аналізу ймовірності банкрутства підприємства займалися такі вчені: О.О. Терещенко, А.М. Поддєрьогін, О.М. Барановська, О.І. Продіус, С.О. Черкасова, В.В. Вітлінський, Т.І Єфименко, О.П. Савчук, В.М. Федосов та ін.

Кожен із наявних методів має свої переваги та недоліки, тому під час здійснення аналізу виникає необхідність вибору такого підходу, який дасть змогу з мінімальними витратами ресурсів та часу отримати найбільш зважену та точну оцінку економічного стану. Обираючи метод оцінки, необхідно визначити доцільність застосування комплексу аналітичних процедур. Виходячи із цього, виникає об'єктивна необхідність дослідження узагальнених методик оцінки ймовірності банкрутства неплатоспроможних підприємств, що запропоновані вітчизняними науковцями на прикладі конкретного підприємства.

Було розраховано інтегральні показники для восьми розглянутих моделей прогнозування банкрутства підприємств: п'ятифакторна модель Альтмана, модель Ліса, модель Таффлера, модель Спрінгейта, модель Терещенка, коефіцієнт Бівера, модель Матвійчука, мультикритеріальна модель ідентифікації фінансової кризи МФУ [1, 4].

Як виявилось за результатами розрахунку інтегральних показників моделей прогнозування банкрутства за даними Smida [2], далеко не завжди розраховані показники за моделями дали можливість успішно спрогнозувати скорі банкрутство підприємств [3]. І навпаки, багато моделей прогнозують високу ймовірність банкрутства для підприємств, які успішно працювали в розглянуті роки.

За результатами прогнозування ймовірності банкрутства чотирьох підприємств машинобудування з використанням восьми моделей можна дійти висновку, що вони не тільки часто не прогнозують неминуче банкрутство, але й часто хибно позитивно спрацьовують на успішно працюючих підприємствах.

Тому для порівняння моделей доцільно розробити методику оцінювання їх надійності.

За результатами розгляду і оцінювання правильності результатів моделей прогнозування банкрутства підприємств машинобудування можна дійти висновку, що для розглянутих чотирьох підприємств найкращий результат дала п'ятифакторна модель Альтмана (6 балів з 8); за нею йдуть модель Ліса, модель Таффлера, коефіцієнт Бівера, мультикритеріальна модель ідентифікації фінансової кризи МФУ (4 бали з 8), гірше результат у моделі Матвійчука (3 бали) і гірше за все результати у моделі Спрінгейта і моделі Терещенка (2 бали).

За результатами аналізу можна дійти висновку, що найкраще дозволила спрогнозувати ймовірність банкрутства найстаріша модель, розроблена ще у 1968 р. А для інших моделей оцінка 4 бали та нижче взагалі не може вважатись позитивною, тому що це лише половина правильних прогнозів (50 на 50) або менше.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України 14.07.2016 № 616 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>.
2. Smida – Бази даних емітентів цінних паперів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua>.
3. Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/78531b7b-e0b1-489f-9924-64144faa7abd>.
4. Терещенко, О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / О. О. Терещенко. – Київ: КНЕУ, 2009. – 412 с.

УДК 338.12.017

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛЕЙ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Леонов В.С., аспірант I курсу 051 Економіка
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Попов О.С., к.екоп.н., доц. кафедри
економіки та публічного управління*

Українське промислове середовище, як і будь-яке інше, піддається впливу різноманітних факторів, які можуть вплинути на фінансову стійкість підприємств. У цьому контексті моделі прогнозування банкрутства стають необхідним інструментом для попередження можливих фінансових труднощів та ефективного управління ризиками.

Згідно кодексу України з процедур банкрутства: «Банкрутство - визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність

за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника» [1]. Отже, можна зазначити, що банкрутство – це стан підприємства, у якому воно не в змозі розрахуватися за своїми зобов'язаннями перед кредиторами в установлені строки.

Для того, щоб своєчасно попередити неплатоспроможність підприємства, потрібно систематично аналізувати його діяльність. Існує декілька груп методів за допомогою яких можна спрогнозувати настання банкрутства. Усі моделі оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств можна поділити на чотири групи: 1) експертні методи; 2) економіко-математичні методи; 3) штучні інтелектуальні системи; 4) методи оцінки фінансового стану [2].

Найбільш поширеними є економіко-математичні методи прогнозування ймовірності настання банкрутства, а саме: двофакторна та п'ятифакторна моделі Е. Альтмана; дискримінантна модель Р. Ліса; дискримінантна модель Дж. Таффлера; показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера; коефіцієнт У. Бівера; модель Г. Спрінгейта; дискримінантна модель О. Терещенка; модель Р. Сайфулліна, Г. Кадикова, О. Зайцевої та ін. [3].

Модель Альтмана використовується для прогнозування можливості банкрутства підприємства на основі п'яти фінансових показників. Ця модель найчастіше використовується для аналізу фінансової стабільності та ризику банкрутства. Хоча модель Альтмана стала класичною, важливо зауважити, що вона була розроблена для аналізу великих корпорацій і може бути менше точною для менших підприємств або тих, що діють в інших секторах економіки.

На відміну від Альтмановської моделі, модель Дж. Таффлера спрямована на прогнозування банкрутства, зокрема на пізньому етапі. Джозеф Таффлер розробив цю модель, щоб врахувати більше динамічних факторів і забезпечити більш деталізоване прогнозування можливого банкрутства компанії.

Коефіцієнт Бівера – це різниця між чистим прибутком та амортизацією ділена на суму поточних і довгострокових зобов'язань. У. Бівер пропонує з різниці доходів та витрат (що включає у себе амортизацію) повторно відняти витрати (їх частину у вигляді амортизації). Висловлюється думка, що чисельник коефіцієнта Бівера не має певної економічної інтерпретації, також існує не багато корпорацій та компаній, у яких чисельник даної формули отримає позитивне значення. Модель Г. Спрінгейта передбачає розвиток інтегрального показника, за допомогою якого здійснюється оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом.

Модель Ліса є більш збалансованою, вона також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування.

Досить поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка [4]. Дана модель існує у двох варіантах. Перший – це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних

850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями.

Дискримінантні моделі, розроблені за кордоном, часто вважаються універсальними, охоплюючи різні види підприємств. Проте вони надто загальні і не мають конкретних рекомендацій щодо ефективного застосування для конкретних підприємств. Деякі моделі спрямовані, передусім, на прогнозування банкрутства великих і середніх підприємств, що піддає під сумнів точність їхніх прогнозів для малих підприємств.

Виявлено, що деякі методики непридатні для аналізу фінансового стану малих підприємств через використання показників, які або не відображаються у фінансовій звітності малих підприємств, або не є типовими для них.

Навіть при наявності певних переваг і недоліків у кожній моделі, важливо застосовувати їх комплексно і вчасно. Однак модель О.О. Терещенка є найбільш оптимальною для українських підприємств, оскільки вона базується на аналізі діяльності вітчизняних компаній. Застосування цих моделей комплексно навіть для успішних підприємств дозволяє передбачити можливі проблеми і уникнути їх при відповідному управлінні.

Література

1. Кодекс України з процедур банкрутства Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74).
2. Місько Г. А. Діагностика ймовірності банкрутства як засіб фінансово-економічної безпеки підприємства/ Г. А. Місько // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукр. асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія.-2013. – №26 (205). – С. 166 – 173.
3. Кравчук Л. С. Діагностика ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств / Л. С. Кравчук, М. О. Гава // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 1. – С. 268– 271.
4. Капустін В.В. Банкрутство: генезис, сутність і поняття в умовах сьогодення /В.В. Капустін // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3. — С. 165 — 168.

УДК 338

ТРУДНОЩІ В РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Маслик В. С., студентка гр. 611м
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ»*

*Попов О. С., к.е.н., доц. кафедри економіки та
публічного управління*

Воєнний стан кардинально вплинув на всі сфери життя українців, включно з трудовою діяльністю.

24.03.2022 набрав чинності Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який встановлює особливості регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану.

Роботодавці й працівники самі вирішують, чи укласти договір у письмовій формі. На період воєнного стану допускаються строкові договори з новими працівниками, зокрема для заміни тимчасово відсутніх працівників, які в евакуації, відпустці чи втратили працездатність.

Роботодавці й працівники самі вирішують, чи укласти договір у письмовій формі. На період воєнного стану допускаються строкові договори з новими працівниками, зокрема для заміни тимчасово відсутніх працівників, які в евакуації, відпустці чи втратили працездатність.

Роботодавці можуть без попередження і згоди працівників перевести їх на іншу роботу та в іншу місцевість для відвернення чи ліквідації наслідків бойових дій, обставин, що загрожують життю чи критичним потребам людей. Але є умови:

- на території не ведуться бойові дії (якщо ведуться, то лише за згодою працівника);
- немає протипоказань за станом здоров'я;
- оплата не нижче середньої за попередньою роботою.

Нормальна тривалість робочого часу може бути збільшена до 60 годин на тиждень на об'єктах критичної інфраструктури із пропорційним збільшенням заробітної плати.

До 40 годин на тиждень — скорочений робочий час, передбачений для працівників із скороченим робочим днем на об'єктах критичної інфраструктури із пропорційним збільшенням заробітної плати.

Роботодавець визначає час початку й закінчення щоденної роботи (зміни).

Якщо раніше працівники мали відпочивати щонайменше 42 години поспіль щотижня, на період воєнного стану вихідні можуть зменшити до 24 годин.

Додатково скасовуються: заборона роботи у вихідні дні; скорочений робочий день напередодні святкових, неробочих і вихідних днів; перенесення вихідного дня, якщо святковий або неробочий день збігається з вихідним днем; обмеження для надурочних робіт.

Роботодавець може обмежити тривалість відпустки за поточний робочий рік 24 календарними днями. Роботодавець може відмовити у наданні невикористаних відпусток за попередні роки.

Також закон дозволяє відмовити у відпустці працівникам на об'єктах критичної інфраструктури. Виняток — відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до трьох років.

Водночас працівник може попросити про неоплачувану відпустку на будь-який строк — проти 15 днів на рік у мирний час. Роботодавець зобов'язаний надати працівникові, який виїхав за кордон або набув статусу ВПО, на його вимогу, відпустку без оплати до 90 днів.

Вночі не можуть працювати без їхньої згоди вагітні жінки, матері дітей до одного року, а також особи з інвалідністю, яким протипоказана така робота.

Інші жінки й працівники з дітьми за згодою можуть працювати на важких роботах, роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, а також залучатися до нічних і надурочних робіт, робіт у вихідні, святкові й неробочі дні, їздити у відрядження.

Скорочений робочий час вночі скасовано. Роботодавці мають докладати максимум зусиль, щоби своєчасно виплачувати зарплату. Вони мають зробити це одразу після відновлення діяльності. Ініціаторами звільнення можуть бути як працівники, так і роботодавці. Працівники мають право розірвати трудовий договір негайно, якщо: підприємство розташоване в зоні бойових дій; є загроза їхньому життю і здоров'ю. Виняток: працівники критичної інфраструктури або залучені до суспільно корисних робіт.

Роботодавець може звільнити працівника у зв'язку з неможливістю забезпечення його роботою, визначеною трудовим договором, у зв'язку із знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій, а також за відсутність працівника на роботі та інформації про причини такої відсутності понад чотири місяці поспіль.

Якщо внаслідок військової агресії неможливе надання та виконання роботи, закон допускає тимчасове призупинення дії трудового договору. Трудові відносини при цьому зберігаються.

Про це роботодавець і працівник мають повідомити один одного в будь-який доступний спосіб. Закон діє виключно на період воєнного стану.

Після припинення воєнного стану залишається чинною тільки норма частини третьої статті 13 цього Закону, якою встановлено, що відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію проти України.

Серед головних чинників, які вплинули на скорочення діяльності суб'єктів господарювання та припинення роботи підприємств під час війни, можна виділити:

- втрату майна та ресурсів внаслідок воєнних та окупаційних дій;
- зменшення попиту на продукцію або послуги;
- втрату постачальників, нестачу робітників через їхнє вимушене переміщення чи мобілізацію;
- проблеми з експортом продукції;
- проблеми з поставками пального та перебої зі світлом;
- інфляцію та збільшення облікової ставки НБУ до 25% тощо.

Проте, незважаючи на всі труднощі, значна більшість бізнесів продовжують свою діяльність. Держава надає допомогу бізнесу з підбором місця розташування для потужностей підприємства, перевезенням своїх потужностей, відновленням логістики, закупівлею сировини та пошуку ринків збуту.

Крім релокації, уряд пропонує ряд інших пропозицій для стабілізації роботи підприємства:

1. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%».
2. Грантові програми.

3. Право великому бізнесу користуватися спрощеною системою оподаткування та сплачувати єдиний податок. Для цього річний обіг компанії не повинен перевищувати 10 млрд грн. Це нововведення помітно полегшило процес фінансової діяльності суб'єктів господарювання, адже тепер великі підприємства звільнені від сплати деяких податків, а отже, і подання звітності за ними.

4. Надання можливості ФОПам I та II групи платити єдиний податок добровільно. Якщо впродовж воєнного часу вони не отримуватимуть доходу, вони також можуть не сплачувати ЄСВ та звільнені від заповнення декларації платника єдиного податку.

5. Установлення мораторію на проведення документальних перевірок правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану та протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану.

6. Затвердження нульової ставки акцизу на бензин, дизельне паливо та скраплений газ, а також зниження ПДВ з 20% до 7% тощо.

Література

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який встановлює особливості регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану від 24.03.2022 р.

2. Сергій Марченко: «Військовий бюджет складає три чверті всього бюджету України». URL: <https://mind.ua/publications/20242344-sergij-marchenko-vijskovij-byudzheth-skladae-tri-chverti-vsogobyudzhetu-ukrayini/> (дата звернення: 01.02.2023).

УДК 338.431

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мелюшко А.П., студент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Сільське господарство є основою української економіки. До початку повномасштабної війни щорічне зростання галузі становило 5-6%, частка сільськогосподарського виробництва у ВВП становила 10%, а разом із переробкою сільськогосподарської продукції 16% (за оцінками Мінекономіки) [1]. Протягом останніх років частка сільськогосподарської продукції в загальному експорті України складала більше 40% [2].

Унаслідок повномасштабної війни, економіка України зазнала значних втрат. Сукупно станом на грудень 2022 р. 9,9% підприємств зупинені, 21,8% -

частково зупинені (не враховуючи окуповані території), загальні прямі втрати МСБ оцінюються у 87 млрд доларів США, бізнесактивність скоротилася, а експортери стикаються з обмеженими можливостями через блокаду портів (окрім зернових культур) [1].

Основними факторами впливу війни на український агросектор стали скорочення посівних площ, пошкодження виробничих будівель, споруд і обладнання, зростання цін на добриво та дизельне паливо, руйнування логістичних шляхів.

До війни через чорноморські порти України проходило 90% експорту сільськогосподарської продукції [3]. Блокування морських портів призвело до значного скорочення експорту з 6-7 млн. тон на місяць до 1,5 млн. тон, що призвело до падіння внутрішніх цін реалізації аграрної продукції нижче рівня собівартості навесні [1]. В той час як у світі вони зросли приблизно на 15% [3].

Після підписання зернової угоди ситуація покращилася, проте і далі спостерігаються складнощі з логістикою та зберігається загроза блокування “зернового коридору”. За попередньою оцінкою Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) тільки прямі втрати активів аграрної галузі складають орієнтовно 6 млрд. дол. США.

На даний час вважається пошкодженими близько 5% земель сільськогосподарського призначення. Втрати доступних посівних площ становлять понад 25%, зрошуваних земель перевищують 70%, ягідників близько 25%, садів – 20%. Відбулося зростання вартості виробництва продукції внаслідок зростання цін на добрива, паливо та насіння. Значні масиви земель є небезпечними для виробничої діяльності через пошкодження та мінування. Істотних руйнувань зазнали об’єкти інфраструктури: сільськогосподарської, складської, транспортної, енергетичної, переробної промисловості. Через фізичне знищення аграрних підприємств в зоні ведення бойових дій потенційно очікується втрата до 30% поголів’я тварин. Крім того додаткові економічні втрати галузі від війни лише у 2022 році за оцінками Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» становлять близько 22 мільярди доларів, а зниження доходів сільського господарства та суміжних секторів складає від 10% до 30% [1].

За результатами досліджень Міжнародної маркетингової групи у січні 2023 року було виявлено основні проблеми, з якими зараз стикаються сільськогосподарські підприємства. Майже половина з них зосереджена на стабілізації показників діяльності на поточному їх рівні або на виході до рівня самоокупності. Водночас 26,5% підприємств націлено на зростання поточного напрямку діяльності. Серед основних проблем фермерські господарства виділяють: недостатність кваліфікованих працівників; слабкий захист прав власності та рейдерство; проблеми у розрахунках із торговими мережами; ризики, пов’язані із можливістю відімкнення електроенергії; непередбачувані дії держави, постійні зміни законодавства [1].

Наразі проблемою номер один для сільськогосподарських підприємств є збут вирощеної продукції, оскільки зерно з часом псується, до того ж, об’єми минулорічної продукції, що зберігаються на складах, ускладнюють зберігання

нового урожаю через брак вільної площі. Нова посівна кампанія, що дозволить зібрати урожай в наступному році, зараз на грані зриву. Потрібно знаходити варіанти збуту вирощеної продукції. Одним із них є створення нових підприємств для переробки сільськогосподарської продукції, що працюватимуть в Україні та орієнтуватимуться на експорт [2].

Загальні оціночні потреби в реконструкції та відновленні України перевищують 411 мільярдів доларів США. Потреби сільського господарства становлять у цій сумі не менше 7%. Українському сільському господарству знадобиться для реконструкції та відновлення не менше 23,5 млрд доларів США. Ця оцінка включає 7 млрд доларів США на реконструкцію та 16,5 млрд доларів США на відновлення [3].

Війна продовжується, не припинятимуться бойові дії та пов'язані з ними обмеження. Очевидно, що збитки та втрати будуть накопичуватися й надалі, перш ніж можна буде розпочати довгострокову реконструкцію, а не аварійні ремонтні роботи.

Література

1. Вплив війни на стан аграрної галузі в Україні URL: <https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf>
2. Красиленко Д. Сільське господарство в умовах війни URL: <https://sdplatform.org.ua/blogs/agriculture>
3. Агросектор України: вплив війни та перспективи відновлення URL: <https://dlf.ua/ua/agrosektor-ukrayini-vpliv-vijni-ta-perspektivi-vidnovlennya/>

УДК: 338.24

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Мороз Д. Л., учень 11 класу
Комунального закладу «Шелестівський ліцей
Коломацької селищної ради
Богодухівського району Харківської області*

*Косухіна Л. І., асистент
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

В умовах нестабільності економіка характеризується змінністю внутрішньої та зовнішньої середовища підприємства. В таких умовах підприємству необхідно адаптуватися та підвищувати конкурентоспроможність продукції і підприємства в цілому.

Теперішні воєнні умови змушують майже всіх економічних суб'єктів реагувати на дану ситуацію: адаптуватись, підвищувати конкурентоспроможність та розвиватись в цілому. Головним моментом в управлінні будуть стратегії та інструменти, які обертатимуть економічні суб'єкти для підвищення конкурентоспроможності.

В умовах нестабільності підприємству необхідно звертати увагу на внутрішні та зовнішні загрози підприємства для підвищення конкурентоспроможності. Адже існування підприємницької діяльності залежить від конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність – це результат конкурентних переваг організацій по всьому спектру проблем управління компанією.

З початком війни багато підприємств змушені були евакуюватися до Західної України, задля збереження своєї діяльності. Від початку березня таких компаній налічувалося понад 200, пізніше ця кількість зросла до 500 одиниць.

Україна змінилася після 24 лютого 2022 року і не по своїй провинні. Загарбницькі дії окупантів з російської федерації перевернули усі правила ведення діяльності українських підприємств. Постраждали усі ланки і елементи соціально - економічної системи, починаючи від трудових ресурсів і закінчуючи станом конкуренції на ринку.

Основні внутрішні загрози конкурентоспроможності підприємства в умовах воєнного стану, представлено на рис. 1.

Рис.1. Основні внутрішні загрози конкурентоспроможності підприємства в умовах воєнного стану

Основні зовнішні загрози конкурентоспроможності підприємства в умовах воєнного стану, представлено на рис.2.

Рис.2. Основні зовнішні загрози конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану

Аналізуючи основні загрози конкурентоспроможності підприємства, можна сформуванати інформаційне підґрунття для належної стратегії розвитку. Сьогодні, навіть попри воєнний стан, формування стратегії є важливим елементом для підвищення власної конкурентоспроможності.

Література

1. Петрова А. В. Шеховцова І. А., Конкурентоспроможність підприємства в умовах нестабільності / А. В., Петрова, І. А. Шеховцова / Provided by Electronic Archive of Kyiv Polytechnic Institute, 2018.
2. Щадило М. І. Основні загрози конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану / М. І. Щадило / Актуальні питання у сучасній науці, Львів №1(7)2023.

ДІЯЛЬНІСТЬ КОНДИТЕРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Москальова М. С., магістр
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

*Лебедченко В. В., к.е.н., доцент
кафедри економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Під час війни, яка почалася в країні в лютому 2022 року, не всі підприємства змогли продовжити свою діяльність і втриматися на кондитерському ринку України. Але є ті, хто зробив неможливе і продовжив свою діяльність у важкі для нашого народу часи, про них ми поговоримо детальніше нижче.

Один із найбільших виробників продуктів харчування у світі та в Україні Nestlé зробив неможливе і на четвертий день після початку війни відновив виробництво продуктів харчування на своїх підприємствах у Львові та Волині. Продукція підприємства майже не зникла з прилавків магазинів навіть під час паніки, а близько 4 тис. тонн товарів було відвантажено безкоштовно.

Компанія розпочала роботу двох заводів та відвантаження продукції 28 лютого 2022 року та планувала свою діяльність з урахуванням нових реалій. Попит на продовольство почав зростати, населення потребувало допомоги. Багато хто працював над тим, щоб збільшити обсяги виробництва та зробити продукцію доступнішою для українців. Після деокупації українських міст їхні товари швидко розійшлися в місцевих магазинах. Їх команда чудово попрацювала на Харківщині.

Бізнес компанії стабільний — виробництво Nestlé в Україні працює, усі робочі місця збережено. Звичайно, атаки на критично важливу інфраструктуру, які призводять до відключень електроенергії, сильно страждають. Компанія робить усе для того, щоб Львівська фабрика працювала на повну потужність, виробляючи каву та шоколад під відомими брендами Nescafé та Світоч. Можна сказати, що компанія втратила дуже мало виробничих днів через відключення електроенергії – і це завдяки обладнанню майданчиків додатковими генераторами та інвестиціям у відновлювані джерела енергії. Фабрика в Харкові досі закрыта з міркувань безпеки. Усі офіси відкриті та функціонують як безперервні пункти з цілодобовим доступом для співробітників, мають підключення до електроенергії та тепла. Вони також відкриті для дітей співробітників, яким надається можливість приєднатися до онлайн-навчання.

Війна стала своєрідним випробуванням основи корпоративної культури, яка закладалася разом зі становленням Лукаса. З початком повномасштабної війни кондитерська компанія Lukas розірвала співпрацю з «недружніми» країнами – Білоруссю та Угорщиною, оскільки не має права зберігати нейтральну позицію у зовнішніх відносинах. Тому з перших днів повномасштабної війни вони почали

займатися волонтерською діяльністю: надають власну техніку для потреб ЗСУ, створюють можливості для працевлаштування переселенців, допомагають із забезпеченням ресурсами військових батальйонів, розташованих безпосередньо на фронті. Захисникам і постраждалим передали тонни солодошів, а також пальне, матеріали для створення захисних споруд і укриттів. За підтримки компанії «Лукас» громадська організація «Тут і зараз» відкрила декілька рахунків, завдяки коштам, які надходять на ці рахунки, армії допомагають військові та волонтери, які беруть участь у протистоянні російській агресії. Війна навчила нас бути згуртованими, стояти на обороні і в усьому допомагати один одному. Асортимент «Лукаса» також пофарбували в синьо-жовті кольори: патріотичні цукерки «Лукаса» з чарівними фразами «Віримо в Україну!», з'явилася серія імбирних пряників. Перш за все, щоб споживач точно знав, чию продукцію він купує, якого виробника підтримує. Далі на озброєння надійшла одна з найпопулярніших цукерок країни, спонсор відомих телепроектів – Шарзан. У графічному зображенні ласощі вирішено замінити букву Z. Так, компанія Lukas зазначила, що купуючи цю цукерку «Шарзан», ви не лише отримуєте якісний український продукт, а й берете участь у благодійному проекті «Давай Допоможи Україні». З кожного проданого кілограма цукерок 30 копійок перераховують на потреби оборони держави. Тож ця безцінна робота колективу, технології та стандарти компанії дозволили зберегти баланс «ціна-якість» у продукції. Звісно, війна внесла свої корективи: логістичні ланцюжки ще налагоджуються, відпрацьовуються та оснащені; підвищення цін ніхто не пропускає; нестабільний емоційний стан. Але працівники компанії виконують свою роботу на межі своїх можливостей. Відділ закупівель працює цілодобово, щоб забезпечити якісну сировину. Продукція ТМ Lukas була, є і буде на полицях супермаркетів і невеликих магазинів України.

Таким чином можна зробити висновок, що діяльність кондитерських підприємств в Україні під час війни не зупинилась, а продовжила своє виробництво завдяки спільним зусиллям, тим паче більша частина підприємств спрямовує свою діяльність не тільки для отримання прибутку, а й для фінансової та гуманітарної допомоги для держави, не зважаючи на всі перешкоди, що виникають у нинішніх умовах.

Література

1. Гринько Т. В., Лесів І. Г. Проблеми та перспективи розвитку підприємств кондитерської промисловості України // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 171–177.

2. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики: аналіт. доп. / [Собкевич О.В., Шевченко А.В., Михайличенко К.М., Русан В.М., Белашов Є.В. та ін.]. — К.: НІСД, 2022. — 40 с.

3. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України. — К.: НІСД, 2022. — 57 с.

КРИЗА ЯК ВИКЛИК ТА МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Мосьпан І. А., аспірантка 2 курсу
спеціальності 051 Економіка,
*Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»**

Постійна динаміка і вплив великого різноманіття факторів на соціально-економічні системи можуть сприяти їх розвитку або призводити до кризових явищ. Криза є небезпечним станом для будь-якої системи, оскільки вона порушує її стабільність, ефективність та конкурентоспроможність. Криза також є викликом для системи, який вимагає від неї адаптації, трансформації або модернізації. Тому дослідження кризових явищ в соціально-економічних системах є актуальним та важливим для розуміння причин, механізмів, наслідків та способів подолання кризи.

Будь-які соціально-економічні системи існують в циклічному розвитку, їм притаманні підйоми та падіння. Іншими словами, можна говорити, що чергуються періоди стабільності та кризових станів. Дані періоди тісно взаємодіють між собою. Долаючи кризові стани, стабільність економіки підвищується. Кризові явища носять тимчасовий характер, однак саме вони спровоковують кризу та чинять загрозу ефективному функціонуванню соціально-економічної системи. Саме по собі кризове явище не несе загрозового характеру для системи, однак сукупність кризових ситуацій стають причиною такого явища, як «криза». Наприклад, на всіх стадіях життєвого циклу підприємства виникають кризові ситуації. Проте реалізація антикризових заходів здійснюється на певному етапі життєвого циклу підприємства, коли знижується платоспроможність підприємства. І в даному випадку подолання кризових явищ на діючому етапі дає можливість реалізувати наступну фазу діяльності підприємства [1].

Криза дестабілізує соціально-економічні процеси, викликаючи погіршення стану соціально-економічної системи, наслідками даного впливу виступатиме або трансформація системи з подальшими позитивними наслідками для самої системи. А з іншого боку відбувається руйнування системи, як неконкурентоздатної, що виступатиме негативним наслідком для системи [2].

В залежності від типу системи антикризова політика буде відрізнятися. Як і самі чинники та підходи оцінки кризових явищ в соціально-економічних системах [3]. В сучасній науці відсутнє загальноприйняте уявлення про вплив кризових явищ на соціально-економічну систему, яка в свою чергу складається з соціальних та економічних інститутів. Однак в основі кризових явищ лежить сукупність подій або ситуацій, які створюють перешкоди для нормального та раціонального функціонування системи. Порушуючи прогнозовану діяльність системи. Лише раціональне управління та антикризові заходи дозволяють зберегти цілісність системи або модернізувати соціально-економічну систему

[1,2]. Кризові явища, що виникають, також прогресують та змінюються. У зв'язку з даною ситуацією підходи до вирішення кризових явищ в соціально-економічних системах різні. Адже самі кризові явища піддаються впливу та зміні. І всі попередні заходи з унеможливлення впливу кризи на соціально-економічну систему нехтуються та є недієвими, а в деяких випадках, застарілими. Методи антикризового управління стають не ефективними. Тому необхідно вирішувати дані завдання повторно. Однак виникнення кризи в соціально-економічних системах є циклічним явищем. І усунення кризових явищ на початковому етапі виникнення або боротьба з наслідками кризи в системі модернізується та дає підґрунтя для подальших досліджень даних процесів.

В підсумку треба зазначити, що криза є небезпечним станом для будь-якої системи, оскільки вона порушує її стабільність, ефективність та конкурентоспроможність. Криза також є викликом для системи, який вимагає від неї адаптації, трансформації або модернізації. Розглянуто чинники, що впливають на виникнення, розвиток та подолання кризових явищ в соціально-економічних системах, запропоновано методи та інструменти антикризового управління в соціально-економічних системах, такі як діагностика, прогнозування, планування, реалізація, моніторинг, корекція, оцінка та контроль. Подальші напрями досліджень полягатимуть у розширенні та поглибленні аналізу кризових явищ в соціально-економічних системах, зокрема у врахуванні специфіки різних галузей, секторів, регіонів та країн. Також необхідно розробити більш детальні та комплексні моделі та алгоритми антикризового управління в соціально-економічних системах, які б враховували динаміку, нестабільність, невизначеність та нелінійність кризових явищ. Крім того, слід дослідити можливості використання сучасних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, великі дані, хмарні обчислення, блокчейн, інтернет речей та інші, для підвищення ефективності антикризового управління в соціально-економічних системах.

Література

1. Григор'єва О.В., Міщенко А.Ю. Кризові явища в економіці та їх прояви на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 13. Ч1. С. 76 – 79.
2. Берзон С. Ю. Теоретичні засади формування поняття « соціально – економічна криза». *Нобелівський вісник*. 2020. № 1 (13). С. 6 – 12.
3. Петрук, І. П. Роль та значення криз у сучасних економічних системах. *Економічна думка*. 2016. Т. 25. № 1. С. 58 – 65.
4. Ревенко Д. С. Методологія моделювання діагностики і управління стійкістю соціально-економічних систем : монографія. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2019. 320 с.

**Науковий керівник: Данііл Ревенко, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».*

ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ У КОРПОРАТИВНУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА

Одаренко В.О., студент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

*Самойленко І.О., д.е.н., проф. кафедри менеджменту та
адміністрування*

В умовах глобалізації економічного розвитку країни вкрай важливим є питання щодо оновлення усієї соціально-економічної системи на основі забезпечення таких стандартів як відповідальність, корпоративне співтовариство, динамізм, толерантність, висока відкритість та інші. Через низку об'єктивних чинників актуальним постає питання щодо соціальної реструктуризації та модернізації менеджменту на підприємствах електроенергетики шляхом інтеграції у корпоративну політику підприємств електроенергетики соціальних стандартів які б відповідали вимогам сучасного цивілізаційного світу, високим соціальним стандартам життя, сприяли б розвитку компаній електроенергетики та мали б позитивний суспільний вплив.

Сучасні умови функціонування висувають усе більше вимог до українських підприємств. З цих причин, перед кожним керівником, постає рішення щодо упровадження заходів концепції соціальної відповідальності у загальну стратегію розвитку свого підприємства, тому що в умовах інтеграції до світової спільноти соціальна відповідальність підприємства є необхідною цеглинкою та ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства.

Європейський Альянс корпоративної соціальної відповідальності, який започатковано у 2006 р., визначив соціальну відповідальність як концепцію залучення соціальних і екологічних напрямків у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами (групами впливу). Соціальна відповідальність бізнесу має відображення у таких напрямках як: дотримання вимог законодавства; дотримання прав людини; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього природного середовища; співпраця із зацікавленими сторонами; дотримання міжнародних норм поведінки; прозорість та підзвітність.

Активну роботу по дослідженню та впровадженню соціальної відповідальності в Україні проводить Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» який у своїй діяльності розглядає нові тренди, важливі зміни та практичні поради щодо сталого ведення бізнесу та соціальної відповідальності. Активною платформою роботи у напрямку побудови соціальної держави, впровадження принципів гідної праці та регіонального економічного розвитку є Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Фонд має на меті не лише сприяти соціальному діалогу, але й розширити

суспільно-політичну дискусію щодо інтеграції України в ЄС та післявоєнного відновлення, щоб включити аспекти соціального виміру цього процесу [1].

Однак недостатньо приділяється уваги питанню доцільності впровадження концепції соціально-відповідального маркетингу підприємствами електроенергетики як специфічної функції соціального управління та особливого виду планової діяльності підприємства.

Загалом практична реалізація принципів соціально-відповідального маркетингу в діяльності підприємств електроенергетики здійснюється через 5 ключових прагнень з соціальної відповідальності: компанія для своїх споживачів; компанія для своїх працівників; компанія для громади; компанія для навколишнього середовища (еко-компанія); компанія надійна та безпечна. Філософія цих п'ятьох прагнень полягає у:

1) зростанні уваги компанії до обслуговування клієнтів, що вимагає впровадження високих стандартів обслуговування, встановлення нових підходів до якості виконання традиційних функцій кожним працівником, розуміння кожним фахівцем своєї проактивної поведінки в управлінні процесом взаємодії із споживачем;

2) у середовище, яке відкриває працівникам нові можливості для розвитку, стимулює до нових ініціатив та досягнень, є цікавим для щоденної діяльності;

3) у підтримці культурних традицій (наприклад активна благодійна діяльність);

4) у впровадженні екологічних питань у процес прийняття рішень (приклад - вдосконалення процесу утилізації відходів від діяльності компанії (наприклад впроваджувати роздільне збирання відходів для подальшої утилізації (пластик, скло, папір, тверді побутові відходи));

5) зменшення ризиків є пріоритетом для діяльності підприємства, тому через такі інструменти як: популяризація «безпечної» поведінки в колективі; зменшення електротравматизму населення шляхом підвищення обізнаності населення; заміну обладнання, що не відповідає вимогам безпеки; розширення інформування дітей щодо безпечної поведінки біля енергетичного обладнання товариства шляхом розвитку корпоративного волонтерства (екскурсії в музей для учнів шкіл, акції у дитячих таборах), можна досягти значних результатів.

Слід зазначити, що сильною стороною упровадження соціально-відповідального маркетингу у діяльність підприємства електроенергетики є гармонізація стосунків та встановлення партнерських відносин між підприємством, споживачами, урядовими структурами і громадськістю. Підприємство отримує - підвищення рівня довіри споживача до діяльності компанії, її продуктів та послуг; відповідність міжнародним нормам, принципам і стандартам; довіру іноземних інвесторів та їх лояльність; поліпшення ділової репутації та іміджу компанії, забезпечення суспільної репутації; покращення енергетичної інфраструктури та поліпшення фінансових та економічних показників діяльності, отримання від зацікавлених сторін інформації, що може допомогти в удосконаленні бізнес-процесів; стабільність і стійке існування компанії у довгостроковій перспективі. До того ж, зміцнюється безпека енергетичної інфраструктури та з'являються гарантії інфраструктурного

забезпечення необхідних обсягів послуг за утримання тарифу на прийнятному рівні.

Література

1. Соціальна справедливість URL: <https://ukraine.fes.de/temi/socialna-spravedlivist> (дата звернення 15.12.2023)

УДК 338.43.01:63

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

*Оршацький Д.В., аспірант
Національний університет «Одеська політехніка»*

*Бавико О.Є., д.е.н., проф.,
завідувач кафедри підприємництва і торгівлі*

Вирішення завдань ефективного господарювання та розвитку підприємницьких структур традиційно засноване на використанні комплексного управлінського інструменту, який отримав назву «організаційно-економічний механізм».

Семантична влучність поняття «механізм» як сукупності взаємопов'язаних елементів або засобів, що передають імпульс та забезпечують рух певної системи, обумовила широке використання його різноманітних інтерпретацій у соціальних науках для пояснення процесів соціально-економічної динаміки та обґрунтування пропонуваного рішення щодо складних завдань розвитку.

Поняття «організаційно-економічний механізм» використовується дослідниками для відображення сутності економічних процесів і явищ на різних рівнях їх організації. Аналіз змісту визначень поняття «організаційно-економічний механізм», які пропонуються сучасними дослідниками, дає підстави визначити два підходи до розуміння його сутності:

- організаційно-економічний механізм – як система або сукупність організаційних та економічних важелів, інструментів, чинників, форм та методів управлінського впливу [1];

- організаційно-економічний механізм – як визначена послідовність формування та реалізації цілей, стимулів, дій, спрямованих на забезпечення економічної ефективності суб'єктів господарювання [2].

Аналіз визначень сформованих в межах цих двох підходів, надає можливість встановити перелік основних змістових характеристик поняття «організаційно-економічний механізм»:

- сукупність організаційно-економічних елементів та чинників;
- сукупність форм та методів управлінського впливу;
- спосіб забезпечення реалізації об'єктивних законів в управлінні;
- система організаційно-економічних форм господарювання;

- визначена послідовність формування та реалізації цілей розвитку;
- сформована у відповідності до умов господарювання система управління.

Для вирішення завдання понятійної ідентифікації організаційно-економічного механізму реалізації стратегій підприємницьких структур необхідно звернутись до визначення змісту стратегічного управління, принципи і методи якого відіграють роль методичної основи сучасного менеджменту.

В основу стратегічного підходу до організації управління покладено положення про те, що запорукою ефективного функціонування підприємницьких структур завжди є стратегічне бачення менеджменту підприємства щодо довгострокових цілей розвитку. Відповідні цільові орієнтири визначаються на основі широковідомих методик визначення та інтегральної оцінки сильних і слабких сторін внутрішнього середовища підприємницької структури, а також можливостей і загроз, які точаться у зовнішньому середовищі її діяльності. Відповідні складові елементи управлінського процесу знайшли своє концентроване вираження у понятті «стратегія».

Дослідники проблем стратегічного управління через призму визначення поняття «стратегія» відображають його різноманітні характеристики:

- формування довгострокових та операційних цілей і відповідних організаційно-економічних ресурсів розвитку [3];
- адаптація внутрішнього потенціалу підприємницької структури до зовнішніх умов підприємницького середовища [4, 5];
- головний, довгостроковий план розвитку підприємницької структури, що включає стратегічні цілі та функціональні завдання [4, 5].

Узагальнюючи зміст наявних у науковій літературі визначень необхідно констатувати комплексний характер поняття «стратегія»: визначений на основі аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємницької структури довгостроковий план розвитку, який включає загальні та функціональні цілі, завдання та системні заходи щодо забезпечення її економічної ефективності.

За результатами теоретичного аналізу змісту складових елементів досліджуваного поняття, вбачається можливим визначити організаційно-економічний механізм реалізації стратегій підприємницьких структур, як сформовану під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників систему взаємопов'язаних організаційних та економічних елементів, форм, методів та інструментів управління в межах якої формуються стратегічні та функціональні цілі, спрямовані на збереження економічної стійкості та ефективності функціонування підприємницької структури.

Література:

1. Хринюк О. С., Дергалюк М. О. Генезис наукової думки щодо поняття «організаційно-економічний механізм». *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108769> (дата звернення: 15.12.2023).
2. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: Монографія. Харків: Вид-во ХДЕУ, 2002. 364 с.

3. Захарчин Р. М. Сучасні виклики щодо формування економічної стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. № 24.7. С.245-250.

4. Горелов Д. О., Большенко С. Ф. Стратегія підприємства. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2010. 133 с.

5. Гура О. Л., Бобівський В. А. Стратегія розвитку підприємств в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 175-181.

УДК 658.012

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

*Петренко Ю.М., студентка гр. 667е,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Лебедченко В.В., к. е. н., доцент
кафедри економіки та публічного управління*

Вступ. Проблема ефективного управління підприємством обов'язково передбачає побудову якісної системи планування. Українські підприємства можуть знизити високі комерційні ризики, застосовуючи ефективне планування, облік та контроль фінансових потоків. Бюджетування є важливим інструментом зміни фінансових потоків на підприємстві, і має декілька переваг: гнучка зміна фінансових планів, координуюча роль, мотивація персоналу, можливість порівняння поточних бюджетів зі стратегічним планом та оптимальний розподіл фінансових ресурсів. Також виявлення резервів підвищення ефективності є важливим фактором. Впровадження наскрізного бюджетування робить підприємство прозорим для комерційних банків та інвестиційних компаній. Однак також є недоліки впровадження наскрізного бюджетування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційною базою дослідження стали: монографічні, наукові видання, законодавчо-нормативна база, публікації в періодичних виданнях

Мета статті. Метою є узагальнення теоретичних положень щодо формування принципів бюджетування, проведення аналізу методів формування бюджетів підприємства та розробка рекомендацій щодо впровадження бюджетування в систему управління підприємством.

Виклад основного матеріалу. Український бізнес у сучасних умовах стикається зі значними викликами. Зростання конкуренції призводить до зниження прибутків, але бізнес-структури стають більш стабільними. У такому середовищі менеджери повинні використовувати нові управлінські технології, оскільки приймання рішень лише на основі інтуїції та особистого досвіду вже недостатньо. Міжнародний досвід показує, що одним з найефективніших методів розвитку бізнесу є використання системи бюджетування. [1]. Бюджетування - це сучасний процес управління капіталом підприємства, який базується на системі взаємопов'язаних бюджетів. Ця система враховує

інформацію як внутрішнього, так і зовнішнього характеру і має спрямування на досягнення стратегічних цілей підприємства. Вона також забезпечує життєздатність бюджету як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. [2] а саме: планування; організації; регулювання; координації; мотивації; контролю.

Сам бюджет є плановим документом, який відображає вартісний показник витрат та доходів майбутніх господарських операцій підприємства та фінансові результати, пов'язані з їх виконанням.

Основна мета бюджетування полягає в координації оперативних і довгострокових планів, дій різних підрозділів підприємства, деталізації загальних виробничих цілей, управлінні та контролі виробництва, стимулюванні ефективної роботи менеджерів і персоналу, визначенні майбутніх параметрів діяльності та періодичному порівнянні поточних показників з планом. [3]

Сутність системи бюджетування на підприємстві наведено на рис. 1.

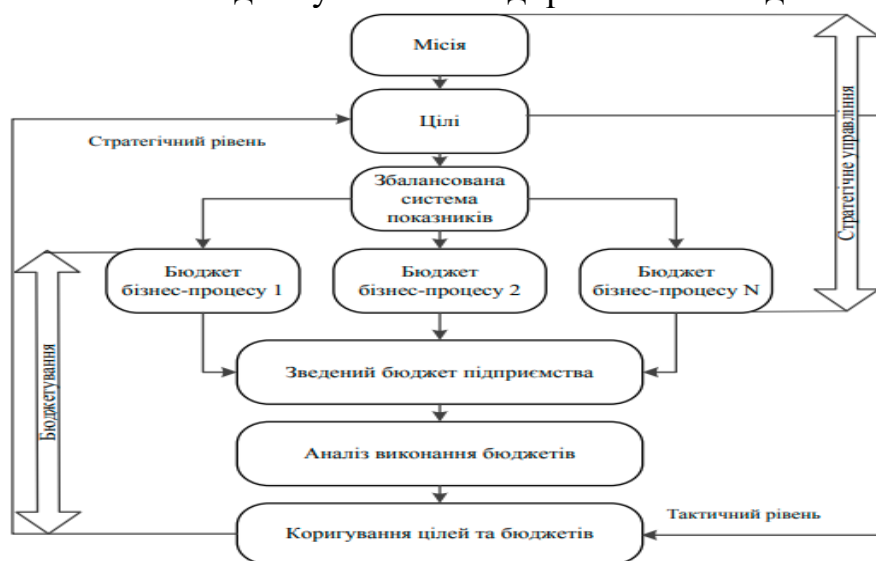

Рис. 1. Сутність системи бюджетування

Бюджетування є процесом перетворення планів діяльності підприємства у фінансово-економічні показники, такі як доходи, витрати, платежі та надходження. Це також інструмент, що збільшує відповідальність менеджерів за витрати та досягнення цілей. Крім того, бюджетування використовується як технологія управління, що підвищує економічну обґрунтованість рішень, які приймаються керівництвом. [4]

Останнім часом компанії використовують системи бюджетного планування з метою збереження фінансових ресурсів, зменшення необроблених витрат, збільшення гнучкості управління та контролю виробничих витрат, а також покращення точності планових показників. Бюджетування має і позитивні і негативні сторони.

Бюджетування має такі позитивні аспекти: системний та комплексний характер, оперативна та достовірна інформація, можливість планування та управління, підвищення рівня керованості, покращення розподілу ресурсів та економії фінансових ресурсів, порівняння результатів. [5]:

Традиційний підхід до планування та бюджетування має недоліки, такі як довгий цикл планування, розбіжність між планами та фактами, складність у формуванні та консолідації. [5]:

Бюджетування є особливо важливим для новостворених підприємств, оскільки допомагає зорієнтуватися у перспективах розвитку та необхідних фінансових інвестиціях [6]. Втім, експерти стверджують, що підприємства, які не формують бюджети, втрачають до 20% свого доходу на рік. Це підкреслює важливість впровадження бюджетування на українських підприємствах. [7].

Крім того, бюджетування є також інструментом для антикризового управління, що є особливо актуальним у сучасних умовах. За допомогою антикризового управління підприємство може мобілізувати свій потенціал для подолання кризових ситуацій та покращення своїх конкурентних позицій. Таким чином, бюджетування має значення як для прогнозування та планування розвитку підприємства, так і для забезпечення його життєздатності у складних економічних умовах.

Висновки. Українські підприємства можуть використовувати окремі елементи системи бюджетування, але це не зовсім ефективно через недостатню використаність та відсутність узгодженості. Тим не менш, бюджетування має свої переваги, такі як отримання і оцінка своєчасної інформації, оптимізація використання ресурсів компанії, можливість прогнозування та оцінка майбутнього стану компанії та контроль фінансових ресурсів. Однак, у впровадженні системи бюджетування також існують недоліки. По-перше, це дорога система, що обмежує її використання корпоративними підприємствами зі складною структурою. По-друге, впровадження системи вимагає кваліфікованих фахівців з фінансового планування. Таким чином, на підприємствах з складною структурою та достатніми ресурсами доцільно впроваджувати систему бюджетування.

Література

1. Савчук В. Особливості системи бюджетування підприємства //Фінанси України. - 2002. - № 11. - С. 55-60
2. Зятковський І.В. Фінанси підприємств [Текст]: Навчальний посібник. - 2-ге вид., випр. і доп. / І.В. Зятковський - К.: Кондор - 2003. - 364 с.
3. Принципи і методи фінансового планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buklib.net/books/28311/>
4. Зятковський І.В. Фінанси підприємств [Текст]: Навчальний посібник. - 2-ге вид., випр. і доп. / І.В. Зятковський - К.: Кондор - 2003. - 364 с.
5. Бень Т. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств //Фінанси України. - 2000. - № 7. - С. 48-55
6. Роль бюджетування в управлінні підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://referat-ok.com.ua/ekonomika-pidprijemstva/rol-byudzhetuвання-v-upravlinni-pidprijemstvom>
7. Бюджетне планування діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://library.if.ua/book/60/4276.html>

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Поволоцький В.О., студент
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Науковий керівник Лебедченко В. В., к.е.н. доцент
кафедри економіки та публічного управління*

Війна в Україні, яка триває вже майже 2 роки, істотно вплинула на економічну безпеку підприємств. В умовах воєнного стану підприємствам доводиться стикатися з низкою викликів та загроз, які можуть призвести до їхнього закриття або істотної реструктуризації.

У перші місяці повномасштабної війни економічна безпека підприємства значною мірою забезпечувалася накопиченими у довоєнний час резервами та запасом міцності. З переходом російської агресії у форму затяжної війни на виснаження безпосередній вплив бойових дій на економіку посилювався цілеспрямованими атаками на критичну інфраструктуру, виснаженням фінансових резервів населення, наростанням економічних диспропорцій, що сформувалися у воєнний період, застосуванням з боку ворога потенціалу різноманітних гібридних інструментів впливу. Вищесказане актуалізує потребу здійснення цілеспрямованої політики держави щодо протидії комплексу ризиків на основі оперативного моніторингу викликів і загроз економічній безпеці в умовах війни та аналітичного опрацювання його результатів.

У наукових дослідження розглянуто та запропоновано багато чинників впливу ті можливих загроз на економічну безпеку підприємства. Дану проблематику досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед них: В. Соболева, Т. Васильцев, Л. Лігоненко, Н. Реверчук, М. Тумар, А. Козаченко, Б. Мізюк, М. Чорна та інші.

До основних викликів та загроз економічній безпеці підприємств в умовах воєнного стану можна віднести:

1) Зменшення попиту на продукцію та послуги.

Внаслідок війни, економічної кризи та інших факторів суттєво скоротився попит на продукцію та послуги багатьох підприємств. Це призвело до зниження обсягів продажів, а в деяких випадках - до їхнього припинення.

Причинами зниження попиту на продукцію та послуги підприємств можуть бути:

- Зменшення доходів населення внаслідок війни та економічної кризи;
- Зростання цін на товари та послуги, що призводить до зниження купівельної спроможності населення;
- Переорієнтація споживачів на інші товари та послуги, які є більш актуальними в умовах війни.

2) Зростання витрат. В умовах воєнного стану вартість ресурсів, таких як сировина, матеріали, енергія, транспорт, значно зросла. Це негативно позначилося на фінансовому стані підприємств.

Причинами зростання витрат підприємств можуть бути:

➤ Зниження доступності сировини, матеріалів та інших ресурсів через порушення логістичних зв'язків;

➤ Зростання цін на енергоносії та інші ресурси на світовому ринку;

➤ Збільшення витрат на безпеку підприємства та його працівників.

3) Зростання ризиків. В умовах воєнного стану підприємствам доводиться стикатися з підвищеним ризиком пошкодження або знищення майна, припинення діяльності, а також втрати кваліфікованих кадрів.

Причинами зростання ризиків для підприємств можуть бути:

➤ Зниження рівня безпеки в країні;

➤ Пошкодження або знищення майна внаслідок бойових дій;

➤ Заборона або обмеження діяльності підприємств з боку органів влади;

➤ Вимушений від'їзд працівників за кордон.

При дослідженні даної теми, необхідно обов'язково визначити вплив викликів та загроз економічній безпеці підприємств в умовах воєнного стану. Він залежить від багатьох факторів, таких як галузь діяльності підприємства, його розташування, а також наскільки підприємство готове до роботи в умовах війни.

У загальному випадку, вплив викликів та загроз може призвести до таких наслідків для діяльності підприємств:

➤ Зниження обсягів продажів та прибутку;

➤ Зростання витрат та зниження рентабельності;

➤ Збільшення боргового навантаження;

➤ Закриття або реструктуризація підприємства;

➤ Можливі заходи щодо подолання викликів та загроз.

Отож для подолання підприємством викликів та загроз економічній безпеці в умовах воєнного стану необхідно вжити багатьох заходів, які б дали змогу ефективному функціонуванню підприємства. До таких можуть належати наступні.

Зміна стратегії та бізнес-моделі підприємства. Підприємствам необхідно адаптувати свою діяльність до нових умов, зокрема, переорієнтуватися на виробництво продукції та надання послуг, які є найбільш затребуваними в умовах війни.

Забезпечення безпеки підприємства та його працівників. Підприємствам необхідно вжити заходів щодо захисту свого майна та працівників від пошкодження або знищення.

Розширення ринків збуту. Підприємствам необхідно шукати нові ринки збуту для своєї продукції та послуг, в тому числі на міжнародному рівні.

Збільшення диверсифікації виробництва. Підприємствам необхідно диверсифікувати своє виробництво, щоб зменшити залежність від одного виду продукції або послуг.

Залучення державної підтримки. Підприємствам необхідно скористатися можливістю отримання державної підтримки, зокрема, у вигляді фінансової допомоги, податкових пільг та інших заходів.

Заходи щодо подолання викликів та загроз економічній безпеці підприємств повинні бути комплексними та враховувати конкретну ситуацію, в якій перебуває підприємство.

Так широкомасштабна воєнна агресія, чинить фундаментальний негативний вплив на економічну безпеку підприємств, тому зараз необхідно ефективно впровадження нових заходів по удосконаленню та відновленню економічної безпеки.

Література

1. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 196 с.

2. Дикань В. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутств підприємства : монографія / В. Л. Дикань, І. Л. Назаренко – Харків : УкрДАЗТ, 2010. – 142 с.

УДК 338.124.4

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Попов О.С., к.е.н.,

доц. каф. економіки та публічного управління

Національний аерокосмічний університет

ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

У сучасних висококонкурентних ринкових умовах підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, що виробляють молочну продукцію, є актуальним і важливим завданням як для самих підприємств, так і для суспільства в цілому. Попит на молочну продукцію зростає, особливо у зв'язку зі збільшенням доходів населення та зміною у стилі харчування. Підприємствам потрібно бути готовим до зростання попиту, і підвищення ефективності допомагає забезпечити стабільне постачання якісної продукції.

Сучасний економічний розвиток України визначає молочну галузь однією із пріоритетних складових продовольчої безпеки держави. У загальному обсязі реалізації продукції харчової промисловості України молокопереробна галузь займає приблизно 11 %. Молоко є базовим продуктом харчування та важливою складовою здорового раціону, молочна продукція належить до необхідних товарів у споживчому кошику, витрати на придбання цих товарів складають приблизно 18 % продовольчих витрат населення України.

Ефективність виробництва молочної продукції також впливає на якість продукту. Оптимізовані процеси допомагають підтримувати високий стандарт якості та безпеки продукції, що важливо для задоволення потреб споживачів та

побудови довгострокових відносин з клієнтами. Нарешті, підприємства несуть соціальну відповідальність перед співробітниками, споживачами та громадськістю. Підвищення економічної ефективності допомагає створювати робочі місця, підтримувати стабільні доходи співробітників та сприяти розвитку галузі.

В останні роки виробництво молока та молочної продукції в Україні зменшується, але споживання, навпаки – збільшується [2]. Ймовірно, це пов'язано зі зростанням обсягу імпорту та фальсифікату [5]. Лідерами серед споживання є Київська (999,7 тис. тонн), Донецька (706,8 тис. тонн) та Дніпропетровська (630,3 тис. тонн) області. Такі значення пов'язані перш за все з великою кількістю населення даних областей.

З урахуванням річного обсягу споживання, ситуація у молочної галузі близька до катастрофічної, що відмічається рядом фахівців [1]. Якщо не прийняти термінових мір, молочна галузь України може різко зменшити свою присутність у на ринку продовольчих товарів України, під питанням опиняється продовольча безпека держави. На ринку молока й молочної продукції України працює досить велика кількість підприємств, зокрема понад 50% загального обсягу виробництва концентрується на складах десяти великих компаній. Серед лідерів молокопереробної галузі є не лише українські виробники, а й транснаціональні корпорації, які мають виробництво в Україні. Решту ринку розподіляють між собою дрібні компанії та одиничні молокопереробні заводи.

Через повномасштабну війну Росії в Україні аграрії проводили весняну посівну під загрозами обстрілів та авіаударів. Багатьом господарствам довелося працювати в зонах бойових дій чи навіть в окупації [3].

Загроза для життя працівників, руйнування господарських будівель, сотні вибухових снарядів на полях, загибель і хвороби тварин на фермах у східних, північно-східних та південних областях – це все, через що доводиться проходити вітчизняним фермерам на великих українських територіях після 24 лютого 2022 року. Водночас молочна галузь України після першого лютого шоку змогла відносно швидко оговтатися і потроху відновлює роботу, бо «корова чекати не буде».

З огляду на ситуацію, що склалася після 24 лютого 2022 року, в молочному бізнесі можна очікувати на такі тенденції:

- українські молочні господарства потребують підтримки як на рівні держави та з боку недержавних інституцій, так і на міжнародному рівні;
- молочний бізнес зосередиться на вирішенні своїх найбільш пріоритетних поточних проблем;
- собівартість виробництва молока зростатиме через низку факторів;
- ціна молока зростатиме з огляду на загальносвітові тенденції;
- молоко та молочні продукти мають стати одним із векторів гарантій продовольчої безпеки України та світу, а отже, громади і держави мають збільшити закупівлі вітчизняної молочної продукції;
- купівельна спроможність українців знизиться через економічну кризу, пов'язану з російською агресією, тож виробники молочної продукції мають врахувати при плануванні своєї діяльності скорочення попиту;

– молочні підприємства різних масштабів дедалі частіше дивитимуться в бік створення доданої вартості та переробки своєї продукції.

Не зважаючи на складний стан у галузі виробництва молочних продуктів в Україні, є деякі перспективи для подальшого розвитку і підвищення ефективності цієї галузі. Так, осучаснення виробничих потужностей та глобальний перехід на високі міжнародні молочні стандарти допоможе українським виробникам швидше інтегруватися на міжнародних ринках.

Бойові дії, що відбуваються через російську агресію в Україні, особливо сильно вплинули на діяльність підприємств прифронтових регіонів країни. Це стосується і міста Харкова. Дуже сильно постраждали молочні фермерські господарства, що розташовані на сході міста.

Було розглянуто діяльність підприємства «Харківський молочний комбінат» [4]. Окрім бойових дій підприємство останніми роками стикалось і з проблемою, коли Держпродспоживслужба виявила, що масло цього виробника не відповідає держстандартам за вмістом немолочного жиру.

У підприємства дуже суттєві проблеми з залежністю від кредиторів. Також дебіторська заборгованість, що зростає, зменшує можливості підприємства із залучення грошових коштів у свою діяльність.

Результати розрахунку показників ліквідності і автономії підприємства показують, що в нього спостерігались дуже значні проблеми із занадто низькою ліквідністю, тобто нестачею найбільш ліквідних активів порівняно з заборгованістю. Через ту ж причину у підприємства занижений рівень автономії, тобто підприємство є занадто залежним від кредиторів. Також у підприємства існує проблема з ефективністю використання основних засобів.

За показниками рентабельності зрозуміло, що у підприємства спочатку відбулось підвищення ефективності діяльності у 2020 р., а потім зменшення за показниками валової рентабельності активів, чистої рентабельності продажів і активів останніми роками.

Запропоновано такі заходи з підвищення економічної ефективності діяльності підприємства:

- реабілітація свого бренду після скандалу з порушенням вимог до масла, що підприємство виробляло;
- перегляд стратегії співпраці з постачальниками сировини підприємству;
- реструктуризація заборгованості підприємства і отримання державної підтримки для покращення ситуації;
- використання послуги факторингу;
- перегляд номенклатури виробленої продукції, збільшення частки більш прибуткових видів, зменшення частки менш прибуткових.

Запропоновані заходи спрямовані не тільки на підвищення безпосередньо економічної ефективності підприємства, а й на забезпечення його ліквідності і автономії, тому що вони є передумовами для забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Як показують результати розрахунків показників підприємства, якщо підприємство здійснить запропоновані заходи і ситуація в країні не буде

погіршуватись, вже з 2024 року підприємству вдасться значно наростити розмір чистого прибутку.

Література

1. Аналіз ринку молока та молочної продукції України / М. С. Рахман, Д. А. Гризо // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, серія «Економічна». – Випуск 101. – Харків, 2021. – С. 59-67.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Земляк. Як війна-2022 змінює ринок молока в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zemliak.com/biznes/2590-yak-viyna-2022-zminuyue-rinok-moloka-v-ukrajini>.
4. Офіційний сайт підприємства "Харківський молочний комбінат" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://khmz.prom.ua/ua>.
5. Чагаровський, В.П. Молочна галузь України та її майбутнє через 10 років: проблеми, національна програма розвитку та державна підтримка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/412-molochna-galuz-ukrayini-ta-yiyi-maybutnye-cherez-10-rokiv-problemi-natsionalna-programa-rozvitku-ta-derjavna-pidtrimka>.

УДК 338.4

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

*Прокоф'єв Д.С., магістр,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Ефективність господарської діяльності підприємств транспортної галузі є важливим фактором, який впливає на економічний розвиток країни. Підвищення ефективності може призвести до збільшення прибутку, покращення якості послуг та зниження витрат.

Одним з ключових аспектів є оптимізація використання ресурсів. Це включає в себе ефективне управління персоналом, оптимізацію маршрутів та використання сучасних технологій для підвищення продуктивності. Управління персоналом включає в себе навчання, мотивацію та розвиток працівників, що може призвести до підвищення продуктивності та зниження відсотка відмов. Оптимізація маршрутів може зменшити витрати на паливо та час доставки, що також може підвищити ефективність. Використання сучасних технологій, таких як GPS та системи управління флотом, може допомогти в отриманні точних даних про рух транспортних засобів та їх використання.

Іншим важливим аспектом є покращення якості послуг. Це може бути досягнуто через навчання персоналу, впровадження системи управління якістю та використання зворотного зв'язку від клієнтів для постійного вдосконалення. Навчання персоналу може забезпечити високий рівень обслуговування та професійні навички, що необхідні для виконання їх обов'язків. Система управління якістю може допомогти в ідентифікації та виправленні проблем, що можуть виникнути під час надання послуг. Зворотний зв'язок від клієнтів може допомогти підприємствам зрозуміти потреби та очікування своїх клієнтів та вдосконалити свої послуги відповідно до цього.

Впровадження цих стратегій може допомогти підприємствам транспортної галузі підвищити свою ефективність та конкурентоспроможність. Однак, для успішного впровадження цих стратегій необхідно мати чітке розуміння потреб та очікувань клієнтів, а також здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Крім того, необхідно мати ефективну систему управління, яка може забезпечити координацію та контроль за всіма аспектами господарської діяльності підприємства.

Підвищення ефективності господарської діяльності підприємств транспортної галузі вимагає комплексного підходу, який включає в себе стратегічне планування, оптимізацію ресурсів та покращення якості послуг. Ці заходи допоможуть підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів та забезпечити стабільний економічний розвиток.

Література

1. Говорушко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісноорієнтованого підходу : монографія. – К. : Логос, 2013. – 204 с.
2. Стрілець Є.М. Ефективність як економічна категорія. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – 90 с.
3. Харчук О.Г. Управління ефективністю діяльності підприємств пасажирського господарства // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. «Економіка і управління». – 2012. – Вип. 21–22. – Ч. 1. – С. 260–265.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРИ ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Ракицька С.О., Ляшенко І.В.
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
м.Одеса, Україна*

Формулювання стратегічних рішень будівельного підприємства в умовах глобальної нестабільності є важливим завданням для забезпечення стійкості та

ефективності діяльності в умовах невизначеності та змін на ринку будівельних об'єктів та послуг. Досягнення цієї мети вимагає врахування різних аспектів стратегічного управління та розроблення комплексних заходів для мінімізації ризиків та оптимізації ресурсів.

Однією з ключових складових системи стратегічних рішень є аналіз зовнішнього середовища. Підприємство повинно визначити основні економічні, політичні, соціокультурні та технологічні тренди, які можуть вплинути на його діяльність. Врахування глобальних тенденцій, таких як зміни в економіці, кризи в світових ринках, пандемії, збройні конфлікти тощо, дозволяє адаптувати стратегію підприємства до нових умов.

На вибір стратегії підприємства завжди впливає фактор невизначеності, ступень якої останнім часом критично зріс. Тому удосконалення засобів адаптації суб'єкта господарювання до поточної зовнішньої ситуації є важливим аспектом подальшого розвитку теорії менеджменту.

Під час формування стратегії важливо враховувати внутрішній потенціал підприємства. Це включає в себе оцінку фінансового стану, ефективності виробничих процесів, кадрового потенціалу та наявних технічних ресурсів. На основі цих даних можна розробити план заходів для підвищення стійкості підприємства до економічної та політичної нестабільності.

Оцінка ризиків є важливим етапом при розробці стратегії будівельного підприємства і грає ключову роль у забезпеченні стійкості та успішності підприємства. Врахування потенційних негативних впливів дозволяє заздалегідь розробити ефективні стратегії управління ризиками та знизити ймовірність непередбачених проблем.

Моделювання ризиків - це процес, спрямований на ідентифікацію, аналіз та оцінку потенційних негативних подій, які можуть вплинути на проект, бізнес чи організацію. Цей процес включає в себе використання різних методів для оцінки ймовірності та впливу ризикованих подій. Найбільш поширеними з них є дерево рішень, метод Монте-Карло, аналіз сценаріїв, побудова матриці ймовірності та впливу, яка використовується для класифікації ризиків на основі ймовірності їхнього виникнення та впливу на проект, бізнес чи організацію. Значна кількість інструментів може бути реалізована через сучасні програмні продукти, що значно полегшує їх застосування. Так, в програмі Microsoft Excel є можливість застосування Диспетчеру сценаріїв, інструменту «Підбір параметру», заповнення таблиці даних при проведенні аналізу чутливості. Також існування в програмі функцій випадкових чисел дозволяє реалізувати моделювання за методом Монте Карло і оцінити вірогідності певних подій.

Оцінка починається з ідентифікації потенційних ризиків, що дозволяє виявити та проаналізувати різноманітні небезпеки, які можуть виникнути під час будівництва. Це може включати технічні проблеми, зміни в законодавстві, економічні коливання, невірний управлінський підхід, фінансові ризики, а також ризики, пов'язані з учасниками проекту, постачальниками та іншими стейкхолдерами.

На етапі ідентифікації ризиків процес має суб'єктивний характер, базується здебільшого на власному досвіді дослідників і дуже важко піддається

систематизації. Будь-яка загальноприйнята класифікація та методика не спостерігаються [1]. Ця стадія оцінювання ризиків ускладнюється тим, що будівництво – досить специфічна галузь, якій притаманні певні ризики, пов'язані з виробничими, технологічними, кліматичними факторами впливу на будівельну діяльність. Крім того, на кожному будівельному майданчику має місце велика кількість специфічних ризиків, характерних для певного будівельного об'єкту, які повністю передбачити практично неможливою з початком збройної агресії проти нашої держави в цьому переліку також необхідно враховувати воєнно-політичні ризики, можливості пошкоджень і руйнувань як об'єктів, що будуються, так і майна підприємства.

Процес оцінки ризиків включає визначення ймовірності та впливу кожного ідентифікованого ризику. Шкали можуть бути числовими або категорійними, наприклад, низька, середня, висока. Оцінювання ймовірності і впливу може виконуватися експертами або на основі історичних даних та аналізу. Це дозволяє визначити, наскільки ймовірно виникнення конкретної проблеми та який вплив вона може мати на проект чи діяльність підприємства.

Наступний етап - розміщення ризиків на матриці, використовуючи визначені категорії та шкали. Зазвичай, по осі X матриці відображається ймовірність, а по осі Y - вплив. Кожен ризик позначається на відповідному місці на перетині відповідних значень ймовірності та впливу.

Залежно від розташування ризиків на матриці, їх можна класифікувати на рівні ризиків, наприклад, низький рівень ризику, помірний рівень ризику, високий рівень ризику. Це допомагає зосередити увагу на найбільш критичних аспектах, визначити пріоритети для управління ризиками. Ризики, які мають великий вплив та високу ймовірність виникнення, можуть вимагати більш прискорених та ретельних стратегій управління. Наприклад, для ризиків з високим рівнем впливу та ймовірності, може бути необхідно розробити конкретні плани невідкладних заходів, для ризиків середнього рівня - розробку запобіжних заходів та створення резервних планів. Ризики низького рівня впливу та ймовірності передбачають залучення страхових засобів.

Ефективне управління ризиками може допомогти зменшити ймовірність виникнення проблем та зменшити їх вплив, створювати резерви та реалізовувати плани у строках і межах бюджету.

Матрицю ризиків слід регулярно оновлювати, враховуючи зміни в умовах та додаткову інформацію. Це допомагає підтримувати актуальність стратегій управління ризиками та адаптувати їх до нових обставин.

Управління ризиками стає частиною стратегічного планування, що дозволяє підприємству стати більш стійким у змінних умовах. Адаптивність до ризиків та здатність швидко реагувати на виникнення проблем є ключовими для успішної діяльності будівельного підприємства.

Застосування апарату теорії ігор дозволяє краще усвідомлювати зовнішню ситуацію і мінімізувати ризики, які вона спричиняє [2]. Оцінювання ризиків за допомогою матриці ризиків є ефективним інструментом для систематизації та візуалізації інформації про потенційні небезпеки та їхні наслідки, дозволяє зробити процес управління ризиками більш систематизованим, зрозумілим і

спрощеним, що сприяє ефективному управлінню ризиками та покращує прийняття рішень.

Узагальнюючи, формування системи стратегічних рішень антикризової політики будівельного підприємства в умовах глобальної нестабільності вимагає інтегрованого підходу та ретельного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища. Гнучкість і швидкість реагування є ключовими чинниками успіху в управлінні кризовими ситуаціями. Оцінка ризиків у будівельній сфері допомагає не тільки запобігати проблемам, але й створює можливості для вдосконалення стратегії підприємства, забезпечуючи йому конкурентні переваги в умовах невизначеності та змін.

Література

1. Богданенко А. І. Методологія управління специфічними та інтегрованими типами ризиків інвестиційної діяльності в житлове будівництво / А. І. Богданенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 19(1). - С. 23-26. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvumevcg_2018_19\(1\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvumevcg_2018_19(1)_7).

2. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. – Київ : «Центра навчальної літератури», 2004 – 304 с.

УДК 338.12

ЗАХОДИ ЩОДО ПІДТРИМКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Резнік Каріна Олегівна

Учениця 10 класу

Комунальний заклад «Харківський ліцей №58 Харківської міської ради»

Лебедченко Віра Віталіївна

*к.е.н., доцент кафедри економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Масштабна війна росії проти України спричиняє серйозну промислову кризу. Причин три: безпекова ситуація (постійні обстріли окупаційними військами цивільної та промислової інфраструктури); логістичні труднощі, особливо в експортно-орієнтованих галузях, таких як сільське господарство та металургія; нестача обігових коштів. У перші кілька місяців війни більше 40% підприємств припинили роботу, а тисячі людей втратили джерело доходу. Загалом Україна втратила від 5 до 7 мільйонів робочих місць через російське вторгнення.

У 2022 – 2023 роках на національному рівні було вжито низку заходів для забезпечення промислової діяльності в умовах війни, включаючи підтримку розробки та виробництва інноваційного обладнання для оборонного сектору,

переміщення виробничих потужностей, підтримку створення та розвитку переробних підприємств та індустріальних парків, а також подальші кроки на шляху до європейської інтеграції.

Для підтримки українського бізнесу уряд запровадив кілька програм, зокрема грантову програму «Робота», програму релокації бізнесу з небезпечних територій та програму кредитування бізнесу під 5-7-9%. Грантові програми користуються великим попитом серед представників бізнесу. Наприклад, мікрогранти за програмою "Власна справа" дозволяють представникам бізнесу отримати від держави до 250000 гривень на започаткування або розширення власної справи. Однак обов'язковою умовою для отримання грантового фінансування є створення робочих місць.

Серед підприємств, які вже відновили роботу на переміщених територіях 30,2% належать до переробної промисловості. Більшість підприємств переїхали до таких областей: 24 % - до Львівської, 14,5 % - до Закарпатської, 9,8 % - до Чернівецької, 8,3 % - до Івано-Франківської, 7,3 % - Хмельницької та 6,3 % - до Тернопільської. Будь-яке підприємство може взяти участь у програмі переїзду та отримати пакет державної допомоги, який включає допомогу у виборі місця розташування приміщень компанії, допомогу в переїзді на нове місце, допомогу в переселенні та пошуку нових працівників, допомогу у відновленні логістики, закупівлі сировини та розвитку каналів збуту. Лідерство західного регіону у переміщенні підприємств пояснюється безпекою регіону, експортною орієнтацією (близькість до західного кордону) та зручною логістикою.

Продовження підтримки українського бізнесу має вирішальне значення для післявоєнної відбудови України. Така підтримка надається шляхом кредитування на пільгових умовах в рамках програми «Доступні кредити 5 – 7 - 9%». Ця програма та програма державних портфельних гарантій є основними рушіями кредитування українських компаній.

У сьогоденній ситуації вся промисловість переживає безпрецедентні потрясіння. Російсько-українська війна завдала сильного удару по результатам господарської діяльності та досить негативно вплинула на перспективи функціонування суб'єктів господарювання. Проте державна підтримка та допомога західних партнерів стала важливим інструментом підтримки та відновлення торгівлі у воєнний та післявоєнний періоди.

Література

1. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці. URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/ohliad-vplyvu-viiny-na-promyslovisht-ukrainy-ta-prohnoz-perspektyv-v-ekonomitsi>

2. Авраменко, Н., Лебедченко, В., & Андрусенко, Н. (2022). Перспективи відновлення українського бізнесу у повоєнний період. Економіка та суспільство, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-30>

3. Заходи підтримки промисловості України під час повномасштабної війни. – Оксана Собкевич. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/zakhody-pidtrymky-promyslovisht-ukrainy-pid-chas-povnomasshtabnoyi-viiny>.

4. Український бізнес має залишатися в Україні і працювати на перемогу, – Тетяна Бережна. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e160e1c6-3e16-4fc2-a7ba-64dd16809605&title=UkrainskiiBiznes>.

УДК 332:338

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Семенихіна О.А., студентка,
факультет програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

Попов О.С., к.е.н., доцент кафедри 601

В умовах воєнного стану економічна стабільність та розвиток підприємств в Україні стають актуальними питаннями, що вимагають комплексного розгляду. Кризові ситуації, пов'язані із збройним конфліктом, суттєво впливають на всі галузі економіки. Підприємства стикаються з викликами, пов'язаними зі зниженням попиту, обмеженим доступом до ресурсів, збільшеним ризиком втрат та нестабільністю фінансового сектору.

Загалом, управління економікою в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, який охоплює фінансові, економічні та соціальні аспекти для забезпечення стабільності та розвитку підприємств в Україні.

Важливо враховувати потенційні виклики для ланцюга постачання підприємств та розглядати можливості диверсифікації та адаптації до нових умов. Удосконалення ефективності та гнучкості підприємств може стати ключовим елементом в умовах невизначеності, сприяючи їхньому виживанню та розвитку.

Забезпечення прозорості та відкритості в управлінні фінансами та бізнес-процесами може сприяти підвищенню довіри як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, що є важливим фактором для приваблення інвестицій та підтримки від міжнародних партнерів.

Всі ці аспекти вимагають взаємодії уряду, бізнес-середовища та громадськості для вирішення економічних викликів в умовах воєнного стану та забезпечення сталого розвитку.

Особливу увагу слід приділити інноваційним підходам, які можуть стати катализаторами для відновлення економічної активності. Інвестиції в нові технології, дослідження та розвиток можуть допомогти підприємствам

адаптуватися до нових умов і змінювати свої бізнес-моделі для ефективної роботи в умовах неспокою.

Крім економічних заходів, важливо розглядати соціальні аспекти. Умови воєнного стану можуть призвести до збільшення безробіття та соціальних проблем. Уряд повинен вживати заходів для підтримки населення та забезпечення соціальної справедливості.

Стратегії взаємодії з міжнародним співтовариством можуть стати важливим аспектом. Залучення зовнішньої допомоги та співпраця з іншими країнами можуть допомогти в подоланні економічних труднощів.

Необхідно враховувати екологічні аспекти. Збалансоване використання природних ресурсів та прийняття екологічно відповідальних підходів може сприяти сталому розвитку та збереженню природного середовища в умовах кризи.

Важливо зосередитися на розвитку людського капіталу. Інвестування в освіту, навчання та підвищення кваліфікації працівників може підтримати інновації та створення висококваліфікованої робочої сили, яка буде ключовою у відновленні економіки.

Я вважаю, що потрібно активно залучати громадянське суспільство та експертну громадськість до процесу прийняття рішень. Взаємодія між владою, бізнесом та громадянами може сприяти створенню ефективних стратегій, враховуючи різні точки зору та потреби різних груп населення.

Узгоджений та прозорий підхід до вирішення економічних викликів в умовах воєнного стану може допомогти Україні зберегти стійкість та визначити шлях до подальшого розвитку.

Отже, забезпечення економічної стабільності та розвитку в умовах воєнного стану – це виклик, який вимагає від підприємств гнучкості, інновацій та взаємодії з різними зацікавленими сторонами. Державна підтримка, стратегічне управління та соціальна відповідальність стають визначальними факторами, що впливають на здатність підприємств адаптуватися до складних умов і забезпечувати сталість свого розвитку в умовах геополітичних труднощів.

Література:

1. Іванова Н. В. "Вплив воєнного стану на економічну стабільність підприємств України: аналіз і перспективи". Київ: Економічна Думка, 2023. 120 с.
2. Петренко О. С. "Стратегії розвитку підприємств в умовах військових конфліктів: досвід України". Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 180 с.
3. Григорчук І. П. "Фінансова стабільність та управління ризиками на підприємствах в умовах воєнного стану". Одеса: Одеський національний університет, 2022. 94 с.

ІНТЕГРАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІЯЛЬНІСТЬ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Середюк Катерина Володимирівна
аспірантка кафедри економічної теорії,
обліку та оподаткування Київський національний
університет будівництва і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6592-3947>

Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у діяльність будівельних підприємств в умовах війни є важливою темою, яка потребує особливої уваги. У таких складних ситуаціях важливо забезпечувати не лише економічну стійкість підприємств, але й враховувати соціальний аспект, виконуючи свої зобов'язання перед суспільством та працівниками.

Однією з найпоширеніших проблем повільної інтеграції КСВ у діяльність вітчизняних підприємств в умовах воєнного часу є недостатнє розуміння керівниками процесу її організації [1]. КСВ потребує "вбудовування" в стратегічну діяльність підприємства з точки зору соціально-економічної політики, а корпоративна складова - з точки зору сприйняття управлінського апарату, з огляду на те, що від розуміння стратегічної мети майбутніх програм КСВ і того, через які інструменти вони будуть реалізовуватися на всіх рівнях, буде залежати ієрархічна структура підприємства. [2].

Будівельні підприємства, які працюють у зонах воєнних конфліктів, мають великий вплив на оточуючу ділянку, і їх виробнича діяльність може мати як позитивний, так і негативний вплив на місцеву спільноту та навколишнє середовище. Інтегрування КСВ у їх діяльність може допомогти зменшити негативний вплив та створити позитивне середовище для всіх зацікавлених сторін.

По-перше, будівельні підприємства повинні брати на увагу соціальні потреби місцевої спільноти та забезпечувати доступ до безпечного житла, освіти та медичних послуг. Також, будівельні компанії можуть запроваджувати програми професійного розвитку та навчання для місцевого населення, сприяючи його зайнятості та підвищенню життєвого рівня.

По-друге, важливо враховувати екологічні аспекти у будівництві та здійснювати діяльність, що не завдає шкоди навколишньому середовищу. Компанії можуть працювати над зменшенням викидів шкідливих речовин, використанням енергоефективних технологій та застосуванням відновлюваних джерел енергії. Крім того, вони можуть підтримувати проекти з охорони природи та відновлення екосистем.

По-третє, будівельні підприємства повинні дотримуватися етичних стандартів і відмовлятися від будь-яких форм корупції або нелегальних дій. Це сприятиме побудові довіри між компанією, суспільством та державними органами.

Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності у діяльність будівельних підприємств в умовах війни є важливою та необхідною складовою для сталого розвитку та відновлення суспільства. Особливо в контексті війни, будівельні підприємства мають велику відповідальність перед спільнотою та мають можливість внести значний вплив на покращення ситуації.

Перспективи інтеграції корпоративної соціальної відповідальності для будівельних підприємств умови війни включають:

1. Гуманітарна допомога: будівельні підприємства можуть виконувати важливу роль у наданні гуманітарної допомоги населенню, що постраждало від війни. Це може включати розбудову і ремонт житлових будинків, шкіл, лікарень, доріг та інших інфраструктурних об'єктів, які є необхідними для відновлення життєдіяльності.

2. Створення робочих місць: будівельні підприємства можуть допомогти відновити економіку та забезпечити зайнятість населення, надаючи робочі місця у будівельній галузі. Це сприятиме відновленню господарства та збільшенню економічного потенціалу регіону, що постраждав від війни.

3. Екологічна відповідальність: будівельні підприємства можуть здійснювати свою діяльність з дотриманням принципів екологічної відповідальності. Це включає використання енергоефективних технологій та матеріалів, зменшення викидів в атмосферу та впливу на навколишнє середовище. Врахування екологічних аспектів у процесі будівельних робіт забезпечить сталість та довгостроковість проектів.

4. Соціальні проекти та співпраця з місцевими громадами: будівельні підприємства можуть сприяти соціальному розвитку регіону, залучення до проектів, спрямованих на покращення життя місцевих громад.

В умовах війни, діяльність будівельних підприємств може бути значно ускладнена через руйнування інфраструктури, гуманітарну кризу та загрозу безпеки. Проте, інтеграція корпоративної соціальної відповідальності може мати кілька потенційних переваг у таких умовах.

По-перше, застосування принципів корпоративної соціальної відповідальності може сприяти відновленню громад та інфраструктури, що постраждала від війни. Будівельні підприємства можуть використовувати свої ресурси та експертизу для відновлення пошкоджених споруд, надання житлових умов та соціальних послуг для постраждалих громад.

По-друге, інтеграція соціальної відповідальності може сприяти збереженню екологічного середовища навколо будівельних проектів у зоні конфлікту. Це може включати в себе застосування екологічних технологій будівництва, управління відходами та забезпечення безпеки довкілля.

Крім того, корпоративна соціальна відповідальність може допомогти підприємствам будувати партнерство з місцевими громадами та урядовими органами, забезпечуючи їм важливі послуги та підтримку в умовах конфлікту.

Враховуючи складність ситуації в умовах війни, дослідження інтеграції корпоративної соціальної відповідальності у діяльність будівельних підприємств може розширити наше розуміння практичних та стратегічних аспектів такої інтеграції. Результати даного дослідження можуть допомогти підприємствам

виявити ефективні методи і принципи інтеграції корпоративної соціальної відповідальності в умовах війни, що потребуватимуть детального вивчення та аналізу.

Література:

1. Харламова А. О. КСВ як необхідний чинник формування корпоративної стратегії. Ефективна економіка. 2012. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1410>.
2. Sylwia Nycz-Wojtan. Włączenie społecznej odpowiedzialności biznesu w działalność krajowych przedsiębiorstw w warunkach wojny. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. № 73, 2023 URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1384/1304>

УДК 658.012

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ КРИЗИ: СТРАТЕГІЇ ТА ПІДХОДИ

Талах Ю.М., студент гр. 667е,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
Дем'яненко О.С., к. е. н., доцент
кафедри економіки та публічного управління

Вступ. В умовах економічної нестабільності та кризового середовища ефективне управління фінансовими ресурсами стає критично важливою задачею для підприємств. Ми розглядає стратегії та підходи до управління фінансами в умовах кризи, спрямовані на забезпечення стійкості та виживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цю тему досліджували наступні вчені-економісти: Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф., Кириленко В. В., Колісник М. К., Ільчук П. Г., Віблій П. І., Ковалевська А. В та інші. Ураховуючи підвищення ризиків під час кризи – ефективність використання фінансових ресурсів є вкрай важливою.

Мета статті. Метою статті є визначення оптимальних підходів до управління фінансовими ресурсами в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ресурси підприємства – це сукупність власних грошових доходів і надходжень ззовні (залучені і позикові кошти), призначені для виконання фінансових зобов'язань організації, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва [1; с. 14-15]. Кириленко В. В. дає наступне визначення економічній кризі - це різке погіршення економічного стану країни, що виявляється в значному спаді виробництва, порушенні усталених виробничих зв'язків, банкрутстві підприємств, зростанні безробіття і, внаслідок цього, - зниженні життєвого рівня, добробуту населення [2; с. 111].

Методи протидії кризовим явищам можна поділити на тактичні та стратегічні. Різниця полягає у тому, що тактичні методи представляють собою

короткостроковий план дій, спрямований на досягнення більш дрібних цілей. Стратегічні у свою чергу – це довгостроковий план дій спрямований на вирішення більш масштабних задач. Загалом, тактичні заходи можна розглядати як розбивку великого стратегічного плану на більш дрібні елементи.

До тактичних методів можна віднести:

- даунсайзинг – скорочення виробничих потужностей та кількості персоналу відповідно до реального попиту. Це допомагає вивільнити частину фінансових ресурсів завдяки зменшенню витрат;

- санація – зміна структури активів та пасивів підприємства задля швидкого покращення фінансових показників. Це допомагає відновити платоспроможність та ліквідності, що в подальшому допоможе у покращенні прибутковості;

- моніторинг – спрямовано на завчасне виявлення кризових явищ, що допомагає розробити план на випередження;

- контролінг – аналіз виконання показників у порівнянні з плановими.

Якщо система управління не є достатньо ефективною, використання цих методів є недостатнім. Саме тому використовуються також стратегічні методи:

- диверсифікація – розширення сфери діяльності підприємства на інші ринки. Допомагає зменшити залежність від уже наявних ринків. Краще застосовувати при перших ознаках кризи. У разі збільшення стадій виробництва безпосередня на підприємстві, допомагає зменшити залежність від контрагентів та витрати;

- регуляризація – формування систем управління, які можуть вирішувати великий обсяг задач, зокрема фінансового контролю та планування, завдяки чому підвищується ефективність використання наявних ресурсів у довгостроковій перспективі;

- реінженеринг – зміна бізнес-процесів, яка полягає у скороченні зайвих витрат ресурсів. Підвищує ефективність діяльності підприємства;

- реструктуризація – здійснення структурних змін підприємства, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів;

- злиття – об'єднання підприємств. Дозволяє розподілити потенційні та наявні ризики;

- ліквідація – припинення діяльності підприємства. Застосовується у крайньому випадку та є вимушеним, за умови неможливості подальшого ведення діяльності.

Прийняття управлінських рішень залежить від мети заходів:

- недопущення кризи: рішення спрямовані на зміцнення підприємства до настання кризових явищ та полягають у фінансовому забезпеченні зростання підприємства та досягненні фінансової безпеки;

- нейтралізація кризи: рішення спрямовані на скорочення витрат та підвищення ефективності використання наявних ресурсів в умовах, коли криза вже настала. До них можна віднести реструктуризацію заборгованостей, обмеження зростання короткострокових пасивів тощо;

- подолання кризових явищ: недопущення банкрутства шляхом скорочення та оптимізації витрат, впровадженні реструктуризації та санації.

Висновки. В умовах кризи головною задачею підприємства є виживання та подолання негативних наслідків. Для цього можуть використовуватись різні методи, які можуть як попередити наслідки кризи, так і допомогти їх подолати. Важливим аспектом є також правильне визначення мети заходів, що планується впровадити.

Література

1. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 402 с.

2. Кириленко В.В. Економіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 193с.

УДК 338.3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Терешкіна О. А., магістр,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Управління витратами є важливим аспектом ефективної діяльності виробничих підприємств. Воно впливає на прибутковість, конкурентоспроможність та стабільність підприємства. Удосконалення управління витратами може призвести до значного підвищення ефективності діяльності підприємства.

Одним з ключових елементів управління витратами є впровадження системи бюджетування. Це допомагає підприємствам планувати свої витрати, контролювати їх виконання та вчасно вносити корективи. Бюджетування дозволяє підприємствам прогнозувати свої витрати, встановлювати межі витрат для різних відділів та контролювати використання ресурсів. Це допомагає підприємствам забезпечити ефективне використання ресурсів, зменшити витрати та підвищити прибутковість.

Також важливим є впровадження системи контролінгу, яка дозволяє відстежувати витрати на різних стадіях виробничого процесу, виявляти відхилення від планових показників та вживати заходів щодо їх усунення. Контролінг допомагає підприємствам ідентифікувати проблемні області, виявляти можливості для зниження витрат та вдосконалювати свої процеси. Це допомагає підприємствам підвищити ефективність, знизити витрати та підвищити прибутковість.

Не менш важливим є використання сучасних інформаційних технологій, які дозволяють автоматизувати процеси управління витратами, забезпечити оперативність та достовірність інформації про витрати. Інформаційні технології дозволяють підприємствам збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги

даних про витрати, що допомагає їм приймати обґрунтовані рішення, знижувати витрати та підвищувати ефективність.

Впровадження цих стратегій може допомогти підприємствам виробничого сектору підвищити свою ефективність та конкурентоспроможність. Однак, для успішного впровадження цих стратегій необхідно мати чітке розуміння потреб та очікувань клієнтів, а також здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Крім того, необхідно мати ефективну систему управління, яка може забезпечити координацію та контроль за всіма аспектами господарської діяльності підприємства.

Удосконалення управління витратами виробничих підприємств є важливим завданням, яке вимагає системного підходу, впровадження сучасних методів управління та використання інформаційних технологій. Це дозволить підприємствам оптимізувати свої витрати, підвищити ефективність діяльності та забезпечити свою конкурентоспроможність на ринку.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2012. – № 1 (22). – С. 11 – 18.

2. Власик Г.В. Аналіз та оцінка існуючих систем управління витратами. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 6. – С.76 – 79.

3. Голубовський Л. Аналіз сучасних методів управління витратами. Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 187 – 192.

УДК 338.53

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЦІНОУТВОРЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ЗГІДНО ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ЦІН

*Усатенко Д. А., здобувач вищої освіти
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Давидова І.О., д.е.н., професор кафедри
економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків*

Метою дослідження є вивчення особливостей формування основних компонентів ціни, якими є її витратна та прибуткова частини. Згідно прийнятої структури ціни пропонування в неї включаються прогнозна собівартість одиниці продукції, необхідна величина прибутку для забезпечення прибуткової діяльності підприємства, знижки (надбавки) до базової ціни в залежності від

рівня якості продукції, а також необхідні виплати в державний бюджет, що зв'язані з процесом реалізації продукції.

Прийняття рішення стосовно рівня ціни пропозиції відбувається згідно раніше визначеної цінової стратегії [2], що зорієнтована на розширення збуту продукції, а також на основі значень показників, які одержані в процесі проведеного дослідження.

Обґрунтування та розрахунок ціни слідує починати з визначення прогнозного її рівня. згідно попиту на продукцію підприємства, а також з урахуванням основних особливостей процесу виробництва. В результаті проведених ситуаційного та кореляційного аналізів встановлено, що серед ціноутворюючих чинників, які в найбільшій мірі визначають попит на продукцію, слідує виділити споживчі якості продукції [1]. Це відповідає діючій системі цін, в якій дані чинники враховані при розробці системи знижок (приплат) до відповідних базових цін. Особливості виробництва найбільшою мірою відображають фондоємність даної продукції та енергоозброєність праці виробничого персоналу на відповідних технологічних процесах.

Розрахунок статей витрат виробничої собівартості проведено за допомогою економіко-математичної моделі виду:

$$C_i (\text{вир.с.}) = a_0 + a_1 F_e + a_2 F_e + a_3 T, \quad (1)$$

де $C_i (\text{вир.с.})$ – прогнозний рівень витрат по i -тій статті калькуляції виробничої собівартості пива;

a_0 – вільний член рівняння;

a_1 ; a_2 ; a_3 – коефіцієнти рівняння при досліджуваних чинниках;

F_e – якісні показники, %;

T – чинник часу, що характеризує відповідний календарний рік, роки.

Враховуючи економічну природу формування інших груп витрат в собівартості реалізованої продукції, при прогнозуванні рівнів витрат, що зв'язані з процесом реалізації продукції, використана інша економіко-математична модель:

$$C_i (\text{реал}) = a_0 + a_1 k + a_2 T, \quad (2)$$

де k – коефіцієнт, що характеризує співвідношення обсягів реалізації Q (реал.) та виробництва Q (вироб.) товарної продукції. Розраховується таким чином:

$$k = Q (\text{реал.}) / Q (\text{вироб.}) \quad (3)$$

Прогнозні рівні інших статей витрат в собівартості продукції визначалися на основі рівняння виду:

$$C_i (\text{інш}) = a_0 + a_1 T \quad (4)$$

При економіко-математичному моделюванні прогнозного рівня кожного виду витрат по статтям калькуляції собівартості продукції, як і при визначенні прогнозного рівня ціни, враховувалися перспектива розвитку виробничої бази підприємства, прогнозний рівень якості продукції, помісячна динаміка показників та їхні проектні значення, що розраховані на досліджуваному підприємстві.

Однак збільшення ціни пропозиції може не забезпечити необхідний попит на продукцію підприємства та відповідний дохід від його реалізації, тоді в

прогнозному періоді слід провести відповідне корегування прогнозного рівня витратної частини ціни (комерційної собівартості). Для зниження рівня витрат необхідно розробити відповідні технологічні, технічні та організаційні заходи з метою зниження собівартості продукції в процесі її виробництва та реалізації.

У сучасних умовах споживачі дедалі більше потребують індивідуального підходу, що викликає нагальну потребу в механізмах диференціації при їх обслуговуванні, а також при формуванні ефективних цінових стратегій, які мають бути спрямовані на конкретні категорії. Детальне вивчення поведінки і вподобань споживачів дає можливість використовувати при моделюванні велику кількість різнопланових даних у якості змінних.

Література

1. Коленда Н. Виробнича стратегія підприємства: класифікація та види. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 23 (1). с. 103-107.

2. Іщенко М. Моделювання та прогнозування рівня поточних витрат на гірничо-збагачувальних комбінатах України. Європейський вектор економічного розвитку. 2013. № 2 (15)

3. Кривошия О. Практики ціноутворення: класифікація та особливості використання / О. Кривошия // Економічний аналіз : збірник наук. праць кафедри економічного аналізу / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2010. – Вип. 7. – С. 86-90.

УДК 332.37

ЕКОНОМІЧНІ ОЦІНКИ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Фомічов Є.А., учень 10 класу
Харківського ліцею №20,*

*Давидова І.О., д.е.н., професор кафедри
економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків*

Сьогодні забруднення навколишнього середовища значно впливає на результати економічної діяльності людства. Оцінюючи успішність господарювання, необхідно враховувати її вплив на стан навколишнього середовища. За статистикою, серед усіх джерел забруднення на першому місці - відпрацьовані гази автотранспорту (до 70% усіх хвороб у містах викликані ними), на другому - викиди теплових електростанцій, на третьому - хімічна промисловість. Швидкими темпами відбувається забруднення атмосфери. Отже, не тільки виснаження ресурсів, але й забруднення навколишнього середовища -

найближча перспектива при збільшенні кількості населення та нестримному зростанні виробництва і споживання, особливо в розвинених країнах. Найбільший вклад у забруднення природного середовища вносять теплові електростанції, транспорт, металургійні та хімічні заводи.

Вченими розроблено методики визначення всіх видів збитків від забруднення природного середовища.

Економічні збитки від забруднення довкілля мають грошовий вимір негативних змін у широкому спектрі наслідків:

1. соціальних збитків (погіршення здоров'я людини, змушеної дихати забрудненим повітрям, пити воду, що містить шкідливі домішки і їсти продукти з нітратами; зміна можливостей розвитку та виховання особистості внаслідок зникнення звичного ландшафту та природи, а також історичних та культурних пам'яток)

2. екологічних збитків (незворотні руйнування унікальних екосистем, зникнення видів тваринного світу, генетичні втрати тощо);

3. економічних збитків (зміна корисності довкілля внаслідок її забруднення).

Економічна оцінка збитків від забруднення навколишнього природного середовища складається з таких витрат: додаткових витрат суспільства у зв'язку із змінами в навколишньому природному середовищі; витрат на повернення навколишнього природного середовища у попередній стан; додаткових витрат майбутнього суспільства через безповоротне вилучення частини дефіцитних ресурсів.

Наслідки порушень природних явищ переходять межі окремих держав і вимагають також міжнародних зусиль в охороні не лише окремих екосистем (лісів, водойм, боліт тощо), а й усієї біосфери загалом.

Усі держави світу відчують занепокоєння за долю біосфери та подальше існування людства. Ці важливі для людства проблеми можна вирішити лише шляхом тісного міжнародного співробітництва. У 1971 р. ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури), до складу якої входить більшість країн, прийняла міжнародну біологічну програму «Людина та біосфера», що вивчає зміни біосфери та її ресурсів під впливом людини.

Література

1. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля та методика їх визначення / elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=255339&chapterid=83269

2. Балацький О. Ф. Сутність і розрахунки еколого-економічного збитку / Л. Г. Мельник, О. Ф. Балацький // Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. – Суми : Університетська книга, 2008. – С. 270–276. – (Сталий розвиток).

3. Збитки довкіллю від війни : <https://mepr.gov.ua/topics/novyny/zbytky-dovkillyu-vid-vijny/>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Шапошников О.В., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Самойленко І.О., д.е.н., проф. кафедри менеджменту та адміністрування

Застосування інформаційних технологій у корпоративну систему управління з кожним роком все більше і більше набуває визначальну роль під час формування конкурентоспроможної, рентабельної виробничо-господарської діяльності підприємств. Дані технології об'єднуючи процеси отримання, облікування, зберігання та оброблення інформації сприяють скороченню термінів практично всіх бізнес-процесів, дають можливість своєчасно аналізувати, прогнозувати виробничо-господарську діяльність підприємства. Як зазначено у [1] «шлях до цифрової економіки в Україні має пролягати саме через її внутрішній ринок виробництва, використання, споживання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій». Тому, ми вважаємо, що необхідна розробка нового механізму ефективного управління підприємством в сучасних умовах господарювання, заснованого на наукових підходах до процесів управління із використанням сучасних корпоративних технологій.

Одним із ефективних напрямків удосконалення системи менеджменту підприємством є розроблення та впровадження сучасних інформаційно-управляючих систем, технологій тощо. Новітні інформаційні технології, що використовуються в процесі управління підприємством виступають важливим, необхідним засобом, який сприятиме досягненню наступних цілей:

- швидке, якісне, надійне отримання, облікування, зберігання, оброблення інформації;
- скорочення кількості необхідного управлінського персоналу підприємства, що займається роботою зі збирання, облікування, зберігання, оброблення масивів інформації;
- забезпечення у необхідні терміни керівництво, управлінський, технічний та інші види персоналу підприємства інформацією високої якості;
- своєчасне, якісне аналізування, прогнозування виробничо-господарської діяльності підприємства; швидке, якісне приймання управлінських рішень зі всіх питань менеджменту підприємства.

Інформаційні системи управління будь-яким процесом складаються із комплексу програмно-технічних засобів, мета яких – автоматизування системи управління технологічним обладнанням на підприємстві, яке може здійснюватися за відповідними рівнями: ділянка, цех, корпус тощо. Розглянемо застосування інформаційної системи управління на прикладі керування основними фондами, програми «TRIM-Технічний менеджмент».

Рішення «TRIM-Технічний менеджмент» реалізує управлінську методологію ЕАМ (ЕАМ - Enterprise Asset Management, керування основними фондами), і

використовується для автоматизації процесів керування при плануванні, проведенні й забезпеченні ТОiP, аналізі результатів ТОiP і експлуатації, розробці стратегії й заходів, пов'язаних з володінням виробничими фондами.

Рішення "TRIM-Технічний менеджмент", як основа інформаційної системи керування основними фондами, дозволяє вирішувати наступні завдання:

- підвищення продуктивності виробничих фондів,
- зниження вартості підтримки виробничих фондів у робочому стані,
- скорочення позапланових простоїв обладнання,
- зниження аварійності, підвищення надійності,
- упорядкування обліку основних фондів,
- ведення повної історії експлуатації обладнання,
- підвищення ефективності ремонтно-експлуатаційного персоналу,
- облік і оптимізація витрат на матеріально-технічне забезпечення ТОiP,
- перехід до процесно-орієнтованого керування ТОiP.

Впровадження системи дозволить реалізувати весь потенціал обладнання та значно підвищити ефективність його роботи, так як ідеально працююче обладнання, яке ремонтується ще до того, як зламалося, економить час, знижує собівартість і мотивує робітників

Говорячи про впровадження корпоративних інформаційних систем українськими підприємствами необхідно враховувати той фактор, що корпоративні інформаційні системи безперечно будуть нести під собою зміни. Зміни у формуванні організаційної структури управління підприємством, деякі зміни у проходженні процесів виробництва, вимагатимуть вищої якості від системи управління, не кажучи й про високий рівень цін на них. Для успішного вибору та подальшого впровадження і використання корпоративних інформаційних систем українськими підприємствами потрібно вирішити завдання. Головним завданням є формування єдиної комплексної системи, яка дозволить безперебійно обслуговувати всі запити працівників різних відділів підприємства (інвестиційного, фінансового, кадрів, збуту, постачання тощо). Це пояснюється тим, що кожен окремо взятий відділ, зазвичай, володіє власною інформаційною системою, яка є оптимізованою виключно щодо власних особливостей роботи.

Застосування інформаційних технологій в систему корпоративного управління підприємством повинно стати складовою частиною підприємства, що забезпечує якісною інформацією керівництва, дозволяє своєчасно та якісно здійснювати діагностику господарської діяльності, підвищує швидкість прийняття управлінських рішень.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

СЕКЦІЯ ІІ. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

УДК 658.012

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІТ-ПРОЄКТІВ

Афанасьєв В.В., студент

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Бондарєва Т.І., к.т.н., доц.,

доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування

Ризики є невід'ємною обставиною реалізації будь-якого проєкту і можуть впливати на успішність його виконання. Ефективне управління ризиками дозволяє запобігати негативним наслідкам, зберігати ресурси та досягати поставлених цілей проєкту. В сучасному динамічному бізнес-середовищі, де зміни швидкі та непередбачувані, управління ризиками стає все більш актуальним.

В ІТ-сфері під проєктом розуміють цілеспрямоване, обґрунтоване та сплановане створення програмно-технічних засобів з урахуванням матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів, що виділені для реалізації проєкту.

Особливості управління ризиками в ІТ-сфері полягають у залежності від технологій, які швидко змінюються, загроз кібербезпеці та необхідності гнучкого підходу до ризик-менеджменту. Також в ІТ-сфері потрібно постійно оновлювати та аналізувати ризики в контексті технологічних змін. Крім цього, необхідно враховувати загрози кібербезпеки, які висувають підвищені вимоги до управління ризиками. Управління ризиками в ІТ-сфері потребує застосування Agile-методів, аналізу технічних ризиків та регулярних аудитів безпеки для виявлення і усунення потенційних ризиків.

Процесний підхід до управління ризиками ІТ-проєктів включає: аналіз ризиків, планування заходів управління ризиками, управління комунікаціями, контроль безпеки та постійне навчання і оновлення.

Таким чином, дотримання ефективного управління ризиками в ІТ-сфері допомагає зменшити негативний вплив ризиків та забезпечити успішне виконання проєктів.

Література

1. Данченко О.Б., Занора В.О. Проєктний менеджмент: управління ризиками та змінами у процесах прийняття управлінських рішень: монографія. Черкаси, 2019. 278 с
2. A Guide to the Project Management Body of Knowledge. (PMBOK Guide) – Fifth edition. Project Management Institute, 2013
3. Нрабуна, К. і Shendryk, V. 2020. Огляд процесів управління ризиками в ІТ-проєктах у контексті стандартів проєктного менеджменту. Управління розвитком складних систем., 26–32. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32347/2412-9933.2020.43.26-32>.

ЦИФРОВІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ, ЯК НАСЛІДОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Білецька П.Є., учениця 10 класу

комунального закладу

«Харківський ліцей №141

Харківської міської ради»

Махамат С.В., учитель економіки

комунального закладу

«Харківський ліцей №141

Харківської міської ради»

Ідея цифрової трансформації полягає в створенні персоналізованої, індивідуальної пропозиції і доставці його клієнту, зручним йому способом[1]. Цифрові технології виступають важелем економічного розвитку, підвищуючи продуктивність, ефективність і конкурентоспроможність як держави, так і підприємства, є засобом забезпечення інформаційної безпеки та стабільності. Вони зумовлюють перебудову сучасної економічної парадигми, оскільки викликають радикальні зміни існуючих бізнес-моделей, механізмів взаємодії держави, бізнесу та соціальних інститутів[2]. Проблеми старих бізнес-моделей та швидкий розвиток технологій сприяв швидкій інтеграції бізнесу у цифровий світ, а з цим розвитку нових бізнес-моделей та стратегій. Тому, я вважаю, актуально досліджувати та впроваджувати нові цифрові моделі для кращого розвитку інтернет-бізнесу та усієї цифрової економіки. Цифрові бізнес-моделі суттєво змінюють правила гри, по суті даючи змогу обходити традиційні для бізнесу вимоги. Наприклад, не обов'язково мати виробничі площі, автопарк, офіс тощо. Компанія може пропонувати послуги перевезення, проживання, оренди не володіючи при цьому майном. Часто такі бізнес-моделі є стартом для нового бізнесу, оскільки вони дозволяють засновувати його з мінімальним вкладенням коштів – іноді достатньо затрат на розробку додатку чи сайту. Всі бізнес-моделі базуються на використанні штучного інтелекту, машинного навчання, нейромережі, аналітики Big Data, хмарних технологіях, Інтернет речей, VR/AR-технологіях.[3]

Досліджуючи дану тему, вважаю, що на сучасному етапі найпопулярнішими є такі різновиди бізнес-моделей:

Модель цифрових платформ. Цифрова платформа – це віртуальний простір, сайт, додаток, який забезпечує інформаційний обмін і транзакції між великою кількістю користувачів, надає можливість продавцю та покупцю контактувати без посередників, напряду, при цьому ролі продавця і покупця є змінними. Саме цифрова платформа лежить в основі **шеренгової економіки**, це бізнес-модель, що визначається як діяльність на основі однорангового зв'язку (P2P), у рамках даної моделі користувачі можуть здійснювати обмін активами, якими вони не користуються. Особливістю шеренгової економіки та її цінністю для малого бізнесу, є легкість доступу до ринку. Іншими перевагами шеренгу є

зростаюча конкуренція та здешевлення доступу малого бізнесу до клієнтів. Шеренгові платформи по суті є базою для двох бізнес-моделей: Access-Over-ownership та On-demand

Access-Over-ownership – орієнтована на спільне використання фізичних речей (житло, автомобілі, техніка, обладнання). On-demand – орієнтована на споживання цифрового контенту, тобто мова йде про нефізичні, цифрові товари та послуги. До даної моделі належать Spotify і Netflix. На українському ринку прикладом є Мегого – провайдер телебачення, який окрім традиційних послуг, дозволяє купувати певні кінострічки для перегляду.[4]

Платформенну бізнес-модель часто ще називають ринковою або ж Marketplace Model. Вона є двостороннім ринком. Прикладами такої моделі є Uber, Uklon, OLX, Buki. Також подібно до Amazon в Україні модель-маркетплейс використовує Розетка. Окремо виділяють модель **електронної комерції** (E-Commerce Model), від маркетплейсу вона відрізняється тим, що є односторонньою – компанія продає власні товари та послуги через Інтернет-канали.[3]

Blockchain-based business models(бізнес-моделі, засновані на технологіях блокчейн) – найчастіше блокчейн пов'язаний з криптовалютою, зокрема Bitcoin і Ethereum. На сьогоднішній день все більше компаній створюють і впроваджують технологію блокчейн, наприклад створення додатків або програми для збереження та структурування даних. На сьогоднішній день дуже багато світових брендів використовують технологію блокчейн, наприклад, IBM, Microsoft, Block Inc, Mastercard, PayPal, FedEx, Walmart, Infasys, HCL Technologies.[4]

Crowdsourcing (краудсорсинг) – це цифрова та розподілена модель виробництва або розв'язання проблем користувачами інтернету, що реалізує конкретні цілі організатора (компанії, уряду чи приватної особи). Краудсорсинг передбачає залучення зовнішніх ресурсів для розробки, покращення і реалізації нового продукту, дану модель активно використовують молоді компанії або стартапи для виведення на ринок нового продукту.[4]

Також до цифрових моделей бізнесу належать схожі між собою моделі Free-Model та Freemium Model.

Free-Model(модель прихованого доходу) пропонує безкоштовний продукт, а монетизація здійснюється за рахунок реклами. Прикладами застосування даної бізнес-моделі є Google і Facebook.

Freemium Model теж надає безкоштовно продукт, але в обмеженому функціоналі, тобто за додатковий функціонал, розширені можливості, споживач має заплатити. Прикладом даної моделі є OLX.[3]

Модель передплати (підписки). У такій моделі клієнт має змогу не купувати дорогавартісну послугу, а отримати її на певний період часу, коли вона

потрібна. За такою моделлю працюють провайдери Інтернет та телебачення. Однак сьогодні через підписку можна отримувати доступ до послуг аналітики, програмного забезпечення, додатків тощо. Традиційними представниками моделі є Netflix, український провайдер Мегаго, а також багато сервісів Google (Google-диск розширеного обсягу) та Microsoft (Office 365).[5]

До моделі передплати відносять **сервісні бізнес моделі** – що засновані на використанні ресурсів замість володіння ними. До них відносяться IaaS, PaaS, SaaS та XaaS. Це моделі хмарних сервісів, що надаються користувачеві в оренду; різниця між ними полягає у рівні розв'язуваних завдань. Такі хмарні сервіси можуть надаватися як провайдерами, що власне займаються розробкою цих сервісів, так і надаватися в оренду компаніями, що розробили їх для власного використання. Прикладом є Amazon, який надає в оренду власні сервіси.[5]

Однією з найбільш ефективних в умовах цифрової трансформації бізнес-моделей вважаю **індивідуальну бізнес-модель** – тобто, по суті, комбінацію кількох цифрових бізнес-моделей. Сучасне середовище є досить динамічне, технології розвиваються досить швидко і для утримання конкурентної позиції на ринку необхідно бути лідером з впровадження передових розробок, в тому числі і при побудові взаємин з клієнтом, у побудові внутрішніх бізнес-процесів.[4]

Таким чином цифрові бізнес-моделі відкривають нові можливості для компаній, дозволяючи їм адаптуватися до сучасних викликів та перспектив у цифровій економіці. Вони включають впровадження та використання цифрових технологій, які стають необхідною умовою їх функціонування.[6]

Література

- 1) Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О.(2018). Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки.
- 2) Ткаченко, С. (2023). Перспективи розвитку цифрової економіки у глобальному просторі. Економічні горизонти, (2(24), 101–109. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281234](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281234)
- 3) Колешня, Я. (2022). Сучасні цифрові бізнес-моделі: сутність, огляд та особливості. Підприємництво та інновації, (24), 87-91. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/24.14>
- 4) Шведа Н., Краузе О. Трансформація бізнес-моделей в умовах цифрової економіки. Соціально-економічні проблеми і держава (електронний журнал). 2023. Вип. 1 (28). С. 86-94.
- 5) Іванченко Н., Кудрицька Ж., Рекачинська К. Бізнес-моделі в умовах цифрових трансформацій. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління».2020. Т. 31. № 70. С. 185–190.
- 6) Величко, К., & Цибульська, Е. (2023). Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. Економіка та суспільство, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*Булавінцева І.В., аспірантка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»**

Цифрова трансформація є одним з найважливіших та найактуальніших процесів, який відбувається в сучасному світі. Цифрова трансформація змінює спосіб функціонування, організації, взаємодії та конкуренції соціально-економічних систем на різних рівнях: мікро-, мезо- та макрорівні. Вона створює нові можливості та цінності для соціально-економічних систем, але також ставить перед ними нові виклики, ризики та загрози. Тому, дослідження та аналіз процесів цифрової трансформації та їх впливу на життєздатність соціально-економічних систем є необхідними для розробки та застосування ефективних стратегій, політик, стандартів, норм та регуляторів, які балансують між можливостями та ризиками, які створює цифрова трансформація.

Одним із важливих елементів, що позитивно впливає на життєздатність соціально-економічної системи, є впровадження інновацій, які забезпечують здатність такої системи адаптуватися, функціонувати та розвиватися під впливом негативних змін. Для розвитку соціально-економічної системи необхідно використовувати цифрові технології. Сучасні цифрові технології потребують від соціально-економічної системи здатності швидко реагувати, щоб залишитися конкурентоспроможними [1]. Розвиток цифрових інновацій можливий завдяки глобальній мережі та інформаційно-комунікаційним технологіям. Серед сучасних цифрових інновацій можна виділити технологію blockchain, цифрові платформи, цифрових двійників, штучний інтелект, віртуальну-доповнену реальність. Також до цифрових інновацій належать сучасні інструменти цифрового-маркетингу, цифрового-страхування, CRM-, ERP- SCM-системи [2].

Основою цифрової економіки є використання цифрових технологій. Цифрова економіка – це економіка, яка використовує цифрові технології та послуг. Таку економіку часто називають «інтернет-економіка», «нова економіка», «веб-економіка» [3]. У цифровій економіці виробництво трансформується через оцифрування процесів, які є системотворчими. Цифрова трансформація – це інструмент цифрової революції, за завчасного використання якого компанії можуть відновити втрачене лідерство в новій цифровій економіці. Цифрова трансформація є одним з найважливіших процесів, який впливає на життєздатність соціально-економічних систем у сучасному світі. Цифрова трансформація означає використання цифрових технологій для зміни способу функціонування, організації, взаємодії та конкуренції соціально-економічних систем. Вона може мати позитивні та негативні наслідки для життєздатності соціально-економічних систем, залежно від того, як вона реалізується та адаптується.

Виділимо позитивні наслідки цифрової трансформації для життєздатності соціально-економічних систем:

- підвищення ефективності та продуктивності. Цифрові технології дозволяють автоматизувати, оптимізувати та інтегрувати різні процеси, які відбуваються в рамках соціально-економічних систем. Наприклад, використання хмарних обчислень, штучного інтелекту, інтернету речей, робототехніки та інших технологій може зменшити витрати, збільшити швидкість, якість та безпеку виконання різних завдань та послуг;

- створення нових можливостей та цінностей. Цифрові технології відкривають нові горизонти для інновацій, креативності та підприємництва. Наприклад, використання цифрових платформ, соціальних мереж, електронної комерції, блокчейну та інших технологій може створити нові ринки, продукти, послуги, бізнес-моделі, партнерства та співтовариства;

- поліпшення доступності та якості життя. Цифрові технології можуть зробити життя людей легшим, зручнішим та цікавішим. Наприклад, використання цифрових технологій у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, мистецтва, розваг, спорту та інших може забезпечити широкий доступ до знань, інформації, ресурсів, послуг, досвідів та можливостей для навчання, розвитку, самореалізації та задоволення потреб.

Однак, цифрова трансформація також може мати негативні наслідки для життєздатності соціально-економічних систем, такі як:

- збільшення ризиків та загроз. Цифрові технології можуть створювати нові виклики, проблеми та небезпеки для стабільності, безпеки та рівноваги соціально-економічних систем. Наприклад, використання цифрових технологій може призвести до кібератак, кіберзлочинності, кібервійни, кібершпиунства, кібертероризму, кібербулінгу, кіберманіпуляції, кіберзалежності та інших форм цифрової агресії, порушення, втручання та впливу;

- зменшення рівності та справедливості. Цифрові технології можуть посилювати нерівність, дискримінацію та маргіналізацію в рамках та між соціально-економічними системами. Наприклад, використання цифрових технологій може призвести до цифрового розриву, цифрового відставання, цифрового виключення, цифрового домінування, цифрового експлуатування, цифрового контролю, цифрового сортування та інших форм цифрової нерівності, неправомірності та утискання;

- зниження якості та сутності людського буття. Цифрові технології можуть погіршувати якість та сутність людського буття, змінюючи природу, значення та цінності людської діяльності, спілкування, відносин, ідентичності, свободи, гідності та інших аспектів людської екзистенції. Наприклад, використання цифрових технологій може призвести до цифрової деградації, цифрової деформації, цифрової дезінтеграції, цифрової деонтологізації, цифрової деавтентифікації, цифрової деіндивідуалізації, цифрової деантропологізації та інших форм цифрової втрати, знищення, заміщення та перетворення людського буття.

Таким чином, цифрова трансформація є складним і суперечливим процесом, який впливає на життєздатність соціально-економічних систем.

Цифрова трансформація може бути джерелом прогресу, зростання та благополуччя для соціально-економічних систем, якщо вона використовується розумно, відповідально та етично. Однак, цифрова трансформація також може бути причиною регресу, спаду та кризи для соціально-економічних систем, якщо вона використовується нерозумно, невідповідально та неетично. Тому, необхідно розробляти та застосовувати стратегії, політики, стандарти, норми та регулятори, які балансують між можливостями та ризиками, які створює цифрова трансформація.

Література:

1. Голіонко Н.Г. Цифрові інновації в сучасному суспільстві. Правове регулювання економіки. 2017. № 4(42). С. 100–103.
2. Чіков, І. Цифрова трансформація економіки: сутність, проблеми, осолівості. Підприємництво та інновації. 2022. Вип. (25). С. 97-102.
3. Фіщук В. Цифрова економіка – це реально. Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. 2016. № 2. С. 51–58.
4. Гусєва О.Ю. Напрями реалізації концепції цифрової економіки України. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 2 (24). С. 97–102.
5. Малик І.П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2013. Вип. 1 (14). С. 25–34.
6. Ревенко Д. С. Методологія моделювання діагностики і управління стійкістю соціально-економічних систем : монографія. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2019. 320 с.
7. Булавінцева І. В., Ревенко Д.С. Оцінювання життєздатності соціально-економічних систем в параметрах інноваційного розвитку. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2022. № 3 (126). С. 73–79.

* - науковий керівник: *Данііл Ревенко, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».*

УРАХУВАННЯ ТРЕНДІВ 2024 РОКУ UX/ UI ДИЗАЙНУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНВЕРСІЇ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ

*Гаврильченко В. О., студент, 2й курс магістратури
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Голованова М. А., к.т.н., доц. кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування*

Для чого потрібне використання і розуміння трендів UI/UX-дизайну?

Для дизайнера важливо мати розуміння цільової аудиторії для якої він працює. Дизайнер повинен знати, хто буде використовувати його продукт або послугу, щоб створити дизайн, який відповідає їх потребам та вподобанням.

Щодня в Інтернеті створюється близько 500 000 нових веб-сайтів та інших ресурсів, для кожного з яких потрібен правильний дизайн, який відрізнятиме платформу від конкурентів. Хороший дизайн і зручний інтерфейс – одні з головних правил успішного просування. Урахування таких параметрів може стати головним елементом іміджу компанії. Розглянуті нижче тренди є не тільки актуальними, але й з їх допомогою можна сформувати образ майбутнього. Тренди маркетингу та дизайну тісно пов'язані та динамічні, але важливо вибрати конкретний підхід, який враховує позиціонування компанії, бажання людей, а не лише моду. У сфері UI та дизайну UX постійно з'являються нові та мінливі тенденції, а старі тенденції вдосконалюються. Застарілий дизайн може зробити будь-який проект неефективним.

Розглянемо найкращі рішення в дизайні UX/UI на 2024 рік.

Тренди UI 2024

Тренди UI 2024 року здатні збагатити досвід користувача і роботу з сайтом або застосунком за допомогою візуальних ефектів.

1. Паралакс-ефект. Сучасний користувач має великий досвід роботи із застосунками та сайтами, всередині яких доводиться постійно прокручувати контент. За допомогою занурювального прокручування можна додати відмінний зоровий ефект, який додає напрям у тренди 2024 під час роботи з інтерфейсом користувача. Тенденцію можна використовувати якщо мета – залучення нових клієнтів, утримання уваги, а якщо користувач повинен отримувати чітко та швидко конкретний продукт, то це буде недоречним.

2. Брутальнізм. Працюючи з різними сайтами можна помітити, що деякі мають великі назви і великий шрифт, над'яскраву кольорову гаму та інші брутальні деталі, які не відповідають загальному дизайну сторінки. Але саме такий підхід допомагає створити композицію брутальнізму, яка буде провідною 2024 року, але потрібно чітко розуміти, коли її можна використовувати, а коли слід відмовитись.

3. 3D. Напрямок був і залишається популярним, але щороку відбуваються зміни, додається новий потенціал. Елементи 3D можна бачити дуже часто в інтерфейсі користувача у вигляді цікавих концепцій, анімації тощо. Цей тренд принесе ще більше зручності для людей, допоможе зробити сайти красивішими, а застосування 3D-моделей прямо на сайті викликає більше інтересу та довіри серед клієнтів.

4. Вінтаж і ностальгія. Сьогодні вінтажний стиль можна побачити у багатьох сферах: одяг, дизайн та інтер'єр, музика і друк. Його ж органічно додають

у веб-дизайн, і він збереже тренд у 2024 році для інтерфейсу користувача. Елементи такого стилю приходять зі старих журналів та естетики минулого.

5. Тренди друку і шрифтів: негабаритний друк (застосування великих заголовків, які показують клієнтам суть бренду); пухирцевий друк (висловлювання ідеї за допомогою форми, а не розміру); ретро друк (застосування яскравих і сміливих шрифтів з округлими формами, які схожі на логотип старих установ або їх заголовки); спотворені шрифти (підходить лише у випадку, коли користувача потрібно більше направити в сам текст, а не швидкість його читання); змішування шрифтів (допомагає поліпшити вираз, уявлення ідеї).

Тренди UX 2024

1. Увага до швидкості сторінок. Повільне переміщення між сторінками сайту або програми, повільне завантаження – це фактори, що викликають у людей негатив. У таких ситуаціях хочеться швидше закрити платформу, адже сучасна людина звикає швидко споживати контент та отримувати потрібну йому інформацію. Оптимізовані ресурси краще оцінюються алгоритмами пошукових майданчиків та потрапляють у пріоритет видачі.

2. Більше уваги на доступності. Розробка продуктів або послуг із загальною доступністю – важливе значення, незалежно від фізичних, розумових здібностей користувачів, їхньої раси чи культури. Всі аспекти повинні аналізуватися при розробленні застосунків та сайтів з орієнтацією на потреби кінцевого користувача. Мета доступності полягає в гарантіях, що продукти, послуги можуть використовувати будь-які люди, незалежно від геолокації, здібностей, обставин.

3. AI, AR, VR та Metaverse. За допомогою AR та VR можна поєднати реальний та цифровий світи, щоб люди візуально сприймали дані в точності, як вони сприймають реальний світ. AR добре підійде для сервісів електронної комерції – з її допомогою можна наближати товари до клієнтів, полегшуючи вибір. VR застосовується в іграх, а її популяризація відбулася за часів пандемії COVID-19. Однак сьогодні вона потрапляє до інших сфер, серед яких дизайн UX.

Застосування AI спрощує налаштування та оптимізацію досвіду користувача за допомогою ботів, помічників та інших інструментів. За допомогою AI вдається зрозуміти запити клієнтів, надаючи унікальні відповіді за допомогою обробки мови та машинного навчання. Подібний підхід допоможе збільшити залучення людей, скорочуючи зусилля на підтримку.

Для розробки персональних меню, пропозицій можна застосовувати прогнозуючу аналітику, що досліджує дані користувача і прогнози поведінки, що проводять. В результаті ШІ робить доступнішим UX, потенціал цього напрямку дуже великий і підходить для впровадження різними способами.

4. Синхронізація софту на всіх пристроях. Подібна тенденція у дизайні UX на 2024 рік характеризується мобільністю та швидкістю життя сучасної людини. Багато гаджетів, незалежно від часу доби, знаходяться під рукою і люди завжди вибирають зручність, щоб виконувати певні завдання. Синхронізація налаштувань, програм та іншого софту між пристроями – дуже зручний та корисний функціонал не тільки в роботі, а й у повсякденному житті.

5. Піклування про себе та здоров'я як тенденція в дизайні UI/UX. Пандемія COVID-19 вплинула на тренд турботи про здоров'я у глобальному сенсі. Напрямок дизайну UI/UX 2024 це ураховує, впливаючи на дизайн застосунків і сайтів відповідно до потреб користувача: простий інтерфейс та продуманий гуманний дизайн персоналізації демонструють користувачам, що вони в безпеці та успішно піклуватимуться про власне самопочуття.

6. Більше персоналізації. Робота з користувачами покращується за допомогою персоналізації UX – повноцінне настроювання послуги чи товару під вимоги конкретної цільової аудиторії, клієнта, що покращенню залученості, підвищенню часу утримання та задоволення від роботи з програмним забезпеченням за рахунок персоналізації досвіду. Сьогодні треба використовувати не універсальні підходи, а будь-яка послуга та продукт мають бути адаптовані під ринок та окрему людину. З цими змінами у сфері персоналізації виникає безліч можливостей. Можна створити враження від покупок, направляти клієнтів до послуг та товарів з огляду на їхні вимоги.

7. Етичний дизайн UX характеризується відкритістю, конфіденційністю та соціальною відповідальністю. Тому одне з головних завдань у 2024 році – захист особистої інформації, повна чи часткова конфіденційність. Розробники направляють сили на створення відкритих інтерфейсів і дають самим користувачам максимальний контроль за даними. Наступна проблема етики UX – доступність. Будь-які цифрові продукти, послуги, товари мають бути доступні будь-кому. Сайти та програми з етичним дизайном забезпечать конкурентною перевагою.

Таким чином, впроваджуючи розглянуті тенденції дизайну UI/UX у робочий процес і стратегії продукту, можна не тільки залишитися актуальними, але й робити життя своїх користувачів легшим і приємнішим. Слід пам'ятати, що тенденції UI/UX-2024 року націлено на створення незабутніх вражень та сприятимуть успіху продуктів. Все це допомагає йти в ногу із сучасними трендами та бути конкурентоспроможним.

Література:

1. Stepanov K. UI/UX Design Trends For 2024. *Medium*. URL: <https://uxplanet.org/ui-ux-design-trends-for-2024-8ddd539cd6fa>.
2. 7 трендів в UX- та UI-дизайні у 2024 році. *Blog Imena.UA*. URL: <https://www.imena.ua/blog/7-trends-in-ux-and-ui-design-in-2024/>.

3. Голованова М.А., Каменєва З.В. Доповнена і віртуальна реальність – можливості для сучасних маркетингових стратегій. *Потенціал сталого розвитку в умовах регіональних та глобальних викликів / Potential for sustainable development in the context of regional and global challenges*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-13 травня 2022 року, Чернівці (Україна) – Сучава (Румунія). – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2022. С. 45–47.

ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Жилін О.Г., студент,
4 курс, спеціальність 281 Публічне управління та
адміністрування
*Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*,

Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України, *Національний
аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*,
кафедра економіки та публічного управління

1. Покращення ефективності бізнес-процесів: Цифрові технології дозволяють автоматизувати та оптимізувати різні етапи виробництва, постачання, продажу та обслуговування товарів і послуг. Це допомагає знизити витрати, покращити якість та швидкість виконання робіт, а також забезпечити більш точне прогнозування попиту.

2. Розвиток електронної комерції: Цифрові технології дозволяють створити й розвивати електронну торгівлю, що дає можливість підприємствам працювати з клієнтами безпосередньо через Інтернет. Це забезпечує доступ до нових ринків та споживачів, а також дозволяє знизити витрати на збереження товарів і послуг.

3. Розвиток інноваційного сектору: Цифрові технології є основою для розвитку інноваційного сектору економіки. Вони дозволяють створювати нові продукти та послуги, які відповідають потребам сучасного споживача. Це забезпечує конкурентоспроможність підприємств на міжнародному ринку та сприяє залученню іноземних інвестицій.

4. Забезпечення доступу до цифрових послуг: Цифрова трансформація економіки дозволяє забезпечити доступ до цифрових послуг для всіх верств населення. Це включає в себе доступ до Інтернету, електронних платежів, онлайн-освіти, електронного урядування тощо. Це сприяє покращенню якості життя громадян, забезпечує розвиток громадського сектору та сприяє економічному зростанню.

5. Зміна моделей бізнесу: Цифрова трансформація економіки вимагає зміни моделей бізнесу. Традиційні підприємства повинні адаптуватися до нових реалій та використовувати цифрові технології для покращення своєї конкурентоспроможності. Нові компанії, що базуються на цифрових технологіях, з'являються на ринку та пропонують нові продукти та послуги.

Загалом, цифрова трансформація економіки в Україні викликає необхідність адаптації до нових реалій та використання цифрових технологій для покращення ефективності бізнесу, розвитку інноваційного сектору, забезпечення доступу до цифрових послуг та зміни моделей бізнесу. Це вимагає певних зусиль з боку уряду, бізнесу та громадськості.

Література:

[1] Мінцифра взяла участь у засіданні міністрів цифровізації G7. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-vzyala-uchast-u-zasidanni-mini...>

[2] Ministerial Declaration The G7 Digital and Tech Ministers' Meeting 30 April 2023. URL: https://g7digital-tech-2023.go.jp/topics/pdf/pdf_20230430/ministerial_d...

[3] Україна – одна із 14 країн, які ввійшли до govtech-інкубатору Європейського Союзу Govtech4all. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-odna-iz-14-krain-yaki-vviiyshli-d...>

[4] Seeds of Bravery: Європейська інноваційна рада надасть 20 млн євро на розвиток інновацій в Україні. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/seeds-of-bravery-evropeyska-innovatsiyna...>

[5] П'ять українських фінтех-стартапів отримують гранти в \$ 10 000 у межах програми Start Path Ukraine. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/pyat-ukrainskikh-fintekh-startapiv-otrim...>

[6] Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності : Постанова КМУ від 13 січня 2023 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2023-%D0%BF#Text>

[7] Посилюємо кіберзахист: Уряд ухвалив механізм проведення Bug Bounty. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/posilyuemo-kiberzakhist-uryad-ukhvaliv-m...>

[8] Council Resolution on a new European agenda for adult learning 2021-2030 2021/C 504/02. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021G1214%...>

СТРАТЕГІЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ

Захарченко Лоліта Анатоліївна

к.е.н., професор, професор кафедри економіки
Національний університет «Одеська політехніка»

Павлов Богдан Олексійович

здобувач другого (магістерського) рівня ВО
Національний університет «Одеська політехніка»

В актуальних умовах сучасної економіки напрямок цифровізації часто відіграє вирішальну роль та вже є обов'язковою складовою будь-якого

ефективного підприємства чи організації. Використання інформаційних технологій значно посилює економічний потенціал сучасного підприємства.

Актуальність цифровізації викликана наступним етапом розвитку цивілізації та появою як нових можливостей, але і загроз. На сьогоднішній день компанія без цифровізації існувати не може, бо це не лише збільшення прибутку. У сучасних умовах невикористання інформаційних технологій призводить до швидкої втрати конкурентоспроможності.

В умовах кризи цифровізація підприємства та інтеграція в цифрову систему дозволяє надалі триматися своїх стратегічних цілей та реалізуючи потреби споживачів та кон'юнктуру ринку працювати над розвитком компанії. Цифрові технології, що з'явилися протягом останнього десятиліття, допомагають знайти джерела підвищення ефективності та можливості стрімкого конкурентного розвитку підприємств, клієнтоорієнтованості, інноваційності та синергії [1].

Цифровізація не обходить і енергетичну сферу. Так, в енергетиці цифровізація займає одну нішу поряд з головними світовими напрямками - зеленою енергетикою, екологією та енергоефективністю. В енергетичній сфері цифрова трансформація впливає на процеси виробництва, передачі та розподілу електроенергії [2]. Останніми роками серед заходів цифрової трансформації поширюються Інтернет речей, штучний інтелект, аналітика великих даних, блокчейн [3].

Енергетична стратегія України спрямована на забезпечення енергетичної безпеки та сталий розвиток енергетичного сектору та стабільного енергозабезпечення національної економіки та суспільних потреб, як у мирний час, так і в особливі періоди [4]. Незадовільний технічний стан енергетичного сектору України продовжує погіршуватись внаслідок старіння основних фондів та потребує ґрунтовної модернізації та зниження високого рівня втрат.

Цифровізація впливає на всі сфери виробництва, їх організацію, консалтинг та навіть ергономіку та психологію праці. Актуальним підходом зараз вважається моделювати нову сучасну компанію від початку інтегрованою в сферу інформаційних технологій.

Сама ідея цифровізації не є новою, початком цифровізації вважається період 1940-их років, з початком здешевіння та першого широкого розповсюдження засобів комп'ютерної техніки. Проте вона заслуговує безперервного дослідження у наш час — у століття глобальної цифровізації.

Результатами типової ефективною цифровізації є збільшення прибутків, залучення нових клієнтів та відкриття нового сегменту ринку, покращення якості реалізованої продукції, що особливо стосується сфери послуг.

Цифрова трансформація - це трансформація бізнесу шляхом перегляду бізнес-стратегії або цифрової стратегії, моделей, операцій, продуктів, маркетингового підходу, цілей тощо, шляхом прийняття цифрових технологій.

Етап трансформації означає, що цифрові інструменти за своєю суттю забезпечують нові види інновацій та творчість в певній області, а не просто вдосконалюють та підтримують традиційні методи. У вужчому сенсі «цифрове перетворення» може послатися поняття «безпаперовий офіс» та досягнення

«цифрової зрілості бізнесу», яка впливає як на окремі підприємства, так і на цілі сегменти суспільства, такі як уряд, масові комунікації, мистецтво, медицина, і наука.

Цифрова трансформація підприємства - це процес впровадження в роботу підприємства сучасних інформаційних технологій. За рахунок цього підприємство виходить на новий рівень розвитку і отримує можливість істотно збільшити прибуток в короткі терміни.

Цифрова трансформація підприємства енергетичного сектора полягає в цифровізації процесів підприємства:

- з виробництва продукції: виробництва силового обладнання, силових апаратів і провідників, електромеханічних пристроїв, електротехнічних матеріалів;

- з надання послуг: виконання електромонтажних робіт, транспорту електроенергії та інших носіїв енергоресурсів, енергоаудиту тощо.

Напрямок цифровізації відіграє важливу роль для формування прибутку та зниження витрат підприємства. Сучасні ринкові тенденції вимагають від підприємств використовувати цифрові технології, що забезпечує таку компанію додатковим прибутком. Низька цифровізація, на прикладі виробництва силових трансформаторів, внаслідок морального старіння технологічного процесу, призводить до економічних втрат внаслідок низької ефективності та низької продуктивності праці, високих витрат на неавтоматизовану і в деяких операціях немеханізовану працю, низьку якість продукції. Як наслідок виникає низька конкурентоспроможність підприємства у зовнішньому середовищі, припиняється розвиток підприємства у внутрішньому середовищі; у випадку слабкої власної капіталізації підприємства або погіршення кон'юнктури ринку воно може стати неплатоспроможним і припинити своє юридичне існування.

Стратегічними напрями цифрової трансформації підприємства енергетичного сектору є: впровадження системи автоматичного управління технологічним процесом; впровадження системи автоматичного комерційного обліку електроенергії; розвиток або впровадження телемеханізації на ділянках енергетичної інфраструктури; цифровізація конструкторсько-технологічної діяльності; об'єднання цифрової інфраструктури технічних засобів підприємства та обліково-економічних підрозділів.

За результатами аналізу ефективності впровадження запропонованих сучасних цифрових систем на підприємстві визначається удосконалення технологічного процесу, а також умов експлуатації технічного оснащення, запровадження нових організаційних моделей, підвищення конкурентних позицій компанії у макросередовищі, отримання гарантованого повернення інвестицій за 562 дні та зростання інвестиційної привабливості, що забезпечує сталий розвиток та ефективну комерційну діяльність навіть в умовах кризи.

Література:

1. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2. С. 4-12.

2. Брич В. Я. Проблеми та напрямки трансформації підприємств енергетики : монографія / В. Я. Брич, Т. О. Артемчук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 168 с.
3. Zakharchenko L, Hazrat M. Research of the preconditions of forming a digital strategy of the enterprise its competitiveness. *Technology audit and production reserves*, 2018. 6/4 (44), Page 34-40.
4. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>

МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ІТ-ПРОДУКТОВИХ КОМПАНІЙ

Івченко І.Ю.

ORCID ID: 0000-00021-1977-0342

к.е.н, доцент, Національний університет «Одеська політехніка»

Маліновський А.Є.

аспірант, Національний університет «Одеська політехніка»

Обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні в Україні відзначається стрімке поширення та інтенсивне використання інформаційних технологій у всіх сферах підприємницької діяльності. Від якості ІТ-послуг залежить успішність бізнесу. Це відноситься до як продуктивних ІТ-компаній, так і аутсорсингових ІТ-структур. Спостерігається використання як нових ІТ-продуктів, так і адаптація вже наявних. До найбільш розповсюджених ІТ-продуктів відносяться веб-додатки та прикладні програми, охоплюючи різні аспекти бізнес-процесів, а також бази даних, бази знань, інформаційні, експертні та інтелектуальні системи. Моделювання різних аспектів діяльності ІТ-підприємств є важливим компонентом стратегічного управління, та невід'ємною необхідністю для підприємств, які прагнуть адаптуватися до вимог сьогодення та досягти високої продуктивності. В даному контексті велике значення приділяється можливості математичного відображення бізнес-процесів, що, в свою чергу, підсилює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які опирається автор. Розвиток економіко-математичних інструментів для оптимізації економічних та управлінських рішень веде свій відлік із сорокових років завдяки внескам таких вчених, як Н. Фішер, Р. Беллман, С. Джонсон, Л.В. Канторович, Дж. Данциг, М. Вуд та інші [1, 2]. Існує чітка класифікація економіко-математичних методів і моделей. Серед них - виробничі функції, календарне планування, лінійні моделі, а також економетричні, оптимізаційні та імітаційні моделі. Ці моделі можуть бути використані для управлінських завдань на ІТ-підприємствах. Вибір конкретної моделі залежить від мети, рівня деталізації та наявних ресурсів. Але, незважаючи на обширні дослідження в цьому напрямку, питання впливу цих інструментів на конкретні аспекти залишається предметом подальших досліджень.

Формулювання мети роботи. Метою цієї статті є вивчення інструментарію економіко-математичного моделювання для підприємств, що діють у галузі цифрових технологій. Для досягнення мети проводиться аналіз існуючих математичних моделей а також вивчаються можливості їх застосування для прийняття рішень в системі управління бізнес-процесами ІТ-продуктових компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. До продуктових ІТ компаній відносяться компанії, які розробляють власний продукт у сфері інформаційних технологій. Це може бути мобільний додаток, гра, сервіс, платформа, антивірус, апаратне забезпечення, або комплексні рішення для клієнтів. Продуктові компанії спрямовані на створення стійких, стабільних ІТ-продуктів та на їх розвиток, підтримку та впровадження впродовж тривалого періоду. Основна перевага продуктових компаній – робота на кінцевого користувача. ІТ-продуктові компанії та аутсорсингові фірми виконують різні ролі в індустрії інформаційних технологій, і, відповідно, мають різні бізнес-процеси та цільові орієнтації. Тому й моделювання бізнес-процесів ІТ-продуктових компаній має свою специфіку.

До основних бізнес-процесів в продуктових ІТ-компаніях відносяться: розробка ІТ-продукту, маркетинг та продажі, підтримка та обслуговування, стратегічне управління ІТ-продуктом, фінансове управління. Допоміжні бізнес-процеси – управління ресурсами, оцінка якості, підтримка ІТ продуктів, управління проектами, юридичне управління.

Математичне моделювання є одним з основних методів дослідження систем та надає можливість отримання інформації щодо кількісних та якісних характеристик системи без необхідності проведення витратних експериментів. За допомогою математичних моделей можна вивчати взаємовплив різних показників, таких як попит та пропозиції інформаційних ресурсів (веб-додатків, баз даних, прикладних програм) на різних ринках інформаційної продукції чи послуг. Знання сучасних тенденцій у розвитку економіко-математичного моделювання є важливим для вирішення різноманітних завдань, таких як вибір оптимального асортименту ІТ-продуктів, управління персоналом, складання прогнозів розвитку ринку ІТ-послуг та інших аспектів ефективного управління бізнес-процесами.

Ефективне моделювання бізнес-процесів в інформаційних технологіях вимагає чіткого визначення та опису ключових параметрів, які впливають на роботу компанії та її продуктів. Прикладом ендогенних (внутрішніх) параметрів, які можуть бути враховані при моделюванні бізнес-процесів ІТ-продуктової компанії можуть бути: кількість та обсяг проектів, над якими працює компанія, ефективність та швидкість роботи ІТ-команд, час розробки та тривалість випуску ІТ-продукту на ринок, витрати на розробку в порівнянні з прибутком від продажу продуктів а також рівень якості та відповідність продуктів стандартам. До екзогенних параметрів, які характеризують зовнішні фактори відносяться: обсяг та динаміка попиту на продукцію компанії, кількість та розмір інвестицій в розробку та підтримку ІТ-продуктів, вплив нових технологій та інновацій на ринок, стан економіки та його вплив на витрати та прибутковість, фінансові,

конкурентні ризики та інше. Ці параметри використовуються для створення математичних моделей, які дозволяють аналізувати вплив різних факторів на бізнес-процеси та робити інформовані стратегічні рішення.

Математичне моделювання об'єднує підходи прикладної математики, системного аналізу та інформатики та дозволяє представляти реальні процеси та системи у вигляді математичних моделей, які використовуються для аналізу, оптимізації та прогнозування різних явищ. Моделювання бізнес-процесів в інформаційних технологіях активно використовує різні математичні моделі для вдосконалення аналізу та оптимізації ефективності, прийняття рішень та прогнозування результатів. Зокрема, серед цих моделей великий інтерес викликають оптимізаційні моделі, призначені для пошуку оптимальних рішень в умовах обмежень. Найпоширеніші серед оптимізаційних моделей - це задачі лінійного програмування [3]. Ці математичні моделі широко застосовуються в бізнесі для оптимізації таких процесів, як розподіл бюджету між проектами, логістичне планування, а також у задачах маркетингу та виробництва. Але в будь-якої реальній системі показники змінюються в часі. Для моделювання динамічних процесів, де рішення може бути представлено як послідовність, використовуються задачі динамічного програмування.

Для створення випадкових сценаріїв, наприклад, для аналізу ІТ-ризиків та ефективності бізнес-процесів використовуються моделі імітації та симуляції. Прикладами таких моделей є моделі Монте-Карло, агентно-орієнтоване моделювання, імітаційне моделювання. Окремий клас представляють математичні моделі прогнозування. Так для прогнозування майбутніх значень на основі попередніх даних використовуються часові ряди та аналіз трендів. Для прогнозування та класифікації у складних системах використовуються моделі штучних нейронних мереж. Ці моделі найбільш ефективні у ситуаціях, де традиційні методи моделювання важко застосовувати через їхню складність або нелінійність вхідних даних [4]. Такі моделі дозволяють автоматизувати розпізнавання складних закономірностей у великих наборах даних, що значно покращує точність прогнозування.

Незважаючи на розмаїття методів та моделей, які описані в науковій літературі, лише обмежена кількість з них знаходить практичне застосування. У реальній практиці моделювання бізнес-процесів у продуктивних ІТ-компаніях за умов обмежених ресурсів в основному обмежується евристичними методами або наближеним відповіданням бюджету робіт та строків проекту до затверджених значень. Для підвищення ефективності управління бізнес-процесами в ІТ-компаніях необхідний розвиток актуальної економіко-математичної моделі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання інформаційних технологій у різних сферах підприємницької діяльності призводить до високого попиту на продукцію та послуги продуктивних ІТ-підприємств. Математичне моделювання стає важливим інструментом стратегічного управління ІТ-продуктивними підприємствами, допомагаючи їм адаптуватися до нових умов та досягати стійкого успіху на ринку інформаційних технологій.

Література

1. Математичне та комп'ютерне моделювання економічних процесів: [монографія] / за заг. ред. З. М. Соколовської. Одеса : Астропринт, 2016. 308 с.
2. Вітлінський В.В., Терещенко Т. О., Савіна С. С. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація: навч. посібник К.: КНЕУ, 2016. 303 с.
3. Бідняк М. Н. Оптимізаційні методи та моделі в моделюванні управлінських рішень / М. Н. Бідняк, Т. М. Бузун, Н. Б. Камалетдінов. – К. : НТУ, 2013.– 222 с
4. Івченко І.Ю., Лінгур Л.М., Івченко О.І. Прогнозування часових рядів соціальних мереж на основі нейромережевого підходу, Інфраструктура ринку, Електронний науково-практичний журнал, Випуск 70, 2023, с. 194-198 DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure70-34> URL: 36.pdf (market-infr.od.ua)

УДК 338.73

ПЕРСПЕКТИВА ТА НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

*Калита Є. С., студентка 2 курсу
факультету програмної інженерії та бізнесу,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Філіпковська Л. О., канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та публічного управління*

Сучасний світ стрімко розвивається за рахунок нових інформаційних технологій та інженерних винаходів. Модернізаційні процеси охоплюють усі сфери людської діяльності та суспільства, а останніми десятиліттями вони, зокрема, призводять до оновлення економіки.

Основною метою економіки є визначення найбільш ефективних і оптимальних способів задоволення потреб суспільства в умовах об'єктивних обмежень ресурсів. Задля подолання таких обмежень створюють різні (економічні і не тільки) ресурси. Одним з подібних ресурсів, як грошовий капітал, у світі є криптовалюти.

Криптовалюти – це економічні інновації, які мають потенціал до зміни наявної структури економіки та способу функціонування фінансових установ. Ці зміни можуть мати позитивні та негативні наслідки. Розуміння процесів, що відбуваються на ринку криптовалют, важливе для формування фінансової і економічної політики держави, розвитку інфраструктури ринку криптовалют і приватного сектору економіки [1].

Метою дослідження є аналіз перспектив використання криптовалют в Україні, а також визначення їх переваг та недоліків.

Криптовалюти стали одним із факторів трансформації світової економіки. Таким чином запропоновано розвинення традиційних фінансових систем та інноваційні вирішення питань щодо відносин з грошима.

Криптовалюти виконують в економіці низку функцій:

1. Оплати. Криптовалюти виступають як платіжний і купівельний засоби на світовій арені та просувають доступність фінансових послуг. Усуваючи посередників, криптовалюти пропонують прямий та безпечний спосіб проведення транзакцій, особливо у регіонах з обмеженою банківською інфраструктурою чи нестабільною валютою.

2. Накопичувальна. Криптовалюти виконують функцію заощадження та накопичення капіталу, забезпечуючи своєму власнику будь-яке отримання товару або послуги.

3. Інвестиційна. Криптовалюти використовують як інвестиційні активи. Ці віртуальні валюти забезпечують інвесторам можливості диверсифікації крім традиційних класів активів, таких як акції, облігації чи нерухомість. Криптовалюти пропонують потенційно високу прибутковість, але також несуть у собі підвищений ризик через свою волатильність та спекулятивний характер.

4. Обміну. Криптовалюти забезпечують ефективні транскордонні операції та грошові перекази без участі посередників та використання кількох валют.

Потрібно зазначити, що криптовалюти реалізують функції, властиві грошам за умови визнання державою цього виду валюти та її поширення у зверненні. Тобто встановлено, що криптовалюти, як і фідуціарні гроші, виконують роль платіжних засобів, засобів накопичення, засобів капіталізації та інвестицій [2].

Перевагами використання криптовалют є таке [1–3]:

- свобода від втручання державних органів;
- незалежність від грошових курсів великих країн світу;
- анонімність транзакцій (перевірка справжності робиться криптографічним підписом);
- захист персональних даних;
- швидкість, портативність операцій;
- надійність і відкритість операцій (повна історія зберігається без обмежень за часом);
- відсутність участі платника та одержувача під час оплати за допомогою криптовалюти;
- відсутність банківських рахунків для користування криптовалюти.

Впровадження криптовалют мають недоліки:

- відсутність законодавчого регулювання статусу та обігу криптовалют;
- ризики незаконного використання;
- незахищеність з боку судового права;
- неможливість внесення криптовалют до статутного капіталу юридичних осіб;
- ризик децентралізації емісії, незалежність від банківської системи;
- значне коливання курсу, залежність від попиту;
- можливість розкрадання криптовалюти;
- можливість відстеження персональних даних платників та обіг грошей поза банківською системою.

Використання криптовалют в Україні не досягло рівня країн Західної Європи, Північної Америки та Південно-Східної Азії. Але на сьогодні Україна входить до перших п'яти країн за кількістю користувачів різними біткоін-гаманцями. Так фахівці з інформаційних технологій активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту [3].

Але в цілому в Україні існує правова невизначеність щодо діяльності з криптовалютами. Це стосується їх правового статусу, оподаткування операцій з віртуальними грошима і можливості укладення контрактів за допомогою спеціального комп'ютерного алгоритму.

Створення належного економіко-правового механізму регулювання обігу криптовалют зробить їх перспективним економічним і фінансовим засобом для використання в Україні. Це стане запорукою інтеграції української економіки в міжнародну інноваційну систему.

Література:

1. Дученко М. М., Павленко Т. В. Вплив криптовалют на економіку країни. *Економіка та суспільство*. Мукачево, 2018. Вип. 19. С. 1002–1009. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/150.pdf (дата звернення: 31.12.2023).
2. Stoica M. Cryptocurrency – definition, functions, advantages and risks. *Підприємництво і торгівля*. 2021. № 30. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-30-01> (дата звернення 08.01.24)
3. Рафальська А. М., Букіна В. О. Перспективи розвитку криптовалют в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Ужгород, 2022. № 5. С. 301–305. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/58.pdf> (дата звернення: 01.01.2024).

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

*Лозан А.Е.,
Здобувачі третього рівня освіти (PhD),
Національний університет «Одеська політехніка»,
місто Одеса*

У сучасному світі бізнесу неможливо уникнути впливу технологій та постійних інновацій. Цифрова трансформація перестала бути лише трендом, вона стала стратегічним інструментом, який визначає успіх підприємства в умовах нестабільності ринку. Сутність цифрової трансформації полягає в її здатності стати основою для забезпечення конкурентоспроможності та стійкості бізнесу.

Цифрова трансформація (цифровізація) – це перетворення наявних аналогових (іноді електронних) продуктів, процесів та бізнес-моделей

організації, в основі якої лежить ефективне використання цифрових технологій [1].

Ключові аспекти цифрової трансформації включають:

- цифрові технології: використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, Інтернет речей (IoT), блокчейн, хмарні обчислення та інші, для зміни способу функціонування бізнесу [2].

- аналітика та великі дані: збір, аналіз та використання великих обсягів даних для отримання цінної інформації, яка допомагає у прийнятті стратегічних рішень.

- клієнтське спрямування: фокус на задоволенні потреб клієнтів через персоналізовані послуги, взаємодію та залучення через цифрові канали.

- зміна культури та організаційних процесів: впровадження нових методів роботи, створення гнучких організаційних структур та культури, що сприяє інноваціям та швидким змінам [3].

- цифрові платформи та екосистеми: створення платформ та екосистем, які об'єднують різні компоненти бізнесу (клієнтів, партнерів, постачальників) для забезпечення більшої співпраці та інновацій [4].

- кібербезпека та захист даних: забезпечення надійності та безпеки використання та зберігання цифрової інформації [5].

Цифрова трансформація, хоча й є потужним інструментом для розвитку сучасних компаній, несе в собі ряд серйозних ризиків, які варто ретельно розглянути та врахувати. Ось основні ризики, на які варто звернути увагу:

- кібербезпека та захист даних: недостатня захищеність даних може призвести до втрати конфіденційності, порушення вимог щодо захисту особистих даних, а також негативно вплинути на репутацію компанії [5].

- необхідність зміни бізнес-процесів: впровадження нових технологій може потребувати значних змін у робочих процесах та культурі компанії, що може бути непростим завданням, особливо у великих організаціях.

- вплив на персонал та кадрові аспекти: цифрова трансформація може створити нестабільність серед персоналу, особливо у випадку, коли робочі процеси раптово змінюються або стають автоматизованими [6].

Цифрова трансформація бізнесу відкриває широкі можливості для стимулювання інновацій та подальшого розвитку компаній. Вона не лише оптимізує поточні процеси, але й створює нові шляхи для підвищення конкурентоспроможності та розширення можливостей розвитку. Ось деякі ключові можливості, які пропонує цифрова трансформація:

- підвищення ефективності через автоматизацію: впровадження цифрових технологій дозволяє автоматизувати рутинні процеси, що звільняє людські ресурси для більш творчої та стратегічної роботи [7].

- розширення ринків завдяки цифровим стратегіям маркетингу: цифрові інструменти, такі як соціальні медіа, контент-маркетинг, аналіз даних клієнтів тощо, відкривають нові шляхи для досягнення цільової аудиторії та побудови ближчих відносин із споживачами.

- нові можливості для взаємодії з клієнтами та покращення обслуговування: цифрова трансформація створює нові канали комунікації з

клієнтами. Від онлайн-платформ для обслуговування клієнтів до персоналізованих послуг за допомогою аналізу даних, це робить взаємодію з клієнтами більш ефективною та зручною для обох сторін [8].

Цифрова трансформація відкриває широкі можливості для інноваційного розвитку, але потребує уважного управління ризиками. Кібербезпека та культурні зміни в організації грають ключову роль у успішному впровадженні цифрових стратегій. Розуміння цих ризиків і можливостей є важливим для компаній, що бажають використати потенціал цифрової трансформації для подальшого розвитку та конкурентоспроможності.

Література:

1. Український інститут майбутнього [Веб-сайт]. – 2023. – URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 05.01.2024).

2. Ніколайчук В. В., Бондар В. Ю.; Цифрові трансформації в бізнесі: виклики та можливості для менеджменту / Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: IV міжнар. наук.–практ. конф. (Київ, 5 травня 2023р.) – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 51 с. – URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/279683/274267> (дата звернення: 05.01.2024)

3. Як цифрова трансформація допомагає зростати бізнесу // wezom. - 2021. - № 23.102021. – С. 1-5. – URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/cifrovaya-transformaciya-pomogaet-rasti-biznesu> .(дата звернення: 06.01.2024)

4. Чи варто створювати бізнес-екосистему: розглянемо переваги та недоліки [Електронний ресурс]. – URL: <https://obrii.com.ua/info/36511-chi-vartostvoryuvati-biznes-ekosistemu-rozglyanemo-perevagi-ta-nedoliki.html> . (Дата звернення: 6.01.2024)

5. Що таке кібербезпека? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-cybersecurity> .

6. Цифрова трансформація бізнесу: зміна стратегій і моделей розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2020/02/Strizhkova19Mono/Strizhkova19Mono%20\(4\).pdf](https://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2020/02/Strizhkova19Mono/Strizhkova19Mono%20(4).pdf) . (Дата звернення: 7.01.2024)

7. Лозан А. Е. Роль інформаційних технологій у цифровій трансформації підприємства / Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти: матеріали VI міжнар. наук.–практ. конф. (Одеса, 28-29 вересня 2023 р.) – Одеса: ОНЕУ, 2023 – 324 с.

8. 13 важных показателей, которые помогут эффективно отслеживать цифровую трансформацию компании. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://businessviews.com.ua/ua/digital-transformation/id/14-vaznyh-pokazatelej-kotorye-pomogut-effektivno-otslezhivat-cifrovuju-transformaciju-kompanii-2293/> (Дата звернення: 7.01.2024)

УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ ПРОЄКТІВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Ситнік О.О., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Бондарєва Т.І., к.т.н., доц.,
доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування*

Інновації в управлінні закладом вищої освіти на базі інформаційних технологій є ключовим механізмом, який дозволяє створювати переваги в конкурентному середовищі. На сучасному етапі розвитку освіти інформаційне середовище перетворилося із засобу надання доступу до необхідної інформації в обов'язковий компонент інфраструктури управління закладом освіти.

Особливої уваги при реалізації проєктів впровадження інформаційних технологій у діяльність закладів вищої освіти вимагають інтеграційні процеси. Реалізація подібних проєктів потребує інтегрування процесів операційної діяльності вишу з процесами впровадження програмних продуктів.

Ґрунтуючись на засадах процесного підходу, який використовується в управлінні проєктами, можна визначити наступні проблеми, що виникають при недостатньо ефективному управлінні інтеграційними процесами проєкту:

- процеси ініціації і планування – нечітко визначено бізнес-завдання, невірна попередня оцінка змісту або масштабів проєкту, не ідентифіковано ризику;

- процеси виконання – ускладнені комунікації проєкту, нестача ресурсів через помилки в плануванні, порушення в ході виконання проєкту;

- процеси аналізу і управління – використання спостереження замість контролю, нерегулярне та необ'єктивне звітування з проєкту;

- процеси завершення – неофіційне завершення проєкту, момент закриття проєкту не визначений в часі, отриманий досвід не накопичується і не використовується в інших проєктах.

Мета інтеграції – це, перш за все, ефективне інтегрування процесів управління проєктами, необхідних для досягнення цілей проєкту, в межах операційної діяльності організації.

Можна запропонувати наступний перелік дій, які повинна виконати команда проєкту в рамках управління інтеграцією:

- проаналізувати і визначити зміст проєкту – визначити вимоги, критерії, обмеження, допущення тощо;

- визначити чіткі критерії вимог до продукту проєкту;

- обробити наявну інформацію і трансформувати її в план управління проєктом за допомогою Керівництва РМВОК;

- розробити ієрархічну структуру робіт проєкту;

- оцінювати і відстежувати статус проекту, його процеси та продукти;
- здійснювати аналіз проектних ризиків протягом всього життєвого циклу проекту.

Таким чином, управління проектною інтеграцією має забезпечити належну координацію всіх функцій проекту. Тому управління інтеграційними процесами поширюється на прийняття рішень з розподілу ресурсів, пошуку компромісів, управління взаємозв'язками між галузями знань з управління проектами.

Література

4. Зацерковний В. І. Інтеграція процесів управління проектом на етапі планування в бізнес-процеси компанії / Зацерковний В. І., Оберемок І. І., Оберемок Н. В., Єгорченкова Н. Ю. // TECHNOLOGY AUDIT AND PRODUCTION RESERVES. 2018. № 8/1 (32). С. 35 – 42.

5. A Guide to the Project Management Body of Knowledge. (PMBOK Guide) – Fifth edition. Project Management Institute, 2013

6. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій: навч. посібник / Т. Г. Фесенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 181 с.

УДК 338:004

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Склярів А. В., студент 2 курсу
факультету програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Філіпковська Л. О., канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та публічного управління*

Задля залучення зовнішніх компаній, готових інвестувати у створення нових підприємств на території України, та стимулювання діючих підприємств та організацій до здійснення інвестиційної діяльності, необхідна підтримка інформаційними технологіями. Сьогодні Україна приймає стратегію розвитку економіки, що базується на цифровізації. Інформаційні системи та технології дають широкі можливості для розвитку різних сторін економічної діяльності. Одним із напрямів впровадження є інформаційні системи управління інвестиційними проектами.

Мета роботи – обґрунтувати необхідність інформаційної підтримки інвестиційних процесів для трансформацій при переході до інформаційного суспільства.

Інформаційна система – це упорядкована цілісність інформаційних процесів. До цієї системи входить апаратно-програмне забезпечення комп'ютера. Інформаційні технології – це комплекс способів і засобів створення, оброблення

й передавання інформації на будь-яку відстань у режимі реального часу та поза ним [1]. Інвестиційний процес – це по суті механізм реалізації інвестиційної діяльності, що безпосередньо орієнтований на обґрунтування доцільності інвестицій та їх реалізацію.

Інвестиційна діяльність пов'язана з певними ризиками, для мінімізації яких пропонується використовувати різні методики розрахунку критеріїв ефективності проєктів. Розроблення таких методик з використанням інформаційних технологій є актуальною проблемою.

Інформаційні системи можуть виконувати основні функції, пов'язані з плануванням, розбиттям завдань на частини, розподілом кадрів, моніторингом своєчасного виконання основних заходів. На практиці вже існують розроблені та введені в експлуатацію аналоги для автоматизації управління інвестиційними проєктами. Такі системи об'єднують роботу декількох програмних модулів.

Управління інвестиційним проєктом умовно можна розбити на етапи. Залежно від виконання кожного з етапів у роботу включатимуться та функціонуватимуть певні програми:

- передінвестиційний аналіз проєкту;
- планування основних заходів;
- управління ходом проєкту;
- підбиття підсумків.

Виокремлюють три базові підходи до розроблення інформаційних систем:

- структурний: орієнтація на описання процесів;
- об'єктно-орієнтований: ґрунтується на представленні систем у вигляді сукупності об'єктів, класи яких формують ієрархію на базі наслідування;
- інформаційна інженерія: орієнтація на моделювання даних і процесів.

При проєктуванні інформаційної системи управління інвестиційними проєктами розробники мають кілька шляхів забезпечення планування. Вони можуть використовувати вже готове програмне забезпечення та зробити його інтеграцію або ж написати свій власний інструмент. Останній варіант є іноді менш дорогим, тому що придбання програми вимагає придбання ліцензії та постійну підтримку, що несе додаткові складності щодо співпраці з іншою компанією. Однак у деяких випадках інтеграція готового рішення є найрентабельнішою.

Яскравим прикладом є пакет стандартного набору Microsoft Office. Він є найпоширенішим і найпопулярнішим. Тому при передачі даних у стандартних форматах не виникне жодних проблем. Раніше могли бути труднощі при використанні старіших версій, проте тепер і цю помилку виправлено. Такі пакети вже є базовим елементом у кожній інформаційній системі, тому, як правило, додаткові інструменти, що виконують подібні функції, не впроваджуються. Саме в стандартному офісному пакеті програм можна побудувати діаграму Ганта і не вдаватися до жодних інших додаткових програмних засобів.

Планування інвестиційного проєкту являє собою складний процес, який не зводиться до побудови однієї лише діаграми, потрібні складніші графіки та програми. У реалізації будівельних чи промислових проєктів останнім часом можуть бути застосовані додаткові електронні пристрої та датчики, які здатні

з'єднуватись між собою за допомогою інтернету та передавати повідомлення про закінчення роботи або виникнення будь-яких подій. Для перегляду цих дій також потрібна наочна програма. Поки що у плануванні інвестиційних проєктів така технологія задіяна не дуже широко і має лише поодинокі випадки. Системи та електронно-цифрові пристрої не стоять на місці, прогрес рухається до вдосконалення інтернету речей, який згодом створить оптимальне середовище для розвитку smart-діяльності (smart-промисловості, smart-міст).

Великий комплекс науково-технічних засобів дозволяє вирішувати різноманітні питання інвестиційно-проєктної діяльності. Робота з одним проєктом передбачає велику кількість бізнес-процесів, проміжні результати яких необхідно постійно контролювати.

Сьогодні функціонування навіть невеликих проєктів неможливе без використання спеціальних інформаційних систем, які беруть на себе більшу частину завдань. Функціонування систем дозволяє розбивати завдання на підзавдання, проводити наочне планування тимчасових, фінансових та людських ресурсів, проводити більш чіткий контроль за ходом діяльності підприємства, упорядкувати роботу з паперами та спростити передачу інформації між відділами та підрозділами. Використання автоматизованих технологій у роботі з інвестиціями також дозволяє не тільки виявити найбільш вдалі проєкти, за допомогою проведення оцінювання їх ефективності, але й зробити більшість проєктів успішнішими за рахунок більш ретельного опрацювання кожного етапу проєкту. Багато навіть успішних ідей не отримують очікуваного розвитку за відсутності належного планування, а також ефективної системи контролю за процесом витрачання коштів.

Впровадження інформаційних технологій у будь-яку сферу діяльності є складним і тривалим процесом. Раніше він ускладнювався збором даних у кожній предметній галузі, виявленням загальних особливостей, індивідуальних побажань замовників та інше. Згодом розробники здобули досвід запровадження більшості програм, особливо у діяльність управління інвестиційними проєктами, тому багато питань було спрощено, однак і вони продовжують займати певний обсяг від загального часу щодо впровадження.

Будь-яка інформаційна система є складним комплексом, що складається з кількох частин: технічні засоби, програмні модулі. Тому їхнє впровадження займатиме тривалий час – від півроку до кількох років, що є одним із небагатьох суттєвих недоліків. Кризові ситуації загострюють необхідність прискорення термінів та призводять до підвищення вартості проєктів. Багато компаній-розробників стали пропонувати нову форму інформаційних систем, які є дешевшими та простішими при впровадженні.

Для моделювання складних завдань інвестиційної діяльності широко використовують програмний продукт BPWin, який поєднує в одному інструменті засоби моделювання функцій, потоків даних та потоків робіт.

Функціонування інвестиційних проєктів сьогодні відбувається за високого ступеня економічної невизначеності. На це насамперед впливає нестабільна економічна та політична обстановка в країні та світі. Такі ситуації, як пандемія, війна показують слабкі сторони функціонування економіки, проте

непідготовленість підприємств має серйозні наслідки, що виражаються насамперед у фінансових втратах [2]. Більше того, спрогнозувати появу таких факторів заздалегідь буває досить складно.

У зв'язку з прийнятою стратегією розвитку державної економіки у бік переходу на цифровізацію практично всі інвестиційні компанії перейшли до вирішення питання впровадження технологій для ведення своєї діяльності. Завдяки актуальності це питання стало обговорюваним серед експертів економічних та технічних наук, а однією з найбільш популярних тем виявилися автоматизовані системи управління інвестиційними проектами.

Література:

1. Використання інформаційних технологій в теорії прийняття рішень: навч. посіб. / О. Є. Лугінін та ін. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 238 с.

2. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. Національний інститут стратегічних досліджень, травень, 2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (дата звернення: 15.12.2023).

ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗРОБКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ БІЗНЕС РІШЕНЬ

*Соколовська З.М., д.е.н., професор
ORCID ID: 0000-0001-5595-7692*

Національний університет «Одеська політехніка»

*Івченко О.І., аспірант,
ORCID ID: 0000-0002-9540-1637*

Національний університет «Одеська політехніка»

Обґрунтування актуальності проблеми. Перспективним напрямом діагностики стану бізнес-процесів є використання інтелектуальних систем для підтримки процесів прийняття рішень. Сучасні інтелектуальні інформаційні системи, використовуючи передові методи та цифрові технології, розширюють можливості ефективної оперативної обробки великих обсягів даних і можуть значно підвищити якість бізнес-процесів. Інтелектуальні системи стали невід'ємною складовою багатьох сфер життя, включаючи бізнес, науку, управління і розробка інтелектуальних систем є актуальною та перспективною задачею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які опирається автор. Огляд останніх досягнень у галузі розробки інтелектуальних систем розкриває ключові виклики та перспективи їхнього подальшого розвитку. На українському ринку існує численні програмні продукти, що відносяться до категорії

інформаційно-аналітичних систем. Вони відрізняються як переликом використовуваних показників та поставлених завдань, так і математичними методами пошуку оптимальних рішень. Побудовам таких математичних моделей присвячені роботи багатьох вчених [1, 2]. Однак основна проблема полягає в тому, що задачі управління соціально-економічними процесами відносяться до категорії недостатньо формалізованих і слабкоструктурованих, і їх неможливо повністю вирішити за допомогою точних методів.

До того ж, умовах невизначеності соціальних та економічних процесів спостерігається зростання складності завдань, пов'язаних із вирішенням неформалізованих проблем. До них, наприклад, відносяться задачі виявлення та аналізу закономірностей у сукупності інформаційних даних, оцінка і діагностика стану економічних явищ та бізнес-процесів, прогнозування результатів, а також розробка ефективних стратегій управління соціально- економічними процесами. Оскільки кількість використовуваних показників для вирішення цих завдань є значною, а зміни цих показників мають непередбачуваний характер, постає завдання розробки сучасних інформаційних систем з використанням Big Data [3, 4].

Дослідження існуючих вітчизняних та зарубіжних інтелектуальних інформаційних систем свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку наукової думки актуальним стає використання методів та алгоритмів штучного інтелекту [5]. Проте слід відзначити, що основним недоліком існуючих інформаційних систем є їхнє самотійне вузькоспрямоване значення. Це ускладнює врахування динаміки змін в інформаційній базі в умовах невизначеності та відображення реальних процесів управління на підприємстві. Питання про вплив нових інформаційних технологій на процеси прийняття рішень в соціально-економічній сфері потребує подальших наукових розробок.

Формулювання мети роботи. Метою роботи є аналіз тенденцій та напрямків розробки інтелектуальних систем, які дозволяють ефективно вирішувати завдання обробки, аналізу та управління даними для діагностики процесів прийняття бізнес рішень. Для вирішення поставленої мети планується охарактеризувати задачі, які вирішують інтелектуальні системи та оцінити практичну значимість інтелектуальних систем у різних сферах застосування, включаючи бізнес-аналітику, задачі управління, прогнозування та прийняття рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Інтелектуальні системи складаються з інтегрованого комплексу математичних, лінгвістичних і програмних інструментів, спрямованих на забезпечення підтримки різноманітних аспектів людської діяльності та виконання пошуку інформації у режимі розширеного діалогу на природній мові [6]. Ці системи орієнтовані на вирішення різнопланових завдань. Класифікація задач, які вирішують інтелектуальні системи наведена на рис. 1.

Риснок 1 – Класифікація задач, які вирішують інтелектуальні системи
Джерело [6]

При роботі з даними інтелектуальна система використовує такі методи, як спільне використання та зберігання даних, інформаційна логістика, аналітика, інтелектуальний аналіз даних. Збільшення обсягу даних, що повинна обробляти інформаційна система, приводить до необхідності розробки нових технологій збору, зберігання, обробки і аналізу інформації. Ще одною ключовою характеристикою великих даних є швидкість обробки. Все це ускладнює процес обробки інформації. Вирішенням цієї проблеми стало використання технологій Big Data для керування бізнес-аналітикою. Великі дані мають різноманітні характеристики: обсяг, швидкість а також достовірність. Ці дані можуть бути структуровані та неструктуровані, а також мати різні типи даних та навіть включати неструктуровані дані: текст, зображення, звукові та відео файли.

Завдання діагностики бізнес-рішень полягає в отриманні уявлення про систему бізнес-процесів на момент дослідження, виявленні існуючих проблеми і відхилень, які є в бізнес-процесах. Нині безперервний моніторинг і вдосконалення бізнес-процесів є одним з основних інструментів підвищення ефективності бізнесу.

Своєчасний моніторинг за явищами і процесами, що проходять у складних соціально-економічних системах також є важливим етапом для якісного обґрунтування управлінських рішень. Моніторинг – це процес регулярного збору інформації про стан об'єкту спостереження, інтерпретація отриманих даних у динаміці і видача сигналів при виході вивчаємих параметрів системи за допустимі межі. Головні проблеми задач моніторингу – не пропустити «помілкові» ситуації. Але складність цих проблем в тому, що необхідна інформація має нечіткий характер, тобто не має чіткого структурного опису.

Накопичена в процесі моніторингу інформація підлягає прогнозуванню та подальшому аналізу з метою прийняття найкращого управлінського рішення.

Варто підкреслити, що завдання, що наведені на рис. 1, можуть вирішуватися і традиційними інформаційними системами. Але складність опрацювання неточних показників, неможливість вирішення завдань, що слабо формалізуються, слабка адаптивність до змін, відсутність точних критеріїв прийняття рішень та інші недоліки викликали необхідність розробки інтелектуальних інформаційних систем, в яких данні зібрані в базу знань викликали необхідність інтелектуалізації інформаційних систем. Для бізнес-аналітики використовуються різноманітні інтелектуальні програми, які допомагають збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття рішень. Такі інтелектуальні системи створюються на базі технологій Machine Learning, Neural Networks, Text Analytics, Data Mining, концептуального програмування, математичних моделей прогнозування та методів оптимізації. Ці методи та технології використовуються для покращення аналітики та прийняття обґрунтованих бізнес рішень. [3-6]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розробка інтелектуальних систем діагностики та вдосконалення бізнес-процесів, заснованих на сучасних методах і підходах, зокрема на методах штучного інтелекту, нейроінформатики та математичного моделювання, дозволяє ефективно адаптувати систему управління до змін у зовнішньому середовищі в умовах невизначеності. Інтелектуальні інформаційні системи призначені функціонувати як високорозвинений людський мозок. Це забезпечує високу ефективність та конкурентоспроможність бізнес-процесів.

Література:

1. Математичні моделі та новітні технології управління економічними та технічними системами: монографія / за заг. ред В. О. Тимофєєва, І.В. Чумаченко. Харків: ФОП Панов А. М., 2018. 314 с.
2. Математичне та комп'ютерне моделювання економічних процесів: монографія /З.М. Соколовська, В. М. Андрієнко, І. Ю. Івченко, О. А. Клепікова, Н. В. Яценко; під заг. ред. З.М. Соколовської. – Одеса: "Астропринт", 2016. 308 с.
3. Lina Zhou. Machine learning on big data: Opportunities and challenges / Lina Zhou, Shimei Pan, Jianwu Wang. // Neurocomputing. 2017. №237. С. 350–361.
4. Xue-Wen Chen. Big Data Deep Learning: Challenges and Perspectives [Електронний ресурс] / Xue-Wen Chen, Xiaotong Lin // IEEE. 2014. Режим доступу до ресурсу: <https://ieeexplore.ieee.org/document/6817512>
5. Руденко, О. Г. Штучні нейронні мережі / О. Г. Руденко, Є. В. Бодяньський. Харків : Компанія СМІТ, 2006. 404 с.
6. Олійник, А. О. Інтелектуальний аналіз даних. Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. 271с.

ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Точиліна Ю.Ю. , докторант
Національний університет «Одеська політехніка»*

Активний розвиток цифрової економіки в Україні принципово змінює усталені соціально-економічні зв'язки та особливості організації господарського комплексу. В нових умовах важливого значення займає людський капітал, характеристики якого мають відповідати потребам сьогодення. Стрімкий розвиток сфери нематеріального виробництва, інформаційно-комунікаційних технологій, цифровізації та економіки знань суттєво трансформують роль людини в економіці, що стає не тільки складовою соціально-економічних відносин, бізнес-процесів, але й головною рушійною силою суспільного розвитку. Отже, людський капітал є основою інноваційно-цифрової економіки, в межах якої значення інтелектуальної праці стрімко збільшується.

Модернізація та модифікація знань, умінь та навичок людини до потреб сьогодення має вкрай важливе значення для України. Оскільки розгортання повномасштабної війни кардинально змінило життя населення, позначилося на структурі зайнятості, психоемоційному стані тощо. Крім того, велика кількість як внутрішніх переселенців, так мігрантів закордон стає значним викликом для нашої держави. Відповідно вирішити питання щодо повоєнного відновлення та більш стрімкого переходу до цифровізації стає можливим на основі розвитку специфічних ознак людського капіталу, які відповідають викликам ХХІ століття.

У загальному вигляді під людським капіталом розуміють «сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних якостей, що цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника [1, с. 16]. В межах людського капіталу виділяють загальну та специфічну компоненти, що характеризуються різними методами формування, простором використання, мобільністю, впливом на продуктивність праці та суб'єктами, що беруть участь у фінансуванні розвитку таких складових. Загальна компонента виступає результатом загальної підготовки індивіда, завдяки якій він отримує знання, навички та здібності, що можуть бути використані в діяльності будь-якої організації. Специфічна компонента формується внаслідок цілеспрямованої підготовки, яка створює та розвиває у людини характеристики та досвід, що можуть принести користь лише у діяльності тієї організації, в межах якої вони були отримані [3, с. 9].

Останнім часом набуває популярності поділ компетентності людського капіталу на Hard Skills («тверді» навички) і Soft Skills («м'які» навички). До Soft Skills зараховують значну кількість універсальних навичок, що необхідні для успішної діяльності людини в будь-якій сфері діяльності. Вони покликані відображати систему індивідуальних цінностей, особистих якостей, життєвого

досвіду людини й допомагають організувати комунікацію та взаємовідносини з іншими людьми та оточуючим світом. У свою чергу, Hard Skills відображають професійні навички та вміння людини, що пов'язані, у першу чергу, з її трудовою діяльністю.

Порівняння компетентностей Hard Skills і Soft Skills як складових людського капіталу наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння Hard Skills і Soft Skills складових людського капіталу

Ознака порівняння	Hard Skills	Soft Skills
Сфера застосування	Орієнтація лише на професійне використання	Універсальні, можуть бути використанні як у повсякденному житті людини, так і в професійній діяльності
Шляхи формування	Формуються завдяки навчанню, що підтверджується відповідними дипломами, сертифікатами, атестатами тощо	Для їх формування не існує спеціального навчання. Крім того, довести наявність таких навичок у індивіда досить складно, бо не існує загально визначених критеріїв
Швидкість формування	Формуються швидко	Формуються досить повільно, протягом життя людини
Способи вимірювання	Основним способами оцінки є проведення іспитів чи атестацій, які дозволяють встановити ступінь володіння окремими навичками	Надзвичайно важко оцінити
Розвиток	Стійкі навички, використання яких можна довести до автоматизму	Гнучкі навички

Джерело: систематизовано автором

Стрімке проникнення цифровізації не тільки в національну економіку України, але й у повсякденне життя людини дозволяє виділити в межах Hard Skills окрему складову Digital Skills, що відповідає за нові навички людини, які пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій, цифрових пристроїв. У 2006 році в Європейському Союзі такі компетентності були визначені як впевнене та критичне використання ІКТ для роботи, дозвілля, спілкування й включені до переліку важливих для життя людини в інформаційному суспільстві [2, с. 96]. Отже, недаремно Digital Skills визначають як навички майбутнього. До основних складових сучасних Digital Skills зараховуємо:

- інформаційну грамотність та вміння використовувати дані;
- ведення електронного документообігу;
- інформаційну безпеку та володіння навичками захисту інформації;
- використання баз даних та інформаційних ресурсів;
- володіння елементарними навичками програмування та створення веб-додатків;
- використання соціальних медіа у професійній діяльності;
- цифровий дизайн та візуалізацію даних;
- цифровий бізнес-аналіз та управління цифровими проєктами;
- цифровий маркетинг;
- вміння вирішувати проблеми;

- створення цифрового контенту;
- комунікація та співпраця та основі нових методів зв'язку.

З цифровою компетенцією людського капіталу тісно пов'язана інформаційна компетенція, яка передбачає здатність людини знаходити, оцінювати та використовувати необхідну та достовірну інформацію у трудовій діяльності та повсякденному житті.

Таким чином, розвиток людського капіталу як особливого виду капіталу має відповідати вимогам сьогодення. Тому серед пріоритетних напрямів його зростання є розвиток тих компетентностей, що відповідають умовам розвитку цифрового суспільства й передбачають розширення індивідуальних креативних здібностей людини, тобто особливого значення в нових умовах набувають Digital Skills.

Література:

1. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки: монографія. К.: Знання, 2001. 254 с.
2. Струтинська О.В. Цифрові навички і цифрова компетентність: зарубіжний досвід країн ЄС і перспективи для України. *Фізико-математична освіта*. 2020. Випуск 3(25). Частина 1. С. 94-102 DOI 10.31110/2413-1571-2020-025-3-015
3. Точиліна Ю.Ю. Структура людського капіталу та особливості його формування. *Економічний простір. Збірник наукових праць*. 2020. Вип. 160. С. 7-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-1>

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Хмарюк А.С.

*Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса*

В Україні цифрова трансформація стає ключовим чинником підвищення економічної ефективності, покращення якості державних послуг та забезпечення сталого розвитку. Цифрова трансформація економіки – це комплекс заходів, спрямованих на інтеграцію сучасних цифрових технологій у всі аспекти бізнесу та державного управління..

Цифрова трансформація української економіки охоплює різні сфери, від впровадження електронного уряду та створення цифрової інфраструктури до розвитку цифрової освіти та підтримки інноваційних стартапів. Ці зусилля спрямовані на підвищення продуктивності, зменшення бюрократії, стимулювання інновацій та забезпечення більш ефективної взаємодії між громадянами, підприємствами та урядами [1]. Через застосування сучасних інформаційних технологій, розумного використання даних і цифрових платформ, Україна прагне створити сприятливе оточення для бізнесу, залучення

інвестицій і формування конкурентоспроможної економіки в умовах швидко мінливого світового ринку.

За останні роки, в Україні почали все більше впроваджувати та цифровізувати документообіг, послуги на різних рівнях та інші послуги, що можна віднести до однієї глобальної назви «Держава в смартфоні». Загальні тенденції, які Україна впроваджує у цифрову трансформацію в економіці:

1. Електронне урядування. Головним державним органом України з питань електронного урядування є Міністерство цифрової трансформації України. Уряд України може впроваджувати електронні системи для полегшення взаємодії між владою та громадянами, а також забезпечення ефективнішого управління ресурсами та послугами. У 2020 році Україна піднялась на 13 позицію у рейтингу що-до готовності до запровадження електронного уряду.

2. Цифрова інфраструктура. Розвиток та модернізація інформаційних технологій, вільний доступ до Інтернету, розвиток високошвидкісних мереж - це ключові компоненти для будь-якої цифрової трансформації. Цифрова програмна інфраструктура має вирішальне значення для розвитку цифрової економіки, і її не можна ігнорувати, включаючи інфраструктуру ідентифікації та довіри, інфраструктуру відкритих даних, інфраструктуру сумісності, інфраструктуру блокчейну, інфраструктуру електронних платежів і транзакцій, інфраструктуру електронної комерції та інтерактивний онлайн-підрозділ організацій, інфраструктуру державних послуг (електронний уряд), інфраструктуру життєзабезпечення (медицина, освіта, громадська безпека, транспорт тощо), інфраструктуру географічної інформації та промислову цифрову інфраструктуру [2]. Недоліки цифрової трансформації надані на рисунку 1.

Рис. 1 - Недоліки цифрових трансформацій в Україні [3]

3. *Розумне місто.* Застосування технологій Інтернету речей (IoT) та інших інновацій для оптимізації міського середовища, енергетики, транспорту та інфраструктури. Виходячи зі світового досвіду, Україна почала впроваджувати концепцію розумного міста у 2015 році. Сьогодні системи розумного міста в тій чи іншій формі є в Києві, Івано-Франківську, Львові, Мукачеві, Дрогобичі, Запоріжжі, Полтаві, Тернополі та Харкові. За даними 2021 року Київ посідає 82 місце в глобальному рейтингу smart city index (за даними 2023 року – України нема в рейтингу).[4]

4. *Цифрова освіта.* Комплексно докладати зусиль для побудови екосистеми цифрових рішень у сфері освіти і науки, включаючи створення безпечного середовища електронної освіти, забезпечення необхідної цифрової інфраструктури для освітніх і наукових установ, підвищення рівня цифрових можливостей, перетворення процесів і послуг, а також збір і аналіз даних автоматизації. [5]. В Україні запустили перший освітній цифровий портал Дія.Цифрова освіта у 2020 році. Понад 1 млн українців зареєструвалися на навчання в межах національного проекту з розвитку цифрової грамотності Дія.Цифрова освіта від Міністерства цифрової трансформації України. [6]

5. *Кібербезпека.* Кіберборотьба й кіберзахист стали одними із ключових елементів напрямку і розвитку України в продовж останніх декількох років. Уряд України приділяє увагу розвитку та зміцненню інфраструктури кібербезпеки, включаючи вдосконалення систем захисту інформації та мережевих технологій, працює над вдосконаленням законодавства у сфері кібербезпеки, включаючи прийняття нормативно-правових актів, які регулюють захист кіберпростору.

Проте не дивлячись на значні переваги та моменти, що трансформація надає більше можливостей, робить все більш доступним та простішим – вона також має дуже багато ризиків під собою. Одним з найважливіших моментів в цифровому світі є безпека. Для вирішення цієї проблеми як раз створено такий напрямок як кібербезпека, проте вона не спроможна в режимі реального часу надавати захист від нових і нових атак. В нашому світі існує багато різноманітних методів для викрадення цифрових даних людей, оскільки більша частина користувачів не забезпечена достатнім рівнем «інтернет грамотності», для того щоб на базовому рівні вміти розпізнавати загрозу, та зменшити ризик витоку даних.

Також ризиком цієї діяльності є втрата людського ресурсу, оскільки автоматизація процесів на основі штучного інтелекту дозволяє забезпечити таку ж саму, або ще більш продуктивну працю, ніж це може робити людина. Таким чином це може призвести до масового безробіття, що спричинить скороченню робочих місць, тим самим може обернути все до регресії в економіці та у житті в цілому.

Отже, цифрова трансформація економіки, як і інших галузей – дуже великий крок для розвитку і полегшенню життя людей, проте не треба забувати, що всі наданні інструменти треба використовувати ґрунтуючись не лише на швидкісній вигоді, але й робити прорахунки на багато десятиліть вперед, щоб не призвести до швидкого відкату і регресу.

Література:

1. Віннікова І. І. Діджиталізація бізнес-процесів підприємства. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*, 2021. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/issue/view/13896>
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a7/c21/c86/5a7c21c867bde621479479.doc>
3. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL : <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
4. WORLD COMPETITIVENESS CENTER. Загальна статистика за 2021 рік. URL : <https://imd.cld.bz/Smart-City-Index-2021>.
5. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-hruden-2023>
6. Офіційний портал Дія. Цифрова освіта. Про проєкт. URL : <https://osvita.diiia.gov.ua/about>

**СЕКЦІЯ ІІІ. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CONSUMER BEHAVIOR
ANALYSIS**

*Boiko I. M., Senior Lecturer
National University "Odesa Polytechnic"*

Tracking the customer journey has become more challenging due to the changing marketing environment. The marketplace is getting bigger and better, and digital marketplaces offer customers countless new options for shopping. Customers are sharing their desires, attitudes and beliefs through a variety of ways and mediums as the need for exceptional customer experiences grows across all digital platforms. Artificial Intelligence (AI) is the solution to improve digital experiences while delivering personalised content. The endless source of customer curated data is expanding. Many marketers are turning to AI to extract information and utilise it. Artificial intelligence allows companies to collect and act on detailed customer information in real time, and they can develop personalised digital marketing solutions based on this information.

AI (artificial intelligence) is generally defined as "machines that respond to stimulation in a manner consistent with traditional human responses (contemplation, judgement and intention). Such software systems have qualities such as intensionality, intelligence and adaptability [1].

According to McKinsey Global Institute, artificial intelligence and machine learning (ML) sales are expected to grow from \$1.4 trillion to \$2.6 trillion in the next three years. A survey of early AI users revealed that the primary goals of the AI industry were marketing-focused: adding value to existing products and services, creating new products and services, and developing customer relationships [2]. According to McKinsey's analysis of 400 advanced use cases, AI can contribute the most to the marketing domain. According to the Marketing Leadership Benchmark Report, the technologies most likely to impact marketing are artificial intelligence, machine learning, marketing and advertising technologies, voice and chat, digital assistants, and mobile technologies and applications. Marketers are adopting artificial intelligence and machine learning to automate repetitive and standardised tasks [4], and AI-based tools are being used for dynamic pricing, merchandising optimisation, product information management, shelf optimisation, visual search, image tagging/unique content creation (contextually relevant advertising, neuromarketing, content generation, mobile marketing, email marketing, video commerce and personalised marketing campaigns). Buyers may experience trust issues through the innovations of SHI in digital marketing and, as a result, customers spend more time on

self-study before making a purchase [3]. Since today's consumers are more educated, they more often make research before purchasing a product or service.

Figure 1. AI and digital marketing in consumer behaviour [5]

As AI-enhanced services are often built around self-service innovations, the quality of service in such services is likely to be significantly different from that of social organisations. Rabby F., Hassan R. have developed a model that identifies the relationship between AI-driven shopping, service quality, and trust-confidence, which helps to study online consumer behaviour and attitudes (Fig. 1).

In conclusion, digital marketing automation has become more dynamic, and analysing customer behaviour yields highly predictive results. The involvement of AI helps businesses identify their target audiences on digital marketing platforms, understand customer needs and preferences, and increase transparency. AI tools in digital marketing platforms are integrated into live chat through chatbots that promptly answer questions in a user-friendly interface. By using AI technologies together with human-generated data, companies can build trust on digital platforms and provide a positive, personalised experience for customers.

References

1. Ahmed M.B., Budhir A.A., Santos D., El Aroussi M., Karas. R. (Ed.). (2020). Innovations in applications for smart cities. Issue 3, Proceedings of the 4th international conference on applications for smart cities Springer Nature.
2. Andrew, M. (2017). The business of artificial intelligence: what it can and can't do for your organisation. Harvard Business Review Digital Articles, 7, 3-11.
3. Singh, J., Flaherty, K., Sohi, R.S., Deeter-Schmelz, D., Habel, J., Le Meunier-FitzHugh, K., & Onyemah, V. (2019). Sales profession and professionals in the age of digitization and artificial intelligence technologies: concepts, priorities, and questions. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 39(1), 2-22.
4. Drift ra Marketing Artificial Intelligence Institute. "State of Marketing AI Report, 2021.URL: [Introducing the 2021 State of Marketing AI \[FREE REPORT\] | Drift](#)
5. Rabby., F. Chimhundu., R. & Hassan, R. (2021). Artificial intelligence in digital marketing influences consumer behaviour: a review and theoretical foundation for future research. *Academy of Marketing Studies Journal*, 25(5), 1-7.

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCIES OF THE HEAD OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION

*Kuznetsova Halyna,
graduate student,
Communal Institution of Higher
Education «Dnipro Academy of Continuing Education»
of the Dnipropetrovsk Regional Council»,
Dnipro*

Every manager who has communication and organizational skills has an influence on his subordinates. Without them, it is impossible to attract people, coordinate and organize the activities of the team. There are three main functions of communication in the professional activity of the head of an educational institution:

- communicative one, which includes the exchange of information;
- interactive one, which involves the organization of interaction;
- perceptual one, which reflects the process of perception and formation of the image of another person and the establishment of interaction.

There are also criteria for the development of communicative competence of the head of an educational institution, which must correspond to the main managerial functions and should reflect the following skills:

- the ability to conduct verbal and non-verbal information exchange, diagnose the personal properties and qualities of the interlocutor;
- the ability to develop strategy, tactics and techniques of interaction with people.

Communicative competence of the head of an educational institution involves the development of certain skills:

- to give a social-psychological forecast of the communicative situation in which communication will take place;
- to program the process of communication in socio-psychological way, relying on the uniqueness of the communicative situation;
- 3) to get used to the socio-psychological atmosphere of the communicative situation;
- to carry out public administration of communicative processes.

Communicative and executive skill of the head of an educational institution means perfect possession of a set of skills: emotional and psychological self-regulation, perceptive and expressive ones.

In particular, emotional and psychological self-regulation adjusts to communication in appropriate situations (meetings, conversations, discussions, negotiations, etc.). In modern conditions of business communication, there is a need to plan the “emotional score” of both individual acts of communication and the entire system of interactions. The determining factor is the manager's psychological mood, i.e., the transfer of ordinary emotions into a tonality, an appropriate communication situation. Emotional-psychological self-regulation consists in preliminary emotional “charging” with the problems of future interaction, psychological identification at the

stage of developing a model of one's behavior and communication program, operational emotional-psychological restructuring in the communicative process. Emotional and psychological self-regulation directly manifests itself in the ability to flexibly respond to changes in the communication environment and to adjust taking into account changes in the emotional mood of partners. This is possible only in the presence of developed perceptual skills, which is manifested in the ability to manage one's perception and organize it; clearly assess the psychological mood of partners and adapt to it.

The availability of communicative potential is also important for the head of an educational institution. We suggest that the development of the communicative potential of a modern public manager should be carried out on the basis of the unity of its three components:

- communicative properties of the individual (characterize the attitude to the way of communication, reflect the development of the need for communication);
- communicative abilities (determine activity and initiative in communication, emotional response to the state of the partner, the possibility of implementing an individual communication program);
- communicative competence (knowledge of norms and rules of communication, mastery of psychotechniques and communication technology in general). In general, the communicative potential of a person should become a characteristic of his capabilities and abilities, which determine the quality of communication.

References

1. Hoshovska, V. A. (2016). *Komunikatsii v publichnomu upravlinni: aspekty orhanizatsiinoi kultury ta dilovoho spilkuвання: navchalnyi posibnyk* [Communications in public administration: aspects of organizational culture and business communication: tutorial] K.I.S., Kyiv, Ukraine.

2. Krysiuk S. V. *Derzhavne upravlinnia osvitoiu: navchalnyi posibnyk dlia slukhachiv, aspirantiv, doktorantiv spetsialnosti «Derzhavne upravlinnia osvitoiu»* [tutorial for students, graduate students, doctoral students of the specialty “Public administration of education”], NADU, Kyiv, Ukraine.

ENERGY SECURITY STRATEGY OF UKRAINE: PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION

Ievgen Kyselov
graduate student,
V.I. Vernadsky Taurida National University,
Kyiv

The goals of the current Energy Strategy of Ukraine are the following:

- creation of conditions for reliable and high-quality satisfaction of demand for energy products at the lowest total costs, while being economically justified;
- increasing the state's energy security;

- increasing the efficiency of consumption and use of energy products;
- reduction of man-made load on the environment and provision of civil protection in the field of man-made security of the fuel and energy complex.

Based on the stated goals, the main tasks and directions of the implementation of the Energy Strategy of Ukraine are the following.

- formation of a coherent and effective system of management and regulation in the fuel and energy sector, development of competitive relations in energy markets;
- gradual liberalization and development of competitive relations in energy markets and markets of related services;

- creation of prerequisites for a significant reduction in the energy intensity of the economy due to the introduction of new technologies, progressive standards, modern systems of control, management and accounting, transportation and consumption of energy products and development of market mechanisms to stimulate energy saving;

- increasing the extraction and production of own energy resources, taking into account the economics of extraction, as well as increasing the amount of energy and energy products extracted from non-traditional and renewable energy sources;

- diversification of external sources of supply of energy products;

- achieving a balanced economically justified price policy for energy products, which should ensure coverage of expenses for their production and delivery to the end consumer, as well as creation of appropriate conditions for reliable functioning and sustainable development of enterprises of the fuel and energy complex;

- creation of conditions for attracting private investments, new technologies and modern experience of effective work of the fuel and energy complex;

- regulatory and legal support for the implementation of the development goals of Ukraine's energy sector, taking into account the existing domestic legislative field, numerous obligations stipulated by international treaties, as well as the requirements of European energy legislation.

Updating of such an important document for the country as the Energy Strategy is a complex, multi-step process that requires the participation of a wide range of experts.

References

1. Moroz O. V., Karachyna N. P., Shyian A. A. (2011), *Kontseptsiia ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpriemstva: monohrafiia* [Concept of economic safety of modern enterprise: monograph], VNTU, Vinnytsia, Ukraine.

2. Shchurov I. V. (2022), "Upravlinnia enerhetychnoiu bezpekoiu ekonomichnoho seredovyscha: paradyhmalni kharakterystyky", *Innovation and Sustainability*, vol. 3, pp.193-198.

PUBLIC ADMINISTRATION OF DIGITALIZATION IN THE MILITARY SPHERE

Rozhko V.M.

PhD student,

National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

In order to meet the needs of the state in modern highly effective weapons systems, military and special equipment (various intelligence systems, targeting and high-precision means of land-, air- and sea-based fire damage, radio-electronic warfare and navigation support equipment, robotics and unmanned platforms of various purposes etc.), in accordance with the established regulations, national and international standards, in the Strategy for the Development of the Military Industry, for the digitalization of the Military Industry, it is recommended:

- to improve the planning system by creating and implementing a single information and analytical system of the central executive body, which would be responsible for the formation and implementation of state military-industrial policy as a modern mean of decision-making support;

- to develop of automated systems for management, construction and protection of basic and critical technologies (register of critical technologies and competencies);

- to create and implement of secure automated information and analytical systems: making accounting and analysis of the activities of enterprises of the defense-industrial complex; a single information base of research and development works, results of intellectual activity, technologies and design documentation for military products, special and dual purpose; making expert monitoring of the activities of entities and objects of the defense sector of the economy of Ukraine.

At the same time, one of the indicators of the effectiveness of the implementation of the Strategy for the Development of the Armed Forces was established not only the number of the latest types of weapons, military and special equipment that must be supplied for the needs of the forces of the security and defense sector, the development of which is impossible without the use of modern digital technologies, but also the number of introduced modern digital technologies in the research and production activities of enterprises of the defense-industrial complex.

It is appropriate to promptly carry out a significant reduction of all the terms of implementation of current program documents in the field of military security and the development of the defense-industrial complex, and in the future, in order to avoid early notification to a potential enemy of one's defense intentions, to approve “road maps” in the field of defense with simultaneous, and not delayed approval of plans for specific and effective measures for their implementation, in particular aimed at providing all defense forces with high-tech weapons of Ukrainian production.

References:

1. Martin A. (2008). “Digital literacy and the “digital society”, Digital Literacies Concepts Policies Practices, 30, pp. 151–176.

2. Martsenyuk T. (2014). “Gender and Revolution in Ukraine: Women’s Participation in Euromaidan Protests of 2013–2014”, *Perspectives on Europe*, 44(2), pp. 15–22.

THE PROCESSES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

Seidova-Bohoslovska Elvira

graduate student,

National Aerospace University H.E. Zhukovsky

«Kharkiv Aviation Institute»

Kovalchuk Veronika

Doctor of Science (Public Administration), Full Professor, Head of the

Department of Economics and Public Administration, National Aerospace

University H.E. Zhukovsky «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv

Shvedun Viktoriia

Doctor of Science (Public Administration), Full Professor,

Head of the Scientific Department

on Problems of Management in the Civil Defence Sphere,

Educational, Scientific and Production Centre,

National University of Civil Defence of Ukraine

However, the most difficult change for traditional sectors of the economy and management will be, in our opinion, not so much the creation and integration of technologies as the fundamental restructuring of corporate culture and organization. An iterative, adaptive approach, higher risk tolerance, characteristic of the entrepreneurial mentality, are largely alien to established approaches to big business management. Therefore, it is difficult to perceive that the structure of any industry and company today should be perceived as a basic variable, not a constant one.

In this sense, there are changes like the cost analysis approach adopted in microeconomics. As it is known, in a short period it is customary to allocate constant and variable costs, while the latter periods are often called «decisive» in the scientific literature, since the management of the company can influence them.

At the same time, in the cost structure there are those that are accepted as unchanged ones – these are fixed costs. But when moving to a long period, all costs become variable. There are no more fixed costs, management gets a lot of leeway, because it can affect all areas of business associated with costs without exception. But, on the other hand, this situation leads to concerns about rising uncertainty, which could lead to a market failure of the firm [1; 3].

Thus, digital transformation for modern control systems is:

1) a growth driver, which ensures the construction of digital business models with the help of: stimulating growth within and outside the framework of the

organization's main business; identify and create new digital business models ensuring long-term competitiveness;

2) a tool to improve efficiency based on the transformation of the operating business model into digital technologies due to: optimization of business processes of all levels and reduction of costs; rational use of existing competencies and infrastructure; translation of the entire value chain into digital technologies and modernization of IT architecture;

3) the basis for breakthrough innovations, which, in turn, is the basis for the creation of a corporate incubator and venture capital by: identifying promising opportunities for growth in the future; early creation of conditions for access to the latest, as well as additional technologies; positioning as a partner in the long term [1; 2].

However, in our opinion, in order to use digital data effectively, management systems must constantly implement new technologies, test them and use the results obtained to better adapt and be ready for the tasks of the future. Despite the fact that the introduction of new technologies is a riskier approach than the use of already familiar systems and devices, the potential opportunities and returns will, in our opinion, be significant.

The four technological foundations of digital development, on which it is advisable to build the process of digital transformation, traditionally include:

1) «big data», which implies the explosive growth of data storage and processing capabilities in all types of computer systems, the future basis of artificial intelligence;

2) sociality – the need to attract a large number of users who perform different roles;

3) mobility – availability of information from any point of space;

4) cloudiness – a way to store data [2; 3].

Their combination allows us to significantly reduce the cost of business processes, analytically adapt products to the needs of each specific client (customization) and deliver goods and services if and where they are needed. It is on customization that we want to emphasize, because it is a prerequisite for rapid service of economic activity, which manifests itself in the economies of all countries of the world, even the underdeveloped ones, and in the developed economies it is one of the key development trends. Thus, digital transformation is closely related to the advanced development of the service sector, observed from the last quarter of the XX century to the present.

References:

1. Foster J. (2000). Competitive Selection, self-organisation and Joseph A. Schumpeter, *Journal of Evolutionary Economics*, 10(3), 311-328.

2. Mendling J., Pentland B., Recker, J. (2020), «Building a Complementary Agenda for Business Process Management and Digital Innovation», *Eur. J. Inf. Syst.*, vol. 29, pp. 15–27.

3. Pasichnyk V.V., Shakhovska N.B. (2008), *Data warehouses: textbook*. Way, Lviv, Magnolia.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНИ

Беззубко Ю.І., магістр

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Беззубко Б.І., к. держ. упр. доц.

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

Стратегія економічного розвитку представляє послідовну діяльність уряду, його відповідних структур, суб'єктів управління для досягнення стратегічної мети, яка відповідає пріоритетам розвитку країни, тенденціям світового суспільства. У залежності від об'єкту і масштабу управління можливо виділити наступні ієрархічні рівні стратегій економічного розвитку:

- стратегія розвитку підприємства;
- галузева стратегія розвитку;
- регіональна стратегія розвитку;
- національна стратегія розвитку країни;
- стратегія розвитку інтеграційного блоку;
- глобальна стратегія розвитку.

Національні стратегії розвитку враховують ресурсні можливості і особливості країн, спрямовані на підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку. Стратегії інтеграційних блоків пов'язані із наявністю спільних завдань у країн, які входять до цих об'єднань. Наявність такої стратегії допомагає ефективному вирішенню глобальних проблем в умовах обмеженості ресурсів. Глобальна стратегія розвитку заснована на єдиному глобальному економічному просторі. Вона сприяє здійсненню колективного регулювання глобальних процесів, пошуку нових ефективних форм та методів економічної взаємодії.

За останні роки в Україні було розроблено ряд національних стратегій, але деякі стратегії носять декларативний характер у зв'язку із відсутністю ефективного механізму їх реалізації (табл. 1).

Таблиця 1. – Характеристика основних національних стратегій розвитку України

Назва національної стратегії	Проблеми розробки і реалізації стратегії
«Стратегія сталого розвитку України до 2030 року» [1]	Проблеми: відсутність системної методології розробки, дієвих механізмів управління; не встановлені кількісні та якісні показники впровадження Стратегії; відсутні терміни виконання, відповідальні виконавці, механізми оцінювання досягнення результатів. За думкою фахівців, необхідна «системна, покрокова технологія розробки та реалізації відповідних програм / проектів для досягнення стратегічних цілей, яке здійснюється за визнаними регламентами і методиками».

«Стратегія розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року» [2]	Технократичний характер стратегії, не надано впливу високотехнологічних індустрій на екологію і людину.
«Національна економічна стратегія на період до 2030 року» [3]	Зазначені успішні наслідки євроінтеграції та членства України в НАТО, не проаналізовано вплив негативних наслідків, загроз і викликів глобалізації та глобальної економіки.
Стратегія національної безпеки України» № 392 від 14 вересня 2020 р.[4]	Визначено загрози енергетичній, інформаційній, екологічній і техногенній безпеці. Зазначено серед пріоритетів суспільний розвиток (людський капітал); європейська і євроатлантична інтеграція.

Здійснимо більш розгорнуту характеристику основних положень «Національної економічної стратегії на період до 2030 року» [3]. Відповідно до цього стратегічного документа досягнення економічного розвитку передбачається здійснювати в декілька етапів:

- перший етап (2021–2025 рр.) «Підвищення конкурентоспроможності на основі цифрових індустрій; прямих іноземних інвестицій; модернізації виробництва і т.п.»;

- другий етап (2026–2040 рр.) «Інноваційне зростання на основі залучення талановитих фахівців з усього світу».

До основних недоліків розробки стратегій економічного розвитку України слід віднести також:

- відсутність спадковості у розроблених стратегіях і програмах;
- матеріали середньострокових і довгострокових стратегій (цілі, завдання, цільові індикатори і показники досягнення, інструменти реалізації і т.п.) не пов'язанні між собою, є суперечливість у формулюванні стратегічних завдань, відсутня ієрархічність цілей та завдань;

- не використовується сценарний підхід при розробці стратегій, завдяки якому можливо реагувати на глобальні зміни. Це також не дає можливості здійснювати вибір стратегічних рішень на основі альтернативності та багатоваріантності;

- не здійснюється якісна оцінка досягнення цілей та завдань стратегій;
- не визначаються обсяги фінансування, ресурсного забезпечення (кадрового матеріально-технічного), організаційний механізм, які необхідні для реалізації та контролю розроблених стратегій;

- не розроблено механізми контролю і моніторингу здійснення стратегій, розрахунку ефективності їх здійснення.

Розробці національних стратегій повинно передувати створення концепцій, формування теоретичних засад. При формуванні теоретичних засад необхідно враховувати наявність наступних концепцій:

1) концепція «багатополярного світу», сутність якої полягає у визнанні, що проведення політики на світовій арені залежить від різного рівня можливостей і могутності країн;

2) концепції «переходу впливу» – на світовій арені постійно здійснюється боротьба за лідерство між країнами;

3) концепція «уніполярного світу» – про існування балансу сил між країнами з виділенням глобальних центрів: Китай, США, Росія, Країни Європейського Союзу. Для України важливим є приєднання до Європейського Союзу, проведення політики європейської інтеграції.

При створенні національної стратегії економічного розвитку необхідно враховувати: оцінку рівня конкурентоспроможності країни в глобальній економіці на основі аналізу місця у відповідних світових рейтингах; глобальні тенденції, загрози, виклики та можливості глобальної економіки. До основних завдань національних стратегій розвитку слід віднести наступні:

1. Визначення конкурентних переваг економіки країни, загальних передумов для підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

2. Вирішення економічних, соціальних і духовних завдань розвитку країни.

3. Ослаблення негативних наслідків і впливів глобальної економіки на національну економіку.

4. Процеси відновлення країни у післявоєнний час.

При розробці національної стратегії пропонується використовувати в якості цільових орієнтирів підвищення місця країни в пріоритетних міжнародних рейтингах конкурентоспроможності.

Стосовно тенденцій, що формуються під впливом глобальної економіки в найближчій перспективі, які потрібно враховувати при розробці галузевих і національної стратегій розвитку, можливо визначити наступні:

- зниження попиту на продукцію металургійної галузі;
- процеси справедливої трансформації в вугільній галузі;
- розвиток зеленої енергетики.
- підвищення розвитку будівельної галузі у процесах відновлення країни.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» схвалено Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

2. Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT2490>.

3. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

4. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/392202035037>.

СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

*Биндас Д.Д. ад'юнкт
навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного
захисту України*

*Керівник: Домбровська С.М. д.н.держ.упр., проф.
Заслужений працівник освіти України, начальник ННВЦ НУЦЗУ*

Провідним і своєчасним питанням в нашій країні є реальне вдосконалення системи цивільного захисту, попередження надзвичайних ситуацій і зниження масштабів матеріальних, соціальних та інших втрат від воєнної агресії РФ і воєнного стану на території України. Сьогодні, під час активної фази воєнного вторгнення РФ стало зрозумілим, що потребують кардинального оновлення організаційно-правові та економічні (ресурсні) механізми публічного управління та адміністрування у сфері цивільної безпеки, зокрема за допомогою вчасного та дієвого використання сучасних засобів (інструментів) їх розвитку та вдосконалення.

Відзначимо, що сфера цивільного захисту населення та територій, будучи стратегічним сегментом українського державотворення та всієї економіки, виступає важливим чинником становлення дієвої системи господарювання в Україні, тому ефективність державного управління цим сегментом дає можливість конкурувати державі в світогосподарських відносинах і внести свій вклад у інтеграційні прагнення України.

Конституційно закріпленою нормою в Україні є те, що найвищою соціальною цінністю у нашій державі є людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека. Безумовно, безпека та захист є однією з найголовніших умов життя людини та найважливішим принципом існування суспільства.

У свою чергу одним із найважливіших і невід'ємних елементів засад конституційного ладу, за умов мирного часу, є цивільна безпека, що спрямована на попередження та подолання ризиків і загроз впливу зовнішніх та внутрішніх чинників небезпеки на громадян, суспільство, окремих територій та державу в цілому. З огляду на це, забезпечення захисту населення та територій, підвищення рівня цивільного захисту, розроблення заходів безпеки та створення сприятливих умов для реалізації державної політики в сфері цивільної безпеки людини є одним з пріоритетів державного управління сферою цивільного захисту в Україні [1].

Відзначимо, що сам цивільний захист і безпека є одним із видів суспільної безпеки, який включає в себе комплекс суспільних відносин, що на нормативній основі забезпечує стан життєдіяльності суспільства, захищеність особи, матеріальних і культурних цінностей, суспільства та держави від надзвичайних ситуацій шляхом їх запобігання та їх наслідків.

Проблеми гарантування цивільного захисту, оцінки віх видів ризиків і загроз, питання публічного управління у сфері цивільного захисту та адміністративно-правового забезпечення функціонування системи забезпечення цивільного захисту людини та територій розглядаються науковцями й практиками декількох суміжних галузей, таких як публічне управління, економіка, право, історія та ін.

Напрями розвитку всіх видів захисту в сучасних умовах розвитку України та організаційно-правовий механізм публічного (державного) управління в цій сфері відіграє значну роль, зокрема, стосовно попередження загроз і ризиків виникнення надзвичайних ситуацій. Такій підхід до формування дієвої системи захисту від надзвичайних ситуацій потребує вдосконалення за наступними напрямами:

- підвищення рівня стійкості функціонування економічних об'єктів у випадках настання та розвитку надзвичайних ситуацій;
- забезпечення профілактики наслідків щодо надзвичайних ситуацій та усунення їх негативних наслідків з матеріально-технічної й фінансової точки зору;
- розробка державної політики в сфері захисту населення та територій відносно забезпечення функціонування національної системи з профілактики та реагування на випадки виникнення надзвичайних ситуацій;
- підвищення безпеки громадян і довкілля, профілактика настання та виникнення ситуацій надзвичайного характеру;
- формування державного нагляду та контролю за реалізацією заходів щодо підтримки безпеки громадян від випадків настання та розвитку надзвичайних ситуацій [2].

Сучасний етап розвитку цивільного захисту вимагає подальшого реформування єдиної системи цивільного захисту в сучасних безпекових умовах в частині вдосконалення чинного законодавства, використання провідного досвіду країн-членів ЄС інших щодо розвитку цивільного захисту, застосування новітньої технології реагування на надзвичайні ситуації, зміцнення потенціалу ОТГ (питання децентралізації) у сучасних безпекових питаннях. Питання розвитку цивільного захисту населення потребують теоретичного опрацювання з метою формування наукової думки у сфері сучасних безпекових умов розвитку, зокрема за умов децентралізації влади в Україні. Сукупність змін у життєдіяльності населення України свідчить про усвідомлення науковою спільнотою неможливості ефективно протидіяти надзвичайним ситуація та загрозам безпечного розвитку суспільних відносин в Україні. Реагування на надзвичайні умови та ситуації природного та техногенного характеру потребує значних зусиль, зокрема науковців і практиків у сфері публічного управління, спрямованих у напрямі вдосконалення національної системи цивільного захисту.

Література:

1. Павлов С.С., Коробка І.М. Цивільний захист населення та окремих територій як об'єкти публічного управління в Україні. *Правові питання деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Бюлетень*

моніторингу законодавства України / Загальна редакція О. Л. Копиленка; Інститут законодавства Верховної Ради України. Вип. 8. К. : Вид-во «Людмила», 2020. С. 75-114.

2. Маслов Є. П. Державна політика у сфері цивільного захисту України в умовах надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс] / Є. П. Маслов. Режим доступу : www.zerkalov.kiev.ua.

УДК 351:77

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

*Бищенко Г.М., аспірант
кафедри публічного управління та адміністрування,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі*

Стратегічно важливою сферою соціально-економічного розвитку кожної країни, яка є ключовим індикатором якості життя її громадян та показником сталого розвитку є система охорони здоров'я. Питання інформатизації охорони здоров'я визначені пріоритетними з моменту здобуття незалежності України (Указ Президента України від 31 травня 1993 р. №186 «Про державну політику інформатизації України», Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1994 р. №605 «Питання інформатизації», Концепція державної політики інформатизації охорони здоров'я), які передбачали забезпечення всебічної демократизації процесів створення та споживання інформації, загальнодоступність інформаційних ресурсів і послуг та захист прав особистості від інформаційного вторгнення.

У 2017 році в Україні розпочалась реформа системи охорони здоров'я, що полягає в зміні системи фінансування та запровадженні принципу «гроші ходять за пацієнтом». Важливим інструментом впровадження реформи є інформатизація охорони здоров'я, що дозволяє значно підвищити ефективність та прозорість охорони здоров'я.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій мав значний вплив на сферу охорони здоров'я, наслідком чого було запроваджено електронну систему охорони здоров'я. Так, протягом 2017-2018 рр. відбулось ряд системних зрушень у сфері інформатизації галузі: прийнято Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», ряд підзаконних актів, якими було врегульовано діяльність електронної системи охорони здоров'я та інституцій, що мають її впроваджувати.

Протягом 2019-2020 рр. ухвалено базові законодавчі акти, в яких електронна система охорони здоров'я і цифрові інструменти визначені як основні для розвитку сфери. 28 грудня 2020 року уряд схвалив Концепцію розвитку електронної системи охорони здоров'я, метою розробки якої є нормативно-правове забезпечення розвитку електронної охорони здоров'я, що характеризується підвищенням якості та доступності медичних послуг.

Концепцією розвитку електронної системи охорони здоров'я, затвердженою розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. №1671-р, визначено поняття «електронна охорона здоров'я» - екосистема гармонічних та взаємоприйнятних інформаційних відносин усіх учасників медичного середовища держави, які базуються на економічно ефективному та безпечному використанні інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на підтримку системи охорони здоров'я, включаючи медичні послуги, профілактичний нагляд за здоров'ям, медичну літературу та медичну освіту, знання та дослідження [1].

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я електронна охорона здоров'я – економічно ефективна та надійна форма використання інформаційно-комунікаційних технологій в інтересах охорони здоров'я та пов'язаних з нею галузей, у т.ч. служби медико-санітарної допомоги, медичного нагляду, медичної літератури, медичної освіти, знань і наукових досліджень у галузі охорони здоров'я.

Електронна охорона здоров'я включає в себе інформаційно-комунікаційні системи (ЕСОЗ, ЕЛІССЗ, e-Stock, MedData), реєстри та дані (дашборди Національної служби здоров'я, «Центру громадського здоров'я», телеграм-бот «Медичних закупівель України»), телемедицину (в 2022-2023 рр. впроваджено телемедичне консультування щодо вибухо-вогнепальних та опікових травм, консультативна мережа з використанням пристроїв віртуальної присутності (робот Litev3), телемедична реабілітація «RGS» з напряму нейросенсативних розладів, віртуальна операційна «Eriqar», медичний робот «HomeDoctor», телемедична кардіотокографія KTG «Carebits»), інші цифрові проекти в сфері громадського здоров'я, звітів, договорів та оплат за програмою медичних гарантій, нових можливостей для медичних і фармацевтичних працівників та пацієнтів, даних і аналітики, прогнозування у сфері та цифрової освіти.

Електронна охорона здоров'я дозволила упорядкувати процеси надання медичних послуг, позитивно вплинула на якість та вартість медичної допомоги, забезпечила взаємодію між пацієнтами, медичними працівниками та установами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

В 2020-2022 рр. для більш ефективної взаємодії партнерів та управління розвитком електронної охорони здоров'я Міністерством охорони здоров'я України створено офіс координації розвитку електронної охорони здоров'я, завданням якого є забезпечення міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії всіх стейкхолдерів (органів державної влади, місцевого самоврядування, надавачів медичних послуг, бізнес-сектору, міжнародних та громадських організацій). Напрацьовано дорожню карту, згідно з якою заплановано реалізувати понад 120 цифрових проектів, покликаних забезпечити якість, безпечність та доступність медичних послуг для пацієнтів. До дорожньої карти на 2023 рік увійшли 107 цифрових проектів у сфері охорони здоров'я, спрямованих на автоматизацію процесів для медичних працівників, підвищення якості, доступності та безпеки медичних послуг для пацієнтів, тощо [2].

На сьогодні триває розвиток ключових систем і реєстрів, необхідних для сфери охорони здоров'я. Зокрема, функціонує 13 інформаційно-комунікаційних систем та 45 реєстрів [3].

Розвиток електронної охорони здоров'я сприяє здійсненню основних прав людини в результаті підвищення рівня справедливості, солідарності, якості життя і якості медико-санітарної допомоги, дозволяє підвищити ефективність медичного обслуговування, поліпшити доступ до медико-санітарної допомоги. Попри величезний потенціал застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері охорони здоров'я, запровадження в Україні електронної охорони здоров'я потребує вирішення низки проблем, із обов'язковим запозиченням передового зарубіжного досвіду.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1671-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>

2. Створено офіс координації розвитку електронної охорони здоров'я. Український медичний часопис. URL: <https://umj.com.ua/uk/novyna-237026-stvoreno-ofis-koordinatsiyi-rozvitku-elektronnoyi-ohoroni-zdorov-ya>

3. Що таке електронна охорона здоров'я (eHealth)? Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/elektronna-ohorona-zdorovja>

УДК 658.012

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Біденко Є.І., студентка 1-го курсу, факультет
програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім.. М.Є.Жуковського «Харківський
авіаційний інститут»*

*Ковальчук В.Г., в.о. завідувача кафедри
економіки та публічного адміністрування,
д-р наук з держ.упр., професор*

Сучасна система місцевого самоврядування в Україні перебуває на етапі важливих структурних трансформацій, спрямованих на покращення її адміністративної ефективності. Одним з ключових аспектів цього процесу є ідентифікація та вирішення основних проблем, які гальмують розвиток місцевих громад. Структурні трансформації можуть бути орієнтовані на оптимізацію організаційних структур, врядування та розподіл повноважень.

Інноваційні підходи управління місцевими ресурсами є важливим елементом стратегії сталого розвитку громад та мають на меті оптимізацію використання ресурсів для досягнення екологічної, економічної та соціальної стійкості. Вони сприяють не лише сталому розвитку, а й забезпечують міцний фундамент для економічного зростання та підвищення якості життя мешканців місцевих громад.

Вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування передбачає проведення системної структурної реформи, спрямованої на оптимізацію та адаптацію їх до сучасних викликів та потреб громад.

Розвиток механізмів фінансової самостійності та ефективності управління бюджетними ресурсами на рівні місцевих органів, спрямований на забезпечення сталого розвитку громади і раціональне використання коштів.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє залученню громадськості та оптимізації внутрішніх процесів для підвищення транспарентності роботи органів місцевого самоврядування.

Участь в міжнародних ініціативах та обмін досвідом є важливим компонентом вдосконалення роботи місцевого самоврядування в Україні. Активна участь в міжнародних форумах дозволяє враховувати найкращі світові практики та стандарти у поліпшенні діяльності органів місцевого самоврядування. Співпраця з іншими країнами надає можливість вивчення та впровадження новаторських підходів, які допоможуть оптимізувати процеси управління та розвиток громад. Засвоєння міжнародних стандартів підзвітності та прозорості дозволить поліпшити рівень довіри до органів місцевого самоврядування.

Для сучасного управління та впровадження демократичних принципів потрібно:

- створювати електронні платформи, де громада може висловлювати свої пропозиції, коментувати і розмовляти з органами влади в онлайн-режимі;
- проводити референдуми за важливими питаннями;
- організувати відкриті публічні обговорення та збори з метою вислуховування поглядів та зауважень громади;
- проводити тренінги та інформаційні кампанії для підвищення рівня обізнаності та освітньої культури громадськості.

Розбудова таких дій сприятиме активній участі громади у прийнятті рішень, формуванню відкритого та взаємовигідного діалогу між органами влади і суспільством.

Останнім часом в Україні спостерігається активний процес вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування. Зокрема, важливим етапом цього стало прийняття Закону про місцеве самоврядування, який визначає ролі та повноваження органів влади на різних рівнях.[1] Зміни в законодавстві спрямовані на забезпечення більшої автономії та відповідальності місцевих органів перед громадою, впровадження механізмів громадської участі в прийнятті рішень.

Децентралізація сприяє формуванню самостійних, стійких та конкурентноспроможних громад, здатних самостійно приймати рішення і забезпечувати розвиток свого регіону. Так, створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в Україні виявилось значущим кроком у напрямку місцевого самоврядування.

Вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування є стратегічно важливим для забезпечення сучасного і ефективного управління, що відповідає потребам та очікуванням громадян в умовах динамічного соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Закон України про місцеве самоврядування : За станом на 15 січ. 2004 р.. Офіц. вид. Київ : Парлам. вид-во, 2004. 72 с.20:53 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

УДК 351:004(477)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

*Гарашук В.О., аспірант
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д.держ.упр., проф.,
професор кафедри економіки та публічного управління*

Необхідність цифрової трансформації публічного управління очевидна в багатьох аспектах. Громадяни хочуть взаємодіяти з органами влади онлайн, щоб отримати доступ до необхідної інформації та послуг у будь-який час, не йдучи до них безпосередньо. Публічні установи, які працюють лише «на папері», є не лише більш неефективними у своїх процесах, але й менш ефективними у своїй меті. Цифровий уряд не тільки використовує потенціал цифрового суспільства та економіки, але й надає їм нові можливості та повноваження.

Досягнення цифрової трансформації потребує загальнодержавного та орієнтованого на громадян підходу. Необхідно: створити інституційну структуру та систему управління, яка спрямовує, спонукає та координує зусилля; розробити нормативну базу, яка забезпечує правову основу для нових цифрових процесів; проектувати інфраструктуру та інструменти, які закладають технологічні основи трансформації; просувати цифрові таланти; а також створювати нові цифрові процеси та послуги для трансформації того, як публічна адміністрація взаємодіє з громадянами.

Розвиток цифрових технологій пропонує великий потенціал для вирішення найбільш невпинних проблем, з якими стикається Україна, таких як брак довіри, низька продуктивність і стійка нерівність. До березня 2020 року цю фразу часто можна було прочитати в документах щодо майбутнього розвитку як один із актуальних інструментів прискорення прогресу. Але з початком пандемії COVID-19 вираз «цифрова трансформація» став повсюдним і майже завжди асоціюється з двома поняттями: інклюзивність (тобто на благо всіх) і терміновість (тобто на даний момент).

COVID-19 перетворив цифрову трансформацію з прагнення на основний інструмент державної політики. Втім сучасні концепції, розробки та рекомендації не залежать від контексту COVID-19 чи будь-якої іншої несприятливої події, яка обмежує здатність людей до особистої взаємодії, але вони роблять доступним вміст нових технологій більш актуальними і, безумовно, більш ціннішими для тих, хто має прискорити цифровий розвиток своїх країн.

Для деяких людей і організацій в публічному секторі технології вже змінили парадигми: як спілкуватися, як купувати, як отримувати доступ до адміністративних послуг. Однак цей прогрес був частковим з таких причин:

1. Паперове ведення справ продовжує панувати.
2. Багато людей і організацій все ще не можуть або не хочуть постійно та активно користуватися Інтернетом, не кажучи вже про доступ до послуг через нього.
3. Багато публічних організацій продовжують функціонувати так само, як і минулого століття.
4. Багато органів влади надають цифрові послуги за допомоги ряду спеціальних зусиль із різною якістю та обмеженим використанням.

Для вирішення широкомасштабних викликів необхідно прийняти комплексний і стратегічний підхід, який охоплює всі сектори суспільства та всі рівні влади та спрямований на наскрізну зміну парадигми.

Однак це не означає ігнорувати великий прогрес, досягнутий на цифровій арені. Як доказ зацікавленості, виявленої органами влади, понад 70 відсотків країн мають стратегію цифрового уряду. Крім того, у багатьох країнах (в Україні у тому числі) більше мобільних телефонів, ніж людей, а у середньому 74 відсотки населення підключено до мережі Інтернет. Також багато країн вже оцифрували більшість процедур і послуг, що надаються органами влади та іншими установами, включаючи використання цифрової ідентифікації та онлайн-платежів, і вже консолідували всю свою офіційну веб-присутність в одному домені.

Однак настав час переходити від окремих зусиль до комплексного підходу та втілювати більш амбітні плани в життя. Цей комплексний підхід, – цифрова трансформація на національному рівні, – значною мірою залежить від дій центрального уряду, оскільки жоден інший суб'єкт не може встановити нормативну базу, створити стандарти, надати загальні послуги та об'єднати всі верстви суспільства та всі рівні влади. Громадяни вимагають цього, і цього потребує економіка: наскрізне використання технологій та Інтернету для підвищення ефективності, певності та прозорості взаємодії та транзакцій, як державних, так і приватних. У той же час органи влади також потребують цього, щоб відповісти на тиск бюджетної економії та підвищені очікування громадян.

При цьому ключовим елементом цифрової трансформації є горизонтальні послуги, також відомі як «спільні інструменти» або «сервіси платформ». Це інструменти, які служать усім органам влади, разом з громадянами і підприємствами, і їх потрібно створити лише один раз. Хоча звучить природно, що має бути єдиний цифровий ідентифікатор, який обслуговує всі державні та приватні цілі, і єдина платформа сумісності, яка обслуговує всю країну, існують інші елементи, які зазвичай копіюються установою за установою: платіжні системи,

центри обробки даних, та сповіщення, серед іншого. Тому Використання ефекту масштабу є ключовим для досягнення цілей цифрової трансформації.

Література

1. OECD (2020). Government at a Glance 2020. OECD Publishing, Paris.
2. World Bank (2020). World Development Indicators. World Bank, New-York.

УДК 352.075

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Голованчук О.Г., студентка 1-го курсу магістратури
Факультет програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В.Г., д-р. наук з держ.упр.,
в.о. завідувача кафедри економіки
та публічного управління*

В Україні є низка невирішених питань регіонального розвитку та посилення територіальних соціально-економічних диспропорцій, які потребують шляхів розвитку.

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає постійного удосконалення діяльності державних структур, зокрема регіональних органів державного управління. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку територій, забезпеченні соціально-економічної стабільності та підтримці ініціатив на рівні місцевих громад.

Для державного управління важливо, виходячи з конкретних цілей і спираючись на ринкові відносини, які формуються, забезпечити максимально повний збіг інтересів суспільства й окремих його членів. Причому варто мати на увазі, що інтереси суспільства — це не просто сума інтересів окремих його членів. За інтересами приховані об'єктивні, відособлені потреби розвитку окремої людини, регіону, усього суспільства. Велику роль в узгодженні інтересів відіграє організаторська робота з кадрами. Кожна соціально-економічна система повинна мати чіткий механізм об'єктивної оцінки і добору управлінських кадрів за їх реальними можливостями, що виражається в кінцевих результатах праці [1].

Зазвичай, регіональні органи державного управління забезпечують реалізацію державної політики на регіональному рівні та виконують функції, що передбачені законодавством.

Розглянемо наявну, доступну широкому загалу, систему формування та організації діяльності державної влади на обласному рівні. Структура органів влади на рівні регіонів представлена обласними й районними державними адміністраціями областей.

Організаційні структури органів виконавчої влади обласного рівня мають типовий склад, майже не відбиваючи особливості конкретних територій. Назви й зміст діяльності структурних підрозділів обласних державних (військових) адміністрацій, їх повноваження та компетенції дозволяють вказати на їхні певні невідповідності.

На останні роки, а саме 2020-2023, припало немало труднощів, які мали значний вплив на апарат державного управління регіональними органами. З основних можна виділити пандемію COVID-19, повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України, блекауту та інше.

За думкою Монастирського Г. [2], всі ці проблеми позначилися на всіх сферах життєдіяльності людської цивілізації, виявивши слабкі сторони управлінського механізму розвитку соціально-економічних систем на всіх рівнях ієрархії: глобальному, національному, регіональному, муніципальному, організаційному та особистісному. Ці складнощі особливо гостро вплинули на муніципальне управління, оскільки саме на рівні місцевої влади формується середовище функціонування людей, яке в умовах нестабільності вимушено зазнало певних економічних та соціальних обмежень.

Для вирішення цього питання необхідно, спираючись на зарубіжний досвід, удосконалити структуру органу державного управління, яка наразі потребує чіткої архітектури та функціональних корективів у багатьох областях України.

Найкращою можливістю для удосконалення діяльності регіональних органів державного управління є розвиток потенціалу Обласної державної (військової) адміністрації, як головної одиниці управління регіоном.

Основою ефективності реалізації функцій органів державної влади є дотримання принципу прозорості, децентралізації, інноваційності, поєднання державного та ринкового регулювання, індивідуальної свободи та нових форм колективної та особистої відповідальності.

Сьогодні Україна перебуває в перехідному періоді формування державності, пов'язаного з асоціацією з Євросоюзом, що неминуче вимагає трансформації системи державного управління, передбаченої стратегією вдосконалення державного управління. Кращим напрямком удосконалення є робота у сфері підвищення рівня цифровізації та інноваційності, забезпечення прозорості та участі громадськості, реформування децентралізації в діяльності апарату органів місцевого самоврядування.

Відповідно до проведеного дослідження, відзначаємо декілька етапів щодо покращення можливостей вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування:

1. Стратегічне планування: визначення чіткої стратегії діяльності органу; розробка довгострокових та короткострокових планів розвитку; забезпечення взаємодії з іншими відомствами і регіональними органами для вирішення комплексних завдань.

2. Забезпечення прозорості та відкритості: створення механізмів для публічного доступу до інформації про рішення та дії органу; організація громадських слухань та консультацій для залучення громадської думки.

3. Результативність та оцінка: впровадження системи моніторингу та оцінки результативності діяльності; поширення передового досвіду та найкращих практик у сфері державного управління.

4. Автоматизація процесів: запровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації рутинних процесів та збільшення продуктивності; розвиток електронного врядування та е-послуг для зручності громадян та бізнесу.

5. Партнерство з громадськістю: взаємодія з громадськими організаціями та підтримка ініціатив громадян; залучення громадськості до процесів прийняття рішень.

6. Кадровий розвиток: забезпечення професійного розвитку співробітників через тренінги, семінари та навчання; створення механізмів мотивації та визнання праці співробітників.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зазначити, що удосконалення діяльності регіональних органів державного управління вимагає не лише технічних інновацій, але й зміни в культурі управління, підвищення рівня відкритості та відповідальності. Впровадження комплексних заходів дозволить створити ефективну та адаптовану до сучасних викликів систему регіонального управління.

Література:

1. Латинін М.А. Теоретичні основи державного управління регіональним розвитком. *Науковий вісник: Державне управління*. 2018. №1. С.57-66. DOI: <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2018-1/1-57-66> (дата звернення: 16.12.2023).

2. Монастирський, Г. Виклики публічного управління в умовах пандемії COVID-2019 на муніципальному рівні. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки* : матеріали доп. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю Тернопіль, 28 трав. 2021 р. / редкол. : Р. Р. Августин, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк [та ін.]; відп. за вип. М. М. Шкільняк. – Тернопіль : ЗУНУ, 2021. Ч. 1. С. 133-136.

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА ЕКОНОМІКУ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

*Головко В.В., студент, 5 курс,
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Економічний зріст та стійкість в контексті глобальних торговельних відносин:

Глобальні торговельні відносини визначають не тільки структуру міжнародного обміну товарами та послугами, але також глибоко впливають на економічний розвиток та механізми публічного управління країн. Цей вплив охоплює багато аспектів:

Зовнішня торгівля як кількісний показник економічного здоров'я. Обсяги міжнародної торгівлі стають важливим показником економічного зросту країни. Збільшення обсягів експорту і імпорту сприяє розвитку та допомагає збалансувати зовнішньоекономічні зв'язки.

Зміна структури галузей і ринків глобальні торговельні відносини вимушають країни переглядати структуру свого внутрішнього господарства. Вони спонукають до розвитку тих галузей, де є конкурентні переваги для експорту, що може вплинути на стратегії публічного управління.

Торгові угоди та регулювання: Укладання та дотримання міжнародних торговельних угод вимагає від публічних установ розробки та виконання політики торговельних відносин. Це включає в себе вирішення питань щодо мит, тарифів, технічних стандартів та інших регуляторних аспектів.

Фінансування громадських програм: Зростання торгівлі може призводити до збільшення податкових надходжень, які можуть бути використані для фінансування різних громадських програм, включаючи освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру та соціальний захист.

Виклики управління: публічне управління повинно вирішувати різноманітні завдання, пов'язані з торговельними відносинами, включаючи розробку та виконання політики торговельної стратегії та вирішення торговельних спорів.

Вплив на бюджети та фінансову стійкість. Зміни в міжнародних торговельних умовах можуть вплинути на фінансову стійкість країни, її бюджетні доходи та видатки, що потребує управління та регулювання з боку держави.

Вплив на зайнятість: зростання обсягу торгівлі може призводити до створення нових робочих місць в експортно-орієнтованих секторах економіки, що сприяє зниженню безробіття та покращенню життя громадян.

Глобальні торговельні відносини як двигун економічного зросту:

Поширення торговельних взаємозв'язків з іншими країнами виступає суттєвим каталізатором для економічного зростання та розвитку країн. Ця теза відображає важливість глобальної торгівлі як ключового елемента сучасної світової економіки, а також актуальність ліберального підходу до торгівлі для багатьох країн.

Збільшення обсягу міжнародної торгівлі має значущий вплив на економічний розвиток країн. По-перше, відкритість до міжнародної торгівлі дозволяє підприємствам розширити свої ринки збуту за кордоном, що викликає зростання попиту на їхню продукцію та послуги на міжнародному ринку. Це призводить до збільшення виробництва та створення нових робочих місць, що в свою чергу збільшує ВВП країни. Зростання ВВП, обумовлене розширенням експорту та імпорту, є одним із головних показників економічного здоров'я країни.

По-друге, глобальні торговельні відносини стимулюють створеність та інновації. Змагання на міжнародному ринку підштовхує підприємства до знаходження нових рішень та покращень у сфері технологій, якості продукції та ефективності. Конкуренція сприяє зниженню цін та покращенню якості товарів і послуг, що призводить до покращення якості життя споживачів.

Крім того, глобальна торгівля може мати додатковий вплив на інновації через передачу технологій та знань між країнами. Відкритий доступ до світового ринку сприяє обміну знаннями та технологіями, що може сприяти інноваційному розвитку країн.

Узагальнюючи, глобальні торговельні відносини виступають не лише як джерело економічного зростання, але й як каталізатор інновацій, розвитку та співпраці між країнами. Ця динаміка робить глобальну торгівлю важливим фактором сучасної економіки та публічного управління. Необхідно підтримувати відкритий та раціональний підхід до торгівлі, сприяючи створенню сприятливого середовища для міжнародного обміну та співпраці з метою забезпечення економічного добробуту та інноваційного розвитку всіх країн у глобальному співтоваристві.

Література:

1. Павленко О. П. Глобалізаційний аспект: позитивні та негативні наслідки [Електронний ресурс] / О. П. Павленко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/3_109746.doc.htm.

2. Радзівський І. А. Феномен глобалізації та державне управління [Електронний ресурс] / І. А. Радзівський. – Режим доступу: chromeextension://esnphlgnajanjnkcmbrancdjoidceilk/http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/F_ILOSOFIYA/03-RADZIEVSKIY.pdf

3. Мельник А. Ф. Вплив глобалізації на розвиток національної економіки. Адаптація національної економіки до глобальних змін [Електронний ресурс] / А.

Ф. Мельник. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/22176-121-vliv-globalzats-na-rozvitok-natsonalnoekonomki-adaptatsya-natsonalno-ekonomki-do-globalnih-zmn.html>.

МОЛОДІЖНА УЧАСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

*Горбатенко М.Я., студент III курсу,
факультет програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В.Г., в. о. завідувача
кафедри економіки та публічного управління,
д-р наук з держ. упр., професор*

Сучасні тенденції щодо зміни загального наративу “Молодь – це наше майбутнє” на новий: “Молодь – це наше теперішнє” довелося прийняти через активність молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики, її участь в проєктах та ініціативах, форумах, тренінгах, семінарах, а також, на жаль, через додаткові складні обставини, такі як повномасштабне вторгнення агресора в Україну. Сьогодні роль молоді в державі стала ще більш критичною та значимою, особливо в системі публічного управління та адміністрування, бо вона може принести новітнє бачення та інноваційні ідеї, які можуть допомогти вирішити проблеми, з якими стикається дана сфера. Так, молодь може допомогти вдосконалити процеси публічного управління використовуючи нові технології та інструменти.

Оскільки публічне адміністрування є важливим інструментом державного управління, його процес розвитку варто розглядати як один з ключових умов удосконалення функціонування всіх рівнів органів влади. Тому, через те, що публічне адміністрування безпосередньо пов’язане з вирішенням стратегічних завдань державних органів, організацій, інституцій тощо, враховуючи різні фактори: зовнішні, внутрішні, то існує потреба якісної реалізації нових механізмів самої системи. Це, перш за все: модернізація та удосконалення процесів залучення свідомих, освічених, активних, ініціативних молодих кадрів до роботи на державній службі.

Часто молодь починає пряму взаємодію з державною службою завдяки “соціальному ліфту”, молодіжному консультативно-дорадчому органу – Молодіжній раді, яка формує прозорість та відкритість роботи державної установи, а активна участь в ній дозволяє встановити корисні контакти з владою, фахівцями, політиками, депутатами, представниками громадських організацій та бізнесу. В свою чергу, орган влади, при якому створено дану раду, враховуючи досягнення молоді, може формувати кадровий резерв для муніципальних органів управління, освітніх та культурних установ, бізнесу тощо.

За даними голови Громадської організації “Українська асоціація молодіжних рад”, станом на 02.11.2023, в Україні створено понад 430 Молодіжних рад, а впродовж останнього року, попри всі виклики, з’явилося 120 нових [1]. Саме такий інструмент, як Молодіжна рада, є можливістю молоді для надання власних рекомендацій, проєктів, ідей, в тому числі це й можливість брати участь у засіданнях профільних робочих груп органу влади при якому її утворено, такі процеси допомагають сформувати принцип важливих дій та фактор “депутата” в очах однолітків, що сприятиме більшій участі молоді у публічному управлінні та формуванню громадянської свідомості.

Власне мотивацією щодо участі в системі державної служби для молоді, крім контактів, є те, що існує стабільність, соціальний захист та професійний розвиток, котрий також передбачений законодавством, а відчуття соціального впливу на прийняття певних рішень, зокрема робота з громадськістю: підвищує важливість власної ролі та участі в суспільній справі.

Можна чітко описати кількість державних службовців до 35 років, в т.ч. розподілити за статтю та категорією, на основі статистичних даних про склад державних службовців від Національного агентства з питань державної служби від 30.09.2023 – 34 154 осіб (всього молодих державних службовців віком до 35 років). Кількість державних службовців чоловіків до 35 років становить 9 869 осіб, з них: категорія "А" – 18 осіб; категорія "Б" – 2 000 осіб; категорія "В" – 7 851 осіб, а кількість державних службовців жінок до 35 років становить 24 285 осіб, з них: категорія "А" – 9 осіб; категорія "Б" – 2 690 осіб; категорія "В" – 21 586 осіб [2].

Як показує статистика, то від загальної кількості державних службовців – 161 575 осіб відсоткова частка представників молоді становить приблизно 21 %. На основі цих показників можна сформулювати висновок щодо малої актуальності державної служби серед молоді, котра, можливо, склалася через такі проблеми: недостатня привабливість професії, відсутність конкурентоспроможної заробітної плати, обмежені можливості інновацій та творчості, стрес, перевантаження, конфлікт поколінь з колегами, бюрократичність тощо.

На нашу думку, для якісного та успішного залучення молоді до участі у публічному управлінні, органи державної влади повинні ініціювати запровадження конкурсу на оплачуване стажування, під час якого молодь би поступово інтегрувалася та знайомила з державною системою. Зокрема, для налагодження комунікаційного контакту влада-молодь в різних засобах зв’язку, наприклад соціальні мережі, треба залучати вправного Social Media Marketing (SMM) спеціаліста з числа молоді. Також, важливо підтримувати зв’язок зі студентською молоддю, котра здобуває освіту в іншому місті, аби в подальшому кваліфікованому спеціалісту запропонувати подальшу професійну перспективу працевлаштування. Особливо це питання варто піднімати в регіонах, чії території є тимчасово окупованими.

В тому числі, вважаємо, що для вирішення питання конфлікту поколінь з колегами варто провести реформування щодо ієрархії та структури в різних державних установах, тобто: встановити відповідні вікові цензи для окремих

посад, а також створити систему переведення досвідчених службовців від прямого виконання обов'язків до навчально-підготовчого процесу майбутніх працівників. Необхідно проводити зустрічі між молоддю та представниками державних інституцій, залучати молодь до онлайн-голосувань та консультацій, аби впливати на прийняття рішень щодо різних питань.

Підсумовуючи, якщо говорити про користь молоді в державній службі, то очевидно, що молодь у публічному управлінні та адмініструванні відіграє важливу роль з багатьох причин: інноваційні рішення проблем; нова енергія в робочому середовищі; гнучкість для ефективного вирішення викликів та завдань; просування та представлення інтересів молоді в процесах прийняття рішень, які направлені на молодіжні програми та ініціативи; впровадження цифрових інструментів; формування потенціалу лідерських якостей для покращення роботи установи; використання міжнародного досвіду в професійній діяльності; зміцнення прозорості та відкритості в роботі державних установ, що сприяє підвищенню довіри громадян до владних структур; інтеграція глобальних стандартів та передових практик у роботу українських державних інституцій, що сприяє підвищенню їхньої ефективності та конкурентоспроможності.

Вважаємо за доцільне запропоновані механізми та інструменти імплементувати в життя, що сприятиме залученню активної молоді до сфери публічного управління та адміністрування, бо їхній внесок у державну службу буде проявлятися у змінах в системі управління та загалом в розвитку України.

Література:

1. Укрінформ - Наша мета – щоб у кожній громаді була молодіжна рада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3781865-nasa-meta-sob-u-koznij-gromadi-bula-molodizna-rada.html> (дата звернення: 10.08.2023)
2. Національне агентство України з питань державної служби - Статистичні дані КСДС. Головна | Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv> (дата звернення: 10.01.2024)
3. Бородін Є., Яцук В., Резніченко О. Практичний посібник для публічних службовців – учасників тренінгу за програмою «Молодіжний працівник». Інструменти публічного управління у сфері молодіжної політики. 2021, с. 292. URL: https://rada.info/upload/users_files/25299709/28ecacdc371a6a1ed8f792545d7df7aa.pdf (дата звернення: 09.01.2024).
4. Доценко Т. А. Питання залучення молоді на державну службу. Public Administration and Regional Development. 2021. № 12. С. 538–550. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2021.12.11> (дата звернення: 09.01.2024).

ЕФЕКТИВНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИМІРЮВАННЯ

*Гук А.О., аспірант
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д.держ.упр., проф.,
професор кафедри економіки та публічного управління*

Оптимальний розмір державних видатків є складним питанням для вирішення як емпірично, так і теоретично. На практиці, однак, політики повинні вирішувати період за періодом щодо рівня державних витрат, які мають бути спрямовані на максимізацію соціального добробуту (припускаючи, що уряди прагнуть саме цього). Рівні витрат значно відрізняються від країни до країни, і вплив додаткових витрат на граничні прибутки від добробуту все ще є відкритим для дискусій. Незважаючи на це, протягом багатьох років література надавала докази на підтримку ідеї про те, що вище певного порогу переваги від більших державних витрат, виміряні покращенням ключових соціальних та економічних показників, мають тенденцію до зменшення.

У ранніх роботах Танзі та Шукнехт [] використовували макропідхід для виявлення зв'язку між вищими державними витратами та вищим соціальним добробутом у вибірці з вісімнадцяти промислово розвинутих економік. Автори не знайшли доказів більшої вигоди в країнах із вищими державними витратами, враховуючи, що країни з нижчими рівнями державних витрат мали такі ж добрі соціально-економічні показники, як і перші, якщо не кращі.

Деякі науковці оцінюють результат державної політики у різних сферах та її зв'язок із ресурсами, що використовуються для вимірювання діяльності та ефективності органів влади, за допомогою концепцій результативності публічного сектора, а пізніше й ефективності публічного сектора. Спочатку дані концепції застосовувались до вибірки з двадцяти трьох промислово розвинутих країн ОЕСР, а пізніше поширились на і на інші країни. Загальний висновок дослідників у цій галузі полягає в тому, що малі уряди отримують кращі показники, ніж великі уряди, і що ринкові публічні сектори, як правило, ефективніші за бюрократичні.

Відновлений інтерес науковців, політиків і міжнародних організацій до аналізу та кількісної оцінки ефективності державних витрат на сукупному рівні нещодавно був мотивований поточними складними глобальними умовами. Несприятливе становище, з яким часто стикаються уряди (посилення бюджетного тиску та звуження меж дій для значного підвищення податкових надходжень) і дорогі наслідки фіскального дисбалансу, викликаного надмірним накопиченням державного боргу для фінансування високих рівнів видатків, які зазнали декілька країн останнім часом за останні десятиліття, звернули увагу на здатність урядів досягати результатів державної політики, використовуючи

найменшу можливу кількість ресурсів, що є ще більш актуальним останнім часом. На жаль, літератури про сукупну ефективність публічного сектору небагато, а міжнародні порівняння діяльності урядів є значною мірою дефіцитні через відсутність даних, що обмежує аналіз емпіричних досліджень оптимальності державних витрат.

Аналіз ефективності публічного сектору має свій прецедент у літературі, яка кількісно визначає продуктивну ефективність фірм або підрозділів, які приймають рішення різної природи. Але у випадку ефективності публічного сектора переважна більшість відповідної літератури зосереджена на аналізі ефективності державних витрат на охорону здоров'я та освіту в різних країнах.

Діяльність публічного сектору на даний час зазвичай оцінюється шляхом побудови складених показників на основі спостережуваних соціально-економічних змінних, які вважаються результатом проведеної державної політики. Так, можна використовувати дві групи індикаторів для визначення складного індикатора ефективності публічного сектору.

Перша група включає результати, отримані від діяльності органів влади як державних адміністраторів, а також як постачальників публічних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та інфраструктурні послуги. Науковці називають цю підмножину індикаторів індикаторами «можливостей», натякаючи на роль органів влади як стимулювачів рівних можливостей на ринку. Друга група складається з індикаторів результатів діяльності органів влади з точки зору функцій розподілу, розподілу та стабілізації.

До кожної групи показників входять субіндикатори, що визначаються середнім значенням відповідних вихідних змінних. Наприклад, ефективність органів влади як державних адміністраторів визначається середнім значенням показників результатів щодо корупції, тягаря регулювання (бюрократії), незалежності судової системи та розміру неформальної економіки. Обґрунтуванням цих показників є застосування верховенства права, забезпечення виконання контрактів, захист прав власності та функціонування добре функціонуючих ринків, яким сприяє держава.

Діяльність органів влади як постачальників суспільних благ і послуг обмежується, як правило, забезпеченням освіти, охорони здоров'я та громадської інфраструктури. Що стосується освіти, то зазвичай зосереджуються на показниках якості освіти і рівнях охоплення середньою школою. Для сфери охорони здоров'я розглядають традиційні вихідні показники дитячої смертності та тривалості життя. Що стосується забезпечення інфраструктури, то зосереджують увагу на загальній якості громадської інфраструктури.

Отже, показники діяльності органів влади у сфері публічного управління зважуються за витратами на державне споживання. Досягнення в освіті пов'язані з державними витратами на галузь освіти. Це ж саме стосується і охорони здоров'я. Забезпечення громадської інфраструктури зважено державними витратами на інвестиції. Що стосується завдань уряду, то ефективність розподілу доходів пов'язана з витратами на трансферти та субсидії, тоді як результати щодо функцій держави стосовно стабільності та економічної ефективності зважуються за загальними витратами.

Загальне ж припущення, яке лежить в основі оцінки діяльності та ефективності публічного сектору за допомогою зазначених показників, полягає в тому, що спостережувані показники результатів є виключно результатом політики державних витрат. Це просто приписує досягнення в публічному управлінні, освіті, охороні здоров'я, інфраструктурі, а також економічні показники, стабільність і розподіл доходів державній політиці, не визнаючи впливу витрат, понесених приватними агентами (наприклад, дохід домогосподарств, спрямований на приватну освіту та послуги охорони здоров'я) на показники результатів або будь-які інші зовнішні фактори.

Література

1. Afonso, A., Schuknecht, L. and Tanzi, V. (2015). Public sector efficiency: An international comparison. *Public Choice*. 123 (3). Pp. 321-347.
2. Ruggiero, J. (2014). Performance evaluation when non-discretionary factors correlate with technical efficiency. *European Journal of Operational Research*. 159. Pp. 250–257.
3. Tanzi, V., and Schuknecht, L. (1997). Reconsidering the Fiscal Role of Government: The International Perspective. *American Economic Review*. 87 (2). Pp. 164–168.

УДК 351

ВІДНОВЛЕННЯ ХАРКІВЩИНИ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

*Тарабан С.В., канд. наук з держ. упр.,
Заступник начальника управління аналітики, прогнозування
та розвитку підприємництва Департаменту економіки і
міжнародних відносин Харківської обласної державної
адміністрації - начальник відділу аналізу галузей економіки*

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, в ході військових дій на території Харківської області пошкоджено та знищено біля 30 тисяч об'єктів, понад 80% підприємств були змушені призупинити виробництво, тисячі людей втратили робочі місця.

За даними Міністерства економіки України, 236 суб'єктів господарювання Харківської області скористалися урядовою Програмою переміщення бізнесу. Переїхали у безпечні регіони країни 230 підприємств, з них 110 підприємств (48%) – вже працюють на новому місці.

6 суб'єктів господарювання (2,5%) повернулись до Харківської області.

Найбільша частина бізнесу з Харківщини для нового місця роботи обрала: Львівську область – 21%; Закарпатську область – 14,6%; Івано-Франківську область – 10,7%; Хмельницьку область – 10,3%; Чернівецьку – 8%; Полтавську – 5,2%.

Разом з тим, ряд підприємств, які входять до переліку топ 10 великих платників податків, після проведених Харківською обласною військовою адміністрацією перемовин, змінили плани та вирішили залишатись у Харківській області і надалі працювати [1].

Не зважаючи на безпекову ситуацію в регіоні вже сьогодні здійснюються кроки щодо створення умов для розвитку бізнесу в області.

Перш за все це підтримка підприємців шляхом залучення до участі у державних кредитних та міжнародних грантових програмах (у тому числі, для бажаючих розпочати власну справу).

За ініціативи Харківської обласної військової адміністрації було внесено зміни в ряд постанов КМУ, які дозволили громадам Харківської області, які знаходяться в зоні високого воєнного ризику, долучитися до участі в державних програмах.

У межах урядової програми «Робота у Харківській області фахівцями обласної служби зайнятості розглянуто 728 заяв. Позитивні рішення щодо надання мікрогрантів на старт або розвиток бізнесу отримали 199 людей, сума фінансової підтримки від держави складає 48,1 млн. грн.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2023 № 1016 [2] внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 28 в частині розширення механізмів підтримки бізнесу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», для бізнесу на територіях зони високого воєнного ризику, а саме:

- компенсацію відсотків за програмою до рівня 1% на перші два роки, 5% з наступного року на інвестиційні цілі та 3% на фінансування оборотного капіталу;
- збільшення терміну кредитування до 10 років на інвестиційні цілі;
- збільшення ліміту програми до 150 млн грн (для підприємств, що зазнали руйнувань і здійснюють діяльність на деокупованих територіях).

Одночасно для всіх інших випадків встановлюється ставка 13% річних на фінансування оборотних коштів, відтак, залишається ставка на рівні 5-7-9% на інвестиційні цілі.

Законом України № 3050 [3], який набув чинності 06.05.2023, та наказом Мінреінтеграції України від 22.12.2022 № 309 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» [4] врегульовано механізм отримання податкових пільг для визнання земельних ділянок забрудненими вибухонебезпечними предметами, що є суттєвою допомогою аграріям, які наразі не в змозі обробляти землю.

В процесі відновлення нашого регіону дуже активно йде робота з міжнародними донорами.

Підписано Меморандум про співпрацю з програмою Спільного реагування на надзвичайні ситуації в Україні (JERU), яка спрямована саме на надання грантів за умови працевлаштування ВПО [5].

JERU пропонує гранти для підприємців на суму до 2000 євро та до 20 000 євро. Робота в цьому напрямку буде продовжена в 2024 році з іншими міжнародними партнерами.

Для координації дій всіх сторін, які приймають участь в процесі надання - отримання допомоги утворено Регіональний офіс міжнародного співробітництва Харківської області.

До Офісу входять представники міжнародних партнерів-донорів, структурні підрозділи обласної військової адміністрації, органи місцевого самоврядування – районні, а також міські і сільські військові адміністрації.

Основна концепція Офісу – об'єднання зусиль задля розвитку громад Харківської області, відновлення бізнесу та створення нових місць на Харківщині.

За результатами першого засідання Офісу 19 жовтня 2023 року були ухвалені рішення щодо формування переліку пріоритетних проєктів відновлення громад Харківщини; залучення міжнародної допомоги, направленої на економічне відновлення регіону, зокрема, посилення роботи у напрямку відновлення та розвитку транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури й житла; енергетичної інфраструктури, зв'язку, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини, підтримки вразливих верств населення та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок повномасштабного вторгнення рф, внутрішньо переміщених осіб, а також структурної модернізації й перезапуску економіки на території Харківської області.

Також, захід відвідали міжнародні партнери – представники проєктів ООН, USAID, ЮНІСЕФ, MOM, ОСНА Ukraine, перелік яких, буде і надалі розширятись.

Активізація залучення міжнародної допомоги для підтримки бізнесу, відбудови пошкодженого та зруйнованого майна, розвитку людського капіталу є пріоритетами діяльності місцевих органів влади на 2024 рік та наступні роки.

Література

1. <http://opkho.com.ua/spryamuvati-zusillya-na-vidrodzhennya-xarkivshhini/> (дата звернення 10.01.2024).

2. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28 і № 29: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.2023 № 1016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.01.2024).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно: Закон України від 11 квітня 2023 року

№ 3050-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text> (дата звернення 10.01.2024).

4. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (дата звернення 10.01.2024).

5. <https://kharkivoda.gov.ua/news/124593> (дата звернення 10.01.2024).

ОБСТАВИНИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Дегтяр А. О.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економіки та публічного управління,
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
м. Харків, Україна*

Тесаловський О. Б.

*аспірант кафедри економіки та публічного управління,
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
м. Харків, Україна*

Останніми роками завдяки спільним зусиллям як громадськості, так і урядовців в Україні спостерігається незаперечна і незворотна тенденція. Ця тенденція передбачає налагодження діалогу та рівноправних відносин між інституціями, а також між владою та громадянським суспільством. Вирішальну роль у сприянні цьому процесу відіграли служби зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування в Україні. Оскільки українське суспільство зазнає демократизації, присутність служб зв'язків з громадськістю стала поширеною на всіх рівнях місцевого самоврядування, фактично слугуючи мостом між суспільством і владою. Однак важливо зазначити, що формування та функціонування цих інституцій не обійшлося без викликів і протидії.

Дослідження філософії зв'язків з громадськістю керівників місцевого самоврядування та громадськості можна віднести до кількох суттєвих факторів.

По-перше, усвідомлюваною як представниками органів соціально-політичного управління, так і громадянським суспільством необхідністю інтеграції суспільних інтересів і консолідації на цій основі зусиль суспільства і представників керуючих структур для ефективної діяльності в ім'я процвітання нації.

Назва служб зв'язків з громадськістю відображає їх значення у вирішенні суспільно-політичних проблем такого масштабу. Громадськість – це сукупне

поняття, суть якого розкривається: об'єднання різних соціальних груп та груп інтересів, які необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень.

Служба зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування є основним інструментом моніторингу інтересів суспільства, на основі якого приймаються виважені та ефективні управлінські рішення, без яких немислимими є соціальна інтеграція та баланс інтересів.

По-друге, багатоаспектним і складно організованим характером діяльності служб зі зв'язків з громадськістю.

Діяльність зі зв'язків з громадськістю – це насамперед управління масовими політичними комунікаціями, інформаційними процесами та інформаційними потоками. Політика і управління немислимі без професійної і конструктивної інформаційної взаємодії з політичною аудиторією, об'єктом управління, а також без ефективного управління такою взаємодією. Однак взаємодія з населенням - це не тільки і не стільки одностороннє інформування, скільки двосторонній зв'язок. Вона повинна будуватися на основі суб'єкт-суб'єктних взаємин і являти собою діалогову комунікацію.

По-третє, необхідністю розробки стратегії протидії громадянського суспільства маніпулятивному впливу на нього з боку представників та органів місцевого самоврядування.

У складних і неоднорідних умовах соціальних трансформацій, що відбуваються в нашій державі, інститути управління суспільством і їх представники часто діють неподібно з цінностями, що формуються і підтримуються на рівні громадянського суспільства. В таких умовах завдання легітимації політичної влади іноді вирішується не за допомогою діалогу з суспільством, а за допомогою маніпуляції громадською думкою. Інструментом такого роду маніпулювання часом стають саме служби зі зв'язків з громадськістю. Ці негативні процеси роблять актуальним і нагально необхідним теоретичний пошук нових конструктивних методів і технологій підтримки повноцінного функціонування інститутів взаємодії громадянського суспільства і правової держави, якими є служби зі зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування в Україні. Найважливішою стороною реалізації цього завдання є виключення маніпулятивної складової з діяльності самих служб зі зв'язків з громадськістю. Теоретичним обґрунтуванням цього процесу має стати розробка реальних і дієвих заходів правового та іншого характеру, спрямованих на реалізацію цього завдання.

По-четверте, об'єктивно існуючої, що сформувалася в ході суспільних трансформацій і стала виключно актуальною в останні десятиліття необхідністю розробки і впровадження якісно нової стратегії соціального управління.

Наприкінці ХХ ст. не лише Україна, а й усе людство вступило у якісно новий – глобалізаційний – етап свого розвитку. Сучасне суспільство стоїть перед нагальною необхідністю освоєння нової реальності у всіх її суперечливих проявах. Тому найважливішою тенденцією ХХІ ст., доктринальною вимогою є, з одного боку, зростання ролі політичної влади в регулюванні суспільних справ, з іншого - докорінна зміна змісту цього регулювання. Рішення цього завдання для влади безпосередньо пов'язане з необхідністю вибудовування цільового

управління, що є повною протилежністю адміністративно-командному управлінню. Воно повинно ґрунтуватися на налагодженні соціальних зв'язків і взаємодій, соціальному діалозі. Тому в усьому світі і в Україні найважливішим фактором подолання кризових явищ, пов'язаних з вибудовуванням стратегії цільового управління, стала підтримка цілісності суспільства. Одним з інструментів підтримки цієї цілісності повинні стати служби зі зв'язків з громадськістю органів влади та управління різних рівнів. В рамках політичних та інших суспільних наук необхідна розробка теоретичної концепції цільового управління з урахуванням ролі в її реалізації та практичної діяльності служб зі зв'язків з громадськістю.

По-п'яте, існуванням у сучасному суспільстві якісно нового, інформаційно-комунікативного простору взаємодії суспільства та органів місцевого самоврядування. Єдиний інформаційний простір всього світу формувався протягом декількох останніх десятиліть: з кожним новим технічним винаходом швидкість передачі соціально значущої інформації зростала. Локальні соціальні процеси втратили свою автономність, і знаходяться на віддаленій відстані люди сьогодні мають можливість бути учасниками єдиних глобальних процесів.

Таким чином при реалізації будь-якої концепції розвитку місцевого самоврядування діяльність місцевої влади буде тільки тоді ефективна, коли головним принципом її повсякденної взаємодії з громадськістю стане дієва співучасть як надійний фундамент відкритості і гласності в діяльності органів місцевого самоврядування для всього місцевого співтовариства. Без цього працювати органам місцевого самоврядування в умовах перманентної економічної кризи та інтенсивної політизації суспільства практично неможливо.

Література:

1. Ворона П.В., Гошовська В.А., Лопушинський І.П. Місцева влада в країнах пострадянського простору : монографія / За заг. ред. д. держ. упр. П.В. Ворони. Полтава : ПП Шевченко. 2016. 528 с.
2. Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади: монографія / В.С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В.С. Куйбіди, О.В. Карпенка; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: Компринт, 2018. 363 с.
3. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : колективна монографія / Кол. авт.; за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ : РІДНА МОВА. 2016. 744 с.
4. Серант А.Й. Зв'язки з громадськістю у системі місцевих органів влади: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2008. 198 с.
5. Шаульська Г.М. Механізми взаємодії громадськості з органами публічної влади в Україні: монографія / за заг. ред. Т.В. Мотренка. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2018. 200 с.

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ПРОБЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ірина ДИННИК,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний торговельно-економічний університет

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) [1], а також подання заявки на вступ України в ЄС (2022 р.) стало потужним поштовхом до формування «нової» концептуальної моделі державної молодіжної політики в Україні з урахуванням європейських стандартів.

Сьогодні молодіжні проблеми набувають особливої гостроти. Що стосується ситуації у правовій сфері щодо молодіжної політики в Україні, то вона потребує вдосконалення не тільки з огляду на дотримання міжнародних конвенцій, а й перш за все задля покращення становища молоді.

Реформи в економічній, соціальній, політичній та гуманітарній сферах повинні привести до структурних зрушень, що вплинуть на рівень, якість, стиль та спосіб життя кожного громадянина. Вони не забезпечать конкурентоздатності країни та її інтеграції до європейської спільноти, якщо не будуть зрозумілі народу та підтримані ним, насамперед молодим поколінням.

Для правильного розуміння особливостей та пріоритетів формування й розвитку молодіжної політики в Україні, важливо розглянути не лише наявні проблеми та загрози, які існують сьогодні, а й усі сильні сторони та можливості. Тому пропонуємо для цього провести SWOT-аналіз (табл. 1).

Таблиця 1.

SWOT-аналіз державної молодіжної політики в Україні

Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
<p>Високий рівень свободи;</p> <p>Значний потенціал молодих українців;</p> <p>Потужний розвиток громадської свідомості та громадянської активності;</p> <p>Потужне молодіжне волонтерство;</p> <p>Вміння публічних органів влади швидко відповідати на зростаючі потреби та виклики;</p> <p>Розвиток базових інструментів електронної демократії;</p> <p>Міжнародне співробітництво та обмін;</p> <p>Збільшення довіри до влади як на місцевому так і на національному рівні;</p> <p>Зміна вектору молодіжної політики - від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі».</p>	<p>Недосконале нормативно-правове забезпечення;</p> <p>Широкі вікові рамки молоді;</p> <p>Неефективне формування Стратегії розвитку молодіжної політики;</p> <p>Недостатнє фінансування реалізації молодіжної політики;</p> <p>Низький рівень компетентності фахівців з молодіжної роботи;</p> <p>Недостатньо дієва система моніторингу та оцінки реалізації молодіжної політики;</p> <p>Патерналізм;</p> <p>Слабка регіональна взаємодія;</p> <p>Слабка популяризація здорового способу життя;</p> <p>Слабкий соціальний захист;</p> <p>Слабка обізнаність молоді стосовно здійснення молодіжної політики;</p> <p>Слабкий розвиток молодіжної інфраструктури;</p> <p>Житлова проблема;</p> <p>Проблеми в сфері зайнятості.</p>

<p>Opportunities (можливості)</p> <p>Європейська інтеграція;</p> <p>Розвиток інновацій та технологій;</p> <p>Міжнародне співробітництво та обмін;</p> <p>Забезпечення прав людини, демократії, захищеності приватної власності, розвитку підприємництва;</p> <p>Підвищення якості прийнятих рішень;</p> <p>Розвиток лідерських якостей, підвищення рівня самосвідомості та самореалізації молодого покоління;</p> <p>Посилення громадянського виміру в патріотичному вихованні;</p> <p>Посилення ролі молодіжної роботи;</p> <p>Визнання неформальної освіти;</p> <p>Перебудова політичної системи та укорінення відповідних пріоритетів стосовно зовнішніх відносин;</p> <p>Ефективна реалізація удосконаленої стратегії та пріоритетів розвитку молодіжної політики;</p> <p>Використання міжнародного досвіду та практичних надбань у сфері молодіжної політики для вдосконалення існуючих в країні;</p> <p>Розробка нормативно-правових актів та контроль за їх виконанням;</p> <p>Збільшення довіри до влади як на місцевому так і на національному рівні;</p> <p>Забезпечення фінансової підтримки, а також пошук інвестиційних потоків для реалізації молодіжних грантів, проектів та програм.</p>	<p>Threats (загрози)</p> <p>Війна;</p> <p>Економічна криза;</p> <p>Загроза безробіття;</p> <p>Інформаційні атаки;</p> <p>Міграція населення;</p> <p>Постійний ріст рівня зовнішньої міграції;</p> <p>Неможливість реінтегруватися в українське суспільство молоді на тимчасово окупованих територіях України;</p> <p>Зниження рівня освіченості молоді;</p> <p>Низький коефіцієнт народжуваності;</p> <p>Зростання вразливих груп населення;</p> <p>Високий рівень смертності.</p>
--	--

Джерело: складено автором за даними [2-4]

Безліч проблем у сфері державної молодіжної політики були в нашій країні й раніше, впродовж всіх років незалежності, однак сьогодні молодіжні проблеми стають особливо нагальними, адже під впливом тих чи інших подій виникають нові труднощі.

Глобалізаційні процеси сучасності зумовлюють потребу розвитку та розкриття духовного, інтелектуального, професійного потенціалу молодих людей для розбудови демократичного суспільства в Україні та відновлення нашої країни в післявоєнний період [5].

Підтримка молоді, залучення її до творчої, активної участі в житті суспільства - це інвестиції в розвиток стратегічних ресурсів держави, оскільки саме молоде покоління українців виконує такі важливі соціальні функції, як: успадкування та подальше динамічне підвищення досягнутого рівня розвитку суспільства та держави, соціальне відтворення, відповідальність за збереження та спадкоємність розвитку суспільства [5].

В контексті євроінтеграції України, держава і суспільство мають забезпечити випереджальний та інноваційний розвиток молодіжного підприємництва, утвердження здорового способу життя, формування

загальнолюдських ціннісних орієнтацій, рівні можливості для розвитку творчого, професійного, інтелектуального потенціалу молоді, набуття нею соціального досвіду, формування у неї вміння жити в громадянському суспільстві, конкурентоздатність молодих людей на ринку праці, якісну їх освіту [6].

Аналіз формування державної молодіжної політики в Україні з урахуванням проблем європейської інтеграції, показує, що нині відбувається розвиток на тлі демократичних процесів, підвищенні ролі молодого покоління та його участі в реалізації цієї політики. Однак активному розвитку цього процесу перешкоджає бар'єр у вигляді великої кількості недоліків та проблем молодіжної політики.

Але ми впевнені, що взаємодія держави з молоддю - на основі принципу консенсусу між молоддю та державою, допоможе сформувати по-справжньому ефективну державну молодіжну політику в Україні.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода; Україна від 27.06.2014 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011
2. Єрмоленко І. В. Роль молоді у формуванні молодіжної політики в Україні: виклики та можливості. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2023. №. 1 (57). С. 78-83.
3. Drapushko R., Gorinov P., Filyk N. Формування молодіжної політики в умовах демографічних викликів сучасної України. *Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal" Air and Space Law"*. 2022. Т. 1. №. 62. С. 27-34.
4. Комаринець С., Машталір С. Основні напрями вирішення проблем молодіжної політики. *Mechanism of an Economic Regulation*, 2023. вип. 1(99), С. 105-12.
5. Публічне управління у сфері молоді та спорту. URL: <http://4ua.co.ua/pravo/administrativne/publichne-upravlinnya-sferi-molodi-sportu.html>
6. Чернявський Б. Адаптація освіти та проблеми наукових досліджень через призму євроінтеграції. *Студентська наука: погляд у майбутнє: Науковий вісник*: Вип. 10. Ужгород: ЗакДУ, 2010. 365 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

*Долінка А.Д., студент групи 667пуа,
факультет програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д.н. з держ. упр.,
професоркафедри 601 НАУ "ХАІ"*

Задля здійснення своїх завдань та реалізації управлінських функцій держави створено систему відповідних державних органів, державних підприємств і установ, серед яких владою наділені лише органи державної влади та місцевого самоврядування, вони мають повноваження та відповідну компетентність з управління державою. Публічні органи разом формують апарат штатів. Орган державної влади є носієм державної виконавчої влади, реалізує свою компетенцію у фіксованій сфері державного управління та має правовий (нормативно закріплений) статус державного органу виконавчої влади [4]. У зв'язку з цим ефективність стає особливо важливою в оцінці управлінських рішень органів виконавчої влади.

Серед органів державної влади посідає важливе місце виконавча влада, що виконує функції управління державним господарством, соціокультурного та адміністративно-політичного будівництва. Органи виконавчої влади реалізують функції держави, виконуючи положення Конституції та законів України, актів Президента України, а також, нормативні акти органів державного управління найвищого рівня. Діяльність цих органи має вторинний, підзаконний, виконавчий та адміністративний характер, оскільки вони виконують свої функції на підставі та на імплементації закону [6]. Але, здійснюючи свою компетенцію, дотримуючись положень законів та правових актів інших державних органів, органи виконавчої влади мають повноваження вирішувати конкретні питання та приймати підзаконні акти.

Таким чином, у процесі виконавчої та розпорядчої діяльності діють органи управління юридично авторитетно, застосовуючи різні правові засоби нормотворчості, оперативно-виконавчого (адміністративного) та юрисдикційного (правоохоронного) характеру.

Органи виконавчої влади наділені необхідною оперативною незалежністю, яка виражаються в їх компетенції – правах, обов'язках, територіальних межах діяльності кожного окремого органу.

Дослідження рішень щодо державного управління, а відповідно і правові акти управління на сучасному етапі в Україні отримали новий поштовх завдяки значним перетворенням в економічній, політичній та соціальній сферах суспільства. Зміст цих рішень знаходить своє відображення у різноманітних інструментах управління суспільство (політика, право, мораль тощо) та

ефективності такого впливу. Рішення щодо свідомості та поведінки членів суспільства значною мірою залежать від правильного поєднання в конкретних умовах політичних настанов з правовими нормами та іншими соціально значущими приписами [1].

Таким чином, управлінські рішення в органах виконавчої влади регулюються і організуються досить фрагментарно, є певні недоліки, які не дозволяють говорити про успішну організацію цього процесу. Так, А. Шопен зазначає, що при аналізі управління ситуацією доведення управлінського рішення до виконавців здійснюється частково, і формування альтернативних управлінських рішень і управління виконанням кожного окремого управлінського рішення не передбачено загалом [3].

Отже, беручи до уваги вищесказане, зазначимо, що управлінське рішення розглядається як процес відпрацювання та реалізації раціонального варіанту вирішення проблеми або завдання і як фіксований правовий акт (нормативний або індивідуальний). Ці етапи управлінських рішень взаємопов'язані і однаково певною мірою важливі як для теорії, так і для практики державного управління. Так, зміст цього процесу розкриває процедуру затвердження та впровадження управлінських рішень.

Управлінське рішення є результатом систематичної діяльності людини і продуктом когнітивного (опосередкований когнітивними факторами), емоційного, вольового, мотиваційного характеру, синтезу психічних процесів, які мають початкову нормативну спрямованість. Тобто управлінське рішення видається у формі документа особою, яка приймає рішення [5].

У системі державного управління рішення виконують ряд функцій:

- керівні, тобто вказують на цілі та завдання системи управління;
- безпеку, тобто визначають шляхи та засоби, сили та засоби, що гарантують реалізацію певного рішення та дозволять системі функціонувати та контролювати у запланованому напрямку та заданому режимі;
- координація встановлює порядок координації діяльності системи та створених структурних елементів (службовці, підрозділи, підприємства та ін.) при здійсненні певного рішення та визначенні регуляторного режиму діяльності. Завданням управління є координація індивідуальних та колективних цілей, підпорядкування індивідуальної праці інтересам спільної діяльності у напрямку роботи всіх учасників тієї чи іншої соціальної спільноти для досягнення спільних цілей і завдань;
- стимулюючі, тобто визначають такі умови, в яких повністю розкриваються та розвиваються здібності працівників у виконанні конкретних службових завдань [6].

Тому ми зазначаємо, що ефективність будь-якої системи публічного обумовлена такими факторами, як:

- об'єктивні закони суспільного розвитку, пов'язані з усиновленням і виконанням управлінських рішень;

- чітке формулювання мети – для чого приймається адміністративне рішення, яких реальних результатів можна досягти, як виміряти та порівняти поставлену мету і досягнуті результати;
- обсяг та цінність інформації, на основі якої приймається управлінське рішення;
- термін розробки адміністративного рішення;
- організаційні структури управління;
- форми та методи управління;
- методи і прийоми розробки та реалізації управлінських рішень;
- суб'єктивність оцінки вибору рішення;
- стан системи управління та контролю;
- система експертних оцінок рівня якості та ефективності управлінських рішень [2].

Адміністративне рішення має відповідати механізму управління досягненням поставленої мети, узгодженим критеріям управління рівнями ієрархії, виділеними ресурсами.

Ресурси управління, в свою чергу, можуть мати матеріальний, організаційний, ресурсний потенціали (спектр організаційних можливостей) і соціальний потенціал (особистий і колективний). Управлінське рішення - вибір альтернативи, прийнятої менеджером в межах його службових повноважень і компетенції, спрямованої на досягнення конкретної мети організації. За змістом це може бути лінія дій, план роботи, варіант проекту тощо. Рішення має відповідати вимогам до ресурсів, правовим та морально-етичним обмеженням. Крім того, слід завжди прагнути до того, щоб рішення проблеми було оптимальним і забезпечувало оптимальність критерію вибору.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
2. Дегтяр А.О., Дегтяр О.А. Прийняття державно-управлінських рішень у соціальній сфері: монографія. – Харків. Вид-во «С.А.М.», 2014. – 252 с.
3. Державна служба в Україні : соціально-правовий та організаційний аспекти : [Навчальний посібник] / авт. кол. : Ю. П. Сурмін, Т. В. Мотренко, Р. А. Науменко та ін. за заг. ред. Р. А. Науменко, Л. М. Гогіної. – Київ : НАДУ, 2020. – 204 с.
4. Державна виконавча влада в Україні : формування та функціонування : [зб. наук. пр. / кол. авт. .; наук. кер. Н. Р. Нижник]. – Київ : Вид-во УАДУ, 2015. – 224 с.
5. Державна інформаційна політика в Україні в умовах розвитку інформаційного суспільства: навч.-метод. матеріали / Т. В. Федорів, М. Т. Солоха, Н. В. Ясько. Київ: НАДУ, 2020. 60 с.
6. Збірник досліджень ефективності виконання державних програм / Швед. нац. Бюро аудиту ; Швед. ін-т держ. упр. – К. : [б.в.], 2022. – 103 с.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

*Жукова Є.О., студентка 3-го курсу,
факультет гуманітарно-правовий
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Керівник: Ковальчук В. Г., д-р наук з держ. упр., професор
в. о. завідувача кафедри економіки та публічного управління,*

Актуальність аналізу впливу інформаційних технологій на ефективність адміністративних процесів у сфері публічного управління, включає ретельний розгляд ролі та внеску сучасних технологій у покращенні функціонування адміністративних систем у сфері державного управління та обслуговування громадян.

Важливо відзначити ключові аспекти, які можна врахувати при проведенні цього аналізу:

1. Вплив інформаційних технологій на ефективність процесів прийняття рішень.
2. Розробка та впровадження електронних систем управління.
3. Залучення громадськості за допомогою електронної участі (далі: е-участі).
4. Моніторинг ефективності адміністративних процесів.
5. Навчання та розвиток кадрів в умовах цифрової трансформації.

Поняття «електронне урядування» розуміється як таке, що використовує інформаційні технології, що є не просто технологіями, а результатом «взаємно трансформаційних взаємодій» між інструментами та людьми[1].

Вплив інформаційних технологій на ефективність процесів прийняття рішень в контексті публічного управління може бути значним та позитивним. Так, інформаційні технології дозволяють збирати, обробляти та передавати дані швидше, що дає змогу приймати рішення на основі актуальної інформації. Використання аналітичних інструментів дозволяє проводити детальний аналіз і прогнозування різних сценаріїв перед прийняттям рішень.

Взагалі, інформаційні технології сприяють покращенню ефективності процесів прийняття рішень у публічному управлінні, роблячи їх більш об'єктивними, швидкими та здатними враховувати широкий обсяг інформації[2].

Розробка та впровадження електронних систем управління є важливим етапом в модернізації публічного управління. Ці системи можуть включати в

себе різноманітні технологічні рішення для ефективного керування ресурсами, процесами та інформацією.

При цьому, важливо враховувати, що розробка та впровадження електронних систем управління - це процес, який може вимагати постійного вдосконалення та адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі управління.

Залучення громадськості за допомогою е-участі є важливим аспектом сучасного публічного управління, що сприяє більш активній взаємодії громадян з владою та прийняттю управлінських рішень на основі широкого врахування громадської думки. Ефективне впровадження е-участі вимагає активної взаємодії та співпраці між органами влади та громадськістю, а також забезпечення високого рівня кібербезпеки та конфіденційності.

Моніторинг ефективності адміністративних процесів важливий для забезпечення оптимальної роботи органів публічного управління. Ефективний моніторинг дозволяє вчасно виявляти проблеми, вдосконалювати робочі процеси та забезпечувати високий стандарт обслуговування. Так, моніторинг ефективності адміністративних процесів повинен бути системним та циклічним процесом, спрямованим на постійне покращення якості та результативності управлінських дій.

Навчання та розвиток кадрів в умовах цифрової трансформації є важливим завданням для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності організацій у сучасному цифровому світі. Це включає в себе розширення та оновлення навичок та знань персоналу, а також забезпечення їхньої готовності до впровадження нових технологій.

Отже, інформаційні технології відіграють ключову роль у формуванні сучасного публічного управління. Аналіз їх впливу на адміністративні процеси наголошує на важливості постійного вдосконалення та адаптації організацій до швидкозмінюваних вимог інформаційного суспільства. Тільки завдяки тісній взаємодії між людським фактором та сучасними технологіями можна досягти оптимальної ефективності адміністративних процесів у контексті цифрової трансформації.

Література :

1. Романчук О.З. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження: монографія / О.З. Романчук, Ю.М. Бисага, В.В. Берч, Г.Ю. Нечипорук, В.І Чечерський. – РІК-У, 2021 — 196 с.
2. Електронна демократія: основи та стратегії реалізації / Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, І.Б. Жилияєв. – К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. – 84 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ

*Івченко В. Л., аспірант,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського "ХАІ"*

*Купріянова В. С., к.екоп.н, доц.,
доц., кафедра економіки
та публічного управління*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства супроводжується руйнуванням ієрархічних систем управління. Також у публічному управлінні простежується перехід від ідеології адміністративного управління до складної єдності ідеологій організаційно-адміністративного, інформаційно-аналітичного, соціальносервісного і публічно-комунікативного управління. Активно відбувається пошук не тільки прикладних теорій публічного управління, а й загальної парадигми публічного управління [1, 2].

Зазначимо, що на сьогодні для кожної країни є **актуальними** дослідження саме інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління, що стало важливим глобальним трендом модернізації управління, в тому числі задля гарантування національної безпеки держави [2, 3].

Мета дослідження – обґрунтування значення та визначення ролі інформаційно-аналітичного забезпечення в публічному управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. З появою нових інформаційних технологій інформація стає постійним і необхідним атрибутом забезпечення діяльності держави, юридичних осіб, громадських організацій та громадян. Будь-яке управлінське рішення в системі управління приймається на основі відповідної інформації, яка є стратегічним ресурсом підвищення ролі конкурентоспроможності держави та її інформаційного забезпечення.

Впродовж останніх років в органах державного управління значно збільшився обсяг використовуваної інформації через розширення управлінської документації. В системі управління необхідним є формування такої державної політики, яка була б адаптована й орієнтована на виявлення, опрацювання, збереження та поширення інформації у сфері управлінської, політичної й економічної діяльності. Тому належне інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади є необхідною умовою прийняття ефективних державних управлінських рішень [4, 5].

Авторами досліджено підходи до визначення терміна "інформаційно-аналітичне забезпечення". Виділено елементи інформаційно-аналітичного забезпечення. Доведено, що інформаційні технології є необхідним компонентом для реалізації публічних управлінських функцій. Визначено проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських функцій. Виділено

елементи інформаційно-аналітичного забезпечення: інформаційний рівень та аналітичний.

Також, доведено, що для реалізації державою управлінських функцій необхідною умовою є забезпечення органів державного управління відповідними сучасними інформаційними технологіями [6].

Проведений аналіз вітчизняного стану інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління дозволяє стверджувати, що інформаційно-аналітичне забезпечення України переживає серйозні труднощі, пов'язані з відсутністю необхідної кількості кваліфікованих фахівців, новітніх інформаційних технологій і недостатньо систематизованою методологічною базою аналітичних досліджень.

Висновки. Українське суспільство, яке перебуває сьогодні в зоні найбільш великих загроз свого існування за роки новітньої історії, передбачає нового публічного управління, побудованого на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості та мінімізації ризиків у всіх сферах господарювання. Цього можна досягти, в тому числі, за умови формування системи національних інформаційних ресурсів, створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, більш широкої інтеграції України у світовий інформаційний простір. Тому однією з найважливіших задач з підвищення ефективності роботи органів державної влади та соціально-економічного розвитку України є підготовка кваліфікованих спеціалістів з інформаційно-аналітичної діяльності.

Література:

1. Цифрова трансформація публічного управління : кол. моногр. / О. В. Карпенко, І. Й. Малий, Г. В. Муравицька та ін. Київ : НАДУ, 2020. 256 с.
2. Про Національну програму інформатизації : закон України від 4 лютого 1998 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 27-28, ст.181: Із змінами № 554-ІХ від 13.04.2020, ВВР, 2020, № 37, ст.277 – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Ганцюк Т. Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні: джерелознавчий аналіз дискурсного поля // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1287> (дата звернення: 08.01.2024).
4. Яненко І.Г. Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні. Економіка України. 2022. № 3. С.04-22. – URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004> (дата звернення: 08.1.2024).
5. Ганцюк Т. Д. Система інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління: елементний склад та етапи здійснення // Державне управління 2018.№2. – URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/13.pdf (дата звернення: 08.01.2024).
6. Малий І. Й., Цедік М. Г. Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 2. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2618> (дата звернення: 08.01.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2022.2.3.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ – ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Карпачиш С. П.,
доктор філософії зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Наукового ліцею №3 Полтавської міської ради
м. Полтава, Україна*

Демократизація освіти — це тривалий і болючий процес перетворень із метою нормалізації відносин між суспільством, державою і закладами [1].

З положень Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і прав людини та міжнародних документів про права людини можна виділити ряд основних принципів, на які мав би опиратися демократичний заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО): демократична участь, рівність можливостей, повага до людської гідності, мирне співіснування [2; с.7]

Метою демократичної освіти є виховання громадян з незалежним, аналітичним світоглядом, проте глибоко обізнаних з правилами і практикою демократії. Розглядаючи демократизацію освіти як фундаментальну ідею її подальшого розвитку, необхідно орієнтуватися на сутнісні ознаки системи освіти демократичного типу [3, ст. 51]:

рівність членів суспільства перед освітою, тобто її доступність незалежно від соціального стану, статі, національної, релігійної, расової приналежності;

децентралізація шкільної системи, що означає, зокрема, право місцевих органів розпоряджатися фінансами і відбирати педагогічні кадри;

відкритість системи, що трактується як наступність всіх її ступенів;

право батьків та учнів на вибір освітнього закладу;

організація освітнього процесу, при якій формується людина, здатна вільно, творчо мислити і працювати.

Щоб визначити, у яких напрямках може розвиватися ЗЗСО, який прагне стати більш демократичним, виділимо три сфери демократичних змін: це навчання демократії і прав людини у рамках освітнього процесу, розбудова демократичного середовища в закладі освіти, а також налагодження партнерства з місцевою громадою [4].

Відповідно до матеріалів, розміщених у практичному посібнику «Демократична школа» за загальною редакцією О. Шинаровської, автори виділяють поради для шкіл, щодо практичних дій із демократичного розвитку, розроблені під час круглого столу «Демократія та права людини в Новій українській школі» [2, с.30-35].

Проаналізувавши їх, визначимо ключові принципи і підходи, щодо трьох сфер демократичних змін, орієнтуючись на авторські ідеї [5].

1. Демократичне освітнє середовище та урядування в ЗЗСО: будувати всі освітні процеси на основі діалогу та поваги, виробляти спільне бачення і планування розвитку школи; відкрито обговорювати наявні проблеми та виклики; переходити від управління до співуправління ЗЗСО; дотримуватися виборного принципу при формуванні органів самоврядування закладу освіти; будувати «безбар'єрний заклад освіти», що готовий розбудувати свій освітній потенціал у співпраці з батьками та громадою; створювати умови для існування конструктивної опозиції.

2. Демократичний освітній процес: застосовувати наскрізний підхід у формуванні громадянських компетентностей; сприяти реалізації принципу партнерства в освітньому процесі (батьки, вчителі, учні, громадські організації); сприяти формуванню компетентностей для демократичного громадянства через практичну діяльність, зокрема, через реалізацію навчальних проєктів.

3. Партнерські відносини між закладом освіти та громадою: формувати сталі рівноправні партнерства (укладати договори про взаємовигідну співпрацю, будувати спільні громадські проєкти); використовувати спільно освітній потенціал та взаєморесурси з метою формування громадянських компетентностей учнів.

Нова якість шкільної освіти можлива завдяки модернізації управлінських структур, тобто різноманітних стратегій реформування управління освітою, які можна сформулювати за трьома стратегічними напрямками:

створення сучасних механізмів управління;

забезпечення нової якості підготовки управлінського персоналу;

побудова системи залучення громадськості, заохочення лідерства в управлінському процесі.

Розподіл функцій та обов'язків між усіма рівнями управління мають бути переглянуті для подолання існуючого дублювання та функціональної надлишковості.

Реальна шкільна автономія, педагогіка партнерства, дитиноцентризм, задекларовані у Концепції «Нова українська школа» [6], реалізуються насамперед через практичне втілення цінностей демократії та прав людини в освітній процес, організацію діяльності закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) та управління ним [4].

Отже, сучасна модернізація у системі державного управління ЗЗСО України відбувається під впливом глобальних освітніх змін та в умовах воєнного стану. Тенденції розвитку сучасної освіти виводять на необхідність пошуку нових підходів до навчання та публічного управління, реагування в нових умовах. Саме демократизація є інструментом мислення і дії, розуміння і динаміки поняття «свобода» та «відповідальність». Однією з головних управлінських компетентностей в системі освіти - є вміння реагувати на об'єкти соціуму, задавати новий демократичний стиль життя.

Література:

1. Іванова Т. В. Демократизація освіти в державному управлінні – ознака Європейської системи. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*, Київ, 2015, № 1
2. Демократична школа: практичний посібник для директорів та заступників директорів шкіл, вчителів, батьків, інших зацікавлених сторін / Мажена Рафальська, Андрій Донець, Марта Мельникевич-Чорна та ін.-Європейський центр імені Вергеланда, 2017. 38 с.
3. Яцейко М. Г. Демократизація управління в системі вищої освіти: становлення та розвиток / *Вища освіта України*. 2007. №1. С.50–59.
4. Явтушенко С. П. Система партнерської взаємодії між закладом загальної середньої освіти та органами місцевого самоврядування. *Місьцеве самоврядування в Україні: теорія та практика*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. м.Полтава, 11 грудн. 2019 р. Полтава, 2019. С.124-129.
5. Явтушенко С. П. Створення демократичного закладу загальної середньої освіти: напрямки, принципи, інструменти управління. *Форум прямої демократії*: матер. доп. та тез II Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 4 грудн. 2019 р. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 286-290.
6. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення 12.01.2024)

УДК 336

ПУБЛІЧНЕ ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Карпеко О.В., аспірант навчально-науково-виробничого центру,
3 курс спеціальність 281 «Публічне управління і адміністрування»
Національний університет цивільного захисту України*

*Шведун В.О., д. н. з держ.упр., професор
начальник відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту*

Нині велика увага приділяється питанням стабільності фінансової сфери як засадничої ланки загального функціонування національної економіки. Концепт цього дослідження базуватиметься на комплексному підході, що включає оптимізацію регулювання як самих фінансових інститутів, так і процес фінансової дії на територіальні системи. Фінансове регулювання є організованою діяльністю держави по застосуванню сукупності фінансових інструментів з метою того, збалансувати параметри соціально-економічного розвитку окремих територій і в цілях виконання соціальних державних гарантій перед населенням країни. Враховуючи різноманіття і складний характер господарських зв'язків окремих територій, публічне фінансове регулювання є необхідним процесом, що включає конкретизацію форм і методів акумуляції фінансових коштів, а також напрямів їх витрачання, виходячи з конкретних умов функціонування тієї або

іншої території. Необхідно ще раз акцентувати увагу на тому, що фінансові ресурси території одночасно є і об'єктом регулятивної діяльності держави, і інструментом регулюючої дії.

Цілепокладання фінансового регулювання може бути визначене як мінімізація загальних фінансових ризиків і як підвищення зацікавленості приватних інвесторів розміщення своїх капіталів в регіональну економіку. Перша частина цілепокладання обумовлена необхідністю загальної фінансової стабільності для територіального розвитку. В сучасних умовах дія фінансових важелів стає основним регулятивним інструментарієм, здатним зберегти стійкість економічної системи держави. З такого розуміння необхідності фінансової стабільності виходить друга частина цілепокладання - нарощування об'ємів приватних інвестицій. В умовах бюджетного секвестування залучення приватного капіталу, по суті, є єдиним джерелом фінансування діяльності. Оскільки основна взаємодія інвесторів і органів влади відбувається на регіональному і муніципальному рівні, то в першу чергу йдеться про активізацію ініціатив територіального рівня для нарощування приватного фінансування [3, с.154].

Говорячи про системність і комплексність фінансового регулювання діяльності територій, необхідно також визначити роль фінансових інститутів в оптимізації процесу фінансового регулювання на усіх рівнях. Діяльність основного регулятора країни спрямована на стабілізацію національної валюти і пошук необхідних фінансових зовнішніх джерел.

В зв'язку з цим основним інструментом державної дії виступає фінансове регулювання, яке спрямоване на забезпечення стійкості територіального розвитку і запобігання виникаючому дисбалансу в регіональному розвитку. Враховуючи рівневість формування і використання територіальних фінансів, можна говорити про те, що їх цільове призначення абсолютно ідентично для будь-якого рівня управління. Необхідно також пояснити, що вирівнювання може мати багатоаспектний характер, оскільки окрім міжрегіонального вирівнювання, фінансове регулювання може бути спрямоване і на те, що структурне, що збалансувало усередині однієї території. Базисом фінансового регулювання, а точніше, його визначальними впливаючими умовами є загальна фінансова політика і макроекономічні виклики. Головний вплив роблять макроекономічні чинники, які багато в чому адаптують національну фінансову політику до умов, що міняються.

Основними об'єктами фінансової регулятивної діяльності є регіональна (територіальна) економіка, галузева економічна структура, а також виникаючі територіальні диспропорції соціально-економічного розвитку. Виділення декількох об'єктів безпосередньо пов'язане з визначенням напрямів фінансового регулювання, про які ми згадували (не лише міжтериторіальне вирівнювання, але і формування регіональної збалансованої економіки). Виділення фінансових ресурсів повинне одночасно враховувати усі аспекти регіонального розвитку як в економічній, так і в соціальній, екологічній і технологічній сфері [1, с.54].

Адміністративний напрям визначений тим, що в цій частині виробляється усе законодавство, що визначає фінансове регулювання діяльності органів влади.

Законодавче регулювання фінансової діяльності визначає не лише норми надання фінансових ресурсів, але і забезпечує ефективність їх використання за допомогою контролю і моніторингу діяльності підзвітних організацій. Основними формами фінансового регулювання територій є похідні від позначених напрямів: адміністративне регулювання, бюджетно-податкова і грошово-кредитна форми.

Адміністративне регулювання передбачає нормування дій регіональних і місцевих органів влади в частині витрачання виділених бюджетних ресурсів, а також сформованих на власній території. Регулювання базується на дотриманні Податкового кодексу, а також основних рекомендацій по регулюванню фінансової діяльності у бюджетній сфері. Бюджетно-податкова форма базується на двох системних складових - бюджетного і податкового регулювання. Бюджетне регулювання спрямоване на оптимізацію розподілу державних коштів між нижчестоячими рівнями бюджетних формувань шляхом виділення дотацій, субсидій і інших форм державних трансфертів, з метою досягнення мінімально необхідного рівня соціально-економічного розвитку певної території.

Податкове регулювання робиться шляхом співвідношення частини податків, вилучених з бюджету певного рівня, і об'єму коштів, що поступили на цю територію з вищестоящих бюджетів. У разі, якщо територія належить до категорії «донорів», те співвідношення податків, що пішли і поступили, буде негативним. Третьою формою фінансового регулювання виступає грошово-кредитна, сама спірна з представлених. Класичне визначення зводиться до того, що вона є сукупністю процесів регулятора країни по забезпеченню стійкості національної валюти і оптимізації грошової маси. Практика показує, що ця форма може з успіхом реалізовуватися і регіональному рівні [2, с.874].

Методи фінансового регулювання включають такі, як: контроль, прогнозування, планування, бюджетування, податкові, неподаткові, митні, цінові і амортизаційні методи. Деталізація кожного з них не є істотною для контексту цього дослідження, оскільки по своїй суті вони залишаються загальноприйнятими і стосовно фінансового врегулювання ніякої специфічності не мають. Слід враховувати, що при різних рівнях державної дії на економіку в цілому, і фінансову сферу зокрема сукупність цих методів може бути скорочена або розширена, а також спостерігається пріоритетність одних методів в порівнянні з іншими. Приміром, в командно-адміністративній економіці більшою мірою використовуються контроль і податкові методи, які є декларованими і досить жорсткими по відношенню до виробничої сфери і бізнесструктур. В умовах ринкової економіки більшою мірою підвищується значущість таких методів, як: планування, прогнозування і бюджетування, оскільки сформовані стратегії фінансування з урахуванням їх застосування, дозволяють більшою мірою забезпечити ефективність ресурсів. Розглянувши суть і основні складові елементи процесу фінансового регулювання на основі комплексного і системного підходу по його вивченню, можна говорити про те, що практичне його функціонування можливо тільки при погодженій взаємодії органів державної влади, виробників, інвесторів, що зрештою забезпечить стійкість територіального розвитку.

Література

1. Лещух І.В., Патицька Х.О. Інноваційний потенціал регіонів України в контексті формування стратегій смарт-спеціалізації: наукова доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2020. 99 с.

2. Попович Д.В., Савчин Н.В. Краудфандинг як новітній спосіб фінансування в Україні. Молодий вчений. 2018. № 10. С. 873–875.

3. Романюк С. А. Децентралізація: теорія і практика застосування: монографія. Київ: НАДУ, 2018. 216 с.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ ДЕРЖАВНОЇ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Климосюк Андрій Сергійович

кандидат юридичних наук

м. Київ

Вступ. Як показує практика, успішна реалізація публічного управління санкційними процесами може стати інструментом вирішення як локальних, так і глобальних проблем. Зокрема, санкції дають змогу знизити ризики застосування військової сили, можуть послабити воєнний та фінансовий потенціал держави та сприяти дотриманню такою країною норм міжнародного права. В останні роки легітимність санкцій пов'язують не тільки з міжнародним правом, а й з національними інтересами та демократичними цінностями держав - ініціаторів санкцій. Цілі санкцій і відповідної державної політики можуть бути різними в кожному конкретному випадку та залежать від контексту та об'єктивної обстановки, в яких вони накладаються.

Мета роботи дослідити цілі, які ставлять перед собою Україна та її партнери при реалізації державної санкційної політики.

Виклад основного матеріалу. Реалізація державної санкційної політики полягає в запровадженні конкретних заходів в межах санкційних процесів, котрі повинні правляти певний вплив на іншу країну, організацію чи осіб (фізичних чи юридичних). В загальному, метою накладення санкцій, зокрема може бути:

- політичний тиск: санкції можуть бути використані для тиску на країну чи уряд, а також окремих осіб з метою впливу на їхню політику;
- економічна ізоляція: санкції можуть накладатись задля відсторонення країни чи окремих сфер економіки від світових економічних ринків і обмеження її доступу до фінансових ресурсів;
- захист національної безпеки: санкції можуть бути використані для запобігання загрозам національній безпеці, наприклад, полягати у забороні діяльності певних організацій тощо.

- вплив на внутрішні справи: санкції можуть бути спрямовані на певних осіб чи організації в країні з метою впливу на внутрішньополітичні процеси або захисту прав людини.
- компенсація завданих збитків: санкції можуть стати інструментом відшкодування шкоди, наприклад, завдяки стягненню активів порушника.

У цьому аспекті цікаво дослідити яким чином сформовані офіційні цілі застосування санкцій в Україні та в країнах-партнерах, що великою мірою пояснює тенденції публічного управління санкційними процесами у цих країнах.

Основними загальними цілями введення санкцій ЄС визначає [1]:

- захист цінностей, фундаментальних інтересів та безпеки ЄС;
- збереження миру;
- консолідація та підтримка демократії, верховенства права, прав людини та принципів міжнародного права;
- запобігання конфліктам і зміцнення міжнародної безпеки.

В контексті санкцій, застосованих ЄС до росії у 2014 році їх метою було збільшення для росії фінансових наслідків і втрат як наслідок її дій щодо підризу територіальної цілісності, суверенітету та незалежності України та сприяння мирному врегулюванню кризи [2]. Однак, як показує історія, ця мета не була досягнута і накладені санкції не змогли запобігти повномасштабному вторгненню росії в Україну.

Останні заходи застосовані ЄС після 2022 року щодо росії мали більш конкретні цілі, а саме:

- скоротити величезні джерела доходів, щоб зменшити здатність росії фінансувати та продовжувати війну;
- покласти відповідні економічні та політичні витрати на політичний істеблішмент росії, відповідальний за вторгнення;
- боротися з обходом санкцій шляхом зміцнення двосторонньої та багатосторонньої співпраці з країнами, що не входять до ЄС, та надання їм технічної допомоги [3].

За майже 2 роки повномасштабної війни не можна сказати, що ці цілі були досягнуті, однак вплив застосованих заходів ЄС має довгостроковий характер та зможе бути оцінений лише згодом.

У Великій Британії основний Закон, що регулює накладення санкцій (Sanctions and Anti-Money Laundering Act) визначає мету їх застосування як:

- дотримання зобов'язань перед ООН або інших міжнародних зобов'язань;
- сприяння запобіганню тероризму;
- забезпечення національної безпеки, або міжнародного миру та безпеки;
- сприяння досягненню цілей зовнішньої політики;

- розслідування та запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму
- імплементація стандартів, що стосуються протидії загрозам цілісності міжнародної фінансової системи, а також з іншими пов'язаними із цим цілями [4].

У США правовою підставою застосування санкцій є спеціальний закон (International Emergency Economic Powers Act або ІЕЕРА), який наділяє Президента особливими економічними повноваженнями для реагування на «нетипову і надзвичайну загрозу» національній безпеці, міжнародній політиці або економіці, яка походить повністю або частково з-за кордону [5]. Тому, обмежувальні заходи США застосовуються з метою боротьби з такою загрозою, яка описується у конкретних Указах Президента.

В Україні мета застосування санкцій закріплена в профільному Законі та полягає у:

- захисті національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України;
- протидії терористичній діяльності;
- запобіганні порушенню, відновленні порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави [6].

Висновки. Проведений аналіз показав, що загальна мета реалізації санкційної політики в Україні та в державах-партнерах у багатьох аспектах співпадає. Натомість, можна стверджувати що вона не зовсім відповідає сучасним вимогам часу та тим існуючим ризикам світовому правопорядку, які, зокрема, створює росія. Це зумовлює необхідність подальших ґрунтовних досліджень у цій сфері.

Література

1. How and when the EU adopts sanctions. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/> (дата звернення: 05.01.2024).
2. Council Regulation (EU) No 833/2014 of 31 July 2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0833> (дата звернення: 05.01.2024).
3. EU restrictive measures in view of Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-restrictive-measures-in-view-of-russia-s-invasion-of-ukraine.html> (дата звернення: 05.01.2024).
4. Sanctions and Anti-Money Laundering Act 2018. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/13/introduction> (дата звернення: 05.01.2024).
5. International Emergency Economic Powers Act / Chapter 35 International emergency economic powers. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title50/chapter35&edition=prelim> (дата звернення: 05.01.2024).
6. Про санкції : Закон України від 14.08.2015 р. № 1644-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 40. Ст. 2018.

ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ВИД ПОСЛУГ ТА ЇХ ОСНОВНІ РИСИ

*Кліщ А.О., студентка
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Середенко В.В., ст. викл.
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Активний розвиток системи публічного управління та формування лояльності населення до органів державної та місцевої влади у сучасній Україні відбувається через популяризацію та забезпечення якості публічних послуг. Слід зазначити, що сучасні публічні послуги є специфічним об'єктом управлінського впливу, що обумовлено як умовами їх надання і споживання, так і змістом самої послуги, як явища об'єктивного буття. Категорія «публічна послуга» сьогодні є відносно новою для українського суспільства та наукового простору, а тому виникають ряд різночитань та відмінностей не тільки у ідентифікації даного виду послуг, але і у розумінні їх змістовного наповнення.

Публічні послуги вирізняє саме публічний характер їх надання та споживання. Термін *public* у перекладі українською мовою може набувати відразу два значення – «державний» та «громадський» [1, с. 72]. Також зміст терміну «публічний» бере з визначення «публіка» (від лат. *publica* – суспільство, народ, люди): всенародний, оголошений, явний, відомий; організований для публіки, суспільства, народний, загальнонародний, всенародний, вселюдний; всіма спільний, такий, що всім належить [2]. У юридичній термінології «публічний» розкривається у таких словосполученнях, як «публічна влада» та «публічне право» [3, с. 196–198]. Тобто, коли мова йде про публічну владу, то це мається на увазі, що її джерелом є народ країни. А що стосується публічного управління та адміністрування – це управління за участю народу, а публічна послуга – це результат такого управління.

Дослідження наукової дискусії щодо визначення сутності публічних послуг дозволяє дати таке визначення: публічна послуга – це особливий вид послуги, результат функціонування органів публічної влади, спрямований на швидке вирішення суспільно значущих проблем та виконання функцій держави на всіх рівнях (національному та місцевому). Суб'єктом звернення публічної послуги є фізична чи юридична особа, незалежно від її реєстрації, яка звертається до органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Суб'єктом надання публічної послуги є орган державної влади, інший державний орган, орган місцевого врядування, його підрозділ чи посадова особа, уповноважена надавати публічні послуги у певному місці та у певний момент часу. Об'єктом надання публічних послуг є потреби та суспільні (економічні, суспільні, цивільно-правові

тощо) відносини, які об'єктивно існують чи можуть виникнути у фізичних та юридичних осіб у певний момент часу та на певній території[3].

Публічні послуги є важливим елементом соціально-економічного розвитку країни. Вони забезпечують доступ населення до основних благ і послуг, сприяють підвищенню якості життя громадян.

Станом на 2023 рік, публічні послуги в Україні перебувають у процесі реформування. Уряд України впроваджує ряд заходів для підвищення якості та доступності публічних послуг, зокрема:

- Розробка та впровадження стандартів надання публічних послуг. Стандарти надання публічних послуг встановлюють вимоги до якості, доступності та ефективності надання публічних послуг.
- Децентралізація надання публічних послуг. Децентралізація передбачає передачу повноважень з надання публічних послуг від органів державної влади органам місцевого самоврядування.
- Цифровізація надання публічних послуг. Цифровізація передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій для надання публічних послуг.
- Підвищення рівня прозорості та підзвітності у сфері надання публічних послуг. Прозорість та підзвітність у сфері надання публічних послуг передбачає забезпечення доступу населення до інформації про надання публічних послуг та відповідальність органів державної влади та органів місцевого самоврядування за якість надання публічних послуг. [4]

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що публічну послугу можна визначити як продукт, результат публічного управління та публічного адміністрування. Публічні послуги є категорією, яка є ширшою за державні послуги, оскільки ці послуги можуть надаватися недержавними установами та структурами. Реформування сфери надання публічних послуг в Україні є одним з пріоритетних напрямів діяльності уряду. Впровадження заходів, передбачених реформою, дозволить зробити публічні послуги більш якісними, доступними та ефективними, що позитивно вплине на рівень життя громадян України.

Література

1. Коліушко І. Б., Аверьянов В. Б., Тимошук В. П., Куйбіда Р. О., Голосніченко І. П. Адміністративна реформа для людини: науково-практичний нарис. Київ: Факт, 2001. 72 с.

<https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/admin-reforma-dlya-lyudyny-koliushko-averiyanov-2001.pdf>

2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

3. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

4. Уряд України: Кабінет Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/>

ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

*Коломієць Є.О., аспірант, 4 курс,
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Місцеві голосування в Україні, як ключовий елемент демократії, визначають основні аспекти демократичних процесів. У цьому контексті досліджуються проблеми місцевих виборів та їх вплив на розвиток місцевого самоврядування.

Місцеві голосування є ключовим елементом безпосередньої демократії, який дає громадянам можливість брати участь у виборах органів місцевого самоврядування. Це є фундаментальним механізмом представницької демократії, де громадяни довіряють свої інтереси обраним представникам для розв'язання соціальних питань та керування громадою.

Місцеві голосування відіграють значущу роль у розвитку демократії, представляючи інструменти представницької системи та відображаючи волевиявлення громади через різні форми вираження власної волі. Громадські вибори охоплюють вибори на місцевому рівні в межах адміністративно-територіальних одиниць та визначають систему органів місцевого самоврядування, що включає ради різних рівнів. У порівнянні з парламентськими та президентськими виборами, громадські вибори формують колегіальні органи на місцевому рівні [1]. На світовому рівні громадські вибори вважаються широко поширеним механізмом участі населення у формуванні та відновленні владних структур на різних рівнях. Основні принципи виборчого права визначені міжнародно-правовими документами, такими як Загальна декларація прав людини та Декларація про критерії вільних і справедливих голосувань.

Науковці вказують, що в Європі виборчі системи мають спільні принципи, які формуються на основі демократичних цінностей. Розглядаючи принципи виборчого права, важливо дотримуватися загальності, зокрема того, що участь у голосуванні відкрита лише для тих, хто не може виконувати свої обов'язки чи керувати ними. Право голосу та участь у громадських виборах є фундаментальними елементами демократії, сприяючи участі громадян у формуванні різних рівнів влади та прийнятті важливих рішень на місцевому рівні.

У більшості країн існують вікові різниці для активного та пасивного виборчого права. Віковий ценз для активного виборчого права зазвичай становить 18 років, тоді як для пасивного виборчого права він може бути вищим, наприклад, 23 роки у деяких країнах. Проте основні умови для участі в голосуванні визначаються не віком, а місцезнаходженням громадянина на території місцевого самоврядування. У багатьох країнах кандидати повинні проживати на цій території протягом певного часу перед голосуванням, наприклад, 20 місяців у Фінляндії, 6 місяців у Франції та Бельгії [2]. Важними критеріями для участі у муніципальних виборах є громадянство та сплата місцевих податків за власність чи бізнес на території муніципалітету. Деякі країни можуть також встановлювати інші цензи, такі як моральні чи освітні. Принцип вільного голосування, який включає добровільну участь кандидатів у виборах та відсутність втручання держави чи інших політичних сил, є одним із основних принципів виборчого права [3].

Муніципальні вибори в зарубіжних країнах проводяться частіше, ніж загальнонаціональні, надаючи громадянам можливість висловити свої політичні переконання та вплинути на питання, що стосуються їхнього місцевого середовища. Навіть якщо місцеві вибори можуть викликати "виборче перевантаження" та спричинити апатію серед виборців, вони є важливим інструментом для відображення унікальних особливостей територій.

В багатьох закордонних країнах державні громади та політичні партії відіграють ключову роль на всіх етапах місцевих виборів. Згідно з конституцією Республіки Молдова, громадяни мають право об'єднуватися у партії та громадсько-політичні організації, що сприяють виявленню політичної волі населення. У мексиканській Політичній конституції політичні партії відзначаються за роль у забезпеченні участі населення в управлінні публічною владою через загальні, незалежні та прямі вибори при закритому голосуванні.

Згідно зі статтею 36 Конституції України, політичні партії грають ключову роль у реалізації політичної волі населення та беруть участь у виборчому процесі. Український експерт О. Батанов розглядає взаємодію політичних партій із державними громадами, підкреслюючи їх роль у формуванні політичної волі та утриманні влади.

Політичні партії повинні регулярно перевіряти свою роботу, слідкувати за новими проблемами та турбуватися про місцеві інтереси, щоб завоювати довіру виборців. Вони мають брати на себе відповідальність за вирішення проблем на місцевому рівні через політизацію та демократизацію місцевого самоврядування [4].

Політичні партії в Україні, аналогічно до світового досвіду, виступають як основний інструмент формування та втілення політичної волі громадян. Вони сприяють виведенню населення на політичну арену, надаючи інформацію про альтернативні та офіційні проекти рішень та стимулюючи участь у виборчих процесах.

Таким чином, голосування, що представляє собою форму прямої демократії та ключовий інструмент представницької демократії, визначається станом населення і виступає важливим чинником громадянської участі.

Література

1. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-канад. проект «Демократична освіта». – К.: Ай Бі, 2022. – 684 с.
2. Яблонський Д. Організаційно-правові засади територіально-політичного устрою США // Актуальні проблеми державного управління Зб. наук. пр. / Редкол. С.М. Серьогін та ін. – Д.: ДРІНУ НАДУ, 2019. – Вип. 1 (31). – С. 278.
3. Чернецька О. Місцеві вибори як форма народовладдя: порівняльний аналіз українського та зарубіжного досвіду // Вісник Центральної виборчої комісії. — 2006. — № 4 (6). – С. 71-74.
4. Соскін О. Роль та консолідація міських голів у впровадженні реформи місцевого самоврядування в Україні // Економічний часопис ХХІ. – 2021. – № 1-2. – С. 46-48.

УДК :351.78

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Котенко І.О.

*Аспірант навчально-науково-виробничого
центру Національного університету
цивільного захисту України*

*Керівник: Домбровська С.М. д.н.держ.упр.,
проф., Заслужений працівник освіти України
начальник ННВЦ*

В умовах сучасної цивілізації, з властивим їй високим рівнем техногенної дії на природу, людина є активним учасником процесів перетворення планети. Природні цикли і екосистеми, з одного боку, цикли в суспільстві і техносистеми (технології, виробництво, система послуг, продукція, відходи), з іншого боку, стали усе більш несумісні, а «тріщини» в техносфері стали носити усе більш глобальний характер.

Екологічне середовище будь-якого регіону слід розглядати як цілісну систему, що служить безпосереднім місцем існування і життєдіяльності населення цього регіону. Вона включає повітря, воду, ґрунти, флору, фауну, акустичне, термічне, радіаційне середовище та ін.

Від екологічного благополуччя регіону усе більшою мірою залежить стабільність його економічного розвитку. Якщо враховувати тісний взаємозв'язок і взаємодію економічною і екологічною сфер, то регіон, по суті, можна розглядати як відносно відособлену еколого-економічну систему, для якої характерна певна природо-кліматична і соціально-економічна специфіка. Під соціо-природо-господарською системою розуміється обмежені певною територією частини техно-біосфери і соціуму, де природні, соціальні і виробничі

структури і процеси пов'язані взаємно підтримувальними потоками речовини, енергії і інформації.

Тому стратегія екологічної безпеки має бути спрямована на збереження оптимального місця існування людини. Саме у цьому підході криються соціальні, економічні, техніко - технологічні передумови формування дієвої системи екозахисту, в змістовному, інформаційному і інституціональному втіленнях цієї системи.

Побудова і реалізація системи екологічної безпеки пов'язані із станом економічного потенціалу країни, регіону, підприємства. При цьому, слід визнати марність зусиль із забезпечення екологічної безпеки у рамках традиційних видінь, що відділяють екологію від економіки. Стан економіки зумовлює повноту і ефективність застережливих екологічних ризиків заходу і, навпаки, деградаційні процеси в природному середовищі формують несприятливі умови життєдіяльності людей, виснажують ресурсний потенціал і тим самим погіршують економіку. Наприклад, в тій області людської діяльності, до якої відноситься теплоенергетика, найбільш найсильніший забрудник довкілля і споживач природних ресурсів, видається однакова картина, така характерна для постсоціалістичного періоду : зростання кількості надзвичайних подій в країні, наднормативні викиди і забруднення середовищ [1].

Слід також визнати, що питома вага смертності і аварійності в зоні дії підприємств електро і теплоенергетики в дійсності далеко випереджає економічно розвинені країни і так же різко відстає від них за тривалістю життя.

Традиційно пояснюючи причини вищезгаданих тенденцій, фахівці посилаються на цілий ряд об'єктивних чинників: знос основних виробничих фондів, катастрофічний стан виробничих інфраструктур, недоліки правової бази, слабкість НДР в цій сфері знання і діяльності, відсутність фінансування програм, що мають відношення до екологічної безпеки і так далі. Обґрунтованість цих аргументів не викликає сумніву.

Відтворювальний підхід до формування системи безпеки слід розглядати як суперечливу єдність передумови і одночасно результату діяльності людей. Відтворення, кінець кінцем, є відтворення усього суспільства, усіх стосунків, включаючи соціо-економічні, технічні, організаційні екологічні, управлінські. Співтовариство, що є носієм відтворювальної активності відносно довкілля, у тому числі природного, є носієм механізмів свого власного збереження. Інтенсивне відтворення в практичній діяльності вимагає подолання обмеженості підходу до нього як простого повторення життя, життєвих умов. Для нього характерний перехід від адаптації до випередження досягнення умов, що перевершують колишнє задоволення потреб. Це відношення до випередження отримує своє відображення в різних формах. Наприклад, рівень показників природного середовища має бути в майбутньому вище, ніж попередній. Для цього потрібно постійну увагу до інновацій, розвитку технології і організації відповідно до прогресу діяльності людей і постійного пошуку шляхів вирішення протиріч між потребами і можливостями.

Вирішення цього протиріччя досягається тим, що людина удосконалює середовище життєдіяльності, у тому числі і природне. На рівні конкретної території сукупність компонентів соціо - природно - виробничої системи завжди повинна володіти відповідним еколого-ресурсним і економічним потенціалами як зараз, так і в перспективі. В результаті цілеспрямованої і неумисної технологічної діяльності діє додаткова сукупність можливостей і обмежень. Вони використовуються в еколого- відтворювальній і природоохоронній сферах діяльності, складаючи змістовну частину системи екологічної безпеки території. Для оптимізації відтворювальних процесів в природокористуванні мають значення програми як міжгалузеві (територіальні), так і галузеві (останні представляють їх частину) погодженого замикання стадій відтворення. Це важливий аспект у вдосконаленні територіально-галузевого механізму функціонування системи екологічної безпеки [2].

Необхідність механізмів, стимулюючих реалізацію системи превентивних заходів в системі екологічної безпеки, відновлення природи і здоров'я людей, потребують також повного уявлення про можливі наслідки (система оцінки ризиків збитків ґрунтується на потужній інформаційній базі, становлення якої зазвичай розпочинається з формування банку даних за допомогою дослідницького матеріалу, емпіричних утворень, системи експертних оцінок фахівців та ін.).

Таким чином, вибір правомірних підходів до аналізу і оцінки екологічних ситуацій, процесів у сфері природокористування дозволяє, на нашу думку, концептуально сформулювати і сформулювати основні положення системи екологічної безпеки, взагалі і відносно 'конкретного регіону, а апробація розробленої моделі управління екологічною безпекою в зонах впливу теплоенергетичних об'єктів, а також інших промислових підприємств у зв'язку з додатковими чинниками екологічної небезпеки (транстериторіальний ефект), дозволяє представити розробку проблеми у рамках представлень "небезпеки - безпеки", вироблених на відповідних критеріях.

Література

1. Ветвицький Д. О. Напрями та пріоритети розвитку державної екологічної політики України в умовах глобалізації [Електронний ресурс]. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2013. Вип. 1. С. 108–121. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrzd_2013_1_11
2. Форсюк В.О. Фінансовий механізм та його роль у забезпеченні державної політики у сфері екологічної безпеки "Державне управління: удосконалення та розвиток" [Електронне видання], № 4. (2023) Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1408>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ І СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ

*Кравченко А.О., аспірант навчально-науково-виробничого центру, 2 курс спеціальність 281 «Публічне управління і адміністрування»
Національний університет цивільного захисту України*

Карпеко Н.М., к.н. з держ.упр., доцент, ст. викладач кафедри управління та організації діяльності в сфері цивільного захисту

Соціальна політика є одним з пріоритетних видів державної політики. Її елементами виступають певні інститути державної влади, плануючі і здійснюючі її на практиці, а так само властиві їй цілі, принципи, методи і ресурси. Саме соціальна політика за допомогою тільки її властивих механізмів покликана вирішувати завдання, які інші соціальні інститути вирішити не в змозі. Головна її риса полягає в тому, що по відношенню до суспільства держава виконує функцію обслуговування, забезпечуючи громадські блага додатково до приватних, призначених для особистого і колективного споживання. Діяльність держави в соціальній сфері безпосередньо пов'язана з ефективністю існуючих інститутів державної влади. Система державних інститутів займає особливе місце серед інших громадських інститутів внаслідок того, що держава позиціонує себе в якості гаранта дотримання прав, захисника правових інститутів.

Державна діяльність в соціальній сфері спрямована на попередження або зняття соціальної напруженості, що неминуче виникають в ринковій економіці. По відношенню до соціальної системи держава виконує роль постійно діючого стабілізатора, що забезпечує створення і дію захисних механізмів за допомогою підпорядкованої йому ієрархії управління. У цьому і полягає його відмінність від приватного сектора, основною метою якого є отримання прибутку [2, с. 90].

Соціальна політика як політика перерозподілу доходів ставить перед собою завдання по коригуванню пов'язаного з виробництвом первинного розподілу доходів за допомогою системи трансфертних соціальних послуг і субсидій у поєднанні з необхідним для їх фінансування оподаткуванням. Тим самим групи населення з низькими доходами дістають можливість підвищити свою долю в споживанні благ. При цьому перерозподіл доходів повинен проходити так, щоб стимул до досягнення більш високих доходів не зникав, а допомога виявлялася тільки тим, хто її дійсно потребує. Одержувачі ж трансфертних доходів повинні мати свободу вибору в споживанні, тому

допомога опиняється переважно в грошовій формі. Соціальна корекція розподілу доходів за допомогою перерозподільчої політики здійснюється за допомогою державного бюджету і участі держави в організації пенсійного і соціального забезпечення і страхування. Прогресивне оподаткування нівелює доходи, і через фінансовані з податкових засобів виплати тим, хто не має доходів або отримує низький дохід, забезпечується вирівнювання первинного розподілу доходів.

Сучасні соціальні процеси в Україні характеризуються зміною взаємовідносин між державою і окремими членами суспільства. Передусім слід зазначити відмова від принципу патерналізму, властивого соціалістичному ладу, і перехід до ліберальної концепції економічного і соціального розвитку. Таким чином, держава значною мірою зняла з себе відповідальність за забезпечення комплексу умов громадського розвитку. На зміну загальної залежності людини від державних структур прийшов принцип розмежування прав і відповідальності між особою і суспільством. З одного боку, цей процес можна розглядати як благо для окремих людей, оскільки він сприяє самореалізації особи в різних областях діяльності. Якщо раніше держава прямо і дуже активно втручалася в різні сфери громадського життя, встановлюючи при цьому жорсткі обмеження і примушуючи людей діяти у визначених їм рамках, то зараз пріоритетним є принцип свободи. З іншого боку, цей процес привів до виникнення цілого комплексу соціальних проблем. Сталася відмова від проголошених раніше принципів громадського життя, зокрема, вже немає права на гарантовану працю, виникають проблеми з отриманням безкоштовного медичного обслуговування, все важче отримати безкоштовну освіту [1, с.172].

Соціальна держава має на увазі нову якість самої політичної влади, що зумовлює всі інші її властивості, коли знімається політичне відчуження особистості від влади, громадянське суспільство «приборкує» державні інституції, які починають служити інтересам людей та суспільства загалом. Тому соціальна держава виникає не стихійно, але на основі виконання цілеспрямованої політичної стратегії, тому соціальна держава формується більш швидкими темпами у країнах із глибокими соціально-демократичними традиціями. При цьому історичний досвід показав, що об'єктивними передумовами її становлення та розвитку виступають соціально орієнтована економіка та правова держава, яка передбачає ефективне громадянське, трудове, соціальне та інше законодавство. Принципами устрою та діяльності соціальної держави стають відкритість політичної влади, її демократизм, громадянський мир, соціальна згода та солідарність, соціальна справедливість та здійснення сильного соціального захисту населення, великих соціальних програм у рамках активної та адресної соціальної політики.

Дотримання цих принципів в активній політиці дозволяє державі домагатися і зняття відчуження особистості від влади, і гарантованого соціального захисту, і створення справедливих умов та можливостей для гідного рівня життя, і мінімізації соціальних ризиків. При цьому держава від відносин панування та підпорядкування з громадянами переходить до солідарних

партнерських відносин з ними на основі рівноправного соціального контракту, який, як правило, отримує вираз у Конституції. Завдяки цьому у всіх суспільних сферах відбуваються позитивні трансформації, які на наступному шаблі розвитку країни призводять до формування у суспільства загального добробуту. У світлі сказаного слід зазначити, що соціальна держава — це не лише специфічний стан політичних інститутів і самої влади, а й особливий стан усього суспільства, перетвореного на основі соціальних цінностей та сприяння самореалізації творчого потенціалу особистості. Складається самостійна керуюча система соціальної держави, функціями якої виступають планування та реалізація активної, сильної, адресної соціальної політики, що охоплює всі соціальні групи, верстви та класи суспільства. Без такої системи, що управляє, всі високі соціальні пріоритети залишаються тільки політичними деклараціями, не підкріпленими конкретними механізмами їх реалізації [3, с.134].

У цій системі ефективно діють не тільки державні інститути загальної компетенції, але також органи влади, які мають вузьку спеціалізацію, що функціонують і в системі законодавчої влади, та у виконавчій владі і в судовій владі. При цьому активно заохочується створення та діяльність різних недержавних інститутів, які беруть участь у здійсненні соціальної політики суспільства. Йдеться про профспілкові організації, про приватні страхові, пенсійні, благодійні та інші фонди на підтримку безробітних, науки, культури тощо.

Слід зазначити, що важливими компонентами управлінської системи держави є правові та інші юридичні норми. У розвиненій соціальній державі, як правило, існує соціальний кодекс, в якому зведено та кодифіковано основні юридичні акти та норми щодо соціальної сфери суспільства. В умовах сучасної української модернізації спостерігається процес одночасного зародження та становлення як передумов соціальної орієнтації економіки, формування елементів громадянського суспільства, правової державності, демократичного політичного режиму, так і процесуально-інституційних компонентів соціальної держави як системи управління.

Література

1. Кудлаєнко С. Структурні елементи механізмів реалізації соціальної політики. Вісник ХНУ. Економічні науки. 2019. №1. С. 169 — 173.
2. Лукін С. Сучасні аспекти цифровізації публічних просторів. Аспекти публічного управління. 2020. Том 8. Спецвипуск № 1. С. 91–93.
3. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні : монографія / О. В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПОТЕНЦІАЛУ БАТЬКА В СІМЕЙНІЙ СИСТЕМІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Лепеха О.А., студент,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна*

*Крамченкова В.О., доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри психології,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна*

Історично склалася тенденція пильної уваги суспільства до сім'ї та батьківства, а зміни у суспільстві призвели до «кризи розвитку сім'ї», що, відповідно, викликає необхідність активізації публічного управління формуванням потенціалу батька. Перерозподіл ролі батька та матері створили умови для зміцнення авторитету чоловіка. Фіксовані дослідниками позитивні зміни у рольових та функціональних обов'язках батьків, ціннісних та особистісних проявах актуалізували значущість дослідження феномену батьківства [1; 3].

На розвиток сім'ї впливають різні закономірності, серед яких виділяється вплив низки гуманітарних дисциплін формування сім'ї: публічного управління, психотерапії, соціології, педагогіки та юриспруденції. Увага цих дисциплін підтверджує значущість батьківства у процесах формування гармонійно розвиненої особистості. Сучасна наука підтримує «міждисциплінарний характер досліджень у галузі психології сім'ї», що, відповідно, є другою закономірністю. Змінний світ завжди був і буде під пильною увагою ідеологів та дослідників, чий погляд радикально різняться. Включення світоглядних позицій, відповідно, є третьою закономірністю. І, як наслідок, у розвитку суспільства відбуваються зміни, що призводять до появи четвертої закономірності – «виникнення «заборонених тем» у дослідницькій діяльності». Це теми одностатевих шлюбів та дітей без піклування батьків. Перетворення у суспільстві призводять до виникнення і п'ятої закономірності: «поява нових предметів досліджень, у рамках психології сім'ї», зокрема, як наслідок протистоянню дефемінізації, збільшення кількості досліджень психології батьківства. Шоста тенденція підтверджує високий статус психології сім'ї як галузі психологічної науки: «на предметному полі психології сім'ї вирішується низка фундаментальних наукових проблем», де сім'я є основою стабільності та повноцінного розвитку суспільства. Перелічені закономірності висвітлюють актуальність та необхідність

опрацювання проблеми сім'ї та батьківства, зокрема актуальність системного дослідження внеску батька у психічне становлення дитини [2; 3].

У структурі гендерних ролей останніми роками відбулися зміни, пов'язані з проявом активності батьків. Так, в результаті перегляду та деталізації суспільством функції батьківства відбувається поділ гендерних ролей та формується нова гендерна система. Батьківство є соціальною та статусною роллю в рамках гендерної психології та психології особистості, де сукупність історичних та соціальних установок, накопичений досвід, пов'язаний із плануванням сім'ї, впливає на ставлення до дітей та до себе як до батька [1; 2].

Серед причин кризи батьківства слід виокремити руйнування традицій патріархальної сім'ї, що призвело до другорядної ролі батька та перетворилося на справу матері. Такий егалітарний устрій сім'ї призвів до порушення взаємозв'язку старшого та молодшого поколінь та передачі досвіду виховання [2; 3].

Це емоційно та оціночно забарвлений комплекс знань, уявлень, переконань про себе як про батька. Батьківська любов не є вродженою, а формується в перші роки життя дитини як відповідність певним соціальним вимогам та очікуванням досягнень. Отже, виникнення батьківства як феномену стало можливим при зміні полігамії на моногамію в сімейних відносинах. Таким чином, ідентичність батьківства, як феномен мікро- і макросоціальний, визначається принципами ставлення дорослих до дітей та громадянської самосвідомості, що є невід'ємним елементом публічного управління формуванням потенціалу батька в сімейній системі. [1; 3].

Література

1. Baker, C. E. (2017). Father-son relationships in ethnically diverse families: links to boys' cognitive and social emotional development in preschool. *J. Child Fam. Stud.* 26, 2335–2345. doi: 10.1007/s10826-017-0743-3.
2. Foster, T. D., Froyen, L. C., Skibbe, L. E., Bowles, R. P., and Decker, K. B. (2016). Fathers' and mothers' home learning environments and children's early academic outcomes. *Read. Writing* 29, 1845–1863. doi: 10.1007/s11145-016-9655-7.
3. Kelly, D. (2018). Generative fatherhood and children's future civic engagement: a conceptual model of the relationship between paternal engagement and child's developing prosocial skills. *J. Hum. Behav. Soc. Environ.* 28, 303–314. doi: 10.1080/10911359.2017.1418469.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Лозова О.Ю., аспірантка
навчально-науково-виробничого центру,
3 курс, спеціальність 281
«Публічне управління і адміністрування»
Національний університет цивільного захисту України*

*Сиченко В.В., д.н. з держ. упр., професор, ректор
Дніпровська академія неперервної освіти*

Перш ніж перейти до аналізу принципів державної культурної політики, визначимо, що під культурною політикою ми розумітимемо дії, здійснювані органами державної влади України і громадськими інститутами, спрямовані на підтримку, збереження і розвиток усіх галузей культури, усіх видів творчої діяльності громадян України і формування у особи на основі властивої українському суспільству системи цінностей [2, с.58].

Запропоноване розуміння культурної політики, на наш погляд, має два спірні моменти:

1. У визначенні основна увага приділена механізму досягнення цілей. При цьому не позначені ні суб'єкт, ні об'єкт культурної політики, ні виконувані ними ролі і завдання. Представляється, що це дещо звужує розуміння соціальної сторони процесу культурної політики.

2. Органи державної влади апріорі визначені в якості основного суб'єкта культурної політики. Ми розглядаємо управління як суб'єктно-суб'єктний процес і виходимо з того, що усі учасники процесу рівновеликі в процесі управління, немає головнішого і менш важливішого учасника процесу. І, попри те, що можливості, методи, механізми, ресурси у кожній соціальної групи різні, кожен учасник прагне досягти своїх цілей і завдань. Безумовно, підходів до розуміння культури і відповідно до культурної політики у вітчизняній соціології достатня кількість і кожен з них має право бути, проте це визначення культурної політики узяті нами виходячи з того, що в подальшому аналізі будуть схильні принципи культурної політики, закріплені саме в Основах законодавства України про культуру. Це дозволить більшою мірою об'єктивно розглянути п'ять основних принципів державної культурної політики України.

В якості першого принципу державної культурної політики позначена територіальна і соціальна рівність громадян, у тому числі громадян з обмеженими можливостями здоров'я, в реалізації права на доступ до культурних цінностей, участь в культурному житті і користування організаціями культури. Сьогоднішні реалії не дозволяють дотримуватися цього дійсно важливого принципу в повсякденному житті.

Люди при народженні відразу знаходяться в нерівних умовах, тут і гендерні відмінності, і етнічні, і власне соціальні і самі різні, по яких можна класифікувати суспільство на соціальні групи. І соціальна нерівність обумовлена

обмеженістю ресурсів. Тому і потрібне соціальне управління як таке, для максимально можливої нівеляції спочатку закладеної соціальної нерівності, у тому числі в доступі до культурних цінностей. Адже саме управління, будучи соціальним процесом, представляє сукупний результат діяльності по стабілізації і оптимізації певної соціальної системи. І серед основних функцій управління виділяють і що коригує і утримує відхилення в певних межах.

Другий принцип свідчить про відкритість і взаємодію з «іншими народами і культурами, уявленні про вітчизняну культуру як про невід'ємну частину світової культури». Представляється, що головна складність в даному випадку - визначення вітчизняної культури. У загальних станах Основ дані визначення понять «культура», «культурна політика», «суб'єкти і об'єкти державної культурної політики», «культурна діяльність», «духовна сфера», «культурна спадщина» і т.д, але поняття «Вітчизняна культура» немає. Якщо під вітчизняною культурою, аналізуючи основні формулювання термінів з Основ, розуміти матеріальну і нематеріальну спадщину як українця так і інших народів, то начебто питань не повинно виникати [1, с. 85].

Перейдемо до третього принципу державної культурної політики: відповідність економічних, технологічних і структурних рішень, що приймаються на державному рівні, цілям і завданням державної культурної політики. Дуже важливий принцип, ще і з урахуванням того, що не лише на практиці, але навіть в теорії культура і духовна сфера в цілому, завжди знаходиться в тій ролі, що наздоганяє економіку і технології. Сфера культури постійно і безнадійно відстає у своєму розвитку від технічних нововведень. Розроблена американським науковцем В. Огберном теорія «культурного відставання» показує, що культурні цінності і норми міняються, в порівнянні з технічним прогресом, незрівнянно повільніше і не встигають за прогресом останнього. Ніхто не ставить під сумнів важливість розвиненої промисловості. Але промисловість не може розвиватися сама по собі. У відриві від суспільства, від науки, врешті-решт. Тому починається «поділ науки»: одну (у більшій частині прикладну) науку підтримуватимемо, бо вона може дати швидкий фінансовий результат, другу (у більшій частині гуманітарну) доки не будемо, бо вона занадто затратна і ніякому прибутку не дає, а третю (у більшій частині фундаментальну) фінансувати теж потрібно з обережністю, бо ніяких гарантій в позитивному результаті досліджень ніхто дати не може. При цьому забувається, що навіть негативний результат в науці - теж результат. Забувається і те, що інтенсивний ріст або, як прийнято говорити, проривні технології несподівано дають саме результати фундаментальних досліджень.

Наступні два принципи, позначені в Основах, свідчать про свободу творчості і невтручання держави в творчу діяльність і делегування державою частини повноважень по управлінню сферою культури громадським інститутам. Відразу помітимо, з урахуванням того, що в нашій країні в системі фінансування культури як і раніше переважає пряме бюджетне фінансування, то саме держава є і інвестором, і меценатом, і співінвестором. Але йдеться про культуру - духовну складову діяльність держави. Роль культури і значення культурного продукту не повинно знаходитися тільки у рамках духовної сфери. Навпаки, виробляючи,

формуючи суспільну свідомість, культура як цілісна система гуманістичних цінностей сприяє і подальшому розвитку матеріального виробництва, поліпшенню соціально-економічних показників, на які так орієнтовані сучасні органи державної влади усіх рівнів [3, с. 94].

Наведені вище судження, підкріплені як результатами власних досліджень, так і аналізом робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників проблем розвитку культури, дозволяють зробити наступні висновки:

1. Культура, як і будь-яка сфера громадського життя, має власну логіку і внутрішні закони розвитку. Культурна політика буде продуктивною у тому випадку, якщо вона не перешкоджає внутрішній самореалізації сфери культури. Ігнорування ж внутрішньої самореалізації культурного життя робитиме негативний вплив як на хід реалізації державної культурної політики, так і на розвиток суспільства в цілому.

2. У сучасному українському соціумі основним соціальним інститутом, що впливає на сферу культури, є держава, що обумовлено наявністю розвиненішої інфраструктури, ресурсів, технологій і механізмів дії, порівняно з іншими соціальними інститутами. При цьому успішна реалізація державної культурної політики припускає чітке визначення принципів і пріоритетів у всіляких програмах, концепціях розвитку культури і культурної політики.

Література

1. Клочко В. П. Глобалізація: економічні та соціально-культурні аспекти / В. П. Клочко. – К. : ДАКККіМ, 2015. – 189 с.

2. Кучин С. П. Теоретичні аспекти розвитку соціально-культурної сфери як об'єкта впливу механізмів державного управління / С. П. Кучин // Держава та регіони. Серія : Державне управління. – 2017. – №1 (57). – С. 56-60.

3. Стельмащук Ю.І. Державне регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери : термінологічний інструментарій. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. С. 93–97

УДК 342.25

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З НАСЕЛЕННЯМ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Мазничко К. В., студентка

Полтавського державного аграрного університету,

*науковий керівник: Лозинська Т. М., д держ. упр., проф.,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавського державного аграрного університету*

Наявність інституту місцевого самоврядування є ознакою формування в країні децентралізованого типу влади, яка ґрунтується на демократичних принципах управління та свідчить про високий ступінь суспільної свідомості,

готовність спільнот брати на себе відповідальність за власне життя та знаходити можливості для його покращення. Місцеве самоврядування через наближеність до населення було і залишається найбільш дієвою владою, оскільки розв'язання проблем у місцях їх виникнення дозволяє отримати бажані наслідки у короткі терміни і з найменшими витратами. До початку повномасштабної війни з Росією місцеве самоврядування розвивалося у напрямку підвищення громадянської активності та зміцнення партисипації, а органи місцевого самоврядування разом з активною частиною громад вирішували питання залучення інвестицій, підвищення зайнятості, модернізації місцевої інфраструктури, формування локальних підприємницьких структур тощо.

Однак введення в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану суттєво вплинуло на діяльність органів місцевого самоврядування у таких напрямках:

- здійснення процедур прийняття рішень та кадрових питаннях;
- виконання завдань безпекового характеру та співпраці з військовими адміністраціями;
- забезпечення життєдіяльності внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та громад в цілому в умовах воєнного стану.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [1] передбачає, що в умовах воєнного стану для забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. У випадках, коли сільські, селищні, міські ради не виконують покладені на них повноваження та в деяких інших випадках, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», у межах відповідних територіальних громад можуть утворюватися військові адміністрації населених пунктів (ВАНП). Ні Конституція, ні законодавство України не передбачають припинення повноважень органів місцевого самоврядування у зв'язку із введенням воєнного стану, тому на території утворення ВАНП склалася ситуація одночасного функціонування місцевої ради та військової адміністрації, що обумовлює дублювання їх повноважень. Безумовно, на території громад, де не ведуться воєнні дії, найважливішими є питання забезпечення поточної життєдіяльності, стосовно виконання яких можуть виникати конфлікти між органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями, врегулювання яких на даний час можливе лише судовим шляхом [2].

Дослідники відмічають, що у безконфліктних умовах органами місцевого самоврядування, завдяки співпраці з військовими адміністраціями та перерозподілу окремих повноважень, в короткі терміни було організовано оборону населених пунктів, а також накопичено продовольчі, медичні, будівельні та інші матеріальні ресурси, необхідні для громади [3]. Місцевим радам для забезпечення життєдіяльності громад в умовах воєнного стану необхідно було вирішувати питання розміщення ВПО, обладнання житла для мешканців, які його втратили, розподілу гуманітарної допомоги, виробництва продовольчої сировини та її перероблення, використання або надання в оренду земельних ділянок комунальної власності тощо. Водночас із цим, запроваджені обмеження конституційних прав і свобод громадян обмежили також і можливості взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. Так,

зокрема, місцеві ради отримали право не оприлюднювати проекти рішень органів місцевого самоврядування, не дотримуватися принципів відкритості та гласності в роботі постійних депутатських комісій та сесій місцевих рад [1], а згідно Закону України «Про доступ до публічної інформації» [4], місцеві ради, за обставин непереборної сили, мають право не надавати відповіді на звернення підприємств, установ, організацій і окремих громадян.

Також органам місцевого самоврядування було рекомендовано обмежити діяльність інформаційно-комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів, що, за висновком Асоціації міст України призвело до обмеження доступу громадян до інформації [5]. Можна згадати, що в перші місяці війни більшість органів місцевого самоврядування закрили майже всю публічну інформацію на офіційних вебсторінках, що стало одним із факторів зниження громадської участі у процесі прийняття рішень і послаблення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Проте налагодження комунікації ОМС з населенням під час воєнного стану є вкрай необхідним з огляду на потребу його вчасного оповіщення про гуманітарну допомогу, загрозу безпеці, можливу евакуацію, надання послуг або необхідність залучення громадян до суспільних робіт. Досвід діяльності ОМС Полтавської області свідчить про те, що для публічної комунікації використовувалися найрізноманітніші канали, від друкованих місцевих видань до телеграм-каналів.

Комунікації із використанням соціальних мереж стали важливими для співпраці з інститутами громадянського суспільства, зокрема волонтерськими організаціями. Потужність та ефективність волонтерського руху на Полтавщині обумовлює необхідність розроблення ОМС програми підтримки волонтерських організацій, яка б сприяла консолідації зусиль громади у забезпеченні життєдіяльності населених пунктів. ОМС також надаються рекомендації щодо створення консультативно-дорадчих органів разом з представниками громадських організацій, активних мешканців, підприємців, ВПО для вирішення поточних проблем [6]. Включення ВПО до прийняття рішень, які стосуються їх працевлаштування, забезпечення житлом, навчання дітей стало одним із стратегічних завдань комунікації з населенням, оскільки люди, що вимушені були покинути окуповані чи прифронтові території, можуть суттєво посилити кадровий потенціал громад. Робота з людьми, які вимушено переїхали в інші громади, має базуватися на систематичному вивченні їх потреб через консультації, опитування чи інші форми взаємодії.

Підсумовуючи, зазначимо, що взаємодія ОМС з населенням під час воєнного стану є одним із важливих завдань місцевого самоврядування у контексті збереження децентралізованої публічної влади.

Література

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19> (дата звернення 04.01.2024).

2. Аналітична записка щодо практичного застосування Закону України «Про правовий режим воєнного стану» з питань розподілу повноважень між

органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/analitchna_rozpodil_povnovazhen.docx (дата звернення 04.01.2024).

3. Мороз В. О. Повноваження органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні: законодавче регулювання та проблеми реалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/97.pdf (дата звернення 04.01.2024).

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2939-17> (дата звернення 04.01.2024).

5. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 № 263. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-funkcionuvannya-informacijno-komunikacijnih-sistem-elektronnih-komunikacijnih-sistem-publichnih-elektronnih-reyestriv-v-umovah-voennogo-stanu-263> (дата звернення 04.01.2024).

6. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні». URL: <https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85> (дата звернення 05.01.2024).

УДК 658.012

СТРУКТУРА ЦИФРОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ В «РОЗУМНОМУ МІСТІ»

Малявіна М.О., учениця 9 класу

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Кандиба Ю.І., к.г.н., доц. кафедри
соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна;*

*Скриль І.А., к.г.н., завідувачка відділу краєзнавства
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

На сьогоднішній день ми часто чуємо такі терміни як «Розумне місто», Smart City, якими називають провідні великі міста, котрі реалізували концепцію створення інтелектуального міста. При цьому інтелектуальне місто визначається через володіння рядом компетенцій, що дозволяють створювати та монетизувати

унікальний інтелектуальний капітал; цифрове місто розуміється з позицій обробки даних та розподілу інформації; стійке місто характеризується енергоефективністю та екологічністю; техносіті забезпечує якість логістичної, транспортної інфраструктури; у благополучному місті технології є лише засобом досягнення основної мети – підвищення привабливості для городян та бізнес-структур за рахунок кліматичних, культурних та технологічних переваг [1].

Перераховані компетенції частково перекриваються та доповнюють одна одну з погляду змісту. В той же час різноманітність дефініцій свідчить про недостатню конкретизацію терміну «розумне місто», і ця обставина ускладнює реалізацію концепції, визначення її структури та ключових компонентів.

Огляд проектів з реалізації «розумних міст» території низки європейських міст [2] дозволяє виділити деякі невід'ємні компоненти:

- територія, на якій реалізується проект, з точки зору простору, яка оснащується інфраструктурою, так і з точки зору зв'язків із прилеглими територіями та іншими міськими агломераціями; настільки ж суттєвим є питання визначення меж «розумного міста» в межах традиційного міста [3], а ключовим територіальним завданням є визначення політики для різних фрагментів території;

- технології (інформаційно-комунікативні, штучний інтелект тощо), покращують якість міського простору (ефективність будівель, транспорт, електропостачання, опалення та охолодження), що дозволяє реалізувати якісну інфраструктуру; послуги та управлінська діяльність, спрямована на підвищення якості життя городян;

- городяни, не лише як вигодонабувачі від ініціатив з реалізації смарт-сіті, але і як повноправні учасники проекту, тобто «смарт-громадяни», адаптовані до інтенсивного використання можливостей «розумного міста» та накопиченню інтелектуального капіталу для підтримки інформаційної (смарт) економіки та соціального розвитку, що потребує скорочення цифрової нерівності;

- органи муніципального управління, відповідальні за облаштування громадських місць, визначають стратегічні цілі та стимулюють приватні інвестиції в розвиток нової (смарт) міської інфраструктури.

Цифровий стрибок змінює просторову конфігурацію кордонів міст та спільнот, трансформуючи традиційне уявлення про міста і про їх соціальну інфраструктуру. Соціальну інфраструктуру населеного пункту можна уявити як сукупність елементів традиційної соціальної, інформаційно-комунікаційної соціальної інфраструктури (рис. 1).

Традиційна соціальна інфраструктура забезпечує доступ домогосподарства (громадянина) до послуг, що надаються у безпосередній близькості до домогосподарства (житлово-комунальні послуги, дошкільне виховання, середня освіта тощо), в той час як інформаційно-комунікаційна соціальна інфраструктура – надає доступ до географічно невизначених послуг (телемедицина, дистанційне освіта, віддалена робота тощо).

Внаслідок розвитку мереж передачі даних та сервісів Інтернет ми спостерігаємо вибухове зростання генерації даних (інформації) як користувачами смартфонів та іншої споживчої електроніки, так і

телеметричними системами та іншими учасниками Інтернету речей (Internet of Things - IoT).

В результаті кількісно-якісного переходу обсягу даних, що генеруються, формується принципово нове цифрове середовище взаємодії споживачів, інфраструктури та сфери послуг, утворюються якісно нові екосистеми та моделі споживання. Домогосподарство чи окремі споживачі перестають бути єдиними замовниками та джерелами генерації даних (зв'язок 1 рис. 1), елементи традиційної соціальної інфраструктури також стають джерелами та споживачами даних, переданих через інформаційно-комунікаційну соціальну інфраструктуру (зв'язок 2 рис. 1).

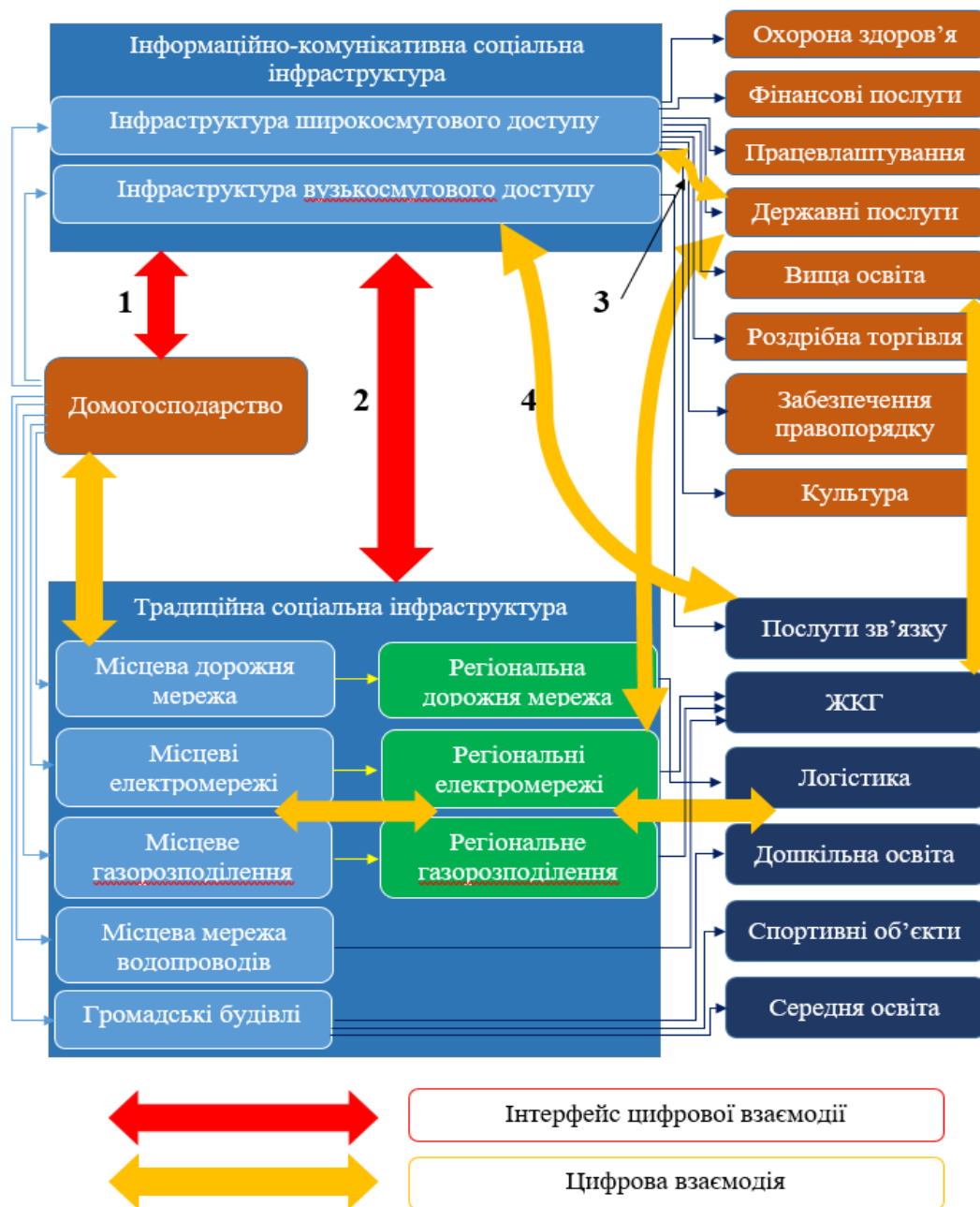

Рис. 1. Цифрова взаємодія в рамках соціальної інфраструктури регіону
(розроблено автором)

Аналогічно елементи локальної та віддаленої сфери послуг вступають у цифрову взаємодію між собою, з домогосподарствами та елементами традиційної соціальної інфраструктури за умови наявності достатньо розвиненою інформаційно-комунікаційною соціальної інфраструктури (зв'язки 3 та 4 рис. 1).

Отже, сутність «розумного міста» описана через трансформацію соціальної інфраструктури як частини цифрового середовища взаємодії. Ключова роль у цифровій взаємодії між споживачами, елементами соціальної інфраструктури, сферою належить інформаційно-комунікаційної соціальної інфраструктури. Важливе значення має явище акселерації сільсько-міської (територіальної) цифрової нерівності, прискорення урбанізації та ризику дезінтеграції внаслідок перетворення великих міст на «розумні».

Література

1. Finger M., Razaghi M. Conceptualizing “Smart Cities”. Informatik Spektrum, 2016, November, pp. 1–8.

2. Dameri R.P. Smart City Definition, Goals and Performance. In: Smart City Implementation. Creating Economic and Public Value in Innovative Urban Systems. Series: Progress in IS. Springer International Publishing AG, 2017, pp. 1–22. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-45766-6> (дата звернення: 25.07.2023).

3. Ergazakis K. Towards Knowledge Cities: Conceptual Analysis and Success Stories. Journal of Knowledge Management, 2004, vol. 8, iss. 5, pp. 5–15. URL: <https://doi.org/10.1108/13673270410558747> (дата звернення: 24.07.2023).

ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Михайлова Тетяна,

*Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Київ, Україна*

Дипломатична служба України вважається одним з надважливих механізмів втілення зовнішньополітичної діяльності держави на міжнародній арені, відповідним засобом для врегулювання конфліктних ситуацій між державами шляхом дипломатичних переговорів, удосконалення подальших напрямків міжнародної співпраці із іншими країнами.

Дипломатичні відносини вважаються важливою галуззю міжнародних відносин, адже високопрофесійна й вдало організована дипломатична служба є нерозривним структурним елементом державної служби України, позаяк успішне функціонування державного апарату вибудовується на дотриманні та

виконанні основних функцій й вирішенні політичних, міжнародних завдань стратегічної важливості для Української держави на міжнародній арені [1].

Сучасний етап як держави в цілому так й дипломатичної служби зокрема можна охарактеризувати як надскладний. Повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року зумовило нові потреби й виклики не лише для України але й всього світу. Переосмислення концептуальних підходів до безпекового середовища, зовнішньополітичного курсу, зміни політичних позицій в напрямку безпеки європейського континенту зумовило нові глобалізаційні виклики.

Проте не зважаючи на складний етап нашої держави, що пов'язаний із війною, дипломатичну службу можна охарактеризувати високим рівнем результативності. Було упроваджено досить велику кількість проєктів, громадських акцій й ініціатив, які були націлені на популяризацію України у світі, інформування міжнародної спільноти про скоєні злочини РФ та залучення міжнародної підтримки для боротьби проти агресора [2, с.279-280].

Міністерство закордонних справ України активізувало свою діяльність із країнами Африки, Латинської Америки, Азії із огляду на значний економічний та політичний вплив Росії у цих регіонах. У цьому аспекті слід відзначити, що в 2022 році було призначено представника спеціального України із питань Близького Сходу й Африки.

Слід навести результати експертного опитування, що здійснювалося соціологічною службою Центру Разумкова із 26 лютого по 15 березня 2023 року. Так, в умовах війни 90% експертів оцінюють зовнішню політику української влади позитивно й тільки 7,5% – негативно. Надаючи оцінку ефективності зовнішньої політики влади за різними напрямками, експерти найвище оцінюють політику щодо зміцнення відносин із державами світу й міжнародними організаціями (95% вважають її ефективною), забезпечення зовнішньої підтримки для опору російської агресії (92,5%), розширення кола держав-союзників, які підтримують Україну в протистоянні російській агресії (92,5%), покращення міжнародного іміджу Української держави, її авторитету в світі (92,5%), просування українських ініціатив на міжнародних майданчиках (90%), поширення в світі об'єктивної інформації стосовно війни в Україні (90%), інтеграції до Європейського Союзу (87,5%). Також 77,5% експертів ефективною вважають політику щодо інтеграції України до НАТО, 72,5% – стосовно захисту прав українців за кордоном [3].

На сучасному етапі розвитку система української дипломатичної служби є сформованою. У питаннях відстоювання нашої незалежності й суверенітету, просування та втілення національних інтересів на міжнародній арені дипломатичну службу України можна окреслити як таку, що досягнула значних

успіхів. Все зазначене є найкращим доказом її раціональної й результативної діяльності, професійної кваліфікованої підготовки працівників дипломатичної служби. Не споглядаючи на зазначене, сьогодні дипломатична служба проходить досить важкий та суперечливий процес з приводу її подальшої модернізації й удосконалення, що властиві структурні елементи, характерні ознаки попередньої системи дипломатичної служби, які часто не відповідають тим викликам й вимогам часу, з яким стикнулася наша держава сьогодні, нових міжнародних відносин [4, с.112].

Значення дипломатичної служби та її роль щодо врегулювання конфліктів, як слушно підкреслює Р. В. Палагусинець [1], важко недооцінити. Основним завданням дипломатії й досі лишається донесення достовірної інформації про перебіг подій на території, де відбуваються військові дії. Зважаючи на активну пропаганду й дезінформацію із російської сторони, досягти цього вбачається досить важко. Україна й донині змушена відбивати атаки не лише військові, проте й дипломатичні.

Таким чином, досягнення позитивних результатів стосовно визнання Української держави міжнародним співтовариством, подальше установлення дипломатичних відносин, створення ряду ефективних дипломатичних (консульських) представництв, реформатуванням із зарубіжними країнами двосторонніх повноцінних відносин, придбанням членства та утвердженням у ключових міжнародних організаціях створило засадничі принципи зовнішньої політики України й вважається головним надбанням та досягненням вітчизняної дипломатії за етап незалежності. Зазначене надало можливість гідно протистояти та надавати відсіч на дипломатичному фронті у боротьбі з агресором.

Література:

1. Палагусинець Р. В. Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 2. 2020. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf
2. Українська призма: Зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка»: Київ, 2023. 308 с.
3. Проблеми зовнішньої політики та безпеки країни: думки та позиції експертів (лютий-березень 2023р.). Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/problemy-zovnishnoi-polityky-ta-bezpeky-krainy-dumky-ta-pozytsii-ekspertiv-liutyi-berezen-2023r> (дата звернення: 04.01.2024)
4. Потапенко А. Г., Діденко Н. Г. Вплив державного управління на кадрову політику дипломатичної служби. Інвестиції: практика та досвід. № 20. 2021. С.109-115. DOI: 10.32702/23066814.2021.20.109

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

*Насонова А. Ю., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В. Г., д-р наук з держ. упр., в.о.
завідувача кафедри економіки та
публічного управління*

Питання зниження рівня зайнятості населення України, ріст безробіття та трудової міграції громадян стають досить актуальними, що проявляється в значному погіршенні кількісних та якісних параметрів ринку праці, недостатності залучення кадрового потенціалу до пріоритетних галузей економіки країни. Все це суттєво загрожує забезпеченню соціально-економічного розвитку та зниженням рівня економічної безпеки країни. Тому на сьогодні нагальною потребою є формування науково-методичного інструментарію щодо вдосконалення регулювання трудової зайнятості населення з боку держави. Зазначене проблемне питання потребує глибокого наукового аналізу стану показників, що впливають на зайнятість та вироблення на цій основі практичних рекомендацій, які зможуть сприяти розробці і реалізації ефективної державної політики зайнятості, спрямованої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення України.

Державне регулювання зайнятості являє собою комплексний механізм, що включає в себе сукупність самостійних взаємопов'язаних механізмів (методів) державного впливу на ринок праці, що застосовуються для забезпечення стимулювання попиту на послуги робочої сили, її розширеного відтворення та ефективного використання, вирішення інших проблемних питань зайнятості населення. На практиці всі ці механізми тісно переплетені та взаємозв'язані і їх розмежування має дещо штучний характер. Таке відокремлення може полегшити їх дослідження та вдосконалення основних складових цих механізмів.

Кожен механізм включає у себе сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких відбувається регуляторний вплив на сферу зайнятості населення з метою забезпечення позитивних змін у функціонуванні системи зайнятості. Тож механізм державного регулювання зайнятості населення являє собою цілий комплекс елементів регулювання, які можна розмежувати за логічною схемою «механізм–метод–засіб–інструмент». Тобто, механізми державного регулювання зайнятості складаються з відповідних методів, які, в свою чергу, передбачають використання певних засобів та інструментів впливу.

Система державного регулювання зайнятості населення формується на мікро-, мезо- та макрорівнях. Це означає, що усі складові механізму є багаторівневими, тобто мають центральний, регіональний, локальний рівні. Тому ефективність застосування будь-якого структурного елементу механізму безпосередньо залежить від узгодженості дій усіх рівнів влади.

Адміністративний механізм державного регулювання зайнятості населення передбачає використання різноманітних за своєю природою адміністративних засобів та методів впливу. Адміністративні засоби - це державні стандарти, ліцензії та сертифікати, дозволи, квоти, ліміти, обмеження, заборони, нормативи, санкції, штрафи тощо. Адміністративні методи державного регулювання базуються на владі, дисципліні, відповідальності, й реалізуються через ієрархію органів управління.

Організаційно-управлінський механізм державного регулювання зайнятості населення - це сукупність організаційних елементів, що мають організувати регулювання, узгоджуючи інтереси та ресурси окремих економічних суб'єктів у процесі їхньої взаємодії та забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи у сфері зайнятості. Зазначений механізм державного регулювання зайнятості населення передбачає використання організаційних методів впливу: організація та підвищення ефективності роботи Державного центру зайнятості України (Центральний апарат), базових та міжрайонних центрів зайнятості, створення інформаційної системи, що обслуговує ринок праці; державної системи профорієнтації молоді, підготовки і перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів; моніторинг національного ринку праці; профдіагностика на базі професіограми; доступ до електронних баз вакансій; інформаційна й консультативна діяльність для осіб, які шукають роботу чи бажають започаткувати власний бізнес; розробка, прийняття і реалізацію стратегій, державних та територіальних програм сприяння зайнятості, програм професійного навчання безробітних, планів; організація стажування, громадських та інших робіт тимчасового характеру і забезпечення участі у них безробітних; координація зусиль, ресурсів і контроль; системне прогнозування потреб економіки і ринку праці у робочій силі; оцінка впливу на ринок праці політики у сфері зайнятості; міжнародне співробітництво і забезпечення співпраці, сприяння укладанню договорів публічно-приватного партнерства; проведення наукових досліджень та висвітлення їх результатів у засобах масової інформації та під час комунікативних заходів. Основними інструментами організаційного механізму є державні, регіональні, цільові програми сприяння зайнятості, програми професійного навчання і підвищення кваліфікації, державне замовлення й державний контракт; договори; плани; проекти; прогнози, інформаційне забезпечення, моніторинг у сфері зайнятості.

Варто окремо звернути увагу на застосування у державному регулюванні найрізноманітніших сучасних засобів інформації та інформаційних інструментів: Єдиної інформаційно-аналітичної системи та електронної бази вакансій, онлайн-зв'язку (дистанційне навчання, відеореєюме, відеовакансії, співбесіди по скайп-зв'язку), консультативно-інформаційних послуг, послуг операторського телефонного центру, інформування щодо ситуації на ринку праці, публікації у засобах масової інформації та через інтернет-ресурси, соціальні мережі, інформаційні кампанії на радіо, інформаційні телесюжети, та інтерв'ю та інших. Адміністративний та організаційний механізми державного регулювання зайнятості населення втілюються в управлінську практику органами публічного управління, а також суб'єктами організаційної інфраструктури [4, с. 22].

Економічний механізм державного регулювання зайнятості створює певні умови, що спонукають суб'єктів ринку праці діяти в необхідному для держави напрямі, з метою підтримання нормального з погляду ринкової економіки співвідношення між попитом та пропозицією робочої сили.

Вважаємо за необхідне виокремити також соціально-психологічний механізм у державному регулюванні зайнятості населення, який на думку ряду дослідників не потребує окремої уваги оскільки тією чи іншою мірою вже представлений в інших механізмах державного регулювання. Однак, на нашу думку, саме соціально-психологічні методи державного регулювання є рушійною силою, направленою на формування в громадян почуття гідності, патріотизму та суспільної значущості, підвищення трудової та політичної активності, прагнення забезпечити власний добробут і добробут суспільства.

До них належать такі: спонукання, роз'яснення, заохочення, залучення, гуманізація праці, пропагування ідей (соціальна реклама, роз'яснювальна робота), моральне стимулювання, мотивація, етичне виховання, переконання тощо. Соціально-психологічні методи можуть бути направлені на формування особистості та гармонійний її розвиток; формування системи ціннісних орієнтирів, мотивації та підтримку позитивних переконань; регулювання відносин між людьми. В результаті застосування цих методів можна досягнути відповідних напрямків корегування відносин у сфері зайнятості.

Яскравим прикладом використання соціально-психологічних методів є професійна орієнтація населення, що передбачає застосування комплексу соціальних і психологічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення особи, виявлення її здібностей, індивідуально-психологічних характеристик, особливостей, професійних інтересів, нахилів, можливостей, що впливають на вибір або зміну професії та виду трудової діяльності.

Отже, ринкове і державне регулювання поєднані в єдиний механізм, який постійно пристосовується до мінливих внутрішніх і зовнішніх умов господарювання і націлений на створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості, забезпечення соціального захисту населення в разі настання безробіття. Для цього держава володіє досить широким діапазоном різноманітних механізмів, методів, засобів та інструментів впливу на ринок праці та зайнятість населення. Питання лише в тому чи завжди існуюча у країні система державного управління зайнятістю готова за необхідності вжити адекватних ситуації заходів впливу. Серед них найбільш перспективними є ті, що враховують об'єктивний вплив глобальних трендів і спрямовані на активізацію інноваційної зайнятості, підприємницької активності населення, забезпечення збалансованості ринку освітніх послуг та ринку праці, прогнозування обсягу і структури попиту і пропозиції на ринку праці, підвищення конкурентоспроможності фахівців і розширення кола гідних робочих місць.

Література:

1. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха; Запорізь. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2019.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ МУНІЦИПАЛЬНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ

*Номировська О.В., аспірант,
4 курс, спеціальність 281 Публічне управління та
адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України, Національний
аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Розвиток інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій є одним із пріоритетних напрямів державної політики України. Цей напрямок розвитку спрямований на використання передових технологій у всіх сферах суспільного життя, включаючи роботу органів влади та місцевого самоврядування. Україна визнає важливість розвитку інформаційного суспільства і взяла на себе зобов'язання сприяти цьому процесу, прийнявши законодавчі акти, спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку сучасних технологій. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" та інші нормативні акти регулюють відносини у сфері інформаційних технологій та електронного урядування. Місцеве самоврядування також визнається як важливий учасник у впровадженні інформаційних технологій на місцевому рівні. Зокрема, Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначає компетенцію рад у питаннях створення аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації, що включає в себе рішення про їх заснування, а також призначення і звільнення їх керівників. У контексті цих правових рамок місцеве самоврядування може відігравати ключову роль у впровадженні електронного урядування, створенні інформаційних ресурсів для громади та забезпеченні доступу до публічної інформації. Партнерство між місцевими органами влади та

громадськістю в сфері інформаційних технологій може сприяти створенню відкритого та ефективного суспільства. Важливість ролі інформаційно-правових інститутів у конституційному забезпеченні прав територіальних громад та їх членів. При цьому особлива увага приділяється захисту інформаційних прав людини, зокрема її права на недоторканність особистого життя та конфіденційності інформації. Також важливо відзначити, що в контексті розвитку інформаційного суспільства та використання електронної обробки інформації, питання захисту особистих даних стає особливо актуальним. У зазначеному контексті закріплення на конституційному рівні ролі органів місцевого самоврядування в забезпеченні інформаційних прав громадян має важливе значення для збереження приватності та захисту особистих даних. Зазначенням конституційної норми про зобов'язання органів місцевого самоврядування щодо забезпечення можливості громадян ознайомитись з документами, що стосуються їх прав і свобод, наголошується важливість прозорості та доступності інформації для громадян. Інформаційні процеси у сфері місцевого самоврядування проявляються у ході повідомлення мешканців про стан муніципального життя (соціальна робота у територіальній громаді, муніципальна екологія, муніципальна економіка тощо) та роботу органів та посадових осіб місцевого самоврядування, в ході реалізації принципу гласності у муніципальній діяльності, що є важливою умовою забезпечення активної участі членів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення та здійсненні муніципального контролю. Найбільш рельєфно інформаційне забезпечення життєдіяльності територіальних громад відчувається при організації та проведенні загальних зборів громадян за місцем проживання та громадських слухань, наданні доручень кандидатам у депутати місцевих рад та звітів депутатів та сільських, селищних, міських голів про свою роботу, проведенні конференцій за місцем проживання, консультативних опитувань, заснування муніципальних ЗМІ, муніципальних банків даних та локальних комунікаційних мереж тощо. В умовах реформи місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади особливо актуалізується проблематика втілення міжнародних інформаційних та муніципальних стандартів у практику організації та функціонування територіальних громад та інших суб'єктів місцевого самоврядування. Важливим виміром цієї проблеми, зокрема, є прозорість та доступність влади. Наприклад, це дуже наочно можна проілюструвати положеннями Європейської хартії участі молоді в муніципальному та регіональному житті (1994 р.), в якій зазначається, що муніципалітети та регіони заявляють про те, що шкільні проекти залучення молоді до общинного життя особливо заохочуватимуться і отримуватимуть фінансову допомогу через підтримку молодіжних газет та інших проектів масової інформації, що

започаткуванні молоддю, з метою надання молодим людям допомоги у розвитку їх здатності до самовираження та спілкування. Як зазначається у цьому документі, з метою впровадження конкретної політики працевлаштування молоді на контрактній основі, місцеві та регіональні влади зобов'язуються створити або удосконалити на місцевому чи регіональному рівні органи обміну інформацією між підприємницькими структурами, установами освіти та професійної підготовки і представниками місцевих та регіональних молодіжних об'єднань. Також зазначається, що місцеві та регіональні влади намагатимуться надавати допомогу у забезпеченні молодим людям можливості користуватися сучасними засобами вираження та комунікації і новітніми технологіями; забезпечення їм матеріальної бази, такої як приміщення, інформаційні канали та матеріально-технічна інфраструктура, які вкрай необхідні для їхньої творчості, самовираження та культурної діяльності; створення комунікаційних центрів, таких як місцеві та регіональні радіостанції та телевізійні канали, у програмах яких молоді люди можуть брати активну участь. Ілюстративними є положення Декларації Європейської коаліції міст проти расизму, проголошені 10-го грудня 2004 року на пленарному засіданні 4-ої Європейської конференції міст за права людини в Нюрнберзі. Основними мотивами прийняття Декларації визначено стурбованість зростанням проявів всіх форм расизму і ксенофобії, які породжують дискримінацію і насильство в містах; переконаність, що расистські та дискримінаційні світогляди, настрої і вчинки відносно деяких категорій городян і гостей міст створюють серйозну загрозу рівності, взаємної толерантності, миру, безпеки і соціальної згуртованості в містах; переконаність, що боротьба з расизмом, ксенофобією та дискримінацією в містах входить в коло обов'язків міської влади з метою забезпечення взаємної поваги і заохочення рівності між жителями міста, а також в коло обов'язків кожного городянина, що відноситься з повагою до різноманітності, яке сприяє зростанню добробуту сучасного суспільства; впевненість в тому, що тільки за активної участі всіх жителів міста в визначенні, реалізації та оцінці політики, можливе досягнення необхідного масштабу і рівня ефективності боротьби проти расизму і ксенофобії тощо. Одночасно з Декларацією було прийнято та проголошено План дій, що складається з 10 пунктів, з метою практичного вираження свого наміру боротися з расизмом, ксенофобією та дискримінацією, серед яких особливий акцент робиться на підвищенні рівня участі та інформованості городян. Ці приклади, з одного боку, яскраво ілюструють роль та значення місцевого самоврядування у процесах формування та функціонування інформаційного суспільства, реалізації інформаційних завдань та функцій держави, та, з іншого боку, свідчать про глибоке проникнення інформації у матерію муніципального життя територіальних громад.

Література

1. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України № 1045-XIV від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.
2. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862-VI від 23 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 157-VIII від 5 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
4. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
5. Децентралізація і профспілки: від розмаїття поглядів до конструктиву // Профспілкові вісті. – № 38. – 21 вересня 2017. – С. 13.
6. Роль та завдання профспілок у процесі децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://www.psv.org.ua/arts/Vnutrisne_jitia/view-3774.html
7. Побережна Т. Мотивація профспілкового активу в умовах реформ // Профспілкові вісті. = № 41. – 12 жовтня 2017. – С. 13.
8. Сизюк О. Формування громад та роль профспілок // Профспілкові вісті. = № 13. – 30 березня 2017. – С. 13

УДК 351:005

ОБМЕЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЄСТРІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Нор В.В., аспірантка

II курсу,

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Національний аерокосмічний університет

ім. М. С. Жуковського «ХАІ»,

В умовах інформатизації українського суспільства та інформатизації публічних послуг для зручності їх надання були створені електронні реєстри – автоматизована система обліку інформації про осіб, майно, документи та ін. яка створюється та ведеться державою з метою реалізації своїх функцій. Насамперед метою їх створення було захист прав та інтересів громадян України та контрагентів економічної діяльності в Україні [1]. Публічні управлінські реєстри ведуться уповноваженими органами державної або місцевої влади з метою накопичення, обробки інформації та надання певним відомостям офіційного визнання. Так, наприклад, відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень це – офіційне

визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Відомості, що містяться у Державному реєстрі прав, повинні відповідати відомостям, що містяться в документах, на підставі яких проведені реєстраційні дії. У разі їх невідповідності пріоритет мають відомості, що містяться в документах, на підставі яких проведені реєстраційні дії [2].

У зв'язку з введенням воєнного стану урядом України внесені ряд коректив у діяльність щодо надання адміністративних послуг, так відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 209 «Про деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» відповідно до якого Державне підприємство «Національні інформаційні системи» тимчасово призупинило роботу Єдиних та Державних реєстрів Міністерства юстиції України, створення та забезпечення функціонування яких належить до компетенції Міністерства юстиції України [3]. А саме, Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів; Реєстр спеціальних бланків документів інформаційної системи Міністерства юстиції України; Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів; Єдиний реєстр нотаріусів України, Спадковий реєстр; Єдиний реєстр довіреностей; Державний реєстр обтяжень рухомого майна; Єдиний реєстр громадських формувань; Реєстр атестованих судових експертів; Реєстр методик проведення судових експертиз; Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення; Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; Реєстр громадських об'єднань; Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності; Єдиний реєстр громадських формувань; Державний реєстр актів цивільного стану громадян; Державний реєстр речових прав на нерухоме майно.

Також для запобігання загрози життю та здоров'ю суддів та учасників судового процесу у період воєнного стану, доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень та сервісу «Стан розгляду справ» тимчасово призупинено.

Наступна Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 № 480 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» частково розблокувала роботу державних реєстрів, зокрема Державний реєстр речових прав на нерухоме майно. Доступ до реєстрів та можливість внесення до них змін залишається лише у державних реєстраторів, посадових особах Мін'юсту та нотаріусів (державних та приватних), але деякі операції зможуть здійснювати лише нотаріуси, які включені до спеціального переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна.

Передбачені територіальні обмеження: робота реєстрів розблокована лише в тих регіонах, де не ведуться бойові дії [4].

Відповідно до п.п.18 Ст.1 та п.4. Ст. 9 Закону України «Про критичну інфраструктуру» передбачено, що електронні реєстри є об'єктами критичної інфраструктури що містять перелік найбільш важливої для життєдіяльності суспільства та держави інформації [5]. Тому у відповідних рішеннях Кабінету міністрів України щодо обмежень функціонування державних електронних реєстрів була закладена мета убезпечити від незаконного та несанкціонованого впливу на зміну прав державних інтересів, фізичних та юридичних осіб через загрозу їх життю та здоров'ю з боку агресорів так і до уповноважених осіб реєстраторів. А також через використання несприятливих обставин для фізичних та юридичних осіб зі сторони уповноважених осіб реєстраторів.

Література:

1. Про публічні електронні реєстри: Закон України від 01.01.23 від 20.09.2022 № 1907-IX UR.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-20#Text>
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
3. Про деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 209 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 № 480 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-deyakih-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-480-190422>
5. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ – ОСНОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Орленко Володимир Васильович
*аспірант кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039*

Сучасні умови у яких перебуває наша країна та нові умови у яких опинились органи державної влади, загалом, потребують нових підходів до системи ефективного державного контролю, це зумовлено повномасштабним вторгненням, збільшенням зони відповідальності контрольної функції,

загостренням проблем та недоліків, які існували раніше – це все створює нові виклики для органів державної влади. Контроль – є одним зі способів який забезпечує законність та дисципліну, а це є важливим для управління, оскільки завдяки їх дотриманню та відкритості буде підвищуватись рівень довіри від інститутів громадянського суспільства. Державний контроль – безпосередньо є формою здійснення державної влади, яка орієнтована на забезпечення з дотримання законодавчих норм та інших нормативно-правових документів, які видаються органами державної влади. Без здійснення контрольної діяльності робота органів державної влади є неможливою, тому що кожне рішення та, будь яка дія підлягають контролю та перевірці.

Державний контроль є важливою складовою демократичної системи, оскільки він забезпечує баланс та взаємодію між різними гілками влади, забезпечує відповідність владних дій інтересам громадян та суспільства і сприяє підвищенню довіри до державних органів.

Питання державного контролю регламентується Конституцією України, законами та підзаконними актами, розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами міністерств та відомств. Варто наголосити, що повноцінний закон «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [1] найбільш детальніше регламентовано у галузі господарської діяльності, тоді як всі інші аспекти державного життя на сьогодні варто конкретизувати відповідною нормативно-правовою базою у певних сферах, тому ми не можемо виділити один окремий нормативно-правовий документ з регулювання державного контролю за державними органами.

Роль державного контролю в інструментарії здійснення державної влади ми розглянемо з точки зору державного управління та загалом системи публічного управління.

Розглядаючи питання контролю загалом в державному управлінні варто зауважити, що він має свою певну специфіку, яка орієнтована на досягнення конкретного результату та усунення певних перешкод, які з'являються при здійсненні державно-управлінської діяльності. Ще за свої часи Анрі Файоль одним із перших упорядкував функції управління, та виділив як одну з найбільш важливих – контрольну функцію.

Контроль є однією з основних функцій управління на рівні з прогнозуванням, плануванням, програмуванням, організацією, регулюванням та координацією і є завершальною стадією циклу всього процесу управління, і водночас основою початку нового циклу управління. На сьогодні, контроль дещо вийшов за межі обліку державних фінансів. Державний контроль передбачає отримання актуальної інформації про стан справ у сфері державного управління, у різних сферах суспільних відносин щодо дотримання законодавства, якісне виконання державно-управлінських рішень, а також своєчасність виявлення порушень і реагування на них для подальшої ефективної роботи органу, установи чи окремого департаменту.

Література:

1. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин : Закон України від 18.05.2017 р. № 2042-VIII : станом на 15 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text> (дата звернення: 21.12.2023).

УДК 35:659.4

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГУ НА РІЗНИХ РІВНЯХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Орлов Д.Ю., магістр спеціальності маркетинг
Мариупольський державний університет*

*Науковий керівник: Аракелова І.О., к.е.н., доц.,
доц. кафедри маркетингу та туризму,
Мариупольський державний університет*

Становлення державного маркетингу безпосередньо пов'язане з формуванням в Україні демократичного суспільства та ринкової економіки. Адаптація публічного управління до ринкового середовища та відповідних змін об'єкта управління залежить від того, на скільки маркетингова парадигма управлінської діяльності буде впроваджена в практику роботи органів державної влади.

Найбільш важливим напрямом маркетингової діяльності держави в розвинених країнах є створення загально-соціальних умов для ефективного функціонування ринкової економіки. У цьому плані найбільш суттєвою складовою державного маркетингу в розвинених країнах є бюджетна підтримка тих секторів ринкової економіки, які відіграють вирішальну роль у забезпеченні лідируючих позицій країни та її науково-технічному розвитку. Для розуміння соціальної сутності державного маркетингу найбільше значення мають концепції некомерційного маркетингу. Майже всі суттєві характеристики некомерційного маркетингу можна віднести до будь-якої маркетингової діяльності органів державного управління, а тому детальний аналіз некомерційного маркетингу з відповідною адаптацією до потреб державного управління відіграє найбільшу роль у формуванні концептуального базису державного маркетингу [1].

Останнім часом широкого застосування набули спеціальні державні програми, розраховані не просто на підтримку ринкових суб'єктів, а на кумулятивний соціальний ефект маркетингового характеру. Реалізація вказаної програми має всі ознаки маркетингової стратегії, оскільки має на меті не просто досягнення певних науково-технічних та інноваційних переваг, а загалом орієнтована на розвиток держави.

Уряди розвинених держав керують відповідними ринковими процесами у напрямі забезпечення їх максимального соціального ефекту. Через державну фінансову та законодавчу підтримку значне поширення отримують інформаційні технології, дистанційне навчання, використання електронних бібліотек, тощо. Інструментальною основою для підвищення конкурентоздатності регіону та інвестиційного проектування може стати інноваційний територіальний маркетинг. Багато міст ураженні економічною, соціальною та інфраструктурною кризою, серед яких Брістоль, Кельн, Дрезден, Ессен, Франкфурт, Більбао, Глазго та багато інших, знайшли нове життя, реалізувавши інноваційну маркетингову стратегію.

Розглядаючи досвід інших країн у використанні маркетингових технологій в діяльності органів публічного управління, доцільно зазначити, що однією з найчастіше використовуваних маркетингових технологій стає бенчмаркінг. Бенчмаркінг є аналітичним методом, який базується на порівнянні важливих структурних і функціональних рис територіальної одиниці з аналогічними рисами головних конкурентних осередків або осередків, що вважаються найкращими, передовими, які найбільше привертають увагу в країні або за кордоном. Порівняння характерних рис для цієї територіальної одиниці та прийнятого «зразка» (benchmark) дає змогу визначити дистанцію, яка розділяє обидві одиниці на окремі позиції і, таким чином, диспропорцію розвитку, яка існує між ними.

На сьогодні бенчмаркінг є альтернативним методом стратегічного планування, в якому завдання визначаються не від досягнутого, а на основі аналізу показників конкурентів. Еталонами для порівняння є не тільки досягнення конкурентів, але й найкращий досвід провідних організацій інших галузей, чи встановлені стандарти, яких повинна досягнути організація [2].

Використовуючи маркетингові методи та інструменти, насамперед дослідження, сегментацію та просування, можливо виявити, проаналізувати та оприлюднити думки, потреби та бажання місцевої спільноти – громадян, підприємців, інвесторів, організацій та органів місцевого самоврядування. Найбільш поширеною формою партнерства є публічно-приватне партнерство між органами влади публічного та приватного сектора. Публічно-приватне партнерство відповідно до пропозиції Європейського комітету визначається як форма співпраці між публічним та приватним сектором з метою фінансування будови, реконструкції, підтримування і обслуговування інфраструктури і надання публічних послуг цією інфраструктурою [3].

Реформування державного управління з використанням маркетингових інструментів означає застосування саме загальної методології розробки послуг, стратегій та програм на різних рівнях державного управління: місцевому, регіональному та державному, а також є основою реалізації багатьох стратегічних завдань у різних сферах економіки України.

Література

1. Шубін С. П. Політичний маркетинг в державному управлінні України: теоретико-методологічні засади та механізми впровадження: монографія. Миколаїв : Ілліон, 2011. 412 с.
2. Романенко К. М. Маркетинг як технологія державного управління: міжнародний досвід. Публічне адміністрування: теорія і практика. 2010. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10rkmumd.pdf> 2.
3. Захаріна О. В. Симоненко Л. І., Сайкевич М. І. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. №2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf

УДК 351.711:347.453.8

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРЕДАЧІ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА В ОРЕНДУ В УКРАЇНІ

*Павлов В.М, студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В. Г., д-р наук з держ.упр.,
в.о. завідувача кафедри економіки та
публічного управління*

У сучасних умовах господарювання оренда державного нерухомого майна набула широкого розповсюдження в майнових відносинах суб'єктів господарювання. Це пов'язано зі швидким розвитком суб'єктів малого підприємництва, для яких придбання у власність приміщення для розміщення власного бізнесу є проблематичним у зв'язку зі значними цінами на нерухоме майно та неможливістю забезпечення кредиту на його придбання. Розмір орендної плати за користування державним нерухомим майном відносно невисокий. Тому оренда державного нерухомого майна для суб'єктів господарювання є оптимальним варіантом отримання нерухомості для здійснення господарської діяльності. Передання в оренду «надлишкового майна», яке перебуває на балансі державних підприємств й установ, проте не використовується для виконання своїх статутних цілей, – перспективний напрямок поповнення державного бюджету, адже замість витрачання коштів на утримання майна держава може монетизувати такі активи.

На сучасному етапі здійснення глибоких соціально-економічних перетворень, спрямованих на інтеграцію України у Європейське Співтовариство, оренда державного та комунального майна відіграє важливу роль насамперед у забезпеченні розвитку підприємництва країни. Крім того, саме оренда державного та комунального майна є важливим джерелом наповнення державного та місцевих бюджетів та сприяє підтримці зазначеного майна у належному стані [1].

Слід зазначити, що вторинний ринок оренди нерухомості достатньо розвинутий, пропонує орендарям велику кількість різноманітного нерухомого майна. Ціноутворення і правила на цьому ринку встановлюються за двома ринковими чинниками: попитом і пропозицією. Він доволі гнучкий і швидко реагує на будь-які політичні й економічні зміни у державі. Ефективність дій орендодавців на ньому очевидна й мотивується бажанням останніх отримати максимальні платежі від оренди та зберегти власне майно. Для того, щоб конкурувати на ринку оренди, держава повинна запропонувати орендарям умови схожі або й кращі ніж на вторинному ринку. Під такими умовами слід розуміти розмір орендної плати у співвідношенні з споживчою якістю майна, просту і прозору процедуру укладення договору оренди, строк оренди та інші істотні умови договору [2]. Однак останнім часом через несприятливі економічні умови оренда державного та комунального майна стає для підприємців непривабливою і не конкурентною порівняно з орендою нерухомості в приватному секторі.

Одним із об'єктивних чинників, які негативно впливають на конкурентоспроможність державної та комунальної нерухомості і як наслідок – на скорочення обсягів оренди державного та комунального майна, наповнення державного та місцевих бюджетів, є ускладнена процедура передачі в оренду об'єктів державної і комунальної власності, зокрема тривалий термін її проведення тощо [1].

Головним завданням у розвитку орендних відносин є формування конкурентного орендного середовища, дотримання сторонами договірних зобов'язань, гармонізація взаємовідносин між власниками й орендарями у питаннях розміру, форми та повноти виплати орендної плати, збереження та раціонального використання орендованого майна, розробка механізмів залучення середньо- та довгострокових інвестицій для технічного переоснащення і модернізації виробництва. З метою реалізації державної політики у сфері оренди державного майна Фондом державного майна України здійснюється системна робота з посилення правового та організаційного регулювання орендних відносин.

Реалізація реформування оренди державного майна в Україні складається з кількох етапів. Перший – це оновлення усього корпусу документів. Від профільного закону, підзаконних актів, положення про оренду, примірних договорів, до методики розрахунку орендних ставок. Наступний етап - це диджиталізація процесів. Мінімізація контактів між потенційним орендарем та чиновником, побудова цілісної електронної багатофункціональної системи, що дає можливість моніторити процеси, аналізувати дані та контролювати процедури. Одним із показових нововведень реформи оренди держмайна покликаний стати запуск електронної платформи orenda.gov.ua - єдиного сайту з усією необхідною інформацією про усі об'єкти державної власності, як вакантні для оренди, так і вже орендовані. За основу урядовці взяли принцип електронного маркетплейса: клікабельна карта з географічним розташуванням об'єкта, система фільтрів та уся необхідна інформація відтепер знаходяться в одному місці та, що найважливіше, без втручання ззовні. [3].

Зі зміною законодавчо-нормативної бази вдосконалюється організаційний механізм і процедура передачі державного майна в оренду, з'явилась прозорість та відкритість процедури передачі державного майна в оренду, а також збільшення надходжень до державного бюджету

Оренда об'єктів державної власності як фінансове явище є системою грошових розподільних і перерозподільних відносин між її учасниками щодо передачі частини національного багатства у строкове платне користування та формування вартісного розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, формування і використання фінансових ресурсів у формі грошових потоків для задоволення суспільних потреб та інтересів. Лише зважений та раціональний підхід до регулювання орендних відносин державою, чіткі й зрозумілі правила гри зможуть змінити застарілі стереотипи. Держава, на зразок вдалого менеджера зможе вправно та ефективно управляти своїм майном, застосовуючи ринкові важелі та прозорі механізми регулювання, без проблем знаходитиме нових орендарів, зберігши мотивацію і бажання діючих, орендувати й надалі (за укладеними раніше договорами), цим самим сприятиме відновленню та покращенню державного майна, вагомим надходженням коштів до державного бюджету, а також підвищенню довіри підприємців до державних органів влади.

Беручи до уваги, що укладення нових договорів і продовження чинних відбувається винятково через електронні аукціони в системі Prozorro. Продажі, тому це забезпечує конкурентність та прозорість процедур оренди, а також довіру між державою і бізнесом. Отже, прозора процедура передачі в оренду державного майна – це рівні можливості для всіх охочих, конкуренція та справедлива ціна, і – безперечно – залучення інвестицій та надходження до бюджету.

Таким чином, система управління державним майном в Україні вже давно потребує докорінної перебудови. В першу чергу слід вдосконалити чинне законодавство з управління державною власністю, де передбачити одну із головних ролей у проведенні реформи з управління майном місцевими органами влади, оскільки на їх території зосереджено більшість об'єктів державної власності. Водночас необхідно посилювати відповідальність усіх – і центру, і місцевої влади – за використання державного майна. Для підвищення ефективності управління державними підприємствами необхідно виходити з того, що регіональне керівництво краще знає на місці, хто є ефективним управлінцем, а хто ні. Слід відзначити, що завдання підвищення ефективності управління державним майном не зводиться лише до впорядкування здійснення державою повноважень власника. Потрібна поступова, планомірна, системна реалізація широких заходів в інтересах удосконалення способів управління державною власністю.

Найбільш принциповим проявом сучасного стану державного сектору є загрози в сфері національної та економічної безпеки держави, занепад інвестиційної та інноваційної діяльності, незацікавленість приватного капіталу у співпраці з державою у стратегічних для економіки країни сферах, що особливо важливо в умовах відсутності належних інвестиційних ресурсів у держави. Саме тому зміна діючої моделі управління об'єктами державної власності зумовлена

необхідністю перегляду принципів і пріоритетів у сфері управління, посилення державного контролю й регулювання в державному секторі, що повинно здійснюватися в комплексі із заходами щодо посилення стратегічного управління та тих, що спрямовані на активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності й удосконалення корпоративного управління.

Література:

1. Про оренду державного та комунального майна : Пояснювальна записка до проекту Закону України. – Режим доступу: [https://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/poiasn23\(4\).pdf](https://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/poiasn23(4).pdf)
2. Дурицький В. В. Оптимізація механізму надання в оренду державного нерухомого майна. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2015, Випуск 1 (111) – Режим доступу. [http://ird.gov.ua/sep/sep20151\(111\)/sep20151\(111\)_066_DurytskyuVV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20151(111)/sep20151(111)_066_DurytskyuVV.pdf)
3. Оренда державного майна: хроніка української реформи. – Режим доступу. <https://delo.ua/business/orenda-derzhavnogo-majna-hronika-ukrajinskoji-re-384529/>

УДК 355/359:351.74(477)

ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНІ АДМІНІСТРАЦІЇ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

*Панельбу О. З., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В. Г., д-р наук з держ.упр.,
в.о. завідувача кафедри економіки та
публічного управління*

Публічне управління – є управлінням з боку суспільства, тобто вироблення та здійснення дій щодо цілеспрямованого свідомого впливу на суспільну систему загалом та на її окремі ланки. Публічне управління, як системно-суспільне явище, є багатогранною діяльністю органів трьох гілок влади й органів місцевого самоврядування (в межах повноважень, делегованих їм за принципом демократичної децентралізації внутрішніх і зовнішніх державних функцій, спрямованих на формування політики, а також вироблення, ухвалення та реалізування форм та механізмів здійснення впливу на всі сфери суспільної життєдіяльності та їх процеси з метою досягнення та підтримання соціоекономічної рівноваги, базуючись на взаємоузгодженні загальнодержавних, регіональних, групових і індивідуальних інтересів [1].

Згідно із змістом ст. 1 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» військово-цивільними адміністраціями є тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, які діють у складі роботи Антитерористичного центру при Службі безпеки України й призначені для врегулювання питання дотримання Конституції та законів України з питань забезпечення безпеки й нормалізації життєдіяльності громадян, щодо забезпечення правового порядку, а також участі в протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції [2].

Військово-цивільні адміністрації є юридичними особами публічного права, які наділені законами повноваженнями, в межах яких вони діють цілком самостійно й несуть відповідальність за власну діяльність, згідно із законом [45,с.161]. Військово-цивільні адміністрації є державним органом, що має конкретну самостійність у переліку усіх органів державної влади.

Особливістю правосуб'єктності військово-цивільних адміністрацій є те, що це є досить специфічним органом державної влади із перехресним підпорядкуванням:

- Антитерористичному центру при СБУ з огляду на законодавче закріплення та специфіку виконуваної функції в межах АТО, або Об'єднаному оперативному штабу ЗСУ в межах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

- Кабінету Міністрів України – по вертикалі виконуваних функцій державної адміністрації відповідного району чи області;

- Президенту України – у зв'язку зі створення ним військово-цивільних адміністрацій та призначення їх голів;

- Верховній Раді України – з питань реалізації військово-цивільних відносин [2].

Так, залежно від кола повноважень військово-цивільна адміністрація володіє рядом ознак, зокрема [3]:

- 1) є державним органом;
- 2) має тимчасовий характер;
- 3) утворені в межах сіл, селищних, міських, районів та областей;
- 4) діє у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України;
- 5) має спеціальне призначення в вигляді забезпечення дії Конституції та законів України, убезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, а також недопущення виникнення гуманітарної катастрофи в межах проведення антитерористичної операції.

Головним завданням військово-цивільних адміністрацій полягає, перш за все, в тому, щоб забезпечити нормалізацію мирного життя населення у перехідний період до повного закінчення військових дій, у створенні умов для проведення законних виборів на місцях до органів управління та формування

органів охорони громадського порядку. Також завданнями військово-громадянських адміністрацій є насамперед: забезпечення безпеки та боротьба зі злочинністю; відновлення та забезпечення роботи систем життєзабезпечення населення; розподіл гуманітарної допомоги; поновлення роботи комунальних служб; забезпечення функціонування систем охорони здоров'я та освіти; забезпечення роботи громадського транспорту; відновлення зруйнованої інфраструктури; поновлення функціонування грошово-кредитних та торгових установ та ін.

Військово-цивільні адміністрації, у разі потреби, утворюються за рішенням Президента України. ВЦА населених пунктів утворюються в одному чи декількох населених пунктах (селах, селищах, містах), в яких сільські, селищні, міські ради та/або їх виконавчі органи не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, у тому числі внаслідок фактичного саморозпуску або самоусунення від виконання своїх повноважень, або їх фактичного невиконання. Так, ситуація що склалася на Сході України в 2014 році також не змогла обійти стороною питання про необхідність у функціонуванні цивільно-військової адміністрації та указом Президента України на виконання Закону України «Про військово цивільні адміністрації», на території Донецької і Луганської областей утворення обласних, районних і міських ВЦА.

Таким чином військові адміністрації, що є суб'єктами публічної адміністрації, здійснюють повноваження місцевих органів влади й органів місцевого самоврядування, до складу яких входять повноваження у напрямку забезпечення реалізації заходів правового режиму воєнного стану, сфери оборони, забезпечення громадської безпеки й порядку, а також захисту критичної інфраструктури. Військово-цивільні адміністрації мають досить широкі повноваження, у порівнянні із державними адміністраціями чи органами місцевого самоврядування; дане питання зумовлене у необхідності оперативного і швидкого прийняття рішень в умовах дії воєнного стану.

Література:

1. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування: Монографія / Яцуба В. Г., Яцюк В. А., Матвіїшин О. Я., Карпінський Ю. О., 2. Куйбіда В. С, Негода В. А. та ін. К.: Геопринт, 2007.

2. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : моног. / В.В. Кравченко, А.О. Янчук, В.О. Антоненко та ін. ; за ред. В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. К. : Атіка, 2007.

3. Тітко Е. В. Цивільно-військові адміністрації як основна форма місцевого самоврядування в зоні конфлікту. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Юридичні науки. 2017. URL [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2017_1\(2\)__45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2017_1(2)__45).

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

*Прокоф'єва Є. А., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В. Г., д-р наук з держ.упр.,
в.о. завідувача кафедри економіки та
публічного управління*

Модернізація публічного управління в Україні є важливою для досягнення більшої ефективності, прозорості та відкритості в системі державного управління. Покращення ефективності публічного управління допомагає оптимізувати витрати, забезпечує більш точне використання ресурсів та здатність реагувати на потреби громадян та виклики сучасності швидше й ефективніше. Прозорість і відкритість управлінських процесів є важливими для підвищення довіри громадян до владних структур та забезпечення відкритого доступу до інформації про рішення, що впливають на їхнє життя. Це не лише підвищує легітимність влади, але й сприяє більш активній участі громадськості у процесах управління країною [1].

Серед перспектив модернізацій публічного управління в Україні в напрямку заохочення

— Використання інформаційних технологій, для покращення доступу громадян до державних послуг і спрощення процедур взаємодії з урядовими органами. Це може включати в себе розробку онлайн-платформ для подання документів, електронних систем обліку та моніторингу, а також розвиток електронного голосування на рівні місцевих виборів.

— Відкритий уряд через запровадження прозорих і відкритих механізмів у державному управлінні, включаючи публікацію даних, доступ до інформації про рішення та процеси урядування, а також залучення громадськості до прийняття рішень.

— Партнерства з громадськістю шляхом збільшення ролі громадян та громадських організацій у процесах прийняття рішень та виконання проектів. Співробітництво з громадськістю може сприяти більшій відповідальності та ефективності урядових органів.

— Децентралізація та реформа місцевого самоврядування як передача більших повноважень та ресурсів місцевим органам для сприяння розвитку та вирішення проблем на місцевому рівні. Це допоможе зробити управління більш відповідальним та призначеним для громад.

— Реформа судової системи в напрямку продовження реформи судової системи для забезпечення незалежності та ефективності судів. Це є ключовим для забезпечення правової держави та боротьби з корупцією.

— Розширення ефективного використання інструментів управління якістю через впровадження сучасних методів управління якістю та оптимізація процесів в урядових органах з метою покращення надання державних послуг.

— Залучення експертів та інновацій шляхом залучення якісних кадрів та експертів з різних галузей, а також впровадження інноваційних практик у процеси управління.

— Міжнародне співробітництво через співпрацю з міжнародними організаціями та іншими країнами для обміну досвідом та залучення додаткових ресурсів для модернізації публічного управління.

Перспективи модернізації публічного управління в Україні залежать від політичної волі, зусиль уряду та активності громадянського суспільства. Здійснення необхідних реформ та впровадження інноваційних практик допоможе покращити якість управління та підвищити довіру громадян до державних органів [2].

Яскравими прикладами успішної модернізації завдяки активній ролі держави у виробленні та реалізації економічної політики є такі східно-азійські країни, як Японія та Південна Корея. Вважається, що значною мірою їхні успіхи були пов'язані з особливостями культури відповідних суспільств, такими як високий рівень трудової етики, позитивне ставлення соціуму до чиновництва, укоріненість у традиційних практиках меритократичної та водночас відносно автономної від суспільства бюрократії. Поза відповідним культурним контекстом спроби використання досвіду модернізаційних практик східно-азійських країн наштовхнуться на дуже серйозні виклики компетентності, доброчесності й незалежності державного апарату.

В умовах реформування публічного управління важливості набувають питання щодо підвищення діяльності державних службовців. Так найбільш раціональною персональною стратегією для державних адміністраторів розвитку є забезпечення ситуації, коли їхня кар'єра й доходи мало пов'язані з ефективністю функціонування створюваних інститутів розвитку. Це призводить до реалізації зовні ефектних проєктів, які мало змінюють наявну ситуацію. Через те, що діяльність адміністраторів розвитку має принципово творчий і значною мірою неформальний характер, зовнішній контроль над їхніми діями досить ускладнений.

Тому за умов слабкості належно мотивованого та компетентного корпусу державної служби в Україні публічна влада має сконцентрувати свої зусилля в тих напрямках, де альтернативні актори у принципі не спроможні адекватно виконувати суспільно важливі функції. Це насамперед сфера безпеки, переваги держави у якій визнаються навіть послідовними противниками розширення її компетенції [1].

Отже, говорячи про перспективи реформ системи державного управління в Україні, перш за все слід продовжувати вдосконалення системи правових і

соціальних засад ефективного функціонування державної служби та її кадрового забезпечення, адаптуючи інститут державної служби в Україні до стандартів європейської спільноти, створивши чітку систему регламентів надання публічних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Впровадження заходів, які спрямовані на формування моделі державної служби, дасть змогу сформуванню стратегічне бачення системи державної служби в Україні й таким чином удосконалити систему управління державною службою, нормативне регулювання питань державної служби, закріпити єдині стандарти якості державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, створити механізм гарантування їхньої реалізації в усьому державному апараті, що призведе до зміцнення авторитету державної служби, а також поступово дасть змогу сформуванню належні механізми забезпечення сервісного призначення державної служби, задовольняти потреби громадянського суспільства [3].

Література:

1. Босак О. З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10bozuds>.
2. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти. Монографія. М.О. Паламарчук 2019 рік с. 77-94.
3. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха; Запоріж.держ.інж.акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2019.

УДК 351.1: 323.21

ДЕМОКРАТІЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

*Руденко О. М., аспірант
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
(курс 1, спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування»)*

*Ковальчук В.Г., в. о. завідувача кафедри
економіки та публічного управління,
доктор наук з державного управління, професор*

Сучасний світ, населений різноманітним соціокультурним, економічним та політичним акторів, стоїть перед нагальним завданням забезпечення стабільності, справедливості та ефективності у сфері публічного управління. У цьому контексті демократія участі в публічному управлінні набуває особливої вагомості, визнаючи право громадян активно брати участь в управлінні

державними справами та у прийнятті рішень, які впливають на їхнє життя.

У теорії науки «державне управління» вже сталою є думка про функціонування державноуправлінських парадигм, концептів та систем. Як зазначає К.Козлов «на сьогоднішній день існують дві загальноприйняті парадигми державного управління, а саме суб'єкт-об'єктна та суб'єкт-суб'єктна». Дослідник наголошує, що «відповідно від наявної у державі парадигми й будувалися відносини між владою та громадянами» [1]. А у частині демократизації цих стосунків все, на нашу думку, залежало від концепта державного управління: власне, «управління», «менеджеріалізм» або «урядування».

Слід наголосити, що демократія участі спрямована на те, щоб максимально широке коло людей було справді залучено до здійснення влади та громадянського контролю за прийняттям рішень, що допоможе досягти справжньої свободи та рівності кожного громадянина. З цієї точки зору, демократія участі прямо віддзеркалюється у концепті «урядування» тому, що даний концепт «відповідає принципам демократії, вимогам ефективності, відповідальності та відкритості» [1].

Досліджуючи різні джерела з питань функціонування концепцій демократії [2, 3, 4], можемо наголосити, що демократія участі у публічному управлінні - це концепція, яка передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень та управлінні справами суспільства.

Цей підхід визнає важливість включення громадськості в процеси формування політик, прийняття стратегій та вирішення питань, що стосуються спільного блага. Демократія участі спрямована на створення відкритого та інклюзивного середовища, де громадяни мають можливість висловлювати свої думки, обговорювати ключові питання та брати участь у визначенні напрямків розвитку суспільства через різноманітні механізми громадської участі.

Проте, такий підхід визначає і певні виклики демократії участі у сучасному публічному управлінні. Зупинимось на найголовніших з них.

1. Впровадження цифрової демократії. Цифрова демократія відображає сучасний контекст використання цифрових технологій для зміцнення демократичних процесів та забезпечення активної участі громадян у публічному управлінні. Це об'єднує інновації в електронному урядуванні, відкритому доступі до інформації, е-голосуванні, мережевому активізмі та інші цифрові інструменти з метою поліпшення якості демократії. У цьому аспекті слід наголосити на тому, що розвиток цифрових технологій та інтернету вносить суттєві зміни у механізми участі громадян. З одного боку, це може сприяти збільшенню доступу до інформації та ресурсів для участі, з іншого - виникають питання щодо кібербезпеки, нерівності в доступі до технологій та маніпуляцій інформацією.

2. Збільшення масштабності та складності публічного управління [3]. Масштабність та складність управління є ключовими викликами для демократії участі в публічному управлінні, особливо в умовах сучасного світу, де глобальні та місцеві проблеми взаємодіють із зростаючою складністю. За цих умов зростання розмірів населення та розвиток глобальних викликів (наприклад,

зміни клімату) роблять публічне управління більш складним та вимагають ефективних механізмів залучення різноманітних груп громадян у прийнятті рішень.

3. Низький рівень громадянської освіти та апатія громадян до функціонування публічного управління, що у свою чергу може призводити до недостатньої репрезентації різних груп та погіршення якості прийнятих рішень органами публічного управління [4]. Громадяни можуть не бути достатньо інформованими про поточні події, політичні рішення та важливі питання. Брак доступу до об'єктивної інформації може викликати відсутність зацікавленості в участі в публічних справах.

4. Ріст корупції та відсутність прозорості у діяльності органів публічного управління. Ці проблеми можуть підривати довіру громадян до інститутів демократії та обмежувати їхню готовність брати участь у публічному управлінні. Наявність корупції в урядових органах, правоохоронних агенціях та інших державних установах може призводити до недовіри громадян до системи управління та сприяти зловживанням влади. У свою чергу, якщо процеси прийняття рішень недостатньо відкриті та доступні для громадськості, це може викликати сумніви в об'єктивності прийнятих рішень та призводити до відчуття відсутності контролю.

5. Соціокультурні відмінності представляють собою різницю в соціальних та культурних особливостях між різними групами громадян у суспільстві. Ці відмінності можуть виникати на основі різноманітних чинників, таких як етнічна приналежність, релігія, мова, соціальний статус, освіта та інші.

У той же час не можна не сказати про можливості, які надає демократія участі в публічному управлінні:

- по-перше, організація відкритих публічних обговорень та консультацій за участю громадян є ефективним способом залучення різних поглядів та думок до процесів прийняття рішень;

- по-друге, використання технологій, таких як платформи для голосування, електронні петиції, інтернет-форуми та соціальні мережі, дозволяє громадянам висловлювати свої погляди, обговорювати питання та взаємодіяти з органами публічного управління;

- по-третє, залучення громадськості до розробки та оцінки публічних політик дозволяє враховувати різноманітні погляди та потреби громадян, забезпечуючи більш ефективні та легітимні рішення;

- по-четверте, практика громадської участі у формуванні та контролі за бюджетними рішеннями сприяє визначенню пріоритетів громади та підвищенню відкритості та відповідальності у фінансових процесах;

- по-п'яте, розвиток партнерства між органами влади та громадянським суспільством сприяє спільним зусиллям у вирішенні проблем, а також надає можливість для залучення експертного потенціалу та ініціатив громадян;

- по-шосте, зростання рівня громадянської освіти та проведення інформаційних кампаній можуть підвищити усвідомленість громадян щодо їхніх прав та можливостей участі в управлінні державними справами;

- по-сьоме, розширення повноважень органів публічного управління на

місцях та створення можливостей для громадського участі на місцевому рівні сприяє більш ефективному та виразному впливу громади на вирішення їхніх проблем.

У сучасному світі демократія участі стає інструментом сприяння вирішенню складних проблем та формуванням довгострокових стратегій, що враховують інтереси та потреби різних верств суспільства. Отже, розгляд та аналіз сучасних викликів і можливостей, пов'язаних із демократією участі в публічному управлінні, є актуальним завданням, спрямованим на побудову більш справедливого, ефективного та відкритого суспільства.

Література:

1. Козлов К. І. Теорія державного управління: парадигми, концепти та системи. *Державне будівництво*. 2013. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2013_1_8.pdf (дата звернення: 24.12.2023 р.).

2. Macedo, Stephen, et al. *Democracy at Risk: How Political Choices Undermine Citizen Participation, and What We Can Do About It*. Brookings Institution Press, 2005. *JSTOR*. URL: <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt12879p5> (дата звернення: 26.12.2023 р.).

3. Parkinson, John. (2012). *Democracy and Public Space: The Physical Sites of Democratic Performance*. 10.1093/acprof:osobl/9780199214563.001.0001.

4. Radcliff, Benjamin, and Ed Wingebach. "Preference Aggregation, Functional Pathologies, and Democracy: A Social Choice Defense of Participatory Democracy." *The Journal of Politics*, vol. 62, no. 4, 2000, pp. 977-98. *JSTOR*. URL: <http://www.jstor.org/stable/2647861> (дата звернення: 27.12.2023 р.).

УДК 352.075:369

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Сиченко М. В.,

*аспірант Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

*Керівник: Рибкіна С. О., доктор філософії,
доцент кафедри публічного управління та права*

Сфера культури в економіці громадянського суспільства має принципово іншу роль. Культурні норми і цільові орієнтири не формуються в центрі, і не поширюються на увесь культурний простір, контрольований державою. Культурний простір регіону має самостійне значення, в ньому народжуються свої норми і зразки, які стають національною цінністю і, кінець кінцем, істотно впливають на економіку регіону, а також формують практику демократії. У

функції культурної політики практично не входять завдання загальної соціокультурної регуляції життя людей, питання їх звичаїв і устоїв, загальнокультурні проблеми освіти і питання формування культурної компетентності особи (за винятком спеціалізованих навчальних закладів), робота з сферою релігії, справа книговидавця, ЗМІ і т. п.

До компетенції державної управлінської діяльності, визначеною як культурна політика, відносять:

- систему пошуку, узяття під охорону, реставрації, накопичення і збереження, захисту від незаконного вивезення, а також забезпечення доступу для вивчення фахівцями або просвіти мас, предметів світової і вітчизняної культурної спадщини, що мають неординарну смислову, історичну або художню цінність (книжно-письмових, архітектурно-просторових, художніх творів різних видів і унікальних творів ремесла, історичних документальних і речових раритетів, археологічних пам'яток, а також заповідних територій культурно-історичного значення);

- систему державної і громадської підтримки функціонування і розвитку художнього життя в країні (сприяння створенню, демонстрації і реалізації художніх творів, їх закупівлям музеями і приватними колекціонерами, проведенню конкурсів, фестивалів і спеціалізованих виставок, організації професійної художньої освіти, участь в програмах естетичного виховання дітей, розвитку наук про мистецтво, професійної художньої критики і публіцистики, виданню спеціалізованої, фундаментальної навчальної і періодичної літератури художнього профілю, економічна допомога художнім колективам і об'єднанням, персональне соціальне забезпечення діячів мистецтва, допомога в оновленні фонду і інструментарію художньої діяльності і т. п.);

- систему вибудовування різноманітних форм організованого дозвілля людей (кружкова і культурно-просвітницька робота, як загального, так і спеціалізованого профілю, організація спортивно-масових і святково-карнавальних видовищ і заходів, «культурно - просвітницький» туризм по історичних об'єктах і районах, «народна самодіяльність» в області художньої або ремісничої творчості, стимулювання інтелектуального і культурного саморозвитку особи і т. п.); одним з напрямів цієї функціональної підсистеми, що активно розвиваються, є соціальна педагогіка як інституціоналізована методика загальної соціалізації особи);

- популяризацію класичних і етнографічних зразків культури (культурних цінностей) в засобах масової інформації;

- міжнародна і міжнаціональна культурна співпраця, а також ряд інших напрямів діяльності [2].

Основними органами, плануючими і приймаючими рішення з питань спрямованості культурної політики, являються органи державної влади (як правило, приймаючі рішення на підставі їх обговорення експертами, а також художньою громадськістю або обраними корифеями в області мистецтва і

літератури), а основними органами, що реалізують культурну політику держави, є культурні інститути.

Останні порівняно чітко діляться на інститути, функціонально прив'язані до перелічених вище основних завдань культурної політики.

Представляється принципово важливим, щоб культурна політика не відривалася від основних напрямів загальносоціальної політики держави, працювала як одна з її підсистем. Роздумуючи про цілі, завдання, засоби і принципи нової культурної політики України треба, передусім, чітко диференціювати власне культурну політику і оперативне управління поточними культурно-творчими процесами як двома різними рівнями стратегії і тактики управлінської діяльності, розмежувати ці цілі, завдання, методи і інструментарій.

Найважливіший принцип визначення цілей і завдань культурної політики полягає в розумінні багатозначності, багаторівневості її сенсів і змісту. З цим пов'язані особлива складність управлінської стратегії і тактики в області культури і необхідність багаторівневого підходу до регуляції соціокультурних процесів.

Політика в області культури повинна включати спадкоємність (культурна спадщина) і розвиток – модернізаційний початок. Вона конструктивна в контексті рішення поточних економічних і соціальних проблем, якщо на додаток до орієнтації на самопідтримку галузі міститиме соціально значимі функції з наступних пріоритетних напрямів:

1) підтримка модернізаційно- орієнтованих соціальних груп, наявних в країні; забезпечення їх соціально значимою культурною ін-формацією; організація їх соціальної участі в модернізаційних процесах;

2) використання наявних установ культури і інформаційних засобів для забезпечення таких груп необхідною культурною інформацією для їх інтеграції, активізації комунікативних процесів між ними. Це дає новий імпульс розвитку самих установ, вони з сховищ культурної інформації перетворюються на центри її активного використання (йдеться про бібліотеки, музеї, театри, концертні зали, книжкові видавництва);

3) залучення різних верств населення, особливо дітей і юнацтва, в творчо активне життя залежно від їх здібностей і схильностей;

4) вдосконалення методів планування культурної політики, серйозною перешкодою, в організації якого являється відсутність обґрунтованих показників культурного розвитку, неповнота статистичних даних, відсутність інформації про культурні потреби і запити різних груп населення і різних регіонів.

Культура і особливості її специфіки в регіоні як чинника розвитку вимагає особливих організаційних і управлінських форм роботи, які за своєю суттю неможливі без паритетних і партнерських стосунків суспільних рухів, підприємців і влади.

Література

1. Державне та регіональне управління в соціальній сфері: монографія за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. А.О. Дегтяра. Харків: С.А.М., 2015. 551 с.
2. Писаренко Ж.А. Культурологічні засади державного управління: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління; Національна академія держ. управління при Президентіві України. Харківський регіональний ін-т держ. управління. Х., 2011. 20 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ВОДОПОСТАЧАННЯ В УКРАЇНІ

*Слободяник Максим Володимирович,
аспірант,*

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Багаторівневе управління є характерною рисою сучасних процесів формування політики і тісно пов'язане з управлінською діяльністю. Воно передбачає нові способи управління національним розвитком, що ґрунтуються на участі громадянського суспільства на всіх рівнях (міжнародному, національному, місцевому та регіональному), і підкреслює важливість цілеспрямованої взаємодії між рівнями і секторами для спільного ухвалення рішень різними учасниками процесу управління. По суті, всі учасники багаторівневого управління є партнерами (крім органів державної влади, передбачається участь приватних організацій та організацій громадянського суспільства) і можуть виступати ключовими дійовими особами, а єдиний центр управління замінюється координаційним центром.

Багаторівневе управління - це сукупність формальних і неформальних інститутів, механізмів, відносин, норм і процесів між місцевими співтовариствами, громадянами та міжурядовими й міждержавними організаціями, за допомогою яких здійснюють координацію колективних інтересів, встановлюють права й обов'язки, розв'язують суперечності на регіональному та місцевому рівнях. Це пов'язано з тим, що здійснення прав та ініціатив є добровільним для всіх учасників, якщо вони усвідомлюють їх необхідність/вимогливість. Іншими словами, вони самі керують своєю діяльністю і потребують координації з іншими сторонами та партнерами. Ключовими принципами є децентралізація, інтеграція та субсидіарність повноважень, узгодження власних інтересів з інтересами інших сторін, підзвітність перед партнерами та суспільством, а також особиста та спільна відповідальність (спів-відповідальність).

Дотримання принципу узгодження власних інтересів з інтересами інших зацікавлених сторін зумовлено процесом децентралізації, тобто розширенням кола осіб, які приймають рішення, - регіональних і місцевих органів влади, асоціацій місцевого самоврядування, представників приватного сектору та неурядових організацій - на додаток до центральної влади. Таким чином, напрям,

характер і динамізм процесу розвитку визначаються балансом потреб та інтересів великої кількості юридичних і фізичних осіб. Зокрема, на місцевому рівні реалізація заходів соціально-економічного стратегічного розвитку забезпечується новелою Закону України "Про регіональне комунальне співробітництво" щодо можливості узгодження комунальних інтересів у громаді. Так, Законом передбачено такі форми співробітництва [1]:

- Делегування іншим суб'єктом, що співпрацює, одного або декількох завдань одному суб'єкту, що співпрацює, що передбачає передачу відповідних ресурсів;

- Спільна реалізація проекту. Включає в себе координацію діяльності партнерів по кооперації та накопичення ресурсів на певний період часу для спільного здійснення відповідної діяльності;

- Спільне фінансування (утримання) учасниками співробітництва підприємств, установ та організацій (об'єктів інфраструктури), що перебувають у спільній власності;

- Спільне створення сторонами співробітництва муніципальних підприємств, установ та організацій (спільних об'єктів інфраструктури);

- Створення сторонами співробітництва спільних експлуатуючих організацій для спільного здійснення повноважень, передбачених законодавством.

Тому перед регіональними спільнотами стоїть питання про те, як знайти кошти для задоволення своїх нагальних потреб і як оновити законодавство для залучення коштів у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Наразі обласні громади є координаторами фінансових ресурсів, і їхнім основним завданням є самостійний збір та акумулювання коштів, необхідних обласним громадам.

Частина 2 статті 142 Конституції України надає право районним громадам сіл, селищ, сіл і міст об'єднувати на договірних засадах спільне майно та бюджетні кошти для реалізації спільних проектів і спільного фінансування (утримання) спільних підприємств, організацій та установ, створювати для цього відповідні організації та служби. Діють такі положення. [2]

Закон України "Про співробітництво регіональних громад" визначає організаційно-правові засади, принципи, форми та механізми співробітництва, сприяння, фінансування та управління співробітництвом регіональних громад. Закон реалізує активне правозастосування. [1]

Однак до закону можна внести зміни, спрямовані на зміцнення інституційних спроможностей місцевих громад із залучення коштів у таких галузях:

- По-перше, запровадження процедур для участі регіональних громад в існуючій співпраці;

- По-друге, дати можливість регіональним спільнотам створювати спільні фонди для фінансування інфраструктурних проектів;

- По-третє, дати можливість місцевим громадам надавати поворотні позики для фінансування інфраструктурних проєктів.

Крім того, місцеві запозичення - це нетрадиційне джерело фінансових ресурсів для місцевих органів влади, спрямоване на зміцнення фінансової незалежності місцевих органів влади та спеціалізований механізм інвестиційної та фінансової політики в руках держави.

Однак Закон України про бюджет надає право на місцеві запозичення та надання місцевих гарантій на базовому рівні місцевого самоврядування в Україні лише його представницьким органам - міським і районним громадам та міським радам.

У зв'язку з цим доцільно внести зміни до Закону про бюджет України, які дозволили б регіональним громадам отримати доступ до додаткових джерел фінансування. [3]

Крім того, регіональним громадам слід звернути увагу на можливість отримання зовнішнього фінансування.

У світлі вищезазначеного можна зробити такі висновки:

1. З огляду на різні потреби та сприйняття людей на кожному рівні, багаторівнева взаємодія вимагає ефективних процесів комунікації. Це включає в себе розробку різних комунікаційних стратегій, дотримання принципів відкритості та прозорості.

2. Успішна багаторівнева взаємодія з громадськістю вимагає взаємодії та співпраці між людьми на різних рівнях. Це включає в себе обмін думками, ідеями та інформацією, а також пошук компромісів для досягнення спільних цілей.

3. Внесення змін до закону, який регулює діяльність регіональних громад, може розширити повноваження центральної влади та надати можливості для отримання додаткових фінансових ресурсів.

4. Місцеві громади мають виступати активними модераторами процесу фінансування реалізації інфраструктурних проєктів на своїй території. Іншими словами, основною метою використання власності місцевих громад є отримання прибутку, який має бути спрямований на покращення інфраструктури місцевих громад та задоволення їхніх потреб.

Література:

1. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII/ Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. - № 34 (ст.1167). - URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

2. Конституція України: Конституція, Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Бюджетний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 08 липня 2010 р. №2456-VI/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

**УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В СФЕРІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

*Сокол І.М., студент,
2 курс (Магістратура), спеціальність 281 Публічне
управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України, Національний
аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

У широкому сенсі комунікація – це взаємодія між людьми шляхом обміну певними повідомленнями. Такими суб'єктами є певні індивіди, групи людей, організації, соціальні інститути, комунікація для яких є необхідним елементом їх соціального існування.

Комунікація є різноманітним явищем, і відповідно, це поняття має різноманітні інтерпретації, що підкреслює окремі його сторони. Довгий час в Україні домінувала інформаційна політика, основною метою якої було інформування громадськості органами державної влади, і зворотний зв'язок не мав значення. Це сприяло поширенню в громадськості переконання, що влада має робити все сама. Якщо їй це вдасться, добре, якщо ні, то її можна критикувати.

Сьогодні Україна як демократична правова держава, яка активно реалізує західноєвропейський зовнішньополітичний вектор та прагне інтегруватися у світовий інформаційний простір, дотримується визнаних європейських стандартів інформаційної діяльності органів державної влади, демократичних принципів їх функціонування в Україні. Невід'ємною частиною діяльності та функціонування державних інституцій у сучасних демократичних країнах є активізація інформаційно-комунікаційної політики.

Професійний підхід до формування та реалізації інформаційної стратегії є умовою ефективності та результативності діяльності органів державної влади, забезпечення стабільності політичної системи та утвердження держави як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин та інформаційних взаємодій у світовому інформаційному просторі. Серед викликів, з якими стикаються органи державної влади України в комунікативній взаємодії із суспільством – проблема інформаційного забезпечення та просування державної політики. Процеси комунікації, роз'яснення політики, дій уряду та уряду загалом інколи розпливчасті, несистематизовані, спонтанні й часто непередбачувані щодо їхніх наслідків. [1]

Проте за роки незалежності у сфері публічної комунікаційної політики (діяльність влади, органів державної влади, правлячої еліти щодо пропаганди та роз'яснення своєї політики та спілкування з громадськістю, ЗМІ, людьми загалом) відбулися певні зміни в демократизації, у тому числі ЗМІ, громадських організацій тощо.

Розвиток системи комунікації в державному управлінні України безпосередньо залежить від чинної нормативно-правової бази та її відповідності сучасним викликам і проблемним аспектам суспільного життя. Комунікація між владою та суспільством відбувається на трьох рівнях: реальному (безпосереднє публічне спілкування), медіа-рівні (взаємодія влади та суспільства через ЗМІ), мережевому рівні (громадське спілкування в Інтернеті).[2] Правові основи інформаційної діяльності органів державної влади закріплені в Законі України «Про інформацію» – загальному, комплексному нормативному акті, що відображає основні положення міжнародних стандартів у сфері інформаційних відносин. []

Закон визначає основні принципи інформаційних відносин:

- гарантування права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації та свобода її обміну;
- об'єктивність, достовірність інформації;
- повнота та достовірність інформації;
- законність отримання, використання, поширення та зберігання

інформації. [3]

Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» визначено порядок всебічного та об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування масовим шляхом. Державна влада або органи місцевого самоврядування є невід'ємною частиною законодавства України про інформацію. Стаття 2 цього Закону визначає основні принципи висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування засобами масової інформації, а саме: ЗМІ України відповідно до законодавства України мають право висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. [4]

Законодавчою основою формування та реалізації інформаційної стратегії органів державної влади, крім зазначених, є такі нормативно-правові документи: «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» – Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV; «Про звернення громадян» – Закон України від 2 жовтня 1996 р.; «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» про електронні звернення та електронні петиції» – Закон України від 28.10.2015; «Про місцеве самоврядування в Україні» – Закон України від 21.05.1997 р.; «Про доступ до публічної інформації» – Закон України від 31.01.2011 р.; «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» – Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р.; «Про роботу центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості їх діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодію зі ЗМІ» – розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2004 № 759 та ін.[5]

Незважаючи на різноманітність змістовних даних цих нормативно-правових актів, усі вони концептуально орієнтовані переважно на здійснення одностороннього інформаційного впливу на одержувачів інформації. (громадян). Однак інформаційне суспільство неможливо побудувати без поступової заміни одностороннього інформування громадян про дії влади двостороннім спілкуванням «громадянин – державний орган». Подальший розвиток ідеї встановлення комунікацій як двостороннього зв'язку між владою та громадянами відображено в Концепції проекту Закону України «Про основні засади державного зв'язку»:

- забезпечення вільного доступу громадськості до державних рішень;
- залучення громадськості до формування державної політики;
- розробка механізмів участі громадськості в управлінні державними справами;
- налагодження системи моніторингу органами влади громадських запитів на певні урядові рішення;
- запровадження єдиних для всіх державних інституцій стандартів взаємодії влади та громадськості.

Після затвердження Концепції в Україні було розроблено та введено в дію декілька нормативно-правових актів, які створили необхідні та достатні механізми для налагодження комунікації між «державним органом та громадою». Зокрема, Закон України «Про доступ до публічної інформації» надає широкі можливості доступу громадян до інформації про діяльність органів державної влади; Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р. детально регламентує механізми залучення громадськості до обговорення державної політики та участі в ньому.

Аналіз нормативно-правової бази інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади та реалізація комунікаційної стратегії державних органів дозволяє зробити висновок, що нормативно-правові документи чітко регламентують інформаційні відносини в Україні, комплексно висвітлюють основні принципи інформаційної діяльності органів державної влади, чітко визначають принципи та умови формування інформації. Проте, на жаль, задекларовані та прийняті норми не виконуються в повному обсязі, відсутні механізми їх реалізації через недостатнє фінансування інформаційної галузі, повільне впровадження та застосування новітніх інформаційних технологій у діяльності органів влади.

Незважаючи на певні досягнення, два фундаментальних питання, необхідні для повноцінної комунікації влади та громадськості, залишаються без відповіді: створення системи моніторингу суспільних запитів на рішення уряду та запровадження єдиних стандартів взаємодії влади та суспільства для всіх державних інституцій.

Вирішення проблеми формування комунікаційної політики державного управління та громадянського суспільства потребує інституційного, фінансового, організаційного, економічного та наукового забезпечення, при цьому його функціонування відбувається через активізацію відповідних

механізмів державного управління. Прес-служби відіграють важливу роль у демократичному суспільстві. Сьогодні майже всі органи державної влади мають власні прес-служби або принаймні прес-секретарів, відділи ЗМІ та зв'язків з громадськістю, Інтернет-сайти, а деякі установи навіть мають громадські ради, покликані впливати на формування політики. Вони доносять інформацію про владу до громадян, вчасно реагують на події, які хвилюють населення.

Проте слід зазначити, що в Україні досі не існує єдиного нормативно-правового акту чи іншого документа, який би регулював діяльність прес-служб органів державної влади. Досить демократичний за європейськими стандартами «Закон про доступ до публічної інформації» що дозволяє вільний доступ до інформації органам державної влади, фактично закріплює необхідність, а іноді й просто змушує застарілі бюрократичні системні утворення в органах влади спілкуватися публічно зі своїми «роботодавцями» – платниками податків. Водночас цей діалог є практично неефективним, а сучасні технології та мережеві асоціації вже створюють нові виклики перед владою у налагодженні контактів, комунікації та просуванні своїх ідей.

Поява розриву між владою та населенням загрожує зниженням довіри до державних інституцій та розчаруванням та апатією в суспільстві. Взаємодія державних служб з громадськими групами та об'єднаннями потребує вирішення проблеми відсутності правових механізмів, ефективних моделей комунікації в системі взаємодії органів адміністративного управління із суспільством. Серед проблем також можна назвати: недостатньо розвинений інформаційно-аналітичний та кадровий потенціал, консерватизм управлінського мислення та поведінки в основних інститутах управлінської діяльності.

Ефективність комунікаційної взаємодії адміністративних організацій із суспільством залишається досить низькою, що провокує різноманітні організаційно-управлінські проблеми – від нестійких частих перетворень до функціонального дублювання. Владні методи та авторитарні стратегії управління все ще популярні. Незважаючи на викладене, Україна продовжує розвивати простір комунікаційної взаємодії адміністративно-політичних організацій із суспільством, формується динамічне суспільство, де комунікація як важливий фактор суспільного життя посідає чільне місце. Зростає роль комунікації в процесах державотворення та діалогу державних інституцій з громадянським суспільством.

Комунікативна взаємодія як універсальна система управління спрямована на досягнення цілей управління шляхом комунікаційного, соціального, управлінського впливу на аудиторію, а також отримання відповіді від цієї аудиторії у вигляді словесного, ідеологічного чи виконавчого реагування. Комунікативна взаємодія влади та суспільства сприяє формуванню постійного конструктивного діалогу з метою забезпечення легітимності існуючого порядку та надання йому стабільності.

Ефективне спілкування органів державної влади та громадянського суспільства є важливим проявом демократичного розвитку країни. Комунікація забезпечує зворотний зв'язок, коли влада може не тільки краще інформувати громадськість про свою діяльність, а й дізнатися про оцінку цієї діяльності

активними верствами населення, що представляють інститути громадянського суспільства. З іншого боку, з огляду на цілі громадських організацій (реалізація та захист інтересів окремих груп населення, які вони представляють), комунікація з владою є одним із найважливіших механізмів реалізації цих інтересів. Здійснюючи взаємний вплив на органи державної влади, громадські організації інформують їх про суспільні настрої та бажання, лобіюють інтереси населення, контролюють державну політику щодо ефективної реалізації цих інтересів.

Сьогодні в Україні сформульовані та законодавчо закріплені основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовані державні інститути відповідної компетенції, прийнято ряд концепцій, програм і планів заходів. Проте система комунікації між державою та суспільством не втратила недостатньої координації між різними відомствами, а головною перешкодою для створення основи для стабільного та безпечного комунікаційного простору в Україні залишається непослідовність та непрозорість у реалізації запланованих заходів в державному управлінні.

Державне управління зараз невіддільне від комунікації як форми взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління, оскільки основою демократії є врахування потреб і становища об'єкта управління, а саме спілкування є фундаментальним фактором стійкості та розвитку структур і систем. Необхідною умовою інтеграції нашої країни у світовий інформаційний простір, утвердження її як впливового суб'єкта глобальних інформаційних відносин є формування та ефективна реалізація комунікаційної стратегії органів державної влади, покликаної вирішувати такі основні завдання:

- поточна та перспективна діяльність органів державного управління;
- регулярний моніторинг громадської думки, консолідація результатів соціологічних досліджень соціальних акторів та діяльності органів державного управління в єдиний інформаційний масив;
- формування ефективної системи «зворотного зв'язку» соціальних суб'єктів та органів державного управління.

Результатом успішного вирішення цих проблем може бути:

- створення цілісної системи інформування соціальних суб'єктів про функціонування державного управління;
- отримання об'єктивних даних (зокрема, в динаміці), що характеризують громадську думку щодо різних складових життєдіяльності суб'єкта державного управління;
- можливість повного врахування поглядів соціальних суб'єктів при прийнятті рішень органами державного управління;
- підвищення громадянської активності соціальних суб'єктів, залучення населення до процесу вирішення питань місцевого значення, громадське обговорення прийнятих нормативно-правових актів.

Серед бажаних наслідків також є подолання або послаблення комунікаційних бар'єрів у плані відчуження у стосунках із соціальними суб'єктами, зменшення не завжди виправданих претензій на владу, зниження патерналістських настроїв. [6] Це, безумовно, сприяє зростанню авторитету

органів державного управління, а також підвищенню довіри населення до їх діяльності, визначає більш ефективно розширення правотворчих ініціатив соціальних суб'єктів, їх соціальної та громадянської активності. Зацікавлене залучення соціальних суб'єктів та реальне врахування громадської думки на етапах підготовки, ухвалення та реалізації рішень – головна умова прийняття державними інституціями соціально значущих рішень не на основі миттєвої вигоди, а на справжніх загальнолюдських цінностях. Плідний діалог суспільства і влади є основою демократичних відносин управління та досягнення справедливості в економічному та соціальному житті. Цей діалог має стати одним із головних критеріїв оцінки якості управлінської культури, довіри населення до влади, реальним індикатором формування в Україні активного громадянського суспільства та демократії.

Література

1. Акайомова А. Політична комунікація як процес взаємодії політичних суб'єктів / Анжела Акайомова // Політичний менеджмент. — 2011. — № 1. — С. 87–91. [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/akaiomova_politychna.pdf]
2. Ахмедова О. О. Основи організації громадянського суспільства: навч.-метод. Посіб // О.О. Ахмедова, А.В. Халецький. – Донецьк: Донбас; Ваш імідж, 2012. – 125 с. [<http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=717>]
3. Балабанова Л.В. Зв'язки з громадськістю: навч. Посіб. / Л. В. Балабанова, К. В. Савельєва. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2007. – 394 с. [<https://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/27694/1/PR.pdf>]
4. Барановська А. В. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики Великої Британії // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 4 (29). – С. 85–90. [http://library.da.mfa.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=DB2&P21DBN=DB2&S21FMT=fullwebr&S21ALL=%28%3C.%3EK%3D%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=dz&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=5&S21CNR=20]
5. Бебик В. PR в органах державної влади та місцевого самоврядування: Монографія / О. Бабкіна, В. Басалюков, В. Бебик та ін.; За заг. ред. В. Бебика, С. Куніцина. — К.; Сімферополь: МАУП, 2003. — 240 с. [https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/po_13.pdf]
6. Глубоченко К. О. Класифікація соціальних комунікацій у системі державного управління за ознаками їх спрямованості / К. О. Глубоченко // Актуальні проблеми державного управління [Текст]. — 2011. — № 1(39). — С. 358. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=apdy_2011_1_43]

**ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА, ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Столяр Ю.А.

*канд.наук державного управління
докторант Національного університету
цивільного захисту України*

Внаслідок сучасних соціально-економічних загроз виникає потреба у внутрішньому переміщенні громадян задля зміни та покращення своїх умов життя та уникнення потенційної небезпеки, що може спричинити загрозу їх життю. Ситуація, що склалася на сході України внаслідок військових дій значно загострила проблему громадян, що там проживають, через що більшість громадян були змушені покинути свої будинки, рятуючись від небезпеки. Внутрішня міграція сприяє зміні розміщення населення, статтево - віковій групі громадян в розрізі окремих регіонів, є важливим чинником у зміні відмінностей у кожному новому регіоні, тісно пов'язана з процесами індустріалізації та урбанізації. Проте в'їзд громадян за кордон своєї держави несе за собою ризики, а саме втратою частини трудового та інтелектуального потенціалу нації.

На сьогодні українці займають найбільшу частку серед робочої сили в Європі. Нестабільна економічна ситуація та низький рівень заробітної плати в країні є основними причинами, що зумовлюють зріст зовнішньої трудової міграції громадян. Важливим чинником для працюючих мігрантів за кордоном є оплата праці, а особливо в перерахунку на іноземну валюту за офіційним курсом. Більшість таких показників соціально - економічного розвитку в Україні відстають від європейських стандартів таких, як:

- можливості офіційного працевлаштування залишаються обмеженими;
- зайнятість у формальному секторі економіки держави не тільки не гарантує благополуччя, але й часто не забезпечує потреб відтворення робочої сили працівника.

За таких обставин, зовнішня трудова міграція залишається майже єдиним шляхом забезпечення прийнятної рівня життя для значної частини працездатного населення України. Проблема нелегальної міграції для України є важливою та вкрай актуальною, так як територія України є транзитною для мігрантів з нерегульованим правовим статусом. Більшість іноземців, що потрапляють нелегально на територію України прагнуть потрапити до країн ЄС. Причиною перетину кордону для нелегалів є пошук кращих умов життя та отримання притулку та гідної оплати праці. Нелегальна міграція зазвичай дестабілізує ринок праці, несе загрозу безпеки, яка може спричинити криміногенну ситуацію на території, де перебувають іноземці. Іноземці, що працюють не офіційно, відповідно працедавці не сплачуються до держави податки, що спричиняє економічні збитки для країни [2].

Зважаючи на вищевказане, повстає питання про мотивацію, яка стає основою чи приводом для міграцій, що змушує залишати постійне місце проживання і шукати інше місце для проживання. Цікавою є теорія, яка частково

дає відповіді щодо мотивації, яка провокує міграції, де виокремлюється два чинники: відторгнення та притягання (push and pull factors).

До чинників «відторгнення» (push) належать чинники пов'язані з місцем походження: економічні та соціальні умови життя, демографічні утиски, високий рівень безробіття, немає можливості до утримання сім'ї чи сплати боргу. А в другій групі чинників знаходяться ті, що притягують (pull) до іміграції в певну державу, а саме: гарантія чи вищий рівень до працевлаштування, вища заробітна плата, отримання чи підвищення кваліфікаційного рівня, об'єднання сім'ї. Окрім мотивації, міграції визначаються об'єктивними та суб'єктивними факторами. Фактори, які сприяють чи провокують міграції, є найрізноманітніші, серед яких дослідники найчастіше визначають [1]:

1) екологічні (природні) – ті, які виникають через кліматичні зміни чи через нищівну діяльність людини, техногенні проблеми;

2) суспільно-господарські – пов'язані із прагненням людства до покращення побутово-соціальних умов і / чи збільшення джерел прибутків;

3) релігійні – пов'язані з світоглядним вибором або зпереслідуваннями через віросповідання особи (можна віднести тимчасові переселення у сакральні місця);

4) суспільно-політичні – пов'язані із війнами, політичними переслідуваннями, етнічними конфліктами, національноетнічними «чистками» чи депортаціями;

5) суспільно-культурні – пов'язані із задоволенням, туризмом, прагненням до ширшого пізнання світу та нових культур і традицій.

У другому-третьому десятиліттях ХХІ століття спостерігається міграційна тенденція пов'язана із специфічним світоглядно-звичаєвим контекстом у високорозвинених державах, який проявляється як стабільно-гедоністичний стиль життя – бажання пізнати світ у частих і тривалих подорожах. Масові міграції призводять як до позитивних, так і негативних наслідків для держав, з яких виїжджають і, до яких переселяються, не лише на демографічному рівні (відображаються на процесах і соціальній структурі), але також на економічному, соціальному і культурному рівнях.

Для держав, з яких переселяються, до негативних демографічних наслідків можна віднести:

- вплив населення у найбільш продуктивному віці;
- втрата освіченого кваліфікованого населення («вплив мізків»);
- демографічне старіння народів і зниження народжуваності й природного приросту;

- втрата робочої сили;
- поглиблення економічної нерівності;
- дезінтеграція у родинних зв'язках;
- проблеми реінтеграції реемігрантів;
- розширення міграційного ланцюга на рівні багатьох поколінь.

Але є й позитивні зрушення, а саме: зниження рівня безробіття, збільшення робочих місць, підвищення грошового трансферу, зміни в структурі працевлаштування; підвищення рівня заможності у родинах емігрантів; запозичення нових цінностей та прогресивних форм життя.

Держави, до яких переселяються, мають такі позитивні наслідки:

- збільшення населення у найбільш продуктивному віці у демографічному та економічному значенні (демографічне омолодження, підвищення народжуваності, природний приріст);
- набуття кваліфікованих та професійних кадрів;
- вплив дешевої робочої сили, зростання виробництва, забезпечення нових робочих місць.

Проте є й негативні наслідки

- відтік грошей;
- зростання соціальних виплат і допомоги;
- поглиблення розбіжностей на ґрунті расовому і національному;
- утворення анклавів, колоній та гетто; проблеми пов'язані із адаптацією, стабілізацією та інтеграцією мігрантів;
- конфліктна напруга на тлі расовоетнічної різноманітності; поширення стереотипів у середовищі різних груп мігрантів;
- зростання соціальної нерівності (гірші умови праці, нижчі заробітки, нижчі життєві стандарти мігрантів, у порівнянні із місцевим населенням);
- культурні конфлікти.

Таким чином, міжнародна нелегальна міграція створює реальні та потенційні загрози фактично будь-якому аспекту безпеки приймаючої сторони, спотворюючи соціальну, демографічну, територіальну структуру, загострюючи конкуренцію на місцевих ринках праці та житла, створює цілі сектори зайнятості, які не мають законодавчого регулювання, викликає соціальну напругу, ріст ксенофобії та екстремізму. Найнебезпечнішим викликом для розвинених країн, де саме безпека стала однією з найголовніших культурних цінностей, нелегальна міграція все частіше розглядається як один із можливих шляхів розповсюдження міжнародного тероризму, який є реальною загрозою як національній, так і особистій безпеці.

Література:

1. Герц А. А., Недюха М. П., Мота А. Ф. Детермінанти нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції органів Державної прикордонної служби України. Південноукраїнський правничий часопис: наук. журнал. 2017. № 1. С. 10–13.

2. Мартянова Р.А. Удосконалення напрямків міграційної політики у сфері протидії нелегальній міграції. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2018. Вип. 7. С. 70–76.

РИЗИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тарабан Є.І., аспірант,

1 курс, спеціальність 281

*Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. С. Жуковського «ХАІ»,*

Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,

*Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет*

*ім. М. С. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Перетворення інформації в цифрову форму в сучасному світі охоплює як виробництво, бізнес, науку, так і систему публічного управління. Цифрові технології стають невід'ємною частиною життя сучасної людини, змінюють суспільні відносини [1].

Відкритість та прозорість в управлінні державою є пріоритетними напрямками публічного управління, які стають можливими лише за умов використання інформаційних технологій.

Саме цифровізація суспільства сприяє реалізації відкритості та прозорості в управлінні публічною економікою завдяки доступності інформації до всіх громадян, а також надає можливість громадянам активно впливати на управлінські рішення державних та муніципальних органів влади [2].

Однак, разом з потужними можливостями процес цифрової трансформації приносить і значні ризики.

Проведемо аналіз основних ризиків, які можуть виникнути в ході цифрової трансформації в публічному управлінні.

Кібербезпека та захист даних. Одним із найбільш критичних аспектів цифрової трансформації є збільшення загрози кібербезпеки. Зловмисники постійно шукають слабкі місця у цифрових системах для крадіжок даних. Атаки на системи публічного управління можуть вивести з ладу важливі служби, порушити функціонування та викликати негативний вплив на громадську довіру. Недостатній захист може призвести до витоку конфіденційної інформації, порушення приватності громадян та навіть загрози національній безпеці.

Існує проблема вкидання у інформаційне середовище фейків та викривленої інформації, яка може підривати авторитет та репутацію владних структур, конкретних політиків. Така викривлена інформація шкодить не тільки іміджу України та окремих посадовців, а й може негативно впливати на психологічне самопочуття українців та шкодити Збройним Силам України успішно проводити військові операції [1].

Тому важливо вдосконалювати кібербезпекові заходи, включаючи постійне оновлення програмного забезпечення, регулярні аудити та модернізацію систем захисту даних, а також освіту персоналу щодо кібербезпеки.

Неадекватне управління змінами та опір змін. Цифрова трансформація вимагає не лише впровадження нових технологій, але й зміни у робочих процесах та корпоративній культурі. Опір змін може сповільнити або навіть зіпсувати процес трансформації. Недостатня підготовка персоналу до роботи з новими системами може спричинити втрату часу, ресурсів та негативно вплинути на якість обслуговування громадян. Сучасний державний службовець повинен мати більш широкі компетенції і навички, оскільки процес цифровізації зачіпає всі структури органів державної влади [3].

Щоб запобігти цьому, необхідна активна комунікація та залучення персоналу, надання достатнього часу для адаптації, а також розробка відповідних освітніх програм.

Нерівномірність в доступі до технологій. Цифрова трансформація може збільшити розрив між тими, хто може використовувати нові технології, і тими, хто залишається поза контекстом цифрового розвитку. Це може збільшити соціальну нерівність та створити відчуття виключеності серед окремих груп населення.

Отже, необхідно забезпечити широкий доступ до цифрових технологій та розвиток програм для вдосконалення цифрової грамотності, залучення інвестицій у розвиток та розширення ІТ-інфраструктури, створення програм для забезпечення доступу до технологій у всіх сегментах суспільства [4].

Порушення приватності та інформаційна відкритість. Збільшення обсягу зібраних та оброблених даних може викликати загрозу приватності громадян. Виникає необхідність у забезпеченні балансу між ефективністю та збереженням особистої інформації.

Тому необхідним є визначення та дотримання суворих нормативів збереження та використання особистої інформації, включаючи введення політик захисту приватності.

Таким чином, забезпечення ефективності публічного управління в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства не може бути досягнуто без впровадження цифрових технологій у цій сфері [5].

Механізми публічного управління у сфері цифрових перетворень мають системно вдосконалюватись, оскільки цифровізація має стати головним інструментом для досягнення стратегічної мети нашої країни – економічного зростання держави, що забезпечить добробут, комфорт та якість життя населення [1].

Масштаби цифрової трансформації в суспільстві величезні, і цифровізацію можна розглядати як рушійну силу нових парадигм, концепцій і підходів до публічного управління загалом і муніципального управління зокрема.

Цифрова трансформація в публічному управлінні - це складний, але необхідний процес. Мінімізація ризиків вимагає не лише технічних заходів, але й створення чітких нормативів, розвитку цифрової грамотності та визначення етичних принципів використання технологій. Тільки так можна забезпечити сталість та успішність цифрової трансформації в контексті публічного управління.

Література

1. Савченко О. С. Проблеми запровадження цифровізації у систему публічного управління / Науковий вісник Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022, № 3, 102-108. URL: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.3.14>
2. Малий І. Й., Цедік М. Г. Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні / Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 2. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2618> (дата звернення: 09.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2022.2.3
3. Яненко І.Г. Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні / Економіка України. 2022. № 3. С. 04-22. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004>
4. Скорик О. О., Рябоконт Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 7. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1704> (дата звернення: 09.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.7.50
5. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління / Інформаційне право. 2017. №10. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf> (дата звернення: 03.01.2024)

ЗАСТОСУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ДЛЯ УКРАЇНИ

*Теребун О.С., аспірантка
кафедри парламентаризму,
ННІ публічного управління та державної служби
Київського національного університету
ім. Т. Г. Шевченка.
ORCID ID: 0000-0002-5878-4958*

*Науковий керівник:
Пухкал Олександр Григорович –
доктор наук з державного управління,
професор кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Досвід Європейського союзу свідчить про те, що його органи публічної влади як наднаціонального так і національного рівня, у взаємодії з інституціями громадянського суспільства надають перевагу окремим інструментам цієї взаємодії. Зокрема, серед інструментів взаємодії громадськості з органами

публічної влади всіх рівнів, чільне місце посідає інформаційно-консультативний механізм, який застосовується переважно у форматі публічних консультацій. Національні органи публічної влади консультативним формам взаємодії схильні віддавати навіть більший пріоритет, ніж це є на рівні ЄС. Це обумовлено передусім тим, що організувати консультації та залучати до цього процесу організації громадянського суспільства у країнах-членах, у тому числі на субнаціональному і місцевому рівнях, є законодавчо обумовленим обов'язком органів публічної влади, що прямо впливає із законодавства або політики ЄС. Відповідно національне законодавство, що регламентує процедуру публічних консультацій, є найбільш опрацьованим і стійким навіть у східноєвропейських країнах-членах, в яких, як вважаються, громадянське суспільство і рівень його взаємодії із інституціями влади, є менше розвинутими порівняно з західноєвропейськими державами.

Цікавим в цьому контексті є досвід країни-члена ЄС Польщі. В Польщі публічні консультації щодо проектів політики та законодавства ЄС проводяться відповідно до Закону «Про співпрацю Ради Міністрів із Парламентом з питань членства Республіки Польща в Європейському Союзі» [1]. Відповідно до цього закону, польський уряд зобов'язаний готувати свої пропозиції щодо проектів законодавчих актів ЄС, що хоча і не обов'язково, але тим не менш, як свідчить практика, передбачає залучення компетентними органами до обговорення відповідних ініціатив різноманітних заінтересованих груп. Уся необхідна інформація, яка надає можливість стейкхолдерам завчасно ознайомитися з документами та залишити свої коментарі зазвичай публікується на веб-сайтах відповідних міністерств, а всі одержані відгуки і пропозиції підлягають аналізу.

Наприклад, польські міністерства в останньому великому звіті щодо участі громадянського суспільства в політиці ЄС від 2018 року, підготовленого найбільшою загальноєвропейською мережею неурядових організацій «Громадянське суспільство Європи» повідомили, що вони протягом попередніх років регулярно проводили публічні консультації, зокрема по таких напрямках, як проекти політики та законодавства ЄС у сфері цифрових технологій, пропозиції Єврокомісії у сфері енергетики, пропозиції Єврокомісії з модернізації авторського права, тощо. У цілому такий підхід до проведення публічних консультацій з проектів політики та законодавства ЄС є, за оцінкою фахівців «Громадянське суспільство Європи», однією із найкращих практик у польській публічній адміністрації [2].

Як бачимо, у Польщі немає імперативної норми, що прямо зобов'язувала б органи публічної влади проводити консультації щодо політичних й законодавчих ініціатив Євросоюзу. Але на практиці, польські органи публічної влади свідомо і добровільно керуються європейськими і міжнародними нормами права та поведінки, у тому числі принципами «доброго врядування», щодо участі ІГС у демократичному процесі прийняття рішень.

Водночас зауважимо, що при співпраці з Європейськими структурними та інвестиційними фондами (ЄСІФ), проведення публічних консультацій стають для польських інституцій влади абсолютною вимогою європейського і національного законодавства. Процес публічних консультацій при підготовці

проектів національних програм, що передбачають фінансування ЄСІФ, відповідно до законодавства [3], є прямою вимогою щодо проектів концепцій національного розвитку, стратегій розвитку та державної політики. Відповідно до закону, Міністерство фінансів та регіонів Республіки Польща зобов'язано публікувати у щоденній газеті із загальнонаціональним охопленням («Gazeta Polska») та на веб-сайтах, інформацію про початок публічних консультацій, що адресована всім зацікавленим в участі в процесі консультацій[3]. Коментарі, зауваження та пропозиції також можуть бути надані під час дебатів та публічних слухань.

Обговорення подібних документів в Польщі здебільшого проводяться в рамках постійної Міжвідомчої групи по стратегії «Європа 2020», в якій забезпечено представництво загальнонаціональних ІГС, зокрема таких неурядових організацій як Польський комітет Європейської мережі боротьби з бідністю (EAPN Poland), Робоча спільнота асоціацій соціальних організацій (WRZOS) і т.п. Однак в окремих випадках публічні консультації виходять за межі Групи і набувають більшого масштабу, як це сталося, наприклад, при підготовці польського Національного плану по відновленню та підвищенню стійкості (НПВС) – програмного документу, необхідного для отримання 58 млрд євро фінансової допомоги від європейського Фонду відновлення та підвищення стійкості [4]. Це, до-речі, є найбільш масштабною ініціативою Єврокомісії сьогодення, спрямованої на усунення безпосередньої економічної та соціальної шкоди, завданої пандемією коронавірусу усім країнам-членам ЄС, а також підвищення їх стійкості до викликів та можливостей т.з. «зеленого» та «цифрового» переходів [5].

НПВС став предметом широких консультацій на всіх рівнях із залученням усіх можливих заінтересованих груп польського суспільства, у тому числі ІГС. Як інструмент взаємодії органів публічної влади та організацій громадянського суспільства публічні консультації щодо НПВС реалізовувався у таких форматах:

- електронних консультацій на веб-сайтах kro.gov.pl та funduszeuropejskie.gov.pl, де через онлайн-форму для коментарів можна було подати коментарі з усього плану чи окремих компонентів;
- громадських слухань (внаслідок COVID-19 проводились в онлайн-форматі), де за спільною ініціативою соціальних та економічних партнерів та неурядових організацій було проведено п'ять слухань у березні 2021 року. Загалом в них приймало участь близько 600 осіб у режимі онлайн та ще понад 220 осіб надіслали коментарі та зауваження щодо проекту;
- консультативно-дорадчих органів і робочих груп: Підкомітету з розвитку партнерства, що діє у рамках Комітету з Угоди про партнерство, до складу якого входять також і представники неурядових організацій, та Міжвідомчої групи по стратегії «Європа 2020» [4].

Вище наведений приклад ілюструє, що польські ЦОВВ намагаються послідовно виконувати норми законодавства у частині взаємодії з ІГС через інструмент публічних консультацій, активно залучаючи останніх до обговорення принаймні таких у чутливих для суспільного розвитку питаннях як НПВС. Судячи з фінальної редакції Плану, в ньому навіть міститься окремий розділ,

присвячений основним змінам, внесеним внаслідок публічних консультацій [5]. При цьому за результатами громадських слухань, польським неурядовим організаціям (НУО) вдалося пролобіювати включення у склад Комітету по моніторингу реалізації Плану представників найбільш репрезентативних загальнонаціональних громадських організацій поряд із членами від місцевих органів влади та підприємців. Хоча у першій редакції Плану в Комітет мали входити лише представники публічної адміністрації [7, с. 29-30].

Таким чином, досвід Польщі показує, що за умов сприятливого ставлення органів публічної влади до діалогу з інституціями громадянського суспільства та його відповідного законодавчого врегулювання, публічні консультації можуть бути досить дієвим інструментом взаємодії органів публічної влади з громадськістю і забезпечення її участі у виробленні політико-управлінських рішень. Такий досвід є безперечно цікавим для України і його основні елементи можуть успішно застосовуватися у вітчизняній системі публічного управління та адміністрування.

Література:

1. On cooperation of the Council of Ministers with the Sejm and the Senate in matters relating to the Republic of Poland's membership of the European Union: Act of 8 October 2010. URL: https://www.sejm.gov.pl/prawo/ustawa_kooperacyjna_eng/kon12.htm (Accessed 7 January 2024)
2. Civil Society Participation in EU Decisions: How to move forward? (2018) / Civil Society Europe. URL: <https://civilsocietyeurope.eu/wp-content/uploads/2021/05/Report-CSO-Participation-in-EU-decisions-2018.pdf> (Accessed 7 January 2024)
3. O zasadach prowadzenia polityki rozwoju: Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20062271658> (Accessed 5 January 2024)
4. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Projekt. WARSZAWA, kwiecień 2021 r. 498 p. URL: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/kpo-wyslany-do-komisji-europejskiej> (Accessed 7 January 2024)
5. Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility. Official Journal of the European Union. 18.02.2021, L 57/17. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32021R0241> (Accessed 7 January 2024)
6. Proces konsultacji społecznych. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Projekt. WARSZAWA, kwiecień 2021 r. pp. 474-482. URL: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/kpo-wyslany-do-komisji-europejskiej> (Accessed 7 January 2024)
7. Civil Society & the National Recovery and Resilience Plans. Reality Check: an analysis of the involvement of Civil Society Organisations in consultation processes on the National Recovery and Resilience Plans (NRRPs), and in their monitoring and implementation / Civil Society Europe; International center for Not-for-Profit-Law. 2021. 62 p.

**ПУБЛІЧНИЙ МАРКЕТИНГ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ УПРАВЛІННІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ**

*Угоднікова Олена Ігорівна к.е.н.,
доцент кафедри туризму та готельного господарства,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова,
ugodnikova16@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-2218-0041>*

*Рудаченко Ольга Олександрівна д.е.н.,
професор кафедри підприємництва та бізнес адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова,
polkin87@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-9597-5748>*

*Троян Владислава Ігорівна, к.е.н.,
старший викладач кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова,
troyan.vlada@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-2142-2873>*

Публічний маркетинг, у контексті територіальних громад, представляє собою комплекс стратегій і інструментів, спрямованих на ефективне управління та сприяння розвитку конкретної місцевості, що базується на ідеї застосування принципів маркетингу, які традиційно використовуються у комерційних секторах, для досягнення стратегічних цілей у сфері громадського управління. В контексті територіальних громад, публічний маркетинг фокусується на створенні та управлінні іміджем громади, залученні інвестицій, підвищенні якості життя мешканців, та вирішенні соціально-економічних викликів.

Одним із ключових аспектів публічного маркетингу є розуміння потреб і очікувань зацікавлених сторін, таких як мешканці, бізнес, туристи тощо, що включає в себе аналіз унікальних особливостей та переваг територіальної громади, які можуть бути використані для створення привабливого образу та позиціонування громади в інвестиційному просторі. Використання маркетингових підходів дозволяє громадам ефективно комунікувати, розробляючи та впроваджуючи власну стратегію розвитку та залучати інвесторів, сприяючи сталому і збалансованому розвитку регіонів [1].

Інвестиційне управління відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку громад, сприяючи створенню стійкої та процвітаючої суспільно-економічної системи. По-перше, інвестиційне управління є механізмом для раціонального розподілу ресурсів, що дозволяє громадам максимізувати

використання наявних фінансових засобів. Залучення та ефективне використання інвестицій дозволяє громадам реалізовувати інфраструктурні та соціальні проекти, спрямовані на підвищення якості життя мешканців [2].

По-друге, інвестиційне управління є важливим для створення сприятливого середовища для бізнесу та економічного зростання. Інвестиції привертаються до громад, які активно розвивають свою інфраструктуру, освітні та наукові заклади, технологічні хаби та інші ключові галузі, що сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню підприємництва та формуванню інноваційного середовища, що в свою чергу підтримує стійкий економічний розвиток [2].

По-третє, інвестиційне управління дозволяє громадам реалізовувати соціальні програми та проекти, спрямовані на поліпшення якості освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних сфер, що сприяє вирівнюванню соціальних дисбалансів та підвищенню рівня соціальної підтримки в громадах, спираючись на концепції стабільності та гармонійного розвитку [3].

По-четверте, інвестиційне управління дозволяє громадам ефективно вирішувати екологічні проблеми та сприяти сталому розвитку. Інвестиції в зелені технології та екологічно чисті проекти стають важливим інструментом для збереження природних ресурсів та забезпечення екологічної стійкості [3].

Отже, інвестиційне управління визначає економічну стійкість та соціальний розвиток громад, створюючи умови для сталого розвитку.

Зв'язок між інвестиційним управлінням та публічним маркетингом визначається взаємодією двох важливих компонентів, які спільно визначають успіх стратегії ефективного розвитку громад. Інвестиційне управління фокусується на раціональному та ефективному використанні фінансових ресурсів для реалізації конкретних проектів та сприяння соціально-економічному розвитку. Публічний маркетинг, з іншого боку, зосереджується на створенні позитивного іміджу громади та залученні уваги інвесторів, формуючи їхню перспективу щодо можливостей та переваг, які пропонує громада.

Маркетингові стратегії в контексті інвестиційного управління стають ключовим інструментом для привертання та утримання інвестицій. Маркетингові стратегії грають роль у побудові довгострокових та довірчих відносин із зацікавленими сторонами. Ефективна комунікація через різноманітні канали, такі як виставки, конференції, онлайн-платформи, робить інвестиційні можливості більш доступними та зрозумілими, що допомагає виявляти спільні цілі та очікування, що є критичним для успішного партнерства.

Креативне використання маркетингу також може активізувати інтерес інвесторів до конкретних проектів чи галузей розвитку, роблячи їх більш привабливими через акцент на інноваціях, сталому розвитку чи соціальній відповідальності. Маркетингові стратегії стають ефективним інструментом у виборі пріоритетних напрямків розвитку та реалізації конкретних інвестиційних проектів.

Отже, зв'язок між інвестиційним управлінням та публічним маркетингом визначається їхньою взаємодією для досягнення спільної мети: створення

сталого та привабливого середовища для розвитку, яке відповідає інтересам інвесторів та сприяє соціально-економічному зростанню громади.

Доцільно проаналізувати практичні кейси впровадження інструментів маркетингу для забезпечення інвестиційної привабливості. Компанія Silicon Valley в США використовує вдалі маркетингові стратегії для повертання технологічних інвестицій. Маркетингова кампанія фокусується на створенні іміджу інноваційного та технологічного гіганта, а також на підтримці технологічної екосистеми. Промоційні заходи включають участь у виставках, створення технологічних хабів та активне залучення інфлюенсерів. Invest in Bogota використовує стратегічний підхід до місцевого маркетингу для повертання іноземних інвестицій, акцентує на конкурентних перевагах міста: стратегічному розташуванні, кваліфікованій робочій силі та стабільному економічному зростанні, активно використовують соціальні мережі, виставки та веб-сайт для повертання уваги потенційних інвесторів. Проект Invest in Denmark вдало використовує маркетингові інструменти через платформу Invest in Denmark для залучення іноземних інвестицій, акцентуючи увагу на високому рівні життя, сталому розвитку та інноваційних галузях. Зокрема, вони організовують івенти, виставки та інші заходи для презентації потенціалу країни та сприяння інтересу іноземних підприємств. Choose New Jersey, використовує маркетингові стратегії для залучення інвестицій у штат Нью-Джерсі, акцентуючи увагу на стратегічному географічному розташуванні, розвиненій інфраструктурі та сприятливому підприємницькому середовищі. Вони активно взаємодіють з міжнародними компаніями та урядовими структурами через Інтернет-ресурси, події та рекламні кампанії [2-3]. Описані вище приклади демонструють, як маркетингові інструменти можуть бути використані для ефективного залучення інвестицій, підкреслюючи унікальні переваги та потенціал регіону чи країни.

Вдосконалення стратегій включає в себе глибоку сегментацію аудиторії та створення персоналізованих підходів для різних груп інвесторів. Важливо розуміти їхні індивідуальні потреби, цінності та очікування, щоб надати точну та зрозумілу інформацію. Зростання цифрового середовища вимагає вдосконалення використання технологій, а використання аналітичних інструментів, штучного інтелекту та автоматизації допомагає підвищити ефективність маркетингових кампаній та точніше визначати цільові аудиторії. Ефективна комунікація та взаємодія з інвесторами є ключовим елементом для створення відкритих платформ для діалогу, участь у віртуальних та офлайн івентах, а також систематичної взаємодії через соціальні мережі, що сприяють збільшенню рівня довіри та інтересу. Інвестори все більше звертають увагу на сталість та соціальну відповідальність. Розвиток маркетингових стратегій, які підкреслюють екологічні та соціальні ініціативи, може бути важливим фактором для повертання інвестицій. Важливо встановлювати тісні зв'язки з урядовими інституціями та користуватися підтримкою для розвитку маркетингових кампаній. Інвестори часто оцінюють сприяння влади та готовність сприяти розвитку бізнесу. Розширення міжнародної співпраці та укладання стратегічних партнерств може підсилити маркетингові зусилля. Активна участь у міжнародних заходах та обмін досвідом також може підняти престиж громади

серед іноземних інвесторів. Отже, удосконалення маркетингових стратегій для залучення інвестицій вимагає гнучкості, реагування на нові тренди та впровадження інноваційних підходів для відповіді на різноманітні вимоги і очікування інвесторів.

Література:

1. Угоднікова О.І. Застосування механізмів публічного маркетингу для розвитку сфери туризму та готельного господарства // *Сімдесят другі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки* /21-22.02.2023/ URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4488/>

2. Глинський, Н. (2023). Імплементация маркетингового інструментарію в процес стратегічного управління місцевим розвитком. *Економіка та суспільство*, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-63>

3. Ярош-Дмитренко Л.О. Роль маркетингового менеджменту в забезпеченні ефективного управління проектами. *Економіка та суспільство*. 2020. Випуск № 36. URL: <http://surl.li/grjbt>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Чабанов Андрій,

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ,

Семенець-Орлова Інна,

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ,

Залізничний транспорт України в дорожньо-транспортному комплексі є провідною галуззю держави, яка здійснює близько 82% вантажних й 36% пасажирських перевезень, які виконувані всіма видами транспорту. Експлуатаційна мережа залізниць України сягає майже 19,8 тис. км. (не включаючи окуповані території, що на даний час не експлуатуються), серед яких електрифіковано близько 47,2%. За обсягами вантажних перевезень українські залізниці посідають на Євразійському континенті четверте місце [1].

Залізнична система управління передбачає три рівні управління, тобто три групи суб'єктів публічного управління: вищі органи управління; центральні галузеві органи управління; місцеві органи управління.

Структура системи управління залізничних перевезень в Україні представлена сукупністю значної кількості організацій і підприємств, які складають горизонтальні й вертикальні взаємозв'язки, що мають значення не тільки для залізничного транспорту, але й для всієї національної транспортної системи держави [2, с.122-123].

Зокрема наймасштабнішим підприємством залізничної галузі вважається Укрзалізниця, яка здійснює централізоване управління процесом стосовно

перевезень у внутрішньому і міждержавному сполученнях та забезпечує регулювання виробничо-господарської діяльності залізниць.

Повноваження функціонального спрямування Укрзалізниці щодо питань організації та забезпечення безпеки руху поїздів визначені в Законі України «Про транспорт» (ст. 16), Законі України «Про залізничний транспорт» (ст. 11), й також Статутом залізниць України та Правилами технічної експлуатації.

Наказом Міністерства інфраструктури України від 24 грудня 2020 р. №842 затверджено Положення про систему управління безпекою руху на залізничному транспорті [3], яке визначає: а) структурно-функціональну систему управління безпекою руху на залізничному транспорті України; б) поширюється на підприємства залізничного транспорту; в) вимоги цього Положення вважаються обов'язковими стосовно підприємств на час виконання господарської діяльності щодо перевезення пасажирів (вантажів) залізничним транспортом.

Система управління безпекою руху поїздів – структурована та документована система, що дає можливість персоналу Укрзалізниці, залізниць, підприємств, та структурних підрозділів злагоджено й результативно здійснювати в сфері гарантування безпеки руху поїздів політику, є в Укрзалізниці цільовою підсистемою загальної системи управління. За проміжок часу організації й функціонування процесу перевезень забезпечує →підготовку→ прийняття→ втілення організаційно-управлінських, технічних рішень, що направлені на безпечність руху поїздів й збереження життя (здоров'я) людей, майна, довкілля, а також з'ясування і оцінку факторів, що мають безпосередній вплив на рівень безпеки [4, с.212].

Безпека на транспорті вибудовується на наступних принципах:

- впровадження технічних засобів й технологій, що направлені на підвищення рівня безпеки руху, на засадах позитивного міжнародного досвіду організації перевезень пасажирів (вантажів) із гарантуванням безпеки руху;
- першорядності фінансування заходів, що націлені на забезпечення безпеки руху;
- широке застосування заохочень персоналу підприємства за безаварійну роботу і вжиття відповідних заходів щодо підвищення рівня безпеки руху;
- належності технічного стану рухомого складу/технічних засобів об'єктів інфраструктури;
- пріоритетності над господарськими інтересами безпеки руху;
- вдосконалення на постійній основі системи управління безпекою руху на підприємстві;
- виконання вимог діючого законодавства із безпеки руху.

Залізниці, а також інші підприємства Укрзалізниці на засадах Положення про Систему управління безпекою руху поїздів розробляють Положення про систему управління безпекою руху поїздів на підприємстві.

Структурно-функціональна система Укрзалізниці управління безпекою руху поїздів побудована згідно принципу системності в роботі та охоплює усі рівні управління. Відповідно, управління здійснюється шляхом цілеспрямованого регулювання організаційно-технічних й психофізіологічних детермінант, що мають безпосередній вплив на безпеку руху поїздів [4, с.212].

Отже, функціонування системи управління безпекою руху поїздів персоніфікує формування органів управління і окреслення їхніх функціональних зобов'язань для структурних підрозділів, їх посадових осіб, що забезпечують участь в управлінні, та належну регламентацію їхньої діяльності.

Зважаючи на катастрофічну зношеність рухомого складу, невідповідність між придбанням і списанням вантажних вагонів/локомотивів є реальна загроза щодо незабезпечення потреб промислових галузей економіки з перевезення вантажів, із витратами для державного бюджету, пониженням показників економічного розвитку країни.

Звертаючись до інформаційних даних, що надходили до Державної служби України із безпеки на транспорті, в Україні на залізничному транспорті за дев'ять місяців 2023 року відбулося 515 транспортних пригод, серед яких: 126 – загинули, а 78 – отримали травми (із них 260 аварій) [5].

Слід відзначити про особливу роль залізничного транспорту від лютого 2022 року після повномасштабного вторгнення росії. З перших місяців збройної агресії із територій підвищеної небезпеки, зокрема, залізничним транспортом було забезпечено евакуацію понад 4 мільйонів громадян. Передусім, із Харкова вдалося виїхати до більш безпечних місць близько 600 тисяч містян. Тому саме залізничний транспорт вважається кращим стосовно швидкої евакуації досить великої кількості людей із небезпечних місцевостей [6, с.12].

В умовах сьогодення залізниця лишається надійним видом транспорту за обставин небезпеки. Поряд з цим, однією з військових цілей російської федерації залишається залізнична інфраструктура, що пробують зруйнувати та завдати шкоди внутрішній логістиці, а також утруднити постачання військової, гуманітарної допомоги від західних країн [6, с.12].

Таким чином, важливим аспектом для забезпечення якісного та ефективного функціонування транспортного комплексу вважається транспортна безпека. Стійке, надійне й безпечне функціонування транспорту вважається необхідною умовою щодо стабілізації і підйому економічного розвитку країни, забезпечення цілісності, національної безпеки й обороноздатності держави.

Література:

1. Інформація про Українські залізниці. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html>

2. Калюжний А. П. Адміністративно-правове регулювання перевезень залізничним транспортом в Україні : дис... канд. ю. наук : 12.00.07 / Науково-дослідний інститут публічного права, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2023. 215 с.

3. Про затвердження Положення про систему управління безпекою руху на залізничному транспорті : наказ Міністерства інфраструктури України від 24 грудня 2020 року № 842. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0351-21#Text>

4. Фердман Г. П. Забезпечення безпеки на залізничному транспорті: державно-управлінський аспект. Публічне управління та митне адміністрування. № 2 (25). 2020. С.210-214.

5. Аналіз стану безпеки руху та аварійності на наземному транспорті в Україні за 9 місяців 2023 року. Державна служба України з безпеки на транспорті. URL: https://dsbt.gov.ua/sites/default/files/imce/Bezpeka_DTP/2023/analiz_avariynosti_9_misyaciv_2023.pdf

6. Даценко В., Гречуха Д. Відбудова залізничного транспорту повоєнної України. Що потрібно зробити. Transparency International Ukraine. 2023. 27 с.

УДК 351

ЕТАПИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

*Чорна Я.Д., студент,
2 курс, факультет 6
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»
кафедра економіки та публічного управління*

Становлення України як незалежної держави та створення сучасної адміністративної структури неминує порушило питання надання адміністративних послуг громадянам, що є однією з функцій держави. Існує низка ключових моментів у впорядкуванні та полегшенні цього процесу.

На початку ХХІ століття адміністративні органи створили дозвільні центри - подія, яка підкреслила як серйозність проблеми надання адміністративних послуг, так і прагнення знайти більш ефективні шляхи її вирішення. У середині першого десятиліття століття на національному рівні були прийняті рішення про створення систем управління якістю в державних організаціях. І хоча виконання цих рішень мало здебільшого формальний характер, це створило більш сприятливі умови для вирішення проблем надання адміністративних послуг у тих установах, які неформально впроваджували сучасний міжнародний підхід до якості всієї продукції та послуг, що надаються. Наступним важливим кроком став Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб на одержання адміністративних (державних) послуг», який значно активізував зусилля адміністративних органів щодо створення нових практик надання адміністративних послуг.

Підвищення якості надання адміністративних послуг відповідно до стандартів ISO 9000 вимагає не лише вдосконалення існуючих технологій, а й розробки та впровадження принципово нових, інноваційних підходів до діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. 3 листопада 2011 року

Верховна Рада прийняла закон, який передбачає створення дозвільних центрів при місцевих державних адміністраціях. Закон про створення цих центрів був прийнятий і підписаний Президентом 30 листопада. Позитивним аспектом цих центрів є те, що вони працюють за принципом «єдиного вікна» і можуть полегшити процес надання послуг підприємцям, а негативним - те, що вони не забезпечують розподіл і децентралізацію цих послуг у регіонах, містах і селищах, а також не наближають їх до споживачів.

Це означає, що всі підприємці повинні їхати до регіонального центру для отримання дозвільних послуг. Вивчення європейського досвіду надання адміністративних послуг у таких країнах, як Німеччина, Польща та Швейцарія, де функціонують «офіси громадян», «служби для громадян», «адміністративні центри» та «єдині вікна», стало каталізатором для створення інноваційних технологій та подібних інституцій. У Вінниці було створено Центр надання адміністративних послуг «Прозорий офіс», в Івано-Франківську – «Центр надання адміністративних послуг», в Луганську – «Центр надання адміністративних послуг», в Луцьку – «Центр муніципальних послуг», у Львові – «Центр обслуговування мешканців». Якщо узагальнити всі назви, то слід використовувати термін «центр надання адміністративних послуг» (ЦНАП); ЦНАП можна визначити як організаційну форму надання адміністративних послуг, за якої максимальна кількість адміністративних послуг може надаватися в одній будівлі.

Впровадження нових технологій у сфері надання адміністративних послуг можна умовно поділити на такі етапи:

- *Підготовчий етап* включає аналіз потреб громадян та підприємств у сфері надання НПА, розробку стратегій та планів впровадження, підготовку нормативно-правової бази.
- *Етап реалізації* включає розробку та впровадження конкретних технічних рішень, а також навчання та підготовку державних службовців.
- *Етап оцінки* передбачає моніторинг результатів впровадження та вжиття відповідних заходів для виправлення ситуації.

Підготовчий етап включає такі види діяльності.

Аналіз потреб громадян та бізнесу у сфері надання НПА. Цей аналіз дозволить визначити, які НПА є найбільш затребуваними, які технологічні рішення є найбільш ефективними для їх надання та які існують бар'єри для використання нових технологій.

Розробка стратегій та планів впровадження. Стратегія впровадження визначає загальні цілі та завдання, а план впровадження - конкретні заходи та графік їх реалізації.

Підготовка нормативно-правової бази; включення нових технологій у надання послуг може вимагати внесення змін до законодавства.

Етап впровадження може включати такі види діяльності.

Розробка та впровадження спеціалізованих технологічних рішень. Цей етап включає розробку та впровадження інформаційних систем, електронних послуг та інших технологічних рішень, необхідних для надання НПА.

Підготовка та навчання персоналу установи. Персонал установи повинен бути навчений користуватися новими технологіями для надання послуг.

Етап оцінювання може включати такі види діяльності.

Моніторинг результатів впровадження. Цей моніторинг дозволить визначити, наскільки ефективно була впроваджена нова технологія, а також виявити потенційні проблеми та недоліки.

Вжиття відповідних заходів щодо вдосконалення. На основі результатів моніторингу вживаються відповідні заходи для підвищення ефективності надання послуг за допомогою нової технології.

Окрім загальних кроків, описаних вище, впровадження нових технологій у сфері адміністративних послуг може мати специфічні особливості залежно від конкретної ситуації та потреб. Наприклад, може бути доцільним спочатку провести пілотні проекти, щоб протестувати нові технології та оцінити їхню ефективність у реальних умовах. Важливо також пам'ятати, що впровадження нових технологій може призвести до певних змін у роботі організації та вимагати відповідного навчання і підготовки персоналу.

Використання нових технологій у наданні НПА є складним і багатогранним процесом, який потребує ретельного планування та підготовки. Однак він має потенціал значно підвищити ефективність, доступність та прозорість надання НПА, створити більш сприятливі та комфортні умови для громадян та бізнесу.

Література:

1. Бех І. Д. Публічне управління та адміністрування: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2019.
2. Князев О. М. Публічне управління та адміністрування: Навчальний посібник. - К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019.
3. Мельник О. О. Публічне управління та адміністрування: Навчальний посібник. - К.: Нілан-ЛТД, 2018.

УДК 352:332.142.6

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Шаванова С.М., аспірант
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В.Г., д.держ.упр., проф.,
завідувач кафедри економіки та публічного управління*

Політична та фіскальна децентралізація, передача повноважень приймати політичні рішення невеликим утворенням на місцевому рівні, а не просто адміністративне делегування функцій центрального уряду їхнім місцевим

осередкам, була центральною проблемою в програмах реформ у країнах, що розвиваються. Хвиля децентралізації в країнах, що розвиваються, швидко поширилася, спричинивши значні реформи у виробленні політичної та фінансової політики. У більшості країн світу велика частка видатків зараз вирішується на місцевому рівні, а деякі найбільш релевантні суспільні блага пропонують субнаціональні органи влади. Ці зміни здавалися б неможливими під час попереднього циклу реформ, коли центральне планування здавалося панівною парадигмою розвитку.

Очікувалося, що децентралізація забезпечить вирішення багатьох проблем, що заважають розвитку. Очікувалося, що вона створить можливості для громадян брати участь у прийнятті рішень, таким чином посилюючи представництво та підзвітність. Очікувалося також, що це посилить конкуренцію між органами місцевого самоврядування, що призведе до підвищення ефективності.

Коли справа доходить до надання публічних послуг, аргумент на користь децентралізації також часто полягає в тому, що вона дозволяє швидше виявляти проблеми та вирішувати їх більш прийнятно. Вона може допомогти прояснити лінії підзвітності та сприяти мобілізації ресурсів на місцевому рівні за допомогою спеціальних податків або участі громади, які інакше були б недоступні. Децентралізація також може дати людям можливість отримати консультації та брати більшу участь у прийнятті рішень, які стосуються їх безпосередньо.

Фактичний досвід децентралізації та отримані на його основі емпіричні результати, однак, відображають досить неоднозначну картину. Частково це пояснюється тим, що суттєво різні інституційні механізми та концептуальні визначення підпадають під спільний заголовок «децентралізації». Існують значні відмінності в масштабах і ступені децентралізації як у теорії, так і на практиці. У багатьох випадках це пов'язано з характером послуг, що надаються. Певна політика може бути пов'язана з певними формами фінансування (наприклад, плата за користувачів, безкоштовна для громадськості) і зовнішніми ефектами в різних юрисдикціях (наприклад, міждержавні дороги та екологічна політика проти будівництва місцевих клінік і шкіл), які вимагають певних рівнів централізації в реалізації.

Загалом, переваги децентралізації або її відсутність залежать від ряду факторів. По-перше, ці переваги залежать від характеристик населення, на яке спрямована політика. Те, наскільки легко люди можуть пересуватися між юрисдикціями, наприклад, може мати вирішальне значення у визначенні стимулів для рішень щодо податкової політики. Від того, чи мають громадяни більш-менш однорідні переваги в різних географічних районах, також значною мірою залежать стимули, які особи, які приймають рішення, мають надавати для певних товарів та послуг, зокрема за різними правилами агрегування цих переваг. По-друге, інституційна спроможність на різних рівнях влади має вирішальне значення. Особливо в умовах децентралізації варіації між місцевостями можуть бути суттєвими. По-третє, конкретні правила, які керують делегуванням повноважень прийняття рішень, можуть створювати хороші чи

хибні стимули. Наприклад, надання занадто великої свободи дій в управлінні фіскальною політикою шляхом надання прерогатив щодо витрат без подібних прерогатив у частині доходів може призвести до нестабільності фіскального управління (тобто до вертикальних фіскальних дисбалансів).

З такою кількістю модальностей децентралізації, що включає такі чіткі компроміси, головним завданням є чітко визначення відповідних припущень і механізмів. У літературі пропонуються численні підходи, які приблизно поділяються на дві основні категорії: 1) теорії фіскального федералізму, сформовані переважно на основі прикладу США; 2) ті, що зосереджені на підзвітності. Останнє впливає з консенсусу про те, що в країнах, що розвиваються, багато припущень щодо належного функціонування інституцій не є прийнятними і що в багатьох випадках децентралізація витрат не супроводжується децентралізацією оподаткування. З огляду на те, що основні акценти та припущення в цих двох випадках значно відрізняються, очікування та емпіричні наслідки також відрізняються.

Взагалі, існує два основних підходи до вивчення децентралізації. Один приділяє особливу увагу компромісу між адаптацією політики до місцевих потреб і переваг і застосуванням більш уніфікованої політики, але такої, яка враховує потенційні зовнішні ефекти, які можуть поставити під загрозу їх оптимальність на глобальному рівні.

Другий підхід приділяє особливу увагу питанням підзвітності або можливостям громадян контролювати політичні рішення, які їх безпосередньо стосуються. Ці дослідження, як правило, моделюють вибір між централізацією та децентралізацією, використовуючи структуру аналізу принципал-агент. Ідея полягає в тому, що централізоване прийняття рішень покладає на громадян більший інформаційний тягар, ніж децентралізовані системи, коли йдеться про моніторинг діяльності відповідних представників. Децентралізація наближає рішення до людей, спрощуючи для них розподіл відповідальності за вибір політики та моніторинг її виконання.

На наш погляд, для України кращим є другий підхід. Однією з найбільш помітних особливостей децентралізації є саме близькість, яку вона сприяє між обраними представниками та тими, кого вони представляють. Проте багато науковців зазначали, що переваги наближення рішень до громадян не такі однозначні. Ці переваги отримуються лише за сильного припущення, що місцеві демократії є добре функціонуючими демократіями. Але в країнах, що розвиваються, це не завжди так.

Багато громад у країнах, що розвиваються, характеризуються високим рівнем бідності та низьким рівнем участі в політичному житті. Усі ці особливості пов'язані з поганим функціонуванням місцевих демократій. Рівень життя та освіта є важливими факторами, що визначають рівень політичної інформованості та обізнаності громадян. Якщо вони низькі, можливість для залучення, яка надається децентралізацією, може не матеріалізуватися, а моніторинг місцевих представників може бути дуже низьким. Це означає, що місцевим елітам, швидше за все, буде легше захопити політичну владу та використати її на свою користь. Таким чином, децентралізація створить хибні стимули.

Крім того, у демократичних країнах люди схильні отримувати те, що вимагають, але зазвичай не отримують те, про що не просять. Таким чином, політична участь має вирішальне значення для перетворення можливості контролювати та притягувати до відповідальності місцевих політиків і публічних управлінців.

Література

1. Bardhan, P. and Mookherjee, D. (2005). Decentralizing delivery of anti-poverty programs in developing countries. *Journal of Public Economics*. 89(4). Pp. 675–704.
2. Faguet, J. (2004). Does decentralization increase government responsiveness to local needs? *Journal of Public Economics*. 88(3-4). Pp. 867–893.
3. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Anchor Books, New York.

УДК 351:005

СУТНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ TQM.

*Шевченко А.О. студентка,
3 курс, спеціальність 281*

*Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Тотальний менеджмент якості (TQM) – це концепція, яка передбачає загальне, цілеспрямоване та добре скоординоване застосування систем і методів управління якістю в усіх сферах діяльності – від досліджень до післяпродажного обслуговування – за участі керівництва та співробітників усіх рівнів та за раціонального використання технічних можливостей.

Метою TQM є досягнення довгострокового успіху шляхом максимального задоволення запитів усіх груп, зацікавлених у діяльності компанії. В поняття "зацікавлені сторони" входять люди або групи, зацікавлені в успіху діяльності організації. До них належать споживачі, власники, робітники, постачальники та суспільство, але в ряді випадків можуть належати й інші сторони. У сучасних умовах до "зацікавлених сторін" відносять і конкурентів.

Завданнями TQM є постійне поліпшення якості шляхом регулярного аналізу результатів та коригування діяльності, повна відсутність дефектів та невиробничих витрат, забезпечення конкурентоспроможності та завоювання

довіри всіх зацікавлених груп за рахунок використання передових технологій, гнучкості, своєчасних поставок, енергії колективу.

Тактикою TQM є усунення причин дефектів; залучення всіх співробітників до діяльності з поліпшення якості; активне стратегічне управління; безперервне вдосконалення якості продукції та процесів; використання наукових підходів до вирішення задач; регулярне самооцінювання.

Метод структурування функції якості QFD (Quality Function Deployment) є одним із ключових методів управління якістю, який рекомендується до використання методологією TQM. Даний метод було розроблено в Японії і метою його було гарантувати якість із найпершої стадії створення й розвитку нового продукту. QFD – це систематизований шлях вивчення потреб і побажань споживачів через розгортання функцій та операцій у діяльності компанії із забезпечення якості на кожному етапі життєвого циклу створюваного продукту, який би гарантував отримання кінцевого результату, що відповідає очікуванням споживачів. Отже, застосуванню методу передують процес визначення вимог споживача та цілей компанії, що передбачає: визначення передбачуваного споживача; визначення рейтингу споживача для виробника; збирання побажань споживача; організація оброблення зібраних побажань; визначення рейтингу параметрів якості продукту для споживача.

В Україні національну нагороду з якості введено в 1996 р. за ініціативою Української асоціації якості (УАЯ) та Української спілки промисловців та підприємців за підтримки ЄФУЯ та ЄОЯ. В основу оцінки покладено Європейську модель. У 2001 р. постановою Кабінету Міністрів України засновано Всеукраїнський конкурс з якості для стимулювання підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції, сприяння впровадженню ідеології TQM на підприємствах.

Історію TQM часто відносять до початку 1900-х років, коли Волтер А. Шеварт представив сучасний контроль якості. У 1931 році Шеварт представив знаковий промисловий твір під назвою "Економічний контроль якості виробленої продукції". Ця праця вважається одним з основоположних і базових принципів контролю якості виробництва.

Десятиліття потому подальший розвиток роботи Шеварда запровадив нові стандарти в управлінні якістю. Джозеф М. Джуран опублікував 1954 року книгу під назвою "**Що таке тотальний контроль якості? Японський шлях**". Ця праця ґрунтувалася на досвіді Юрана, який він отримав після того, як був запрошений до Японії японськими вченими та інженерами. Пізніше Джуран став співавтором "**Планування та аналіз якості**", ще одного бестселера в галузі TQM.

Переваги тотального управління якістю:

- Доставляє клієнтам міцнішу та якіснішу продукцію;
- Знижує витрати компанії в цілому;
- Мінімізує відходи протягом усього процесу виробництва та продажу;
- Дозволяє компанії стати більш адаптивною.

Мінуси тотального управління якістю:

- Може вимагати значних фінансових інвестицій для переходу на практики TQM;
- Часто вимагає переходу на практики TQM протягом тривалого періоду часу;
- Може зіткнутися з опором змінам;
- Для успіху потрібна підтримка всієї компанії.

Підсумок

Тотальне управління якістю (Total quality management - TQM) - це стратегічна основа, яка заохочує кожного в організації зосередитися на поліпшенні якості. Теорія стверджує, що бездоганна операційна діяльність підвищує задоволеність клієнтів. Існує багато принципів, які керують TQM, але загальна мета полягає в усуненні помилок, оптимізації процесів і максимізації ефективності.

Література:

1. Тотальне управління якістю (Total quality management - TQM) <https://www.maxzosim.com/totalnie-upravlinnia-iakestiu/amp/>
2. Малий І. Й., Цедік М. Г. Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні / Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 2. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2618> (дата звернення: 09.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2022.2.3
3. Яненко І.Г. Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні / Економіка України. 2022. № 3. С. 04-22. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004>
4. Скорик О. О., Рябоконт Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 7. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1704> (дата звернення: 09.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.7.50
5. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління / Інформаційне право. 2017. No10. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf> (дата звернення: 03.01.2024)

СЕКЦІЯ ІV. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 658

СУТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Альміз В.С., студентка 2 курсу Магістратури,
факультет управління та економіки
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

*Захаркевич Н.П., к.е.н., доцентка,
завідувачка кафедри
менеджменту, економіки, статистики
та цифрових технологій*

Здійснення підприємницької діяльності завжди супроводжується певними ризиками та полягає у постійному процесі управління бізнес-структурою. При цьому процес управління по суті полягає в практично щоденній потребі у розробці та прийнятті певних управлінських рішень, спрямованих як на вирішення поточних питань, так і на реагування на зовнішні економічні, політичні, соціальні та інші фактори, здатні впливати на діяльність конкретної бізнес-структури. Своєчасне прийняття грамотних рішень є передумовою виконання функцій ефективного управління та сприяє досягненню поставлених цілей.

Управлінське рішення – одночасно процес та результат аналізу інформації, прогнозування, оптимізації та вибору альтернативи з безлічі можливих способів досягнення поставленої мети.

Процес прийняття управлінського рішення становить окремий інтерес. Він складається з кількох стадій, які послідовно змінюють одна одну. Ці стадії є відображенням розумового процесу особи, яка приймає рішення, її дій з пошуку істини та проявів волі з метою вибору конкретної альтернативи. Дослідження процесу ухвалення рішення дозволяє краще зрозуміти джерела його походження.

Управлінське рішення доступне для сприйняття у кількох формах:

- усно розпорядчій (наказ, прохання до працівника, колеги),
- письмовій (офіційний наказ про призначення, делегування повноважень),
- формі діалогу (у процесі наради, чи постановки планових завдань).

Проте чи всі розпорядження керівників можна зарахувати до групи управлінських. Рішення управлінське, якщо дотримуються деякі умови, такі як: рішення пов'язане зі стратегічним плануванням, управлінською діяльністю,

трудова капіталом організації (працівниками), виробничими процесами, консультуванням та тестуванням, комунікативними процесами з внутрішнім та зовнішнім середовищем [1].

Таким чином, управлінське рішення це елемент творчого процесу, пов'язане з вольовою дією керівника на основі отриманих знань, навичок, досвіду, інформації, розрахунків та планованої ефективності від прийняття даного рішення, що визначають подальший вибір мети на довгострокову та короткострокову перспективу.

Управлінське рішення може розглядатися нами як рішення (явище) та безпосередньо процес. Управлінське рішення, як процес є процедурою аналізу отриманої інформації, її концентрацію на певній темі або проблематиці, формування плану подальших дій та безпосередньо результат аналізованого процесу. Як явище управлінське рішення являє собою безпосередньо факт усного чи письмового розпорядження, постанови, наказу. Реалізація прийнятого управлінського рішення зумовлює формування певного результату, який втілюється у показнику ефекту.

Соціально-економічний ефект управлінського рішення визначається відношенням отриманого прибутку або результату (укладення договору про співробітництво), до витрачених на втілення даного управлінського рішення ресурсів.

Реалізація управлінських рішень неможлива лише за наявності матеріальних цінностей і керівника, необхідний грамотний співробітник чи група співробітників їхнього втілення з максимальною точністю. Недостатньо просто озвучити рішення керівника, основним у цій ситуації є координація та контроль, а також ефективна система делегування та призначення, інакше ефект від управлінського рішення може змінити свою сутність з позитивного (прибуток) на негативний (збиток) [2].

Соціальна відповідальність за управлінське рішення втілена у діяльності керівника та його взаємодії з колективом чи співробітником. Правову відповідальність за управлінське рішення втілено у діяльності керівника відповідно до встановленого законодавства, а також морально-етичних норм і правил, прийнятих у суспільстві. Технологічна відповідальність за управлінське рішення виражена в діяльності керівника у наданні співробітникам необхідних технічних засобів, інформаційних ресурсів та інших технічних рішень, необхідних для виконання поставлених завдань.

Таким чином роль управлінського рішення в організації досить вагома, оскільки стосується всіх сфер діяльності фірми, її співробітників, керівника, зовнішнього середовища тощо. Ігнорування одного з компонентів, перерахованих вище, може призвести до неправильного управлінського рішення і тоді ефект рішення буде негативним, а замість бажаних цілей керівник отримає суттєві збитки та невикористаний потенціал своєї організації.

Роль управлінського рішення дуже важлива і менеджери повинні детально вивчити питання, пов'язані з його втіленням. У процесі реалізації управлінське рішення може істотно змінитися, але його роль в діяльності підприємства залишиться незмінною. Будь-який керівник повинен враховувати вплив

управлінського рішення як на розвиток підприємства, так і на авторитет, який зміцниться чи ослабне у зв'язку з цим рішенням. Не будь-яке рішення керівника є управлінським, оскільки тільки управлінські здійснюють істотний вплив на розвиток підприємства, його структуру, стратегії, планування, визначаючи його подальший шлях.

Реалізація управлінських функцій потребує прийняття рішень. Ефективність реалізації функцій управління багато в чому визначається ефективністю прийняття рішень. Процес прийняття рішень можна вдосконалити, застосовуючи науковий підхід, моделювання та кількісні методи. Удосконалення процесу прийняття рішень, у свою чергу, сприяє підвищенню їхньої якості та якості менеджменту організації в цілому.

Для того, щоб визначити наскільки ефективно управлінське рішення сформовано три елементи оцінки, виражені в категоріях:

- перша категорія – відсоток якості управлінського рішення. Чим вищий відсоток якості, тим ефективніше управлінське рішення;
- друга категорія – потенційна ефективність рішення, що виявляється у різних можливостях зниження собівартості управлінського рішення, що саме по собі досить ефективно;
- третя категорія – оцінка результату управлінського рішення, виражена в обсязі отриманих коштів від прийняття управлінського рішення.

Управлінське рішення знаходиться у безпосередньому зв'язку з результатом і метою діяльності організації, і може оцінюватися різними економічними величинами та категоріями. Як показники ефективності та ефекту сприймаються як односкладові, так і складені елементи оцінки: рівень якості рішення; наявність критеріїв оцінки, цілей та завдань; узгодженість елементів рішення; рівень задоволеності замовника виконанням; кількість повторних звернень.

У процесі прийняття управлінського рішення виникає велика кількість різноманітних витрат, які неминучі, проте, якщо рішення прийнято правильно, кількість витрат істотно знижується і процес прийняття рішення стає ще більш ефективним.

Розглянемо детальніше які саме витрати можуть виникати у процесі прийняття управлінського рішення:

- 1) витрати часу – відносяться до невідновних, оскільки немає тенденції до поповнення;
- 2) високотехнологічні витрати – впровадження інноваційних розробок у процес прийняття управлінського рішення та роботи організації;
- 3) витрати інформаційних ресурсів – процес прийняття управлінського рішення пов'язаний з великою кількістю інформації, що бере участь в інформаційному обміні;
- 4) витрати, пов'язані з людським капіталом – необхідні додаткові вкладення в людський капітал;
- 5) різні види витрат, які можуть виникати у процесі прийняття управлінського рішення.

Отже, ефективність управлінського рішення можна як здатність менеджера використовувати наявні ресурси підприємства та залучати нові ресурси задля досягнення цілей і завдань підприємства шляхом максимально можливої мінімізації витрат з метою максимізації прибутку.

Література

1. Normand W. Edmund, Decision Making: A Guide to Creative Decision Making & Critical Thinking (SM-14). 2004. P. 46. URL: <http://decisionmaking.org/decisionmakingbooklet.pdf>.

2. Simon A. H. Administrative Behavior: Free Press, New York, 3rd edn, 1976. P. 336. URL: <http://freepressnyc.com/politologicalscience/simon.admbehavior.pdf>.

УДК 658

МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕСИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Брунько О.Д., учениця 10 класу
комунального закладу
«Харківський ліцей №141
Харківської міської ради»*

*Махамат С.В., учитель економіки
комунального закладу
«Харківський ліцей №141
Харківської міської ради»*

Малий та середній бізнес (МСБ) є однією з найважливіших складових української економіки. Він є основою економічного розвитку держави, головним джерелом надходжень до бюджету країни, забезпечує зайнятість населення та створення нових робочих місць.

Початок війни завдав нищівного удару по українському бізнесу (інститут Київської школи економіки оцінив збитки, завдані внаслідок російської агресії, в \$13 млрд), але за рік ситуація змінилась: на ринок повернулась велика кількість компаній. [1] У порівнянні з 2022 роком (протягом якого український бізнес працював у режимі виживання), зараз компанії прилаштувались до нових умов і складають повноцінні 2-3 річні плани розвитку. Також на початок осені 2023 року в Україні працюють понад 2 мільйони ФОПів. При цьому, велику кількість було зареєстровано протягом 2023 року. [2] За результатами проведеного опитування «Урядовим порталом» можна зазначити, що попри труднощі, спричинені війною, 76% планують розширення бізнесу у 2023 році. Здебільшого підприємці покладаються на власні фінанси (30%) та меншою мірою на гранти (21%) і кредити (10%). Порівняно з 2021 роком втричі впала частка кредитних коштів у користуванні МСБ — тоді на них покладались 32% компаній. Показник Індексу настроїв МСБ впав до 2,4 бала з 5-ти можливих. Для порівняння, у 2021

році показник Індексу становив 2,6 бала, а у 2020 — 2,2 бала. Тобто 58% підприємців наразі незадоволені станом справ у їхньому бізнесі, цей показник дещо зріс порівняно з 2021 роком (52%). 24% підприємців задоволені станом справ. Минулого року показник становив 32%. Також опитування показали, що представники малого та середнього бізнесу вважають несприятливою економічну ситуацію в країні: 42% вважають її несприятливою, 29% — катастрофічною. [3] Також опираючись на опитування «Дія.Бізнес» можна зазначити, що на серпень 2023 року Індекс активності бізнесу Ukrainian Business Index (показує активність бізнесу, його спроможність нарощувати товарооборот, створювати робочі місця. Якщо показник нижче 50, це свідчить про негативні очікування бізнесу від подальшого розвитку подій) становить 38,23 (зі 100 можливих). Він незначно зріс у порівнянні з червнем 2023 року (35,3).[4] Опіраючись на дані та статистики з офіційних джерел, можна зазначити, що український МСБ виснажений, але прагне нарощувати інтенсивність та попит.

В умовах війни можливості сприяти відновленню бізнесу засобами економічної політики обмежені, оскільки стан бізнесу залежить від багатьох неекономічних чинників, передусім безпекових. Найбільше заважає бізнесу у відновленні нестача фінансових ресурсів у країні, а саме – неплатоспроможність клієнтів (46,9%), недоступність кредитних коштів і власного капіталу тощо. Порівнюючи з квітнем 2023 року, суттєвішою проблемою для бізнесу стає непередбачуваність дій держави – 42,8% (34% у квітні). Суттєво зросли ризики й проблеми, пов'язані з податковою та митною системами. Значним фактором є нестача достатнього капіталу (44,1% підприємств стикнулися з проблемою блокування податкових накладних). Цей показник частково знизився у порівнянні з попередньою фазою дослідження у квітні (47,7%), але продовжує суттєво переважати інші проблеми) тому що 65,4% МСБ зіткнулися з перешкодами з боку державних органів. Проте власники малих та середніх підприємств здебільшого налаштовані досить оптимістично: 56% планує підтримувати бізнес, 30% планують збільшувати бізнес, 8% планує збільшити кількість партнерів, 4% планує диверсифікувати послуги/товари, 2% планує вийти на новий ринок. Досить оптимістичні перспективи економічного розвитку через ветеранські бізнеси. Кожного місяця кількість ветеранів у країні збільшується, при чому понад 60% з них планує відкрити власну справу після повернення з фронту. Вже зараз в Україні успішно працює декілька сотень компаній, заснованих ветеранами або членами їх сімей. У 2024 році держава планує видати понад 12500 мікрогрантів. Ветерани та члені їх родин отримують кошти на відкриття бізнесу за програмами «Варто», «єРобота» та інш. На це у бюджеті України на 2024 планують виділити понад 3,5 млрд гривень. Такі гранти дають можливість реалізувати бізнес-ініціативи, однак вони мають свої умови і вимоги до підприємця. Вважаю, що сприяння розвитку ветеранського бізнесу – це значний внесок у майбутнє економіки країни, адже саме він вже зараз стає рушійною силою розвитку країни. Крім того, це допомагає створенню нових робочих місць, прискоренню соціальної адаптації та поверненню до стабільного життя сотням тисяч ветеранів та членів їх родин. [2]

Розвиток МСБ в Україні відбувається незважаючи навіть на повномасштабну війну. Нові інвестиції, гранти і фінансування сприяють підтримці ініціатив бізнес спільноти. Проте залишаються проблеми із нестабільною державною політикою, тиском з боку держустанов тощо. Представники української бізнес-спільноти налаштовані оптимістично – 36% планує збільшення бізнесу у наступному році, тож, за умови створення сприятливих умов, ці плани є цілком реальними.

Література:

1. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/>
2. <https://finstream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analityka/>
3. <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-76-pidprijemstv-planuiut-rozshyrennia-biznesu-u-2023-rotsi>
4. <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-serpni>
5. <https://rpr.org.ua/news/problemy-ta-potreby-ukrainskykh-pidprijemstv-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-umovakh-vijny/>

УДК 658.6

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ

*Гезун І.О., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Захарченко М.І., к.хім.н., доц. кафедри економіки
та публічного управління*

Сьогодні між країнами йде гостра конкуренція за лідерство на ринку транспортних послуг, де швидкість, безпека та ефективність транспорту, яка безпосередньо залежить від широкого використання інновацій та високих технологій, забезпечує конкурентоспроможність на ринку транспортних послуг.

Рівень інноваційних транспортних технологій відображає та підвищує конкурентоспроможність країн. Сучасний розвиток українського транспортного комплексу має не лише враховувати необхідність адаптації до стандартів ЄС, специфікації, принципи управління тощо, але також мати на увазі той факт, що інновації та технології мають вирішальне значення для розробки нових ефективних моделей управління розвитком транспортного комплексу України.

Очікується, що більшість інвестиційних коштів на поліпшення інфраструктури буде надана із зовнішніх джерел, в основному від міжнародних фінансових інститутів, приватних інвесторів та проектів державно-приватного

партнерства. Залучення інвестиційних коштів з цих джерел в інноваційні транспортні проекти є необхідною умовою розвитку як транспортної галузі, так і національна безпека та конкурентоспроможність України.

Створення сприятливого інвестиційного клімату – основне завдання державного управління та регулювання, що забезпечуються вдосконаленням законодавчої бази. Поширені проблеми, які потребують вирішення в цій сфері наступні:

- недостатнє фінансування транспортної галузі та недосконалість бюджетної політики, що призводить до відтоку коштів із транспортного сектора;

- відсутність критеріїв та практичного досвіду визначення пріоритетності розвитку транспортної інфраструктури, недостатнє фінансування транспорту для забезпечення сталого зростання обсягів транспортних операцій на території України;

- недостатнє управління ресурсами та відсутність заходів, що забезпечують сталий розвиток транспортних підприємств;

- високий рівень завантаження транспортної інфраструктури, відсутність транспортних засобів, а також неефективні стимули для оновлення запасів;

- неефективний механізм правового регулювання надання земельних ділянок для будівництва та експлуатації об'єктів транспортної інфраструктури, та технологічні обмеження будівництва на прилеглих територіях;

- недосконалість процедур державних закупівель;

- неефективне правове регулювання залучення інвестицій у транспортній галузі, зокрема приватних інвестицій;

- відсутність механізмів залучення інвестицій у стратегічні транспортні об'єкти;

- відсутність прозорості системи обліку транспортних витрат та відсутність ефективного інструменту контролю надання та використання коштів, що виділяються на ремонт, реконструкцію та будівництво транспортної інфраструктури;

- технологічна відсталість транспорту та інфраструктури, відсутність впровадження сучасних технологій та інноваційної політики у транспортній галузі;

- невідповідність системи транспортної освіти та професійної підготовки фахівців інноваційним сучасним завданням.

Таким чином, України та інших органів виконавчої влади із залученням НУО та бізнес-асоціацій, а також міжнародних організацій. З метою реалізації Стратегії будуть розроблені трирічні заходи, які включатимуть: визначення ключових завдань та заходів; відповідальний орган; час; основні етапи; оцінка ресурсів та витрат; механізми моніторингу, оцінки та огляду. Міністерство інфраструктури також створить Моніторинговий комітет, до якого увійдуть представники відповідних зацікавлених сторін. такі як органи виконавчої влади, НУО, бізнес, засоби масової інформації та ін. Моніторинговий комітет повинен постійно оцінювати реалізацію Стратегії та ефективність транспортного сектору. операція. Якщо проблема визначена чи стратегічні пріоритети мають бути змінені, Комітет ініціює розгляд випуск, перегляд або оновлення стратегії. Такий моніторинг включає підготовку та публікацію щорічного звіту про реалізацію Стратегічного плану дій. Ефективна

реалізація Плану дій Стратегії буде забезпечена за рахунок використання відповідних інструментів моніторингу ключових показників ефективності, показників та зміцнення інституційного потенціалу Міністерства інфраструктури України та інших центральних органів виконавчої влади. органи, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури. Стратегія фінансуватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також проектів міжнародної технічної допомоги та інших проектів. міжнародні спонсори та інші джерела, дозволені законом.

Таким чином, для інвестування у транспортну галузь України, необхідно скоригувати план дій, враховуючи при цьому наявні руйнування та зміни в територіальному розміщенні споживачів транспортних послуг. Доцільно також розробити дорожню карту відбудови транспортної галузі й залучити інвестиції до неї, щоб вирішити проблеми, спричинені війною.

Література:

1. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
2. Стан і пріоритети розвитку транспортної інфраструктури. URL: <https://logistics.ukraine.com/tag/%D1%96%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-2021>
3. Фінансово-економічні наслідки війни. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_-%D0%BD%D0%B0%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-2021
4. Лучникова Т. П., Тарновська І. В., Воробйов Є. В. Адаптація транспортних підприємств України до умов воєнного стану. Бізнес Інформ. 2023. № 1. С. 116–122.
5. Проект Плану відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastructure.pdf> (дата звернення: 22.02.2023)

УДК 658.339

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ

*Гуцин А.В., студент
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

*Черевична Н.І., к.т.н., доц. кафедри
готельного і ресторанного бізнесу
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

Сфера послуг є важливим сектором економіки розвинутих індустріальних країн та займає стійкі позиції у світовому господарстві. В Україні найбільш затребуваними та динамічними є фінансовий, готельно-ресторанний і

транспортний напрямки, а також ритейл, страхування, медицина, освіта, розваги, маркетинг.

Війна в Україні радикально змінила не тільки суспільство, але і практично усі галузі економіки, зокрема сектор послуг гостинності.

За даними Держстат України більше 90 % компаній зі сфери послуг гостинності попри війну відмовилися від релокації та продовжували працювати з певними обмеженнями та переважно в офлайн [1].

Через складнощі третина компаній змінила звичні бізнес-процеси та навіть скоротила персонал. Попри війну підприємства сфери обслуговування продовжували адаптуватися, підтримувати діяльність та сподіватися на краще.

Ринок ресторанних послуг у період воєнних дій зменшився приблизно на 25 % порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50 % (Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська), у Київській, Одеській, Дніпропетровській областях – до 30 %. Від початку війни в Україні зачинилися близько 7 тисяч ресторанів та кафе. За дослідженням Центру економічного відновлення, малий та середній бізнес страждає через скорочення населення в цих регіонах, а як наслідок, зменшення попиту на окремі види послуг сфери гостинності.

Разом з тим, у західних областях спостерігається позитивна динаміка. Ресторанні інвестори почали розглядати міста Західної України як вигідніші для перезапуску старого або створення нового бізнесу. У Львові та області кількість ресторанів та кафе зросла майже на 30 % (понад 500 нових закладів), у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях – приблизно на 20 %. Згодом почали відкриватися ресторани у Києві, Харкові та центральних регіонах. Загалом відкрилось понад 2 тисячі закладів [2].

Згідно результатів опитування серед підприємців, яке проводив Kyivstar Business Hub спільно з Національним банком України у квітні 2023 року, індекс очікувань ділової активності вперше за півтора року сягнув 51,5 пункту та перевищив нейтральний рівень (50 пунктів), що свідчить про більш оптимістичні настрої бізнес-компаній зі сфери послуг щодо свого розвитку.

Це пов'язано, у першу чергу з відновленням попиту, поліпшенням ситуації з енергопостачанням та сезонний фактор. Проте зберігаються прогнози щодо зростання закупівельних тарифів, а як наслідок, підвищення ціни на власні послуги.

Також починає стабільно зростати ринок праці, і в деяких галузях вже відчувається кадровий дефіцит. Так, за даними порталу Work.ua лідером стала сфера готельно-ресторанного бізнесу – понад 8 тисяч вакансій. Взагалі сфера гостинності збільшила попит на співробітників у середньому на 25 % [3, 4].

Втім, підприємці та власники закладів готельно-ресторанного бізнесу зазначають, що брати на роботу фахівців з мінімальним досвідом роботи вже не достатньо, адже зараз працівники сфери послуг повинні мати високий рівень саморозвитку, навички праці з сучасним устаткуванням, цифрову грамотність та знання іноземної мови.

Інформацію щодо отримання безплатного підвищення кваліфікації можна знайти на порталі компанії Work.ua, а також на ресурсі Дія.Освіта, контент якого містить більше 50 освітніх серіалів, симуляторів, вебінарів та гайдів про мотивацію щодо вибору напряму професійної діяльності та опанування або покращення навичок спеціальностей, зокрема сфери послуг гостинності, як бариста, шеф-кухар, кондитер, піцайоло, пекар, дизайнер інтер'єру, адміністратор готелю та ресторану тощо [5].

Одним із дієвих способів ефективного розвитку бізнесу зі сфери послуг є використання Big Data-можливостей, завдяки яким можна не тільки шукати фахівців у робочу команду, а також дізнаватися більше про наявних цільових споживачів послуг, знаходити нових бізнес-партнерів, створювати та розширювати комунікацію з потенційною аудиторією, визначати найвдаліші місця для розміщення власного бізнесу та багато іншого.

Активною має стати діяльність з боку держави, спрямована на підтримку підприємців в усіх напрямках ведення бізнесу в сфері гостинності. Доступні кредити, позики і гранти, як від держави, так і від Європейського Союзу, для малого та середнього бізнесу – спектр фінансової підтримки, якою можна скористатися для розвитку підприємництва у сфері послуг гостинності.

Література

1. Перспективи для розвитку сфери послуг в Україні під час війни. URL : <https://hub.kyivstar.ua/articles/chy-ye-perspektyvy-dlya-rozvytku-sfery-poslug-v-ukrayini-pid-chas-vijny>.

2. Ресторанний бізнес під час війни. URL : https://24tv.ua/business/restoranniy-biznes-pid-chas-viyni-vidkrittya-restoraniv-ukrayini_n2151721.

3. Робота для профі: де вже сьогодні бракує кваліфікованих працівників. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/05/30/700605/>.

4. Ростуть вакансії й зарплати... URL : <https://www.work.ua/news/ukraine/2367/>.

5. Дія. Освіта для всіх. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/>.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ТА РОБОЧОГО ЧАСУ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Держинський В.А., студент магістратури
за спеціальністю 073 Менеджмент,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

*Науковий керівник: Піхняк Т.А., к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій*

В даний час в науковому середовищі не прийнято прямо говорити, що проблеми продуктивності праці та втрат робочого часу часто пов'язані не так з старінням засобів праці та методів роботи, як з некваліфікованою реалізацією п'яти функцій управління: планування, організації, мотивації, контролю та координації. Старіння технологічного та технічного оснащення процесів є наслідком недостатньо професійного виконання менеджерських функцій.

«...При сильному менеджменті проблеми, пов'язані з організацією робочого часу працівників, якщо і виникають, то мають нетривалий характер, оскільки ефективність керівника насамперед оцінюється результатами діяльності підрозділу, яким він керує. При виникненні у власника бізнесу сумнівів у достатній результативності одного з підрозділів компанії чи ефективності кількох підрозділів, які беруть участь в основному виробничому процесі, доцільно залучення зовнішніх експертів для об'єктивної оцінки ситуації...» [1].

Питанням раціонального використання робочого часу увага приділялася із зародження менеджменту як наукового напрямку. Так, з робіт засновника наукової школи менеджменту Ф. Тейлора, присвячених питанням продуктивності праці, почалося зародження менеджменту як науки. Питання, пов'язані з продуктивністю праці, яка знаходиться у прямому взаємозв'язку з ефективною організацією робочого дня співробітників будь-якої організації, набули розвитку і є актуальними і сьогодні [1].

У праці «Принципи наукового менеджменту» Ф. Тейлор стверджує, що однією з трьох причин низької продуктивності праці є «..неправильна система організації управління підприємствами, яка змушує кожного робітника «прохолоджуватись» або працювати повільно, захищаючи цим свої власні нагальні інтереси» [1]. Саме на керівників Ф. У. Тейлор рекомендує перенести основну відповідальність за продуктивність праці, а отже, за якість управління робочим часом співробітників, пропонуючи запровадити науковий підхід до формування норм та методів праці, добору кадрів та координації. За Ф. У. Тейлором, «...адміністрація здійснює тісну співпрацю з робітниками у

напрямі досягнення відповідності всіх окремих сфер виробництва науковим принципам, які були нею раніше вироблені» [1].

Багато в чому планування робочого часу та підходи до його оптимального використання пов'язані з психологічними факторами, які значно впливають на ставлення співробітника до своєї праці, місця роботи. Ці чинники значною мірою зумовлюються як національними, етнічними особливостями, корпоративною культурою суспільства загалом, так і характеристиками конкретної організації.

Час вимагає перебудови організаційної діяльності під впливом інноваційних підходів до управління, оцінки ефективності діяльності організації в умовах мінливих факторів зовнішнього середовища та ефективності кожного працівника. Даному аспекту приділяється значна увага в сучасних дослідженнях, присвячених організаційній поведінці та організаційному розвитку.

У сучасних дослідженнях поняття планування робочого часу зводиться до управління часом. При цьому мають місце два основні підходи. Перший націлений на організацію свого часу (тайм-менеджмент) кожним із співробітників. При другому підході проблеми управління робочим часом зводяться до нормування праці. Так, в праці з тайм-менеджменту під управлінням часом, розуміється «...міждисциплінарний розділ науки та практики, присвячений вивченню проблем та методів оптимізації тимчасових витрат у різних сферах та галузях людської життєдіяльності...» [2].

А. К. Нестеров зазначає, «...планування часу, організація часу – це концепція планування особистої роботи, що дозволяє організувати робочий час і підвищити ефективність управлінської діяльності за допомогою його раціонального використання...». Л. Й. Зайвєрт визначає планування часу як «...управління собою та активне формування власного способу життя чи лідерство...» [3].

Усі перелічені поняття відносяться до тайм менеджменту, та характеризують планування часу як один із способів впливу на співробітників задля досягнення цілей організації. Новий імпульс та нові підходи до проблем підвищення продуктивності праці та планування робочого часу пов'язані з появою цифрових технологій нового покоління: штучного інтелекту, робототехніки, Інтернету речей, технологій бездротового зв'язку та інших. Їх використання здатне підвищити продуктивність праці в компаніях на 40 %.

З приходом цифрової економіки змінилися як структура, так і сутність витрат робочого часу, змін зазнали підходи до його нормування і контролю, зокрема:

- інструменти для нормування робочого часу (хронометраж, фотографія робочого дня) можуть застосовуватись з використанням спеціальних програм та форм, що заповнюються в електронному вигляді;

- контроль за робочим часом працівників може здійснюватися із застосуванням спеціального програмного забезпечення, яке здатне контролювати реальні витрати часу під час роботи на комп'ютері.

Всі технологічні та технічні нововведення, накопичений досвід управління організаціями, можливості порівняння традиційних підходів та нових методів управління дозволяють проводити аналіз та підбирати актуальні інструменти для

управління головним ресурсом – часом, основними властивостями якого є завершеність та незворотність.

Багато дослідників висловлюють думку, що концепція планування робочого часу є абстрактною. Вони аргументують це тим, що вплив на час є основою будь-якого управлінського процесу, адже сам час є необхідністю, яку неможливо контролювати. Однак кожна особа може навчитися раціонально використовувати свій час, враховуючи його обмеженість і невідновність.

У сучасній літературі з менеджменту існують значні відмінності в розумінні терміну «планування робочого часу». С. Прентіс розглядає його як технологію управління часом у повсякденному житті, що включає приклади та рекомендації [4]. Б. Трейсі розширює це визначення, називаючи планування робочого часу управлінням не лише часом, але й власним життям [5]. Кулікова В.М. підкреслює, що це не лише режим дня, але система методик оптимізації витрат часу [6]. Група українських вчених визначає планування робочого часу як управління власною діяльністю та ресурсами [7]. Алюшина Н.О. розглядає його як технологію планування часу з урахуванням особистих цілей [8].

У свою чергу, Черненко Н.М. тлумачить планування робочого часу як управління собою з використанням методик організації часу [9]. За цими різними підходами стає очевидним, що планування робочого часу є не тільки стратегією ефективного використання часу, але й інструментом досягнення особистих та професійних цілей.

Планування робочого дня є одним із головних завдань менеджера є планування діяльності. Часто менеджери недостатньо ефективно вміють планувати чи приділяють цьому процесу недостатньо уваги та часу. Починати планування необхідно з чіткою постановкою завдань. Для цього формується перелік справ та можливих перешкод, які вимагатимуть окремого часу на їх подолання.

Аналіз цього переліку надалі дозволить скоригувати план та виключити несуттєві моменти. Крім того, планування часу дозволяє критично осмислювати ідеї та знаходити ефективні способи їх вирішення вчасно, створюючи певний резерв часу. Планування дозволяє сконцентруватися на головному з урахуванням термінів та часу вирішення основних завдань. В результаті планування покращується структура робочого дня та виникає можливість формування розкладу.

Отже, аналіз сучасних трактувань дозволяє сформулювати власне визначення: планування робочого часу управлінського персоналу – це комплекс технологій для планування, розподілу та оптимізації часу з метою досягнення максимальної ефективності управлінської праці. Отже, сутність планування роботи та робочого часу управлінського персоналу на підприємстві полягає в систематичному і структурованому підході до розподілу завдань і визначенні часових рамок для їх виконання.

Література:

1. The Principles of Scientific Management by Frederick Winslow Taylor. URL: <https://www.gutenberg.org/ebooks/6435>

2. Балабанова Л.В., Сардак О.П. Організація праці менеджера: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2016. 407 с
3. Чайка Г. Л. Самоменеджмент менеджера: навч. посіб. Київ: Знання, 2014. 422 с.
4. Прентис С. Интегрированный тайм-менеджмент; пер. с англ. Донецк: Издательство «Добрая книга», 2007. 288 с.
5. Трейси Б. Результативный тайм-менеджмент: эффективная методика управления собственным временем; пер. с англ. Одесса : СмартБук, 2007. 79 с
6. Куликова В. Н. Заставьте время работать на вас. Запорожье, 2008. 192 с.
7. Нетепчук В. В. Самонеджмент: навч. посібник. Рівне: НУВПГ. 2013. 354 с.
8. Алюшина Н. О. Тайм-менеджмент посадовця: мистецтво управляти своїм часом. URL: <http://alyushina.com/content/presentation/TM.pdf>
9. Черненко Н. М. Тайм-менеджмент як засіб удосконалення професійної діяльності державних службовців Публічне адміністрування: теорія та практика. 2011. Вип. 2(6). URL: [www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11cnndds.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11cnndds.pdf)

УДК 658.012

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ РМВОК У ПРОЄКТИ ВІДКРИТТЯ АНАЛІТИЧНОГО ЦЕНТРУ

*Дніпровська А.М., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Бондарєва Т.І., к.т.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування*

У сучасному світі, де швидкість та ефективність є ключовими факторами успіху, управління проектами відіграє важливу роль у різних сферах, включаючи бізнес, освіту і соціальний сектор.

В умовах воєнного стану аналітичні центри виконують ряд важливих завдань зі збору, обробки та аналізу інформації, що є важливою складовою для підтримки національної безпеки та ефективної відповіді на виклики війни.

Методологія РМВОК, розроблена Project Management Institute, є стандартом для проектного менеджменту, що включає найкращі практики та нормативні вказівки. Застосування РМВОК у проєкті відкриття аналітичного центру надасть ряд переваг, які особливо важливі для успіху таких складних і багатогранних ініціатив:

1. Структурований підхід до управління. РМВОК забезпечує чітку та послідовну структуру для управління проєктом, що включає визначення обсягу робіт, планування ресурсів, розробку графіків і контроль ризиків. Для

аналітичного центру, де важливо синхронізувати різноманітні види діяльності, ця структурованість є ключовою.

2. Гнучкість у розподілі ресурсів. РМВОК дозволяє ефективно управляти ресурсами, включаючи людські, фінансові та матеріальні, що є важливим для проєктів, які потребують різнопланових ресурсів.

3. Комплексне управління ризиками. РМВОК надає інструменти для ідентифікації, аналізу та швидкого реагування на ризики. В аналітичному центрі, де нестабільність зовнішнього середовища може суттєво впливати на проєкт, здатність прогнозувати і мінімізувати ризики є надзвичайно важливою.

4. Ефективне управління зацікавленими сторонами. РМВОК підкреслює важливість ідентифікації та залучення всіх зацікавлених сторін. Для аналітичних центрів, які взаємодіють з різними групами (урядові структури, дослідницькі установи, громадськість), ця особливість допомагає забезпечити широку підтримку та сприяє успішному впровадженню проєктів.

5. Чітке визначення обсягу та цілей проєкту. РМВОК допомагає чітко визначити обсяг проєкту та його кінцеві цілі, що є особливо важливим для комплексних проєктів, таких як відкриття аналітичного центру, де є високий ризик неконтрольованого розширення та зміни обсягу запланованих завдань.

6. Підвищення прозорості та звітності. РМВОК сприяє створенню прозорої системи управління проєктом, де всі етапи та рішення документуються і доступні для перегляду зацікавленими сторонами, що забезпечує більшу відкритість та звітність.

7. Забезпечення якості. РМВОК включає чіткі процедури для забезпечення якості на всіх етапах проєкту. Для аналітичного центру, де якість досліджень та аналітики має вирішальне значення, такий підхід допомагає підтримувати високі стандарти.

Таким чином, наведені особливості методології РМВОК доводять її високу ефективність для управління складними проєктами, такими як відкриття аналітичного центру, де критично важливо забезпечити послідовність, ефективність та якість у всіх аспектах проєкту.

Література

1. Керівництво до зводу знань з управління проєктами (Керівництво РМВОК): Інститут управління проєктами: шосте видання. 2017. 726 с.

2. Рач В. А., Россошанська О. В., Медведєва О. М. Управління проєктами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб. За ред. В. А. Рача. К.: «К.І.С.». 2010. 276 с

3. Веренич О. В., Подчасова Т. П. Проблеми управління інфраструктурними проєктами в умовах трансформаційної економіки. Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем: Збірник наукових праць. 2014. Вип. №19. С. 70 – 89.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПАКУВАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ

*Забродкін В. О., студент,
2й курс магістратури
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Голованова М. А., к.т.н., доц.
кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування*

Попит на пакувальні машини значною мірою обумовлений збільшенням попиту на споживчі товари, зростанням впровадження автоматизованих пакувальних машин і розробкою енергоефективних машин. Сучасні автоматичні пакувальні машини використовуються на різних етапах пакування та забезпечують виконання етапів за хвилини, а не за години порівняно зі старими версіями. Іншими ключовими факторами, що рухають ринок пакувального обладнання, є збільшення попиту на пакувальні роботи у кількох галузях кінцевих користувачів. Пакувальні машини відіграють життєво важливу роль у забезпеченні безпеки продуктів у всьому ланцюжку поставок.

Пакувальне обладнання протягом багатьох років використовувалося в секторі електронної комерції та роздрібною торгівлі, щоб отримати перевагу над конкурентами. Зростання попиту на швидку доставку та високі очікування споживачів стали поштовхом для електронних роздрібних торговців впроваджувати інновації в роботу для своєчасного виконання замовлень, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку. Це надає величезну можливість для швидкого впровадження пакувального обладнання в індустрії електронної комерції.

Сектор споживчих товарів включає широкий спектр роздрібних товарів, які купують споживачі, від основних товарів, таких як продукти харчування та одяг, до предметів розкоші, таких як ювелірні вироби та електроніка. Відповідно до їх напруженого способу життя, споживачі шукають упаковку, яка проста у використанні та яку можна зручно транспортувати. Хоча товари, які купують споживачі, відрізняються в різних економічних умовах, за оцінками, сектор упакованих споживчих товарів зростає через зростання споживчих витрат. Індустрія споживчих товарів дуже фрагментована, де диференціація продуктів і упаковка відіграють ключову роль. Зі зростанням у секторі споживчих товарів очікується також зростання ринку пакувального обладнання.

Індустрія 4.0 і промисловий Інтернет речей (ІоТ) знижують загальну вартість володіння (ТСО) для пакувальних компаній, полегшуючи експлуатацію та обслуговування обладнання. Проводиться масове налаштування цього обладнання, щоб забезпечити автоматичне адаптування виробництва до попиту в режимі реального часу.

Широке впровадження мови пакувальних машин (PackML) і уніфікованої архітектури OPC (OPC UA) забезпечує ефективність роботи всієї пакувальної лінії, тим самим підвищуючи загальну ефективність обладнання (ОЕЕ).

Пакувальна промисловість була попередником у впровадженні інноваційного пакувального обладнання, яке вже працює відповідно до цих принципів. Багато ліній розфасовки та пакування виробляють продукти з персоналізованою упаковкою та індивідуальними контейнерами.

Ринок пакувального обладнання сегментований за типом, бізнесом, кінцевим споживачем і регіоном. За типом ринок пакувального обладнання поділяється на наповнювальні машини, машини для формування, наповнення та запечаткування (FFS), картонні машини, машини для палетування, етикетувальні машини, машини для обгортання та машини для очищення та стерилізації. За бізнесом глобальний ринок пакувального обладнання поділяється на OEM і вторинний ринок. За кінцевим споживачем глобальний ринок пакувального обладнання поділяється на продукти харчування та напої, фармацевтичні препарати, хімікати, косметику та інші. Різні типи пакувального обладнання використовуються в харчовій промисловості та виробництві напоїв для різних застосувань.

За регіонами ринок пакувального обладнання поділяють на ринок в Північній Америці (США, Канада та Мексика), Європі (Німеччина, Великобританія, Франція, Італія та решта Європи), Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (Китай, Індія, Японія, Австралія, та решта Азіатсько-Тихоокеанського регіону), а також LAMEA (Латинська Америка, Близький Схід і Африка). LAMEA є одним з найбільш швидкозростаючих регіональних ринків пакувального обладнання. Збільшення наявного особистого доходу в таких країнах, як Аргентина, Колумбія, Нігерія та інших, стимулює попит на упаковані товари в регіоні, що збільшує потребу в пакувальних машинах. Зростання урбанізації та електронної роздрібної торгівлі ще більше стимулюють ринок пакувального обладнання.

Розглянемо глобальну динаміку ринку пакувального обладнання.

Розмір світового ринку пакувального обладнання оцінювався в 43 520,0 мільйонів доларів США в 2022 році, і, за прогнозами, досягне 69 218,0 мільйонів доларів США до 2030 року, зареєструвавши CAGR 4,7% з 2022 по 2030 рік.

Серед факторів, які впливають на цей ринок слід зазначити такі:

1. Зростання інвестицій у дослідження та розробки, щоб прокласти шлях для інновацій. Зростаюча кількість стратегічних ринкових співробітництв призвела до збільшення коштів, що виділяються на зростання та розвиток сучасного та автоматизованого пакувального обладнання/машин. Крім того, зростання рівня інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи відкриє шлях для інновацій, що стосуються таких пакувальних рішень.

2. Збільшення споживання їжі в усьому світі, щоб викликати більший попит і пропозицію в країнах, що розвиваються. Загальновідомо, що населення планети зростає безпрецедентними темпами. Як наслідок, спостерігається величезне зростання попиту на продукти харчування та напої та схильність споживачів до покупок в Інтернеті. Зростаюча тенденція споживання готових до вживання страв, особливо в західних країнах,

призводить до зростання попиту на зручні рішення для пакування. Крім того, зростаючий попит на напівфабрикати через зміну способу життя та напружений графік ще більше сприяв темпам зростання ринку.

3. Зростання та розширення вертикалей кінцевих користувачів, що відкриває численні можливості для малого бізнесу. Завдяки світовому економічному підйому існує величезний простір зростання для промисловості матеріалів і упаковки. Пакувальні рішення для громадського харчування забезпечують економічну ефективність пакування продуктів. Акцент на сучасні технології в пакувальній промисловості прямо пропорційний зростаючому попиту на такі пакувальні рішення.

4. Посилення урбанізації, модернізації та глобалізації стимулюють зростання ринкової вартості. Стрімкий розвиток гнучких пакувальних рішень, зростаючий технологічний прогрес у пакувальному обладнанні та технології для розміщення різноманітного асортименту продуктів, а також збільшення поширення галузі електронної комерції є іншими визначальними факторами зростання ринку. Крім того, прогрес у виробничих технологіях розширює прибуткові можливості для гравців ринку.

5. Високі витрати. Високі витрати, пов'язані з початковими інвестиціями, або, іншими словами, вимога великих початкових капіталовкладень призведе до затримки темпів зростання ринку. Крім того, високі витрати на експлуатацію та технічне обслуговування ще більше створюють проблеми для ринку.

6. Збільшена кількість нормативних актів для обмеження масштабів зростання в довгостроковій перспективі. Посилення дотримання суворих екологічних норм, які застосовуються до галузей промисловості щодо утворених відходів упаковки, створить перешкоди для зростання ринку. Крім того, суворі правила щодо схвалення продукції звужать сферу зростання для ринку, а посилення урядових норм щодо використання пластику як пакувального матеріалу знову створюватиме перешкоди.

7. Збої в ланцюзі поставок створюють загрозу для безпрецедентно зростаючого ринкового попиту. Зі збільшенням кількості обмежень у всьому світі через пандемію стався хіт у попиті та пропозиції пакувальних рішень. Також мінусом для ринку стануть коливання цін на сировину. Таким чином, це кине виклик темпам зростання ринку.

Таким чином, низька поінформованість у слаборозвинутих регіонах і велика доступність альтернатив будуть діяти як стримуючі фактори для зростання ринку. Відсутність потужних інфраструктурних об'єктів у відсталих економіках і зростання обізнаності про доступність альтернативних та екологічно чистих пакувальних рішень також гальмуватимуть темпи зростання ринку.

Література

1. Packaging Machinery Market Size, Share & Trends Analysis Report By Machine-type. GrandViewresearch URL: [Rhttps://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/ackaging-machinery-market](https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/ackaging-machinery-market).

2. Global Packaging Machinery Market - Industry Trends and Forecast to 2029. DataBridgeMarketResearch. URL: <https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-packaging-machinery-market>.

3. Вплив ринкових чинників в розвитку пакувальної компанії. Польсько-український досвід. Plast-box. URL : <https://plast-box.com.ua/news/vlijanie-rynochnyh-faktorov-na-razviti/>

УДК 338.3

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ КИСЛОМОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

*Зайцева О.П., студентка
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Середенко В.В., ст. викл. кафедри економіки
та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Кисломолочні продукти традиційно займають одне з головних місць у харчовому раціоні громадян України. Ряжанка та кисле молоко виготовляються на багатьох молокопереробних підприємствах України і досить популярні, що зумовлює підвищений інтерес до забезпечення безпеки цих продуктів.

Система управління безпекою на основі принципів НАССР націлена на запобігання виникненню умов, що сприяють реалізації потенційно небезпечних факторів у продукті або навколишньому середовищі при виготовленні, зберіганні та реалізації харчових продуктів. Таким чином, якщо метою підприємства є виготовлення конкурентоспроможності кисломолочної продукції, що відповідає вимогам споживачів за якістю та безпекою, то для нього актуальним є розробка системи управління якістю та безпекою (СМКІБ) на основі принципів НАССР. Одним із етапів розробки даної системи є визначення критичних контрольних точок (ККТ) для продукції, що виготовляється.

Виробництво якісної та безпечної продукції – одна з основних складових народного господарства країни. Продовольчі хвилювання, пов'язані з надходженням на вітчизняні ринки неякісної продукції, розширення глобальних систем постачання та нестача належних механізмів контролю стали основними факторами для впровадження вискоелективних систем забезпечення якості на підприємствах харчової промисловості.

В даний час у світовій виробничій практиці використовуються такі основні системи забезпечення якості та безпеки харчової продукції:

GMP (Good Manufacture Practice) – гарна виробнича практика;

GHP (Good Hygiene Practice) – гарна гігієнічна практика;

HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points) – аналіз ризиків та критичні контрольні точки.

Стандарт GMP – це система заходів та правил забезпечення якості виробництва, що складається з кількох напрямків, які включають досить широкий ряд норм, вказівок щодо фармацевтичної та мікроелектронної промисловості, високотехнологічних галузей промислового виробництва (виробництва продуктів харчування, оптичної та пакувальної промисловості, медичної та сенсорної техніки, а також у мікромеханічній промисловості).

Відмінна риса цього стандарту полягає в тому, що він передбачає комплексну лабораторну перевірку та регулювання всіх параметрів виробництва, у той час як звичайна процедура контролю якості передбачає дослідження лише окремих зразків продукції та гарантує лише їх якість, або ж якість цілої партії та/або ще кількох партій продукції, випущених у період часу.

Під час проведення аналізу небезпек розглядаються всі можливі типи потенційно небезпечних чинників: мікробіологічні, хімічні та фізичні.

Ідентифікація та аналіз небезпечних факторів для створення СМКІБ проводять для всіх типів сировини, інгредієнтів та матеріалів та для всіх етапів технологічного процесу.

Наступним етапом проведених досліджень є вибір відповідної комбінації заходів контролю, застосування якого дозволить попередити, виключити чи знизити до прийняттого рівня ймовірні небезпеки.

Серед етапів та пунктів технологічного процесу, для яких були виявлені небезпеки, не усуваються застосуванням ППМ, було вибрано критичні контрольні точки, для чого використовують метод «дерева прийняття рішень», рекомендований документами Кодексу Аліментаріус.

Згідно з алгоритмом використання "дерева прийняття рішень", критичними є точки, або етапи, які призначені для зниження або усунення потенційно небезпечного фактора, а також етапи, на яких виявлена загроза може перевищити допустимі рівні, і при цьому наступні етапи не усувають або не знижують прийняттого рівня цей небезпечний фактор.

Однак слід врахувати, що на будь-якому молокопереробному підприємстві очищення сирого молока та підтримки необхідної різниці тисків у лініях пастеризованого молока, сирого молока та охолоджуючого агента забезпечують завжди та фактично конструктивно передбачені. Технологічний процес при справному обладнанні практично може бути реалізований іншим способом. У зв'язку з цим дані етапи логічно віднести до "потенційних критичних точок" та управління в них здійснюють у рамках програм попередніх заходів.

Для забезпечення випуску продукції, що відповідає встановленим вимогам, було розроблено Виробничу програму запобіжних заходів (ПППЗ). У цій програмі відображено потенційні небезпеки, які повинні контролюватись, або параметри, необхідні для здійснення етапу, рівень контролю, процедури моніторингу, необхідні корекції та коригувальні дії, які використовуються у разі недотримання параметрів, а також відповідальні за виконання моніторингу та запису моніторингу.

Література:

1. Стандарти НАССР. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/shkilne-harchuvannya/standarti-nassr> (дата звернення 28.12.2023)
2. Що таке GMP. URL : http://www.gmp-club.com/ru/world/who_gmp.html (дата звернення 28.12.2023).

УДК 331.361

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

*Кравчук Ю. О., здобувач вищої освіти
Хмельницький університет управління та права
імені Л. Юзькова, Україна*

*Захаркевич Н. П., к. е. н, доцентка,
завідувачка кафедри менеджменту,
економіки, статистики та цифрових технологій*

У сучасному світі успіх та ефективність підприємства залежить від його персоналу, адже працівники є ключовою складовою компанії. Саме тому соціальний розвиток персоналу є таким важливим. Він спрямований на підвищення результативності праці, конкурентоспроможності та лояльності працівників, і включає в себе заходи, які спрямовані на задоволення потреб працівників, створення сприятливих умов для їх соціального, професійного та особистого розвитку та зростання.

Соціальний розвиток, на думку Іваницької Н. Б., це процес забезпечення працівників соціальними гарантіями, можливостями самореалізації працівників в психологічно-побутових умовах, постійною вмотивованістю до підвищення продуктивності праці [1, с. 224].

Шнідер Крістен визначає соціальний розвиток, як процес якісного удосконалення соціальної складової життєдіяльності персоналу, що забезпечується його власними зусиллями та діями керівництва підприємств, яке функціонує з дотриманням законодавства на принципах соціально-орієнтованого господарювання [2].

Савченко описує соціальний розвиток персоналу таким чином, соціальний розвиток персоналу – це цілеспрямований процес удосконалення соціальної структури і професійно-кваліфікаційного складу персоналу, задоволення потреби менш соціально захищених груп персоналу в їх професійному розвитку. Він забезпечується заходами з проведення адаптації, професійного навчання, руху, оцінки, стимулювання тощо [3, с. 301].

Отже, соціальний розвиток – це комплекс заходів, прийомів, що спрямований на задоволення соціальних потреб працівників, створення сприятливих умов праці, зокрема і для їх самовдосконалення та самореалізації, а також на підвищення мотивації до праці, розвитку та лояльності до організації.

Цей процес є багатограним, складним та потребує якісного управлінського впливу.

Основною метою управління соціальним розвитком персоналу є створення ефективного та вмотивованого трудового колективу, який здатний максимально підвищити як свою продуктивність, так і ефективність компанії в цілому [4, с. 15].

Принципами управління соціальним розвитком персоналу: функціональність, економічність, адаптивність, комплексність, відповідальність, справедливість, інноваційність, безперервність та інші [5].

Основними завданнями соціального розвитку колективу є:

1. розробка та впровадження заходів, що сприяють підвищенню ефективності використання трудового потенціалу працівників підприємства;
2. вибір управлінських рішень, які будуть найбільше відповідати цілям організації, а також цілям, що стосуються розвитку персоналу;
3. удосконалення професійної, кваліфікаційної та соціальної структури працівників;
4. удосконалення відносин між працівниками у трудовому колективі, формування згуртованості в колективі;
5. створення та підтримка сприятливого морально-психологічного клімату,
6. покращення умов праці, забезпечення безпеки на робочому місці;
7. насичення роботи такими елементами, що будуть здійснювати цілеспрямований вплив на розвиток персоналу;
8. забезпечення сприятливих умов для саморозвитку та самореалізації працівників
9. заохочення, спонукання та мотивація до всіх видів трудової активності;
10. надання можливостей для задоволення культурних, побутових, матеріальних та моральних потреб працівників [6, с. 105].

Для забезпечення регулярного та безперервного розвитку працівників необхідно здійснювати планування та управління соціальним розвитком персоналу підприємства, що в свою чергу передбачає постановку цілей та завдань з урахуванням стратегії функціонування та інтересів підприємства.

Управління соціальним розвитком організації здійснюється відділом кадрів або службою управління персоналом, якщо це велике підприємство. Основним завданням цих підрозділів є стимулювання розвитку персоналу підприємства, його соціальне вдосконалення, підтримка добробуту персоналу, сприяння соціально-психологічному клімату в колективі, послаблення негативного на кваліфікаційну та професійну структуру [7, с. 146].

Важливим засобом впливу на соціальні процеси з метою їх оптимізації є планування соціального розвитку. Соціальне планування визначається як сукупність методів управління розвитком персоналу, як цілеспрямоване регулювання соціальних процесів та розвиток відносин в рамках трудового колективу. План соціального розвитку являє собою сукупність науково обґрунтованих заходів щодо комплексу соціальних проблем, реалізація яких сприяє ефективному функціонуванню трудового колективу організації [4, с. 16].

Результати, яких можна очікувати від реалізації плану соціального розвитку, є: зростання продуктивності праці; збільшення обсягів прибутку, отриманого внаслідок оптимізації та скорочення витрат; зростання обсягів та якості виробництва або реалізації послуг внаслідок задоволення потреб працівників; покращення соціально-психологічного клімату в колективі; зменшення кількості травматичних, нещасних випадків; зниження рівня плинності кадрів; зниження трудомісткості виконання функцій в результаті позбавлення від зайвих, невласливих і дубльованих функцій, документації; здійснення низки функцій із застосуванням більш досконалих методів і засобів управління тощо [8, с. 33].

Отже, соціальний розвиток персоналу має ряд вагомих переваг для підприємства. По-перше, він сприяє підвищенню продуктивності праці працівників, адже задоволені працівники є більш вмотивованими до ефективної та якісної роботи. А також формує лояльність працівників до компанії. По-друге, соціальний розвиток сприяє підвищенню ефективності, результативності та конкурентоспроможності підприємства, а також сприяє формуванню позитивного іміджу серед клієнтів та потенційних співробітників.

Література

1. Іваницька Н.Б. Складові соціального розвитку машинобудівних підприємств. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2009. Вип. 657. С. 222-226.
2. Snyder, Kristen. The Digital Culture and Communication: More than just Classroom Learning. *International journal of media, technology and lifelong learning* Vol. 1. Issue 2. 2005. С. 1-9. URL: <https://seminar.net/files/KristenSnyderDigitaCultureCommunication.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).
3. Савченко В.А. Управління розвитком персоналу: навч. посібник. Київ: КНЕУ. 2002. 351с.
4. Дідур Г. І. Удосконалення управління соціальним розвитком персоналу підприємства. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи». 2017. С. 15-17. URL: http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2043/1/Didur_1_2017.pdf (дата звернення: 05.01.2024).
5. Олійник О. О. Розвиток персоналу як складова корпоративної соціальної відповідальності. Соціально-трудова відносина: теорія та практика. 2016. № 1. С. 175-184.
6. Залізький А. А., Сочинська-Сибірцева І. М. Напрями соціального розвитку працівників в організації. L Наукова конференція студентів і магістрантів: наука – виробництву. Кіровоградський Національний технічний університет. 2016. С. 105-106. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55297035.pdf> (дата звернення: 06.01.2024).
7. Долішний В. Управління соціальним розвитком організації. Всеукраїнська науково-практична інтернет конференція з міжнародною участю: актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку

економіки. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38826/1/146.pdf> (дата звернення: 06.01.2024).

8. Жуковська В. М. Соціальний розвиток організації: потенціал, управління, інновації: монографія. Київ: Київський національний торговельно економічний університет. 2018. 352 с.

УДК 658

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Михайловська А. І. учениця 10 класу
комунального закладу
«Харківський ліцей №141 Харківської міської ради»*

*Махамат С. В. учитель економіки
комунального закладу
«Харківський ліцей №141 Харківської міської ради»*

В сучасному світі, де економіка стає все більш глобальною та взаємозалежною, підприємства та сфера торгівлі стають ключовими факторами, які формують економічний ландшафт та визначають напрямки розвитку. Зокрема, великий бізнес відіграє важливу роль у цьому процесі, визначаючи тенденції, створюючи нові робочі місця та впливаючи на соціально-економічні процеси. Великі підприємства активно взаємодіють на світовому ринку, шукаючи можливості для розширення та забезпечення своєї конкурентоспроможності. Глобалізація вносить нові виклики та вимагає від компаній адаптації до сучасного стану [5]. Розвиток та ефективне функціонування суб'єктів господарювання залежить від багатьох факторів, вагому роль серед яких займає система оподаткування. В залежності від форм власності та розміру підприємств податкове навантаження на підприємство може бути більш або менш відчутним, проте прямо впливає на результати фінансово-господарської діяльності. Для великих акціонерних товариств сумлінне дотримання всіх вимог податкового законодавства спричиняє великі обсяги відволікання коштів. Великі підприємства мають значні ризики пильної уваги зі сторони контролюючих органів, що впливає з того, що від таких підприємств очікується значні надходження до бюджетів різних рівнів. Оподаткування фінансового результату може спричинити зменшення основних показників: ліквідності, рентабельності активів, розміру власного капіталу через зменшення обсягу нерозподіленого прибутку тощо. Проте особливо гостро це питання постає для малого бізнесу.[3]

Щодо сучасного стану великих підприємств таких як: АТ "НАК "Нафтогаз України"; ТОВ «АТБ-Маркет»; ТОВ "Д.Трейдинг"; ДП "НАЕК "Енергоатом"; ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз трейдинг"; АТ "Укргазвидобування"; ПрАТ "НЕК "Укренерго"; АТ "Українська залізниця" та багато інших[7], за

результати опитування команди Kyivstar Business Hub зазначається, що майже половина великих підприємств працює, як і до війни, третина — з обмеженнями, 4% повністю закрили свій бізнес або призупинили діяльність, а 7% на етапі відновлення роботи. Великі компанії загалом працюють там, де і до війни. Лише 15% частково релокувалися по Україні. Команди переважно працюють у гібридному форматі, хоча значна частина все ж таки віддає перевагу формату співпраці в офлайн. Витрати великого бізнесу у нових умовах збільшилися на 20-50%, водночас прибутки скоротилися теж на 20-50%. Втрати бізнесу представниками великих підприємств склали від \$200 тис. до \$1 млн. Причини цього — збільшення цін на пальне, втрата клієнтів через зміну локації, порушення постачання, втрата працівників, знаходження виробництв на окупованих територіях, руйнація підприємства.[2]

Усередині компаній значно швидше відбувається аналіз ситуації та адаптація товарів до нових потреб клієнтів, зокрема доводиться прискорювати прийняття рішень, збільшувати обсяги роботи та перерозподіляти обов'язки працівників, іноді навіть скорочувати персонал. Стратегія великих підприємств поступово адаптується до нових умов. При цьому горизонт планування у більш ніж третини великих компаній не змінився. Завдяки чітко спланованим діям, великим підприємствам не треба змінювати й асортимент, хоча деякі все ж таки частково його адаптують. Причиною може бути зміна уподобань клієнтів, яку фіксують 41% компаній [4]. Для залучення клієнтів великий бізнес у більшості випадків не зупиняє рекламні комунікації. Серед ключових задач — налаштування логістики. Також великі компанії шукають нових постачальників, інвесторів та клієнтів.

В ході дослідження мною зроблено висновок, що великі підприємства тісно пов'язана з економікою України. Потенціал українських великих підприємств недостатньо використовується для досягнення стратегічних цілей розвитку економіки України, тому головним завданням держави стає створення необхідних стимулів (позитивних і негативних, адміністративних і економічних) для цього. Стимулювання має носити адресний характер, а для цього неформальним промислово-фінансовим групам потрібна інституціоналізація (процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, здатну діяти у напрямі задоволення деякої суспільної потреби.) [6]. Вона також дозволить покращити моніторинг і регулювання їх діяльності, сприятиме оптимізації їх структури, специфікації прав власності. На законодавчому рівні визначити пріоритетними напрямками розвитку економіки України наукомісткі галузі і розробити конкретні механізми стимулювання перетоку капіталу великих підприємств в ці сфери діяльності. Запропоновані заходи будуть мати позитивний ефект тільки в умовах покращення інвестиційного клімату в економіці України, в іншому випадку вони тільки збільшать рівень корупції та примусять великі підприємства ще активніше «захоплювати» державу та втручатися у політичні процеси, намагаючись взяти під контроль це «джерело небезпеки». Позбавляючи великий бізнес рентних доходів, потрібно створити чіткі, стабільні і справедливі правила його роботи в інтересах економіки України.[1]

Література:

1. Павленко Н. В «ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ»
2. <https://hub.kyivstar.ua/articles/doslidzhennya-stanu-ukrayinskogo-biznesu-pid-chas-vijny-yak-sebe-pochuvayut-seredni-mali-ta-velyki-kompaniyi>
3. Карпова Т.С. «МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ»
4. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21601/
6. [6\)https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F)
7. <https://thepage.ua/ua/economy/top-20-najbilshih-kompanij-za-pidsumkami-2022-roku>

УДК 331.108.4

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ УДОСКОНАЛЕННЯМ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Півхлопко Д.Р., студентка 2 курсу Магістратури,
факультет управління та економіки
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

*Захаркевич Н.П., к.е.н., доцентка,
завідувачка кафедри менеджменту,
економіки, статистики та цифрових технологій*

Управління професійним удосконаленням працівників підприємства у сучасній організації передбачає оцінку ефективності навчання персоналу. Інвестиції у розвиток та навчання персоналу у підсумку приносять підвищення результативності праці, ефективності діяльності підприємства та отримання додаткового прибутку. Актуальність методичних підходів до оцінки ефективності управління професійним удосконаленням працівників обумовлюється зростаючою роллю людського капіталу в успіху підприємства.

Економічна ефективність професійного удосконалення працівників визначається на основі співвідношення витрат на навчання з результатами від впроваджених програм професійного розвитку. Ефективність такого навчання можна визначити аналітичним та експертним шляхом, а також зіставленням багатьох елементів. Під час розрахунків економічної та соціальної ефективності професійного удосконалення виникають ускладнення, які пов'язані з тим, що деякі показники важко виразити у кількісному вимірі [1, с. 116].

Модель оцінки ефективності навчання запропоновану Д. Кіркпатріком використовують в міжнародній практиці корпоративного навчання. За допомогою даної моделі можна оцінити та порівняти знання, навички та поведінку працівників, до, під час та після здійснення процесу навчання.

Модель включає в себе чотири послідовні рівня оцінки ефективності навчання:

1. Реакція – наскільки професійне навчання сподобалося працівникам.
2. Засвоєння – нові вміння, навички, засоби, техніки роботи були вивчені та засвоєнні у результаті навчання.
3. Поведінка – яким чином за допомогою професійного розвитку змінилася поведінка та дії працівників на робочому місці.
4. Результат – визначення економічного результату навчання для підприємства (скорочення витрат, строків виконання, поліпшення якості продукції та надання послуг тощо) [2].

Визначити ефективність професійного навчання за допомогою моделі Д. Кіркпатріка у кількісному вираженні досить складно, наявність певних обмежень створює перешкоди у використанні даної моделі у вигляді універсального та досконалого методу оцінювання ефективності інвестування у професійний розвиток працівників.

Здійснення оцінки професійного удосконалення для підприємства має за мету оцінити економічний ефект від вкладених інвестицій в розвиток. Дж. Філіпс запропонував ввести п'ятий рівень оцінки: повернення на інвестиції, за допомогою розрахунку показника ROI (Return of investment) [3, с. 50].

ROI – фінансовий коефіцієнт та основний індикатор конкурентоспроможності. За допомогою якого можна визначити дохідність проекту з урахуванням вкладених коштів та показує отриманий прибуток, в відсотковому вираженні, на розмір інвестицій [4, с. 264].

Коефіцієнт ROI розраховується за формулою:

$$ROI = \frac{\text{Дохід від навчання} - \text{Витрати на навчання}}{\text{Витрати на навчання}}$$

Оцінка за допомогою коефіцієнта ROI дозволяє визначити, наскільки ефективним є інвестування підприємства в навчання та чи воно є фінансово вигідним для компанії.

Важливо визначити критерії, за якими буде здійснено оцінювання ефективності професійного навчання потрібно розробити та встановити до його початку навчання, проінформувавши працівників, які будуть проходити професійне удосконалення. Після завершення навчання, за допомогою розроблених критеріїв, здійснюється оцінка ефективності навчання, результати повідомляють керівникам та працівникам підприємства.

На основі отриманих даних розробляються та удосконалюються програми професійного удосконалення, які більш точно будуть відповідати поставленим цілям підприємства та концентрувати увагу на подальших потребах у кваліфікованих кадрах.

Оцінювання професійного удосконалення має проводитися на рівнях структурного підрозділу, організації, а також держави. Видатні науковці

висувають рекомендацію, щодо використання непрямих методів оцінювання ефективності професійного удосконалення працівників, до яких належить:

- вхідний та вихідний контроль, який передбачає порівняння рівня знань, умінь та навичок працівників до та після професійного навчання. Вхідний контроль дозволяє визначити початковий рівень знань, а вихідний контроль зосереджений на виявленні змін в результаті навчання;

- спостереження за результатами діяльності у процесі розвитку дозволяє оцінити, як працівники реагують на навчання, а також на те, як вони застосовують набуті знання на практиці;

- спостереження за поведінкою працівників підприємства, які пройшли професійне удосконалення дозволяє оцінити зміну поведінки працівників (тобто, підвищення продуктивності праці, якість роботи, рівень задоволеності роботою, зменшення кількості скарг на працівників та інше);

- оцінювання ефективності програм професійного удосконалення самими працівниками за допомогою анкетування або відкритого обговорення дозволяє отримати зворотний зв'язок від працівників про те, наскільки вони задоволені програмою професійного розвитку та як отримані знання допомогли їм у роботі;

- оцінювання керівництвом рівня професійного удосконалення працівника протягом певного періоду дозволяє оцінити, яким чином навчання вплинуло на професійну діяльність працівникам в довгостроковій перспективі [5, с. 296].

Соціальна ефективність професійного удосконалення полягає в задоволенні потреб персоналу у нових знаннях, всебічному та гармонійному розвитку особистості, досягненні соціальної стабільності та зростанню суспільної активності. До показників соціального ефекту можна віднести:

- відповідність програм професійного навчання стратегії управління персоналом організації;

- успішність та ефективність навчання персоналу за програмою підготовки;

- здатність працівника до професійної мобільності, засвоєння нових знань, умінь та навичок;

- зниження опору персоналу до нововведень;

- розвиток трудової кар'єри та професійно-кваліфікаційний ріст;

- рівень задоволеності керівництва компанії якістю проведеного професійного удосконалення;

- рівень задоволеності працівника підприємства професійним навчанням;

- рівень конкурентоспроможності працівника в організації (тобто, здатність засвоювати нові знання, опановувати нові вміння та практичні навички тощо) [6, с. 242].

Отже, оцінка ефективності управління професійним удосконаленням працівників є важливим інструментом для менеджменту підприємства. На основі економічних та соціальних показників можна здійснити оцінювання ефективності управління. Завдяки оцінюванню можна визначити, наскільки ефективно реалізуються програми професійного розвитку, досягаються поставлені цілі та чи є необхідність у вдосконаленні системи професійного удосконалення.

Література

1. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2015. 232 с.
2. Федоряк Р.М., Качанович М.Б. Вплив професійного розвитку на результати діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5685>
3. Ярмак О.В. Інвестиційний ефект як критерій якості освітніх послуг: зміст та підходи до визначення. Економічна теорія та право: зб. наук. пр. м. Харків, 2020 р. Харків: Право, 2020. № 2 (41). С. 48-68.
4. Єгорова О.М. Методичні засади оцінки ефективності інвестиційної діяльності торговельного підприємства. Молодий вчений. 2018. № 7(59). С. 263-269.
5. Балановська Т.І., Гоголя О.П., Драгнева Н.І., Драмарецька К.П., Троян А.В. Управління персоналом: Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2018. 417 с.
6. Савченко В.А., Селецький А.В. Економічні основи професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві: посібник. Київ, 2015. 283 с.

УДК 339.9

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА АВІАЦІЙНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

*Саленко А. О., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Захарченко М.І., к.хім.н.,
доц. кафедри економіки та публічного управління*

Розвиток транспортного сектору - є одним з ключових та стратегічних напрямків для України. Це, в першу чергу, пов'язано з тим, що Україна є найбільшою країною Європи з вигідним географічним розташуванням, що може претендувати на статус міжнародного транзитного хабу. Країна, особливо її західна частина, є сполучною ланкою на євразійських шляхах, що вигідно з'єднує Східну та Західну Європу, балтійський та прикаспійський регіони. Експертні оцінки послуг транспортних перевезень актуальні як для аналізу їх ефективності, так і для прогнозів діяльності транспорту .

Зважаючи на наявні статистичні дані та пануючі на ринку настрої, у 2018 - 2021 роках спостерігався позитивний тренд у розвитку українських транспортних перевезень пасажирів та вантажів. Так, наприклад, кількість авіаперевезень пасажирів за цей період збільшилася більш ніж на 30 % порівняно з аналогічним періодом 2014-2017 років та продовжував демонструвати позитивну динаміку до лютого 2022 р. (до початку війни в Україні). Це свідчить про вихід галузі із довготривалої кризи 2014-2015 років,

що була спричинена збройним конфліктом, економічною кризою і втратою двох великих аеропортів Сімферополя та Донецьку[1]. Широкомасштабна війна в Україні, що розпочалася в 2022 р., фактично привела до ліквідації пасажирських авіаперевезень та значного скорочення вантажних авіаперевезень. Втрачені позиції були нівельовані, в основному, автомобільним та залізничним транспортом.

Основні завдання, що стоять перед транспортом та сферою його функціонування, полягають у забезпеченні максимальної безпеки перевезень, підвищенні регулярності сполучень, підвищенні техніко-економічних показників транспорту та покращення технології виробничих процесів обслуговування пасажирів та вантажів.

Статистичні дані за підсумками 9 місяців 2019 року свідчать, що аеропортами України обслуговано 153,9 тис. повітряних суден, що на 11,4 % більше порівняно з тим же періодом попереднього року. При цьому, пасажиропотоки через аеропорти України зросли на 18,8 % та становили 18510,2 тис. чоловік. Поштові вантажні потоки збільшились на 1,7 % та склали 42,3 тис. тонн.

Загалом комерційні рейси вітчизняних та іноземних авіакомпаній обслуговували 19 українських аеропортів та аеродромів (до початку війни 2022 р.). При цьому, близько 98 % пасажиропотоків були сконцентровані в сімох основних аеропортах держави (Бориспіль, Київ (Жуляни), Одеса, Львів, Харків, Запоріжжя та Дніпропетровськ).

Значне зростання кількості обслугованих пасажирів аеропортами України за 2019-2021 роки порівняно з аналогічним періодом 2016-2018 років зафіксовано в наступних містах: Львові, Харкові, Борисполі, Дніпрі, Одесі та Запоріжжі. В той же час, в столичному аеропорту Київ (Жуляни) мало місце скорочення пасажиропотоку (на 7,2 %).

Державним підприємством «Украерорух» протягом звітнього періоду обслуговано 260,4 тис. польотів проти 232,3 тис. за 9 місяців 2018 року. Кількість обслугованих польотів, виконаних літаками та вертольотами авіакомпаній України збільшилась на 3,6 %, іноземними авіакомпаніями - на 16,8 %[2].

Що стосується авіакомпаній України, то станом на червень 2019 року в Україні працювало 76 авіакомпаній, які мають діючий сертифікат експлуатанта. Українські авіакомпанії виконали за розкладом в червні 2019 року 73,9% з 5335 рейсів з аеропортів України, тоді як результат іноземних авіакомпаній склав 77,4% при числі вильотів з аеропортів України 3122, - йдеться в опублікованій Мінінфраструктури статистикою [2,3]. Найбільш пунктуальною авіакомпанією країни з результатом 96% рейсів за розкладом стала Atlasjet Ukraine. Далі йдуть «Мотор Січ» з показником 93,7% і «Роза Вітрів» з результатом 88,6% рейсів без запізнення. Найбільша авіакомпанія України МАУ в червні 2019 року виконала з дотриманням графіка 78% перельотів. Найгірші результати показали SkyUp і Bravo Airways, які виконали без запізнень тільки 47,9% і 33,3% всіх своїх рейсів відповідно.

Таким чином, аналіз послуг транспортних авіаційних перевезень необхідно враховувати не тільки для оцінок ефективності діяльності

транспорту, логістики транспортних послуг, але й для моніторингу послуг транспортних перевезень.

Література

1. Огляд ринку авіаційних перевезень [Електронний ресурс] . URL : https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/legal_development_trends_of_the_ukrainian_aviation_transport_market/ .
2. Статистичні дані в галузі авіатранспорту [Електронний ресурс]. URL : <https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-v-galuzi-aviatransportu.html> .
3. Транспортна стратегія України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL :<http://www.mintrans.gov.ua/uk/discussion/15621.html> . 2.

УДК 339.172

АНАЛІЗ І СТРАТЕГІЇ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

*Ткаченко О.В., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Захарченко М.І., к.хім.н.,
доц. кафедри економіки та
публічного управління*

В умовах швидко змінюючогося світового фінансового ландшафту та постійного розвитку біржових ринків, аналіз і стратегії біржової діяльності на фондовому ринку стають важливим елементом фінансової стабільності та інвестиційного успіху країн, компаній, та пересічних людей [1]. Ця робота спрямована на вивчення та розуміння теоретичних аспектів біржової діяльності, її ролі в фінансовій системі та аналізу стратегій біржової діяльності.

В роботі обґрунтована важливість даного дослідження, яке визначає його актуальність в сучасному фінансовому середовищі. Розглянуто ключові питання та виклики, що виникають у контексті біржової діяльності, а також визначено оптимальні стратегії для успішного управління на фондовому ринку.

Дослідження в цьому напрямку розкривають не тільки теоретичні аспекти біржової діяльності, але й дозволяють надати практичні рекомендації та стратегії, які можуть бути застосовані у реальному фінансовому середовищі. Результати цього дослідження можуть стати важливим внеском у розуміння людей про біржову діяльність на сучасних фондових ринках.

Однією з ключових складових для розуміння феномену біржової діяльності є освоєння основних понять та термінів, які використовуються у цьому контексті. Ретельний аналіз та систематизація таких понять, як акція, облігація, біржа, а також

розгляд основних термінів біржової торгівлі, дозволяють поглиблено зануритися в суть функціонування фондових ринків [1-3].

Вивчення історії розвитку фондового ринку є ключовим елементом для розуміння його еволюції та визначення тих чинників, які вплинули на його сучасний стан. Взаємозв'язок історичних подій та формування фондових бірж дозволяють виявити тенденції та особливості розвитку цього фінансового інструменту [4].

Показана роль фондових ринків в широкому фінансовому контексті для розуміння їхнього впливу на економіку країн. Фондові ринки виконують різноманітні функції, включаючи забезпечення капіталу для компаній, прибутки для інвесторів, що формує економічну стабільність та процвітання економік країн.

Розглянуті структура та поточний стан фондових ринків в Україні. Аналіз організованих учасників, регуляторів та динаміки торгівлі дозволяють отримати повний опис фондового ринку країни, включаючи недоліки та переваги.

Отримані дані визначають теоретичну базу для подальших аналізів та формування стратегій.

Показані методологічні аспекти дослідження фондового ринку, ключові принципи та методи, які використовуються для аналізу та оцінки функціонування біржових систем [5].

Проведені ідентифікація та аналіз різноманітних факторів, які впливають на фондовий ринок. Вивчення макроекономічних, політичних та соціокультурних чинників дозволяють визначити ключові тенденції та ризики, які впливають на цей фінансовий інструмент. Проаналізовані види стратегій в біржовій діяльності, зокрема рух ринку Fair. Аналіз різних стратегій торгівлі на фондовому ринку, зосереджений на концепції руху ринку Fair, дозволяє визначати ефективні підходи до управління портфелем та максимізацію прибутку в умовах мінливого ринкового середовища. Розглянута експертна оцінка біржової діяльності на фондовому ринку.

Література

1. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Підручник / За заг. редакцією І. М. Сотник, Л. М. Таранюка -Суми: ВТД <<Університетська книга>>, 2018.-572 с.
2. Фондовий ринок. Мозговий О.М. Навч. посібник.-К.: КНЕУ, 1999.- 316 с.
3. Ковальчук С.В., Дrajниця С.А.,Карпенко В.Л. Світові тренди та тенденції розвитку біржової торгівлі на сучасному етапі. Підприємництво і торгівля. 2018. №23. С.10-14.
4. Дяченко Ю.А. Сучасний стан та особливості функціонування світового біржового ринку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. №23. С.51-54.

5. Резнік Н.П. Особливості функціонування вітчизняного біржового товарного ринку в сучасних умовах. Збірник наукових праць Міжрегіональної Академії Управління персоналом. 2016. №50. С.115-118.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ БІЗНЕСУ НА ПРИКЛАДІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Урбанський Р.С.

*Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова*

м. Хмельницький

У статті наведено різні теоретичні підходи до визначення термінів «планування», «бізнес-планування», та «бізнес-план», висвітлено їх значення та роль у торгівельному підприємстві. Розглянуто практичні аспекти планування бізнесу та зроблено рекомендації по досягненню конкурентних переваг.

Ключові слова: підприємництво, торгівельне підприємство, планування бізнесу, планування, бізнес-планування, бізнес план, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Сьогодні у процесі реформування економіки України відобразилися певні зміни, що стосуються широкого обсягу спектру видів діяльності та галузей, зокрема сфери роздрібної торгівлі, для якої визначальною є конкурентна поведінка підприємств. Як правило результатом економічного реформування торгівлі в сучасному конкурентному середовищі є ускладнення форм власності та можливість для розвитку різноманітних типів торговельних підприємств. В таких умовах у торговельних підприємств збільшується потреба в раціональному плануванні бізнесу, найбільше в частині бюджету, ефективному контролі товарних і фінансових потоків, відслідковуванні стану розрахунків з замовниками і постачальниками, аналізі і контролюванні показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Мета статті. Метою статті є вивчення питання організації та планування бізнесу на підприємствах торгівлі, виділити проблеми планування та запропонувати шляхи їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд наукових праць було присвячено теоретичними та методичним аспектам планування бізнесу торговельних підприємств таких відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, як М. Алонсо-Васкес, К. Амальдас, А. Амран, С. Андерсон, Дж. Аргенті, О. Будякова, А. Бунтова, Н. Валінкевич, М. Денисенко, П. Друкер, М. Ерл, Т. Желюк, О. Кузьмін, А. Левицька, К. Міллс, Д. Мітчелл, Ю. Мосійчук, С. Мочерний, Т. Нідлман, І. Пойта, М. Розпутняк, Д. Террі, С. Франклін [2]. Вивчення практики планування бізнесу та наукової літератури на українських підприємствах торгівлі свідчить, що недостатньо висвітлено та навіть суперечливим залишається розуміння планування бізнесу в теперішніх умовах.

Виклад основного матеріалу. Поняття підприємництво, у відповідності з діючим законодавством України, визначається як господарська діяльність однієї особи чи групи осіб, які здійснюється для досягнення економічних та соціальних результатів з метою отримання прибутку [1, с.6].

Торгівельне підприємництво – це специфічний вид господарської діяльності, метою якої є отримання прибутку за допомогою проведення товарно-грошових та торговельно-обмінних операцій [1, с.9].

Наявність концепції власної справи ставить перед підприємцем різні питання, але вони можуть бути вирішені тільки за допомогою планування подальшої діяльності.

Науковцями розглянуто три основні поняття в плануванні бізнесу торговельного підприємства це: «планування», «бізнес-планування», «бізнес-план».

За Л.Чорна «планування» – це управлінський процес створення і підтримки відповідності між цілями підприємства, його потенційними можливостями і шансами у сферах маркетингу [2].

Загалом за визначеннями науковців планування розглядається або як досить точне передбачення того, як події будуть розвиватися в майбутньому, або як розробка гіпотетичних сценаріїв, один з яких буде обрано для практичної реалізації, або більш загально, як особливий прояв інтелектуальних здібностей людини [3].

За Ю.Мосійчук «бізнес план» – це документ який містить систему ув'язаних в часі та просторі та узгоджених з метою та ресурсами, заходів і дій спрямованих на отримання прибутку, внаслідок реалізації підприємницького проекту. Це результат планування, зафіксований у стислій та зрозумілій формі документа [2].

Визначення, яке пропонує М. Алонзо-Васкес суттєво відрізняється як від визначення, сформульованого Ю. Мосійчуком у 20-тих роках ХХІ ст., так і від визначення С. Мілза, котрий сформулював його у 90-тих роках ХХ ст. Тому доцільно говорити не стільки про розвиток цього поняття, скільки про погляди різних науковців. Загалом у більшості випадків мова йде саме про документ, тобто письмово зафіксовану інформацію. Окремі автори вказують, що такий документ є постійно діючим, хоча з цим можна посперечатися. Часто бізнес-план є основою для отримання фінансування, початку діяльності, проте вже після запуску операційних процесів підприємства виявляється, що практика розвитку суттєво відрізняється від тої, яка закладена у бізнес-плані, а в процесі діяльності використовуються вже не стільки бізнес-план, скільки різноманітні бюджети, наприклад, виробничий, маркетингових витрат, загальна стратегія діяльності підприємства, план грошових потоків, план фінансових результатів, план інвестування, план активів тощо. З іншої сторони, усі ці бюджети можна об'єднати в єдину групу та назвати її «бізнес-план підприємства» [2].

За О.Кузьмін «бізнес-планування» - система оцінки таких компонентів бізнесу, як витрати виробництв, прибуток, ринок в якості об'єкта маркетингу, фінанси підприємства, податки, кредит страхування тощо. Даний процес слід розглядати, як основу майбутніх перспектив розвитку підприємства [2].

Протягом останніх років більшість авторів звертає увагу на той факт, що бізнес-планування стало управлінським процесом або ж процесом, який забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку управлінської діяльності і полягає у

постійному розрахунку індикаторів поточної, фінансовий, інвестиційної діяльності, визначенні цілей подальшої роботи, а також вивченні можливостей подальшого розвитку [2].

Висновки. Отже, розглянувши основні особливості понять «планування», «бізнес-план» та «бізнес-планування, можна стверджувати, що їх суть на протязі останніх 30-ти років значно не змінилась. Також відбувається постійний розвиток методів та підходів до підвищення якості та ефективності аналітико-планової роботи на торговельному підприємстві, проте концептуально не спостерігається значних змін та суттєвих доповнень. Бізнес-планування виступає процесом аналітичної роботи на підприємстві торгівлі для того, щоб управління змогло реалізувати ті рішення, які будуть вигідні відповідно до визначених на початку фінансового року цілей. Такий процес відбувається постійно, тобто необхідне оновлення складеного бізнес-плану відповідно до тих змін, які відбулися у динамічному зовнішньому та внутрішньому середовищі. При складанні бізнес-плану постійно використовується SWOT-аналіз, який дозволяє систематизувати сильні та слабкі сторони, наявні загрози та можливості.

Література:

1. Балджи М.Д., Добрава Н.В. Однолько В.О., Осіпова М.М. Торговельне підприємство. Навчальний посібник. Кондор. Київ 2017, с.112
2. Гунько О.В. Теоретично-прикладні аспекти бізнес-планування [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.16.08.html>
3. Діденко Є.О. Нячур Б.С. Бізнес планування та його роль у стратегічному управлінні підприємством [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/19.pdf

УДК 504.064

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Шевчик К.Г., студентка
2 курсу магістратури,
факультет управління та економіки
*Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

Захаркевич Н.П., к.е.н., доцентка,
завідувачка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій

Сучасне промислове виробництво характеризується високим рівнем негативного впливу на довкілля, в оцінці якого простежується залежність між

виробничими і екологічними чинниками. Вирішення протиріччя між наростанням екологічних проблем та масштабами природокористування можливе при переорієнтації суспільного виробництва на екологічний шлях розвитку. Існуючий на даний момент механізм управління екологічною діяльністю більшості промислових підприємств є неефективним. Необхідний перехід до управління підприємством як еколого-економічної системи, отже виникає потреба у впровадженні системи екологічного менеджменту (далі – СЕМ) на промислових підприємствах.

СЕМ в останні двадцять років набула значного поширення в усьому світі як визнаний інструмент регулювання негативного впливу господарської діяльності підприємств на довкілля. В даний час наявність у підприємства сертифікованої СЕМ відповідно до міжнародного стандарту ISO 14001 або європейської схеми екоменеджменту та екоаудиту EMAS розглядається в бізнес-спільноті як важливий фактор конкурентоспроможності, високої ділової репутації та соціальної відповідальності.

Система екологічного менеджменту є ефективним інструментом управління якістю довкілля для підприємства у загальносвітової практиці. Теоретики та практики дають безліч визначень системі екологічного менеджменту підприємства, тому існує необхідність розглянути основні підходи до трактування даної категорії з метою виявлення найбільш повного та такого який відображає найбільш суттєві аспекти визначення вищезгаданого поняття.

Визначення поняття «система екологічного менеджменту» відображено у стандарті ISO 14000, який визначає СЕМ як «...відокремлену частину системи менеджменту, що включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури та ресурси для їх розробки, впровадження, оцінки результатів та вдосконаленні екологічної політики підприємства...» [1]. Також не можна не погодитися з думкою групи дослідників [2], що визначають СЕМ як «...частину загальної структури управління організацією, яка відповідає за безпосередній та довгостроковий вплив її діяльності, продукції, послуг та процесів на навколишнє середовище. СЕМ забезпечує порядок та послідовність в організаційній методології за допомогою розподілу ресурсів, покладення обов'язків, а також безперервну оцінку діяльності, процесів та технологій...».

Багато дослідників порівнюють систему менеджменту якості з системою екологічного менеджменту, оскільки стандарти ISO 14000 та ISO 9000 мають спільні риси: у сукупності базуються на концепції сталого розвитку та спрямовані на тотальне управління якістю. Структура стандартів та моделі побудови систем менеджменту мають значну схожість, і ця обставина дозволяє організаціям забезпечити їх інтегрування. Однак ці системи не можна ототожнювати, оскільки вони мають сутнісні відмінності: у системі менеджменту якості споживач визначається як організація або особа, яка отримує продукцію, а в СЕМ – це все суспільство в цілому.

Аналіз підходів до визначення показав, що категорія «система екологічного менеджменту» достатньо вивчена в літературі, проте немає єдиного трактування її сутності. На підставі проведеного аналізу, ми можемо сформулювати

власне визначення даного поняття: система екологічного менеджменту – це ефективний інструмент управління діяльністю промислового підприємства, що дозволяє досягти його екологічних цілей і включає сукупність елементів, що знаходяться між собою у певному зв'язку, а саме: організаційну структуру, планування розподіл відповідальності, практичні методи, процедури, процеси та ресурси, необхідні для формування, впровадження, реалізації, аналізу та розвитку екологічної політики.

У 1992 році у Великій Британії був прийнятий перший у світі стандарт у галузі екологічного менеджменту BS 7750, розроблений Британським інститутом стандартизації [3]. Передбачалося, що впровадження системи екологічного менеджменту спонукає підприємство добровільно покращувати екологічну діяльність. Цей стандарт не надає конкретних вимог щодо природоохоронної діяльності підприємства, але містить рекомендації щодо створення ефективної системи екологічного менеджменту [3].

EMAS (Eco Management and Audit Scheme) – це схема екологічного менеджменту та аудиту, яка вперше була опублікована в 1993 році і введена в дію в 1995 році. За своєю суттю EMAS не є стандартом. Якщо версія 1993 року була оригінальним текстом, то версії 2001 і 2009 років, тобто EMAS II і EMAS III відповідно, посилаються на вимоги ISO 14001.

Особливе значення має серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту ISO 14000. Ця серія стандартів розробляється з урахуванням міжнародних стандартів із систем менеджменту якості продукції ISO 9000 та британського стандарту BS 7750 [1].

Слід зазначити, що вимоги до системи СЕМ відповідно до ISO є невід'ємною частиною EMAS. Системи мають добровільний характер впровадження та можуть бути застосовані для підприємств будь-якої галузі. Однак у багатьох джерелах зазначено, що метою розробки системи EMAS III є створення умов оцінювання екологічних показників діяльності промислових підприємств та визначення можливості їх поліпшення. Ця система створювалася для поліпшення якості екологічного управління промислових підприємств країн ЄС, що надає перевагу системі ISO 14001, оскільки вона має міжнародний характер і, відповідно, більше поширення у всьому світі.

На сьогоднішній день EMAS є найбільш досконалим та ефективним стандартом у світі. ISO 14000 – це лише його частина, хоча невід'ємна і суттєва. Впровадження СЕМ за представленими системами має рекомендаційний характер. Послідовність дій при впровадженні системи екологічного менеджменту є загальною для двох систем стандартизації та проводиться за такою схемою: «політика – планування – реалізація – контроль – перегляд». Система ISO 14001 не передбачає постійної перевірки плану управління, а вимагає лише вироблення налагодженого механізму дій. Проте система EMAS вимагає постійного покращення та розвитку діяльності підприємства з урахуванням останніх досягнень у природоохоронній сфері та економічній доцільності природоохоронних заходів [4].

Відповідно до системи EMAS для отримання сертифіката, крім аудиторської перевірки, потрібне проведення офіційного попереднього

екологічного аудиту, що відрізняє її від стандарту ISO. Однак EMAS не вимагає повторного отримання сертифіката, в той час як за стандартом ISO сертифікація передбачена раз на три роки. Вимоги досліджуваних екологічних стандартів до системи екологічного менеджменту схожі, що дає можливість підприємствам отримати два сертифікати, проте отримання сертифікату за однією системою не передбачає автоматичного отримання аналогічного документа за іншою системою.

При впровадженні СЕМ у системі EMAS підприємства зобов'язані публікувати екологічний звіт про природоохоронну діяльність, тоді як стандарт ISO не пред'являє жодних вимог до еко-звітності, крім забезпечення доступності до єдиного документа – екологічної політики. Оскільки EMAS проводить публікацію, засвідчену незалежним експертом-аудитором, та використовує найкращі доступні технології при впровадженні системи екологічного менеджменту, то витрати на цей процес більш значні, ніж при використанні стандарту ISO. У більшості випадків саме розмір витрат є визначальним фактором при виборі тієї чи іншої системи, що зумовлює популярність стандарту ISO.

Підприємство, що впровадило систему екологічного менеджменту за будь-якою з вищевказаних систем, отримує економічні вигоди та досягає важливих переваг у конкурентній боротьбі. Серед переваг впровадження СЕМ для підприємства можна назвати таке:

- зниження штрафів за надлімітні впливи на навколишнє природне середовище, зменшення ймовірності порушення екологічного законодавства;
- підвищення рівня економічної безпеки підприємства внаслідок встановлення менших відсотків при фінансуванні підприємств, які впровадили СЕМ, менших страхових тарифів тощо, що за інших рівних умов позитивно впливає на рівень фінансових результатів підприємства, у тому числі чистого прибутку, який є одним з основних критеріїв його економічної безпеки;
- покращення іміджу підприємства серед його стейкхолдерів, що позитивно відбивається на обсягах продажу його продукції, можливості залучення позикових коштів та інвестицій;
- зниження собівартості продукції внаслідок більш раціонального використання ресурсів, їх економії, скорочення чи навіть усунення забруднення, відходів і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- можливість виходу підприємства на зовнішні ринки, оскільки багато зарубіжних держав пред'являють вимогу сертифікації СЕМ щодо продукції, яка імпортується тощо.

Отже, в сучасних умовах обмеженості ресурсів і підвищених вимог з боку контактних аудиторій, підприємствам для довгострокової життєздатності бізнесу вкрай актуальним є впровадження системи екологічного менеджменту, яка є потужним інструментом покращення діяльності в рамках екологічних стандартів і дозволяє отримати низку економічних переваг, у тому числі підвищений рівень відповідності законодавчим та правовим вимогам за рахунок

використання стандартів серії ISO або EMAS. Тим самим це забезпечує підприємствам конкурентні переваги перед суб'єктами господарювання, які не впроваджували цю систему. СЕМ позитивно впливає на вартість активів підприємства та сприяє підвищенню лояльності клієнтів, а також можливості виходу на міжнародні ринки.

Література

1. Environmental management systems – Requirements with guidance for use: ISO 14001:2004. Second edition 2004-11-15. Geneva, 2004. 23 p. (International Standard).

2. Демяненко, К. А. Сутність екологічного менеджменту та конкурентоспроможності підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. Праць*. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Том 19. № 3. С. 114-121.

3. Brouwer M.A.C. The soul of the machine: continual improvement in ISO 14001. *Journal of Cleaner Production*. 2008. No. 16. Pp. 450-457.

4. Дуднікова, І. І. Становлення і розвиток екологічного менеджменту: теоретико-методологічний контекст. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. №. 58. С. 259-268.

ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ ТОВАРІВ У ТОРГОВЕЛЬНІЙ МЕРЕЖІ НА ОСНОВІ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ

*Юр'єв В. О., студент,
2й курс магістратури
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Голованова М. А., к.т.н.,
доц. кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування*

Найбільш важливим аспектом маркетингової політики підприємства слід визнати його асортиментну політику - саме грамотно складена асортиментна політика дає змогу залучити платоспроможного покупця та досягти головної мети підприємницької діяльності – отримання максимально можливого прибутку. Через це дослідження асортиментної політики торговельного підприємства набуває особливої значущості та практичної цінності.

Асортимент – це набір видів та різновидів товарів за марками, найменуваннями, розмірами, типами, сортами тощо. Основними групувальними ознаками товарів є сировинний, виробничий та споживчий.

Процес формування асортименту товарів у магазині здійснюється за такими етапами:

- визначається перелік основних груп та підгруп товарів, що реалізуються в магазинах;
- здійснюється розподіл окремих груп та підгруп товарів у розрізі споживчих комплексів та мікрокомплексів;
- визначається кількість видів та різновидів товарів у рамках окремих споживчих комплексів та мікрокомплексів;
- розробляється конкретний асортиментний перелік товарів для даного магазину, пропонований для реалізації контингенту покупців, що обслуговується.

Існують різноманітні методи прогнозування товарно-групової структури споживчого попиту. Однак застосування кожного методу окремо, як правило, малоефективне. Сучасна практика свідчить про ефективність багатоваріантних розрахунків прогнозів структури споживчого попиту з урахуванням поєднання різних методів. Цим досягається синтез генетичних прогнозів, заснованих на використанні сформованих закономірностей розвитку попиту, та нормативних прогнозів, орієнтованих на раціональну структуру споживання та попиту. В результаті буде забезпечено комплексний підхід та активну роль прогнозування попиту, а значить і асортимент, при якому підприємство функціонуватиме стійко та ефективно. Тому для аналізу асортименту слід використовувати комплексну методика планування асортименту з метою підвищення точності прогнозування обсягу продажу товарними групами.

Пропонується застосовувати наступний підхід до планування товарного асортименту на основі прогнозних моделей попиту:

- 1) дослідження структури наявного асортименту на основі застосування ABC та XYZ-аналізів з використанням показника величини покриття;
- 2) відбір факторів, що ймовірно визначають кількісну зміну обсягу продажу за асортиментними позиціями; у разі утруднення у виборі факторів рекомендується вибрати «макро№ фактори зовнішнього та внутрішнього середовища для конкретного ринку та конкретної фірми, наприклад, зовнішні та внутрішні фактори маркетингового середовища підприємства, курс валют, місткість споживчого сегменту, сумарні продажі у сегменті, динаміку кількості конкурентів, задоволеність сегмента товарами, внутрішні чинники середовища маркетингу фірми, наявність товарного запасу, ефективність роботи штату менеджменту фірми, видатки рекламу чи тип рекламного повідомлення; зміна способу позиціонування товару; зміна кількості дистриб'юторів товару тощо;
- 3) виділення факторів, що впливають, на основі коефіцієнтів кореляції та виключення з розгляду факторів, які або слабо впливають або не впливають на зміни обсягів продажів;
- 4) лінійне прогнозування «чинників впливу»;
- 5) формування майбутніх продажів за прогнозом «чинників впливу» за асортиментними групами або позиціями; не слід прогнозувати продажі, використовуючи тільки саму тенденцію продажів у часі, але, застосовуючи тенденцію поведінки факторів, що впливають, які за своєю сутністю визначають

поведінку тенденції продажів, що і дає змогу спрогнозувати обсяг продажів відповідно до значень кожного з факторів у кожній асортиментній групі;

б) оцінка ризику прогнозування – необхідно врахувати, що прогнозування ведеться з цілою низкою припущень, які можуть сильно вплинути на майбутній прогноз: може не потрапити фактор, який сильно впливає на продажі; використання лінійного прогнозування, а тенденція може виявитися значно складнішою; прогнозне значення розраховане як середньоарифметичне від прогнозованих за факторами значень без урахування рівня кореляції відповідного фактора – такі чинники, безперечно, знижують точність прогнозування;

7) дослідження структури прогнозованого асортименту на основі застосування ABC та XYZ-аналізів з використанням показника величини покриття;

8) розробка рекомендацій щодо формування товарного асортименту в короткостроковому або довгостроковому періодах з урахуванням величини «ризик прогнозування».

Прогноз структури асортименту на довгостроковий період, у якому врахували б такі важливі для споживача ознаки товару, як естетичні характеристики, точні розміри, конкретна ціна, є малоімовірним. Прогноз тенденції розвитку асортименту повинен показувати таку траєкторію розвитку процесу, яка дасть змогу забезпечити досягнення відповідності товарної пропозиції підприємства, що змінюється в перспективі, асортиментній структурі попиту на ринку.

Література

1. Голованова М. А. Товарный ассортимент и удовлетворённость потребителей / М. А. Голованова // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: Щорічний збірник наукових робіт. // редкол. : Малий та ін. – Харків.: Нац. фармац. ун-т, 2018. – С. 268–280.

УДК 658.339

КРАФТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ятченко О.В., студент

*Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Захарченко М.І., к.хім.н.,

*доц. кафедри економіки та
публічного управління*

Вітчизняна харчова галузь має багату історію й велику кількість автентичних продуктів і напоїв, які дещо зникають з нашого життя через тотальну асиміляцію. Виробництво локальних продуктів та напоїв – не дуже

нова, але дуже актуальна тенденція у харчовій галузі України, відмінна альтернатива імпортом аналогам. Створення та поширення крафтових технологій продуктів та напоїв, останнім часом, все частіше стимулюється різноманітними державними та соціальними заходами та проектами.

Держава на законодавчому рівні намагається підтримати малого виробника крафтових спиртних напоїв. У березні 2023 року Верховна Рада України ухвалила законопроект № 5762 «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження дистилятів суб'єктами малого підприємництва». Цей законопроект має стимулювати розвиток та допоможе легалізувати малих підприємців, які виробляють та продають крафтові спиртні напої. Все це сприятиме також просуванню української крафтової продукції на зовнішні ринки. Адже в Україні є всі умови для розвитку унікальної за якісними та смаковими властивостями продукції [1].

Асоціація крафтових дистилерів України – громадська спілка, яка об'єднує всі приватні винокурні, клуби та спілки регіонального та місцевого характеру на території України, а також міжнародні співтовариства. Ця організація представляє і захищає інтереси виробників крафтових спиртних напоїв. Створює умови щодо розвитку та поліпшення бізнес-середовища для виробників крафтових спиртних напоїв в Україні, а також допомагає популяризувати українського виробника в усьому світі [2].

Громадська організація «Кластер промислових та крафтових виробників України» – всеукраїнський проект клубного формату, що об'єднує мікропідприємців, зацікавлених новими технологіями у еко-садівництві, виробництві крафтової продукції тощо [3].

Асоціація крафтових виробників – це об'єднання виробників крафтової, органічної та фермерської продукції. Асоціація дає унікальну можливість підприємцям презентувати свою продукцію потенційним закупівельникам, знаходити нових бізнес-партнерів [4].

МХП – міжнародна компанія у сфері агро- та харчових технологій. Вона запроваджує позитивні економічні зміни в конкретних громадах, де розвивається мікропідприємство, та глобально поліпшує стан національної економіки України. Компанія активно підтримує ініціативи благодійного фонду «МХП – Громаді», який реалізовує низку програм із розвитку мікробізнесу.

Навесні 2022 року цей фонд запустив оновлений конкурс «Роби своє», орієнтований на підтримку малого бізнесу та розвиток власної справи (цьогорічним бізнес-переможцем стала крафтова пекарня «Агроельф» у Черкасах) [5].

Благодійний фонд «Це крафт» – соціальна організація, місією якої є розвиток людського потенціалу у сфері креативних індустрій, крафтового виробництва, мистецтва, відродження та модернізація культурної спадщини України. З метою підтримки мікропідприємців-крафтовиків та ремісників Фонд запроваджує різноманітні програми («Регіональна програма підтримки крафтовиків та ремісників») та конкурси («Постійний конкурс творців») для охоплення і підтримки соціально-економічного розвитку малих громад України,

мікровиробників й ремісників та побудови нової візії української нації на основі національної ідентичності, культури та традицій [6, 7].

У деяких областях України (на Київщині, Полтавщині, Львівщині), з метою збору інформації задля підтримки розвитку та стимулювання аграрного і ремісничого сектору в регіоні, місцевих виробників об'єднують в електронному каталозі крафтових виробників.

Таким чином, для підвищення якості й формування успішної бізнес-системи в Україні, потрібно продовжувати підтримку українських підприємців, сучасний агробізнес, впровадження інновацій у сфері крафтових технологій.

Література

1. В Україні пропонують узаконити виробництво крафтових спиртних напоїв. URL : <https://agroportal.ua/news/ukraina/v-ukrajini-proponuyut-uzakoniti-virobnikiv-kraftovih-spirtnih-napojiv>.
2. Асоціація крафтових дистилерів України. URL : <https://ukrainiancraftdistillers.com/>.
3. Кластер промислових та крафтових виробників України. URL : https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/43676917/
4. Асоціація крафтових виробників. URL : https://readymag.com/u1335977591/1911155/?fbclid=IwAR2792aOgJeWXvjWw9oYcuahm_R3_0uKKkN7xwfJAAfswJfJFfivfdMFgfo
5. Екосистема успішних. Як підтримка мікропідприємництва у регіонах сприяє розвитку економіки. URL : <https://forbes.ua/company/ekosistema-uspishnikh-yak-pidtrimka-mikropidpriemnitstva-u-regionakh-spriyae-rozvitku-ekonomiki-07032023-12075>.
6. Благодійний фонд «Це крафт». URL : <https://itscraft.com.ua/fond/>.
7. Крафтовим виробникам роздають гранти на автентичні продукти. URL : <https://newfood.media/2023/08/01/kraftovym-vyrobnnykam-rozdaiut-hranty-na-avtentychni-produkty/>.

ЕКОНОМІКА ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених та учнівської молоді*

18-19 січня 2024 року